

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI:

Ime in priimek: Karmen Grivec

Naslov naloge: Stališča mladih do spolnosti

Kraj: Ljubljana

Leto: 2010

Število strani: 161   Število prilog: 4   Število tabel: 14   Število virov: 53

Mentor: doc. dr. Mojca Urek

Deskriptorji: spolnost, mladostniki, adolescenca, spolni odnos, istospolna usmerjenost, splav, spolno nasilje

Povzetek: Namen diplomske naloge je raziskati stališča mladih do govora o spolnosti, homoseksualnosti, splava in spolnega nasilja. Raziskavo sem izvajala v okviru skupinskih srečanj, kjer sem mladim postavila samo smernice pogovora, bistvene pa so bile teme, ki so jih sproti odkrivali sami. V diplomski nalogi sem torej raziskala, kje in na kakšen način se danes med mladimi govori o spolnosti, kje izvedo največ, kaj bi si še želeli izvedeti. Preiskala sem tudi stereotipe mladih do homoseksualnosti, kako sprejemajo homoseksualce, kaj jih moti ter kako bi lahko svoje stereotipe presegli. Raziskala sem njihov odnos do splava in spolnega nasilja ter preverila, če dejstvo, da so mladi verni, vpliva na njihova stališča.

Rezultati raziskave pokažejo, da si mladi želijo odkritosti glede govora o spolnosti, v večini imajo močne predsodke do homoseksualnosti, podpirajo splav in se zavedajo pomembnosti zaznavanja spolnega nasilja. Prav tako se izrazi, da vera bistveno ne vpliva na njihova stališča in predsodke. Rezultati so lahko v pomoč predvsem tistim, ki se ukvarjajo z mladimi – tako socialnim delavcem, učiteljem kot staršem.

Title: Positions of adolescents about sexuality

Descriptors: sexuality, love, friendship, adolescents, adolescence, same-sex orientation, sexual intercourse, abortion, sexual violence.

Abstract: The purpose of this diploma work is to explore the positions that adolescents have towards speaking about sexuality, homosexuality, abortion and sexual violence.

My research took place at group meetings, where I only set the guidelines for the conversation, but the essential themes were the ones they were discovering along by themselves. The subject of my diploma work was to explore how and where do adolescents speak about sexuality, where do they get the most information, and what do they want to know more about. I also studied stereotypes of adolescents about homosexuality, how they accept homosexuals, what bothers them about homosexuals and how to overcome their stereotypes. And I also checked their positions to abortion and sexual violence and studied whether their religion impacts on their opinion

Results show that adolescents want sincerity in speaking about sexuality. In most cases they have strong judgements about homosexuality, they support abortion and they are aware of importance of detecting sexual violence. It is also shown that religion mostly does not impact on positions and stereotypes of adolescents. The results may serve mostly to those who work with adolescents; to social workers, teachers and also parents.

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA

STALIŠČA MLADIH DO SPOLNOSTI

Mentor: doc.dr. Mojca Urek

Karmen Grivec

Ljubljana 2010

PREDGOVOR

Vsako leto znova imam veliko stika z najstniki, ker vodim poletni oratorij za otroke in birmanske skupine med letom. Zato se vedno znova srečujem s pojmom spolnosti. Med našimi srečanji opažam, da je vedno veliko smeha ter da mladi vedo veliko o kontracepciji, a hkrati malo o tem, kako aktivna spolnost vpliva na njihovo počutje, s kakšnimi težavami se lahko srečajo, kako to izraziti in kje poiskati pomoč ali nasvet. V zadnjih nekaj letih neformalnega dela z mladimi sem zaznala, da se mladostniki s starši ne upajo odkrito pogovoriti o spolnosti, prav tako je neprijetno staršem. S prijatelji se večinoma pogovarjajo v šali, v šoli pa je danes še manj pogovora o spolnosti kot takrat, ko smo jo obiskovali mi.

Zato sem se v svoji diplomski nalogi usmerila v skupinski pogovor s petimi najstniki, s katerimi smo se srečevali nekaj mesecev in odkrito obravnavali teme o spolnosti. Pogovarjali smo se o tem, zakaj si spolnosti želimo, kaj ob njej občutimo, kakšna so naša pričakovanja, s katerimi težavami in razočaranji se lahko srečamo, kakšne so posledice spolnosti. Konkretno pa smo obravnavali teme: pogovor o spolnosti, homoseksualnost, splav in spolno nasilje.

Moj namen je bil, da bi si mladi upali vprašati, kar jih zanima, da bi resno razmišljali o svojem ravnanju, medsebojnih odnosih v prihodnosti, ovrednotili izkušnje, ki jih že imajo, da bi povedali, kaj oni sami mislijo, in se tega tudi zavedali. Mislim, da s pogovorom mlade lahko spodbudimo, da upoštevajo svoje želje, se ravnaajo po lastnem mišljenju in ne podlegajo mladostni družbi in njenim merilom.

Rada bi se zahvalila vsem tem petim mladostnikom, s katerimi smo se srečevali. Vsakič znova sem se tudi sama od njih naučila nekaj novega o življenju mladih in bila presenečena nad njihovim iskrim razmišljanjem. Prav tako hvala vsem ostalim mladim animatorjem v moji bližini, s katerimi preživimo skupaj poletne in zadnje čase tudi jesenske dni, ker me vedno spravijo v smeh in včasih tudi v jok z zapeto večerno podoknico.

Zahvala gre tudi vsem, ki so potrpežljivo poslušali glasno govorjenje in smejanje ob sobotnih popoldnevih, mojima rejnikoma Joži in Frenku ter seveda Juriju za moralno zaledje. Hvala tudi moji mali sestri Tjaši, ker zaupa vame, dragi Ursuli, ki me postavlja na realna tla, kadar sem previsoko in me vedno razume, naj bo stvar še tako čudna, ter Romani, ki me je mimogrede naučila tolikih stvari.

In seveda mojemu ljubemu Sebastjanu, s katerim širim globine in širine svojega razmišljanja, ob njem ristem takšna, kakršna sem, in se vsak dan malo bolj spoznam, čeprav mi to včasih tudi ni všeč. Hvala tebi in tudi tvojim bratom in sestri za neprestano spodbujanje.

KAZALO:

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI:	1
PREDGOVOR	3
1 TEORETIČNI UVOD	7
1.1 SPOLNOST	7
1.1.1 DEFINICIJA SPOLNOSTI, SPOLNE USMERJENOSTI IN SPOLA	7
1.1.2 BIOLOŠKI IN DRUŽBENI SPOL	8
1.1.3 SPOLNA IDENTITETA	9
1.1.3.1 Razvoj heteroseksualne spolne identitete	9
1.1.3.2 Razvoj homoseksualne spolne identitete	10
1.1.4 ODNOSNA SPOLNOST	11
1.1.5. MASTURBIRANJE	14
1.1.6 HOMOSEKSUALNOST	16
1.1.6.1 Definicija homoseksualnosti	16
1.1.6.2 Prokreacijski pogled na homoseksualnost	16
1.1.6.3 Razmišljanje o homoseksualnosti	17
1.1.6.4 Medikalizacija in normalizacija homoseksualnosti	17
1.1.6.5 Heteronormativnost	18
1.1.6.6 Pravica do zakonske zveze in otrok	18
1.1.6.7 Sprejemanje novega zakona družinskega zakonika	19
1.1.7 SPOLNO NASILJE	19
1.1.7.1 Definicija spolnega nasilja	19
1.1.7.2 Incest	20
1.1.7.3 Posledice spolnega nasilja	21
1.1.7.4 Miti in stereotipi o spolnem nasilju	22
1.1.7.5 Preventivna vzgoja o spolnosti	24
1.1.8 SPLAV	25
1.2. GOVOR O SPOLNOSTI	26
1.2.1 GOVOR V PEDAGOŠKIH USTANOVAH	26
1.2.2 POGOVOR S STARŠI	27
1.3 POMEN SOCIALIZACIJE ZA SPOLNOST OTROKA	29
1.3.1 VPLIV STARŠEV	29
1.3.2 VPLIV VRSTNIKOV	29
1.3.3 VPLIV MEDIJEV	31
1.3.3.1 Ženska je predstavljena samo kot seksualni lik	32
1.1.4 VPLIV CERKVE	32
1.1.4.1 Stališče do predzakonske spolnosti	32
1.1.4.2 Mnenje o homoseksualnosti	33
1.1.4.3 Mnenje o samozadovoljevanju	34
1.1.4.4 Stališče do splava	34
1.4 DEFINIRANJE POJMOV NESPREJEMANJA	34
1.4.1 STALIŠČA	34
1.4.1.1 Definicija stališč	34
1.4.1.2 Funkcija stališč	35
1.4.1.3 Komponente stališč	35
1.4.1.4 Oblikovanje in spreminjanje stališč	36
1.4.2 PREDSDOKI	37
1.4.2.1 Definicija predsodkov	37
1.4.2.2 Posledice predsodkov	37
1.4.2.2 Nastanek predsodkov	38

1.4.2.3 Socialna kategorizacija	38
1.4.2.4 Preseganje predsodkov	38
1.3.4 SPREJEMANJE DRUGAČNOSTI	39
1.5 ADOLESCENCA	40
1.5.1 DEFINICIJA ADOLESCENCE IN PUBERTETE	40
1.5.2 PROBLEMATIČNOST ADOLESCENCE	40
1.5.3 OBČUTJA MLADOSTNIKOV	41
1.5.4 OBLIKOVANJE IDENTITETE	41
1.5.5 TELESNE SPREMEMBE	43
1.5.6 MLADOSTNIŠKO OMAMLJANJE	43
1.6 SKUPINSKA DINAMIKA	44
1.6.1 SKUPINSKA POVEZANOST	44
1.6.2 SOCIALNA IN SKUPINSKA PRIVLAČNOST	45
1.6.2 SOCIALNO ČUSTVENA KLIMA V SKUPINI	45
2 PROBLEM	46
3 METODOLOGIJA	48
3.1 VRSTA RAZISKAVE	48
3.2 MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV	48
3.3 POPULACIJA IN VZORČENJE	49
3.4 ZBIRANJE PODATKOV	49
3.5 OBDELAVA ANALIZE PODATKOV	50
4 REZULTATI IN RAZPRAVA	51
4.1 OBDELAVA TEM V POGOVORIH IN NJIHOVA MEDSEBOJNA POVEZANOST	51
4.1.1 GOVOR O SPOLNOSTI	51
4.1.2 HOMOSEKSUALNOST	59
4.1.3 SPLAV	64
4.1.4 SPOLNO NASILJE	67
4.2 OBDELAVA POSAMEZNIKOM POMEMBNIH TEM	71
4.3 VLOGA VSAKEGA POSAMEZNIKA V NAŠIH POGOVORIH	74
4.4 DINAMIKA OBČUTIJ SKOZI VSE POGO VORE	74
4.5 ODGOVORI NA PREDVIDEVANJA, ZASTAVLJENA V PROBLEMU	77
5 SKLEPI	81
6 PREDLOGI	84
7 LITERATURA IN VIRI	86
POVZETEK	89

8 PRILOGE	91
8.1 POSNETKI PETIH POGOVOROV	91
8.2 OBDELAVA POSAMEZNIH TEM V POGOVORIH	104
8.3 OBDELAVA GLEDE NA VLOGO IN POMEMBNO TEMO ZA POSAMEZNIKA	111
8.3.1 TABELE POMEMBNOСТИ TEM ZA POSAMEZNIKA	148
8.3.2 TABELE GLEDE NA VLOGO POSAMEZNIKA	151
8.3.3 TABELE MEDSEBOJNE POVEZANOSTI TEM	153
8.4 DINAMIKA OBČUTIJ SKOZI VSE POGOVORE	157

KAZALO TABEL:

TABELA 8.3.1.1: pomembna tema za posameznika: GOVOR O SPOLNOSTI	148
TABELA 8.3.1.2: pomembna tema za posameznika: HOMOSEKSUALNOST	149
TABELA 8.3.1.3: pomembna tema za posameznika: SPLAV	150
TABELA 8.3.1.4: pomembna tema za posameznika: SPOLNO NASILJE	150
TABELA 8.3.2.1: vloga posameznika: GOVOR O SPOLNOSTI	151
TABELA 8.3.2.2: vloga posameznika: HOMOSEKSUALNOST	151
TABELA 8.3.2.3: vloga posameznika: SPLAV	151
TABELA 8.3.2.4: vloga posameznika: SPOLNO NASILJE	152
TABELA 8.3.2.5: vloga posameznika: POČUTJE IN PREDLOGI	152
TABELA 8.3.2.6: vloga posameznika: VSI POGOVORI SKUPAJ	152
TABELA 8.3.3.1: medsebojna povezanost tem: GOVOR O SPOLNOSTI	153
TABELA 8.3.3.2: medsebojna povezanost tem: HOMOSEKSUALNOST	154
TABELA 8.3.3.3: medsebojna povezanost tem: SPLAV	155
TABELA 8.3.3.4: medsebojna povezanost tem: SPOLNO NASILJE	156

1 TEORETIČNI UVOD

1.1 SPOLNOST

Spolnost je tema, ki je zelo intimna, in še vedno velja, da se o njej neradi pogovarjamo. Spolnost je osebna in naša, delimo jo samo s partnerjem in še to ne vedno. Zdi se nam, da se vanjo nima nihče pravice spuščati in je nismo dolžni nikomur razlagati. To je tista stvar, ki ostane za našimi vrati in jo skrbno varujemo.

1.1.1 DEFINICIJA SPOLNOSTI, SPOLNE USMERJENOSTI IN SPOLA

Spolnost je značilnost oziroma ravnanje, ki izhaja iz spolnega nagona, je spolna dejavnost, spolno življenje. (SSKJ 2000)

Naša **spolna usmerjenost**, orientacija je pojem, ki se nanaša na posameznikov spolni nagon oziroma spol intimnih partnerjev. Poudariti je treba, da spolna usmerjenost zavzema več kot samo strogi kontekst spolnega občevanja – spolna usmerjenost je identiteta, s katero se človek poistoveti, se torej označuje za homoseksualno/biseksualno/heteroseksualno usmerjenega. Od te oznake je odvisen sklop vedenj v odnosu do obeh spolov, ki zajema romantične težnje in fantazije, intimne čustvene odnose, vedenje in dojemanje samega sebe v okviru družbe in v primerjavi z ostalimi ljudmi.

Na definicijo spolne usmerjenosti nerazdružljivo vpliva **definicija spola**. V naši kulturi je definicija spolov binarna, torej priznava obstoj samo dveh spolov: moškega in ženskega spola. Ta trditev je problematična že samo v biološkem oziru, saj znanost beleži primere ljudi z dvoumnimi spolnimi znaki (npr. genitalijami), poleg tega pa ne dopušča prostora za samo-identifikacijo. Po Kinseyu je spolna orientacija fluidna in nebinarna (torej zanika rigidno delitev ljudi na homoseksualce in heteroseksualce, marveč uvaja 8 stopenj človeške seksualnosti); glede na posameznikove izkušnje in razvoj lahko le-ta variira in se spreminja.

1.1.2 BIOLOŠKI IN DRUŽBENI SPOL

Biološki spol (ang.: sex; moški, ženska) je prirojen spol in vključuje vso genetsko anatomijo in fiziologijo človeškega bitja. Rodimo se kot otrok, ki je bitje ženskega ali moškega spola.

Družbeni spol (ang.: gender; moškost, ženskost) pa je konstrukt kulturno in družbeno definiranih značilnosti današnjega časa in je lahko precej neodvisen od biološkega spola. Zajema družbene vidike spolnih razlik, torej kaj je v naši družbi primerno za žensko in kaj za moškega. (Haralambos 1999: 589)

Biološke značilnosti se ne spreminjajo prav veliko, saj je zunanja podoba moškega in ženske precej neodvisna od tega, kje smo, kdo smo in kje živimo. Za družbeni kontekst spola pa je ravno obratno; zelo pomembno je, kje in kdaj živimo, saj so razlike med kulturami večje kot med spoloma.

Družbeni spol se oblikuje že s primarno socializacijo, največjo vlogo pri tem imajo starši, v skladu s pričakovanimi vlogami pa so oblikovani tudi liki v knjigah in učbenikih. Na utrjevanje predpisanih vlog vplivata tudi šola in sam pedagoški proces. Prav tako starši že od malega deklicam sporočajo, kako so lepo oblečene, imajo lepo frizuro, so pridne, veliko pomagajo, morajo biti nežne. Na deklico pritiskajo, naj bo pridna, pokorna in ponižna ter naj vedno odneha. Dečkom pa dajejo informacije o tem, kako so močni, veliki, kaj vse že znajo narediti sami. Učijo jih, da so po naravi večvredni, da se ne smejo tepsti, ker to počnejo samo suroveži, ne rečejo pa jim, naj bodo ponižni, ubogljivi in potrpežljivi. (Leskovšek 2002: 236)

Oaklyjeva pravi, da ženske družbene vloge, vloga gospodinje in matere, ki skrbi za svoje otroke, niso nujno posledica ženske biologije. Prav tako meni, da biti moški ne pomeni nujno, da mora ta človek služiti denar za družino. Njeni ideje se pridruži tudi Stoller, ko pravi, da je kultura družbe tista, ki določa vedenje spolov v njej. (Haralambos 1999: 590)

Prepričanja o moški večvrednosti današnja mladina ponotranji. Mladi zvedo, da je naloga ženske, da privablja, skuša, zbuja zanimanje, daje užitke, je čustvena in skrbi za kontracepcijo. Moški pa bolj doživlja erotično vzburjenje, daje pobudo, poskuša na različne načine in mu je tehnika važnejša od čustev. V ožjem pomenu besede to pomeni, mora biti moški vselej potenten, aktiven, zanesljiv, njegova partnerka pa vselej pripravljena reagirati z

orgazmom in biti pri tem pasivno vdana in seksapilno negotova. To narekuje moškemu, da vedno napada in osvaja, ženski pa, da čaka na aktiven napad in da sprejme vlogo osvojene. (Brajša 1982: 181) Ženske so namreč naučene, da je njihova želja to, da privlačijo partnerje in jih s tem obdržijo. Zato hočejo biti privlačne in poskrbijo za užitek, namesto da bi hotele biti samo zadovoljene. Nasprotno pa moškega skrbi, da ne bi zgubil težko pridobljenega zglada moškega, če ne bi bil sposoben in zanesljiv, manj pa ga skrbi dolgotrajnejši čustveni vidik spolnih srečanj. (Tiefer: 1997: 57)

1.1.3 SPOLNA IDENTITETA

Pomemben del posameznikove identitete je tudi njegova spolna identiteta. To je skupek predstav, pojmov in vrednot, ki jih ima posameznik o sebi kot pripadniku določenega spola. Spolna identiteta se začne oblikovati zgodaj v otroštvu z zavestjo posameznika o tem, ali je moški ali ženska. Pozneje se s socializacijo in novimi izkušnjami razvija in oblikuje dalje. Izoblikovana spolna identiteta je podlaga za posameznikove medsebojne odnose. (Musek 1997:115)

Identiteta spolne vloge je identifikacija s socialno predpisanimi pravili in stereotipi, ki so povezani z določenim spolom in se jim posameznik podredi ali ne podredi; gre za podrejanje predpisanim pravilom o vedenju določenega spola. Spolna identiteta je torej neposreden rezultat vplivov okolja, družine, družbe in posameznika med njegovim razvojem od zgodnjega otroštva dalje. Socializacija spolnih vlog se začne z rojstvom in se nadaljuje vse življenje. Njen rezultat je kulturi primerno vedenje, ki je običajno nagrajeno s strani okolice. Dečki in moški so nagrajeni, če so usmerjeni k dosežku, medtem ko so deklice in ženske nagrajene za empatično, skrbno in odvisno vedenje.

1.1.3.1 Razvoj heteroseksualne spolne identitete

Mati kot primarna skrbnica dečku fizično ne more nuditi direktnega modela, kaj pomeni biti moški, zato je temelj moške identitete najprej to, da je različen od matere, da se od nje loči. Čustveno to pomeni, da se z razvojem svoje samostojnosti vedno bolj ločuje in razlikuje od matere in išče stik z očetom, ki je zanj najprej bolj oddaljena figura. Odhod od matere je za dečka izjemno stresen, še posebej če takrat ni ob njem očeta. Zato je tudi v obdobju

adolescence za fanta pomemben močan stik z očetom, v katerem bo lahko preveril in razvil svojo iniciativo ter spoznal pravila za kontrolo vedenja. Šele ob očetu bo končal pot osamosvajanja. Za fanta, ki vstopa v svet, je ključnega pomena, da se nauči obvladovati svoje telo in svet okoli sebe. Zato moški pogosto, še preden razvijejo zrel odnos z žensko, iščejo povezanost preko telesa, torej skozi spolnost.

Razvoj deklic se od dečkov razlikuje glede na to, kakšen odnos ohranijo z materjo in kakšnega vzpostavijo z moškim likom. Stik s seboj deklica dobi preko matere, ki je poln, globok in raznolik. Očeta – moškega pa potrebuje zato, da se nauči vzpostaviti stik s svetom, z realnostjo. Ob očetu se nauči, kaj pomeni biti ženska in kako preživeti zunaj doma. Za hčerko je stik z moškim pomemben zato, da ne ostane priklenjena na dom, da ne skrbi izključno za druge in da s tem ne izgubi sposobnosti zato, da bi si izgradila samostojno identiteto, neodvisno od drugih. Hčere želijo od očetov dobiti potrditev, da so kot ženske privlačne, sprejemljive in ženstvene. Od matere pa v adolescenci potrebujejo močan stik, da hčerki ni potrebno žrtvovati svoje ženskosti. Pri deklicah, ki pogrešajo očeta, se v tej starosti lahko pojavijo različne motnje povezane s telesom. Deklica se naenkrat zave, da bo stik s svetom lahko poiskala samo kot ženska, ki bo takšna, kakršno si želi svet, to pa bo dosegla preko svojega telesa in zunanje podobe. (Kompan Erzar 2003: 143–147)

V primeru, da deček ali deklica nimata modela očeta, si podzavestno poiščeta moški model, po katerem se ravnata. To je lahko kdo od sorodnikov, sosedov ali prijateljev. Zavedati se moramo, da vsi otroci ne živijo v nuklearnih družinah, ampak tudi v enostarševskih ali homoseksualnih in si ravno tako oblikujejo svojo spolno identiteto.

1.1.3.2 Razvoj homoseksualne spolne identitete

Razvoj homoseksualne identitete je bolj kompleksen, saj je tu oseba soočena z dvema nasprotnima stranema: družbenimi pričakovanji o razvoju heteroseksualne identitete in svojimi lastnimi občutki, ki tem pričakovanjem ne ustrezajo.

Troiden (1989) razdeli razvoj homoseksualne identitete na štiri faze.

Prva faza je faza senzibilizacije, ki nastopi pred puberteto. Tu mladostnik že pridobi določene družbene izkušnje in momente, ki ga navedejo k temu, da sebe dojema kot potencialno homoseksualnega.

Druga faza je oblikovanje identitete, kjer nastopi tudi kriza identitete. Ta je posledica spreminjajoče se percepcije sebe, predvsem pa močne družbene stigme, ki nastopi ob potencialnem razkritju. Tipični odgovori na krizo identitete so: zanikanje in izogibanje lastnim občutjem, popravo (psihosocialna pomoč), potlačitev seksualnih želja, nasilna preusmeritev v heteroseksualnost ali prevzem biseksualne identitete. Šele ko posameznik predela notranje konflikte, lastno homofobijo in sprejme sebe takšnega, kot je, ter s tem destigmatizira spolno orientacijo, lahko prevzame svojo novo identiteto.

To je tretja faza, kjer homoseksualna identiteta postane posameznikova identiteta, s katero se v določenih krogih ljudi tudi predstavlja. A vendar ta faza še ne pomeni, da je identiteta popolnoma sprejeta. Kljub delnemu razkritju je za to stopnjo še vedno zelo značilno dvojno življenje, posameznik torej v določenih kontekstih živi svojo pravo spolno identiteto, v drugih kontekstih pa jo zaradi negativne družbene reakcije skriva. A to je hkrati tudi začetek širšega razkritja, ki je **četrta faza** v oblikovanju homoseksualne spolne identitete.

Nastajanje spolne identitete je torej proces in ni samo prehajanje iz prve v četrto fazo; spolna identiteta se ves čas dograjuje in razgrajuje.

1.1.4 ODNOSNA SPOLNOST

Seks je kot tak **goli seks**, je izkušnja želje po stiku s telesom drugega in užitek, ki ga ta stik proizvede, skupaj s tem, kar počnemo, da bi to željo zadovoljili. Vse drugo – medsebojno komuniciranje, ljubezen, prokreiranje, zakonska zveza – so samo možne rabe seksa ali njegovi dodatki, ne pa nekaj, kar pripada njegovi notranji naravi. Goldman pravi, da seks kot tak nima moralnega pomena, pozitivnega ali negativnega. Moralna podlaga je predpisana posameznim seksualnim izkušnjam ali dejanjem le na temelju premislekov, ki niso lastni seksu. Seksualni užitek je tako kot drugi užitki dobrina; vendar ni dobrina, ki bi nosila moralni pomen. (Primorac 1999: 62)

Vseeno pa nekateri avtorji ne verjamejo, da je goli seks sploh možen. Pravijo, da smo ljudje odnosa bitja in moramo tako živeti, saj je seksualnost področje, kjer se potrjujemo kot ljudje. Ni pomembno, kako te stvari počnemo; veliko pomembneje je, ali jih počnemo kot ljudje in pri tem priznavamo partnerja kot celovitega človeka. Kakovost naše spolnosti je odvisna od tega, ali potrebujemo partnerja vsega ali le njegov del.. Morda sam seks res nima moralnega pomena, ampak poleg golega seksa za celostno zadovoljitev vseh svojih potreb, ne samo bioloških, ampak tudi psihosocialnih, potrebujemo odnos s partnerjem. Zato bi morala biti seksualnost tisto področje, kjer se srečujejo ljudje in ne samo njihovi spolni organi, v njej bi morala prevladovati načela medosebnih odnosov.

To nam lepo pojasni Pavao Brajša (1982) v svojem obravnavanju spolnosti iz različnih vidikov: subjekt-objekt, jaz-drugi, progresivno-regresivni, konfliktni in doživljajski vidik spolnosti.

Za razločevanje golega in odnosnega seksa je na tem mestu bistven **subjekt-objekt vidik človekove seksualnosti**. Če obravnavamo seksualnost kot odnos, lahko govorimo o lažni, enostranski in vzajemni seksualnosti. V prvi, lažni seksualnosti se partnerja sploh ne srečata, v drugi je srečanje enostransko, v tretji pa recipročno.

Lažna seksualnost je tista, v kateri pravzaprav odnosa med partnerjema ni. V tem primeru se ne srečujeta partnerja, ampak njune erogene cone in spolni organi. Lahko bi ga imenovali parcialni seks, saj se pri njem srečujejo partnerji le delno in ne celovito. V parcialni seksualnosti posameznik ne deluje kot celovita oseba, ampak aktivira le del sebe, to je svojo spolnost. Tak seks ne vsebuje odnosne kvalitete človečnosti, zato ne služi celemu človeku. Taka spolnost je odvisna neposredno od delovanja spolnih organov. Kriterij seksualnosti bi morala biti kakovost odnosa in ne le kvantiteta nagonskega v njej. Takšen seks bi lahko poimenovali tudi nagonski seks v ožjem pomenu besede. Nagon, ki ga je oplemenitil odnos, služi človeku, neoplemeniteni nagon pa le človekovemu organizmu. Šele nagonsko skupaj z odnosnim pomirja, osrečuje človeka. Človeški nagon nima zgolj nagonskega, ampak tudi odnosni potencial, človekovi spolnosti je potrebno poleg nagonskega tudi odnosno vzburljanje. Šele ko hkrati vzburlimo ene in druge, sprožimo celotno človekovo seksualnost.

Pri enostranskem seksu sta položaja subjekta in objekta fiksirana, dinamika odnosa je usmerjena samo enostransko. Tu so vidni razlogi za tipično določene ženske in moške vloge v

spolnosti. Tak odnos onemogoča partnerju, da bi se svobodno razvijal tako v položaju subjekta kot objekta. Partner je prisiljen, da svoje potrebe zadovoljuje zunaj partnerskega odnosa, zato je na tem mestu potrebna tretja oseba (ljubček, ljubica, otrok, dejavnost zunaj odnosa), saj to ohranja diado odnosa.

Vzajemen seks služi obema partnerjema enakopravno. Je fleksibilen, položaj partnerja se vzajemno spreminja in prilagaja glede na trenutne potrebe. Tu seksualne vloge niso pogojene s spolom ali s predsodki o družbeno določeni vlogi. Seksualna aktivnost je obojestranska, oba partnerja imata pravico do užitka in zadovoljstva.

V jaz-ono seksu človek zadovoljuje svojo spolnost in izkorišča svojega spolnega partnerja. Tu so najpomembnejše naše in ne partnerjeve potrebe. V takem seksu se srečujemo samo s partnerjevim telesom in nič z njegovo osebnostjo. Tak seks ne pripelje do zadovoljujočih medsebojnih odnosov.

Za jaz-ti seks je značilno to, da odnosno prevladuje nad seksualnim. Seks je sredstvo, s pomočjo katerega se srečujejo osebnosti seksualnih partnerjev. To je seks, ki služi odnosu in ne odnos seksu. Partnerji ne iščejo receptov od zunaj, ampak se prepustijo svojemu odnosnemu dogajanju. Seksualni partner ni objekt, predmet, sredstvo, ampak samosvoja osebnost s svojim epicentrom potreb in želja. Partnerja spoštujeta ne le svoje potrebe, ampak tudi potrebe drugega. V tem primeru je spolnost spontana aktivnost dveh v medsebojnem odnosu. Le v takem seksu se seksualni partner ne počuti izkoriščenega, uporabljenega, manipuliranega, ampak ljubljenega in sprejetega.

(Brajša 1982: 138–145)

Tudi Šribar (2008: 17) pravi, da spolnost, ki naj bi bila izključno telesne narave, ne obstaja. Četudi do človeka, s katerim smo v intimnem telesnem odnosu, ne čutimo zaljubljenosti, se v nas lahko pred, med in po spolnosti dogaja spekter čustvovanj. Obvladana čustva so možna samo, če med partnerjema obstaja soglasje o tem, kaj v spolni odnos vlagata in kako ga bosta umestila v svoje in morda v skupno življenje. Torej so čustva neizogiben del spolnosti. Celó v primerih, ko je spolnost samo posledica radovednosti, telesne zadovoljitve ali nuje po bližini drugega, ne gre brez vpletenosti čustev.

Ali se današnji mladi zavedajo, da v vsakem primeru v spolnost vključujejo tudi svoja čustva, ki so morda v določenem trenutku premočna, da bi jih lahko nadzorovali? Večkrat se zgodi, da se zapletejo v intimen odnos čustveno nezreli, prehitro in brez pravih razlogov, saj je ob prvih korakih nastajanja intimne vezi med moškim in žensko prezgodnja spolnost lahko hiter izhod iz tesnobe, sramu, strahu, negotovosti, ki se vzbudi ob začetku zveze. Intima, ki jo partnerja dosežeta brez medsebojnega komuniciranja, ostaja na ravni nebesednega stika, ne da bi partnerja zares preverila, ali je to tista bližina, ki jima bo omogočila nadaljnjo čustveno rast in dograditev psihe. (Kompan Erzar 2003: 67)

Nezrela spolnost zato lahko pripelje do čustvene odvisnosti drug od drugega. Takšen odnos ne obstane dolgo in partnerja začneta v njem trpeti. Zrela ljubezen je združitev pod pogojem, da človek ohrani svojo individualnost. Ljubezen je aktivna sila v človeku, ki povzroči, da človek premaga občutek osamitve in ločenosti, vendar mu dopušča, da ohrani svojo integriteto. Dve bitji postaneta eno in vendar ostaneta dvoje. (Fromm 1974: 31–33)

1.1.5. MASTURBIRANJE

Masturbiranje lahko najbolje definiramo kot seksualno dejavnost, pri kateri sodeluje samo eden, torej je seksualna, a ni medosebna dejavnost. Pogled na seks, ki v njem vidi prokreiranje, obsoja masturbiranje kot odklon od naravnega smotra spolnih organov in vseh seksualnih dejavnosti kot nenaravno in nemoralno samozlorabo iz čistega telesnega užitka. Tomaž Akvinski je celo trdil, da je masturbiranje večji greh kot prešuštvo, incest, posilstvo. Te slednje so namreč kršitve moralnih in zakonskih pravil, ki so jih postavili ljudje in ki škodijo ljudem, a so navadno v skladu z naravnim seksom. (Primorac 1999: 62)

In ravno zaradi takšnih zgodovinskih dejstev in pogledov je samozadovoljevanje še danes skrita tema, nekaj, česar se sramujemo. Vemo, da je samozadovoljevanje ali masturbacija povsem vsakdanja spolna praksa, ki je zelo pomembna v procesu spoznavanja lastnega telesa in seksualne identitete. Čeprav dejanje ni v nobenem primeru kaznovano, se kljub temu bojimo, da bi nas kdo zalotil pri tem opraviilu. In prav zaradi tega strahu je masturbacija s časom dobila negativen prizvok. Poglavitni vzrok za takšen odnos lahko upravičeno pripišemo religiji, ki še danes samozadovoljevanje obravnava kot nekaj umazanega, sprevrženega, kot greh. Cerkev je preganjala vsako zunajzakonsko obliko spolne dejavnosti in vsa dejanja, ki so onemogočala možnost oploditve.

Če je torej seksualna dejavnost tista dejavnost, ki teži k potešitvi seksualne želje in je seksualna želja, želja po stiku s telesom druge osebe in užitek, ki ga tak stik nudi akterju, kako naj bo masturbiranje seksualna dejavnost? In ali se želja, ki ga uteleša, sploh uvršča med seksualne želje? Goldman domneva, da je želja, ki vodi v masturbiranje, želja po stiku s telesom drugega in po užitku, ki je povezan s tem. To mu omogoči, da razume masturbiranje kot izraz seksualne želje. Meni tudi, da je masturbiranje podobno vojerizmu ali gledanju pornografije: za te dejavnosti velja, da se uvrščajo med seksualne dejavnosti, a le kot nadomestki za pravo stvar. Vendar Georg Groddeck jasno pokaže, da je domnevanje, da je masturbiranje nadomestek, zgrešeno. Pravi, da samozadovoljevanje spremlja človeka celo življenje, medtem ko se normalna seksualnost pojavi šele v določeni starosti in preneha takrat, ko samozadovoljevanje zopet prevzame obliko igranja s spolnimi organi.

(Primorac 1999: 42–46)

Prav tako kot odrasli skrivajo svojo spolno prakso in samozadovoljevanje, je tudi otrokom nerodno. Starši jim od malega govorijo, da se teh delov telesa ne smejo dotikati, da jih morajo pustiti pri miru. Vendar je samozadovoljevanje v življenje mladostnika pomembno, omogoča mu, da lahko sprejme in nadzoruje preobraženje svojega telesa. Mladostnik se spreminja in prebujanje spolnosti, na katero kaže samozadovoljevanje, spada na razvojno stopnjo, ki jo mora mladostnik prerasti, in je predhodnica ljubezenskemu razmerju. Otroci in mladoletniki potrebujejo dovoljenje, svobodo, čas in prostor za samozadovoljevanje. To je za njih praksa pred bodočimi spolnimi odnosi. Lahko jih vodi do občutkov užitka in kompetentnosti. Toda če je mladostnik vzgojen v negativnem spolnem vzdušju, lahko samozadovoljevanje pripelje do občutkov krivde, depresije, gnusa ali do ocenjevanja samega sebe kot nezrelega in perverznega. (Zoldbrod 1998: 150)

Čeprav imamo nekje globoko v sebi prepričanje, da je samozadovoljevanje slabo, se večina ljudi samozadovoljuje in s tem ni nič narobe. To je dragocena izkušnja, ki nam omogoča zavedanje, da naše telo pripada nam samim. Samozadovoljevanje ni več tolikšen tabu, čeprav so redki, ki bodo javno priznali, da ga prakticirajo. Čeprav je seks postal vsakdanja tema, o kateri govorijo tako moški kot ženske, izkušnje samozadovoljevanja še vedno niso nekaj, o čemer bi se pogovarjali z drugimi.

1.1.6 HOMOSEKSUALNOST

1.1.6.1 Definicija homoseksualnosti

Homoseksualnost je spolno nagnjenje k ljudem istega spola. Homoseksualnost se pojavlja v skoraj vseh družbenih okoljih – znotraj različnih družbenih skupnostih, družbeno-ekonomskih nivojih, etničnih in verskih skupnostih. (Požarnik 1984: 160)

1.1.6.2 Prokreacijski pogled na homoseksualnost

Pred dvajsetim stoletjem je zahodni svet tematiko homoseksualnih dejanj preprosto ignoriral, z izjemo občasnih opazk, podprtih z bežno argumentacijo, da so ta dejanja nemoralna. Kant pravi, da je homoseksualnost eden od mesenih zločinov proti naravi. Je namreč prepričan, da je namen človeške seksualnosti prokreiranje. Pomembna izjema je Benthamova razprava o tem, da tradicionalno moralno obsojanje in zakonska prepoved homoseksualnega seksa ne temeljita na trdnih tleh. Seveda je tradicionalno moralno obsojanje istospolnih seksualnih dejanj temeljilo na prokreacijskem pogledu na seks. Tisti, ki sprejemajo ta pogled, o homoseksualnosti nujno mislijo slabo. Ni prokreativna, torej je nemoralna in nenaravna. V Stari zavezi je obsojana kot gnusoba, v Novi zavezi kot protinaravna. Šele v dvajsetem stoletju so nekatere protestantske cerkve spremenile to stališče. Tega pa ni naredila tudi katoliška cerkev, saj zagovarja biblijski pogled na homoseksualnost, tam pa postaneta mož in žena eno meso, kar je poudarjeno tudi s tem, da je žena ustvarjena iz moževega rebra. Zaradi tega bo mož zapustil očeta in mater in se držal svoje žene in bosta eno telo. Prav zato, ker tvori ženska izvorno telesno enoto z moškim, oba postaneta eno meso. Moški zaradi svoje narave stremi po ponovni združitvi samo z žensko in ženska samo z moškim.

Predvsem zaradi prokreacijskega pogleda na seks so bili homoseksualci na zahodu skozi zgodovino večinoma preganjani in diskriminirani. Ko je krščanstvo postalo državna religija Rimskega cesarstva, je bilo zavračanje homoseksualnega seksa zapisano v državni zakon, moški homoseksualni seks je postal zelo resen prestopok in končno zločin, ki se kaznuje s smrtjo. (Primorac 1999: 140–149)

1.1.6.3 Razmišljanje o homoseksualnosti

V času odraščanja se večina mladih sreča z razmišljanjem o homoseksualni spolni usmerjenosti. Nekateri te misli pozabijo in živijo »normalno« življenje heteroseksualca, drugi pa svoje narave ne zatajijo. Večina homoseksualcev začne razmišljati o svoji usmerjenosti pred 15-im letom starosti, in sicer na osnovi treh tipov izkušenj: socialnih, emocionalnih in genitalnih.

Moški naj bi začeli o svoji potencialni homoseksualni usmerjenosti začeli razmišljati prej kot ženske. Prav tako je za mlajše generacije značilno, da začnejo prej razmišljati o svojih istospolnih občutjih kot starejše generacije. (Švab, Kuhar 2005)

1.1.6.4 Medikalizacija in normalizacija homoseksualnosti

Ker je homoseksualnost deviantna, jo poskušajo odpraviti tudi z medikalizacijo. To je proces iskanja medicinskih rešitev za deviantno vedenje v družbi. Poročila o znanstvenih dognanjih glede domnevne biološke determiniranosti istospolnega nagnjenja so v 90-ih neprestano objavljali, vprašanja o zdravljenju homoseksualnosti pa so konstantna v medijskih reprezentacijah. Homoseksualnost je namreč prek psihiatričnega diskurza postala medicinski problem, bolezen, ki jo je potrebno zdraviti. Homoseksualnost kot nasprotje heteroseksualnosti je bila konstituirana kot bolezen prav zato, da je heteroseksualnost lahko delovala kot biološko dejstvo in kot zdrava, normalna spolna praksa. To je bila izključevalna politika, kjer obe spolni praksi nikakor ne moreta obstajati.

Po drugi strani pa se v današnji družbi pojavlja normalizacija, ki začenja prekrivati prejšnje podobe homoseksualca kot kriminalca in duševnega bolnika. Homoseksualec konec devetdesetih postane v medijskih reprezentacijah popolnoma normalen človek, ki svojo homoseksualnost živi ravno tako polno kot drugi živijo svojo heteroseksualnost. Zdi se, kakor da hočejo reprezentacije pokazati, da je mogoče življenje tudi zunaj klozeta, brez skrivanja. A normalizacija osebe je heteroseksualna normalizacija. To je v bistvu medijska normalizacija homoseksualca po meri heteroseksualca. V vsakem primeru heteroseksualec ostane norma. (Kuhar 2003: 85)

1.1.6.5 Heteronormativnost

V naši družbi je heteroseksualnost prevladujoča norma, je univerzalna norma, ki je vpeta v življenje sodobne družbe. Heteroseksualnost je institucionalizirana oblika prakse, nekaj normalnega, naravnega in stabilnega. Preko nje vrednotimo, razumemo in vidimo vse vidike družbenega življenja. Richardson (2000) doda, da je heteroseksualni par okvir, znotraj katerega družba razume samo sebe.

Heteroseksualnosti kot take se v vsakdanjem življenju zavedamo, ker je preprosto tako samoumevna in ravno zato, kot pravita Švab in Kuhar (2005: 49), je potreba po razkritju neheteroseksualne identitete toliko večja, a hkrati toliko težja.

1.1.6.6 Pravica do zakonske zveze in otrok

Celo države, ki so prišle najdlje po poti enakopravnosti homoseksualcev, se še vedno soočajo s poglavitnim vprašanjem: priznavanjem homoseksualnih zakonskih zvez. Lahko bi trdili, da je zakonska zveza pomembna zaradi sklopa specifičnih pravic in ugodnosti, ki so povezane z njo. In kadar družba homoseksualnemu razmerju noče dati priznanja in podpore, ki jo daje heteroseksualnim parom, to upravičeno razumejo kot deklaracijo o neenakopravnosti, izključevanju in zaničevanju. Seveda veliko podpornikov misli, da razmerja niso enakovredna ter da je diskriminiranje homoseksualcev upravičeno in edino pravilno. Ob zahtevanem pojasnilu, zakaj se homoseksualci ne bi smeli poročati, naštejejo razloge: pomen besede zakonska zveza, zgodovina institucije zakonske zveze, interes države za prokreiranje, blaginja otrok, grožnja, ki jo homoseksualna zveza prinaša za heteroseksualno.

Poleg tega, da homoseksualci ne smejo sklepati zakonskih zvez, tudi ne smejo imeti otrok. Homoseksualna zveza naj bi škodila otrokom. Otroci, vzgojeni v takih zakonskih zvezah, naj bi imeli le eno vzorčno vlogo, po kateri bi se lahko zgledovali in učili, ne pa dveh. Ta argument domneva, da mora vsaka družina zagotoviti dve vzorčni vlogi, moško in žensko, če želimo, da se otroci razvijejo, kot je treba in se pravilno socializirajo. To bi torej v končni fazi pomenilo popolno odpravljanje enostarševskih družin, kadarkoli bi bilo to možno. Še več, nič več ne bi omogočali ločitve parom z neodraslimi otroki. (Primorac 1999: 159–163)

1.1.6.7 Sprejemanje novega zakona družinskega zakonika

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve je pripravilo predlog družinskega zakonika, v katerem bo urejeno družinsko pravo in ki prinaša novosti predvsem na področju zaščite in varstva koristi otrok, med drugim pa istospolno usmerjenim parom omogoča poroke in posvojitve otrok. Predlagani zakonik je že sprožil veliko govorov o tem, zakaj homoseksualci ne smejo imeti niti posvojiti otrok. Zakon prav tako spremeni definicijo pojma družina. Sedaj ni več potrebno, da gre za skupnost otroka z obema staršema. Zadostuje, da živi otrok z enim roditeljem oziroma z eno odraslo osebo, ki zanj skrbi in ima do otroka po zakonu pravice in obveznosti. Zakonska zveza je določena kot življenjska skupnost dveh oseb istega ali različnega spola. Ker ta zakon popolnoma izenačuje raznospolne in istospolne partnerske skupnosti, je sprožil ogromno polemik. In ne glede na vse bo ob morebitnem sprejetju tega zakona Slovenija veliko pridobila na področju priznavanja enakopravnosti, s tem se bo v slovenski zakonodaji začela postopoma odpravljati diskriminacija, kot je predvideno v splošni deklaraciji o človekovih pravicah.

1.1.7 SPOLNO NASILJE

1.1.7.1 Definicija spolnega nasilja

»Spolno nasilje je nezaželen poseg v posameznikovo spolno integriteto. To je vsako spolno dejanje, s katerim se eden od partnerjev ali partneric ne strinja.« (Kuhar, 1999: 18) Spolno nasilje je torej nasilje, ki prevzame obliko seksualnosti, oziroma, kot pravi Walbyjeva (1999), moško nasilje nad ženskami vključuje posilstvo, spolni napad, pretepanje žene, spolno nadlegovanje na delovnem mestu in spolno zlorabo otrok. A vendar to ni vse; spolno nasilje vidi kot obliko moške oblasti nad ženskami. Uporaba nasilja ali grožnja z nasiljem pomaga obdržati žensko na njenem mestu in ji jemlje pogum, da ne bi nasprotovala patriarhatu. (Haralambos 1999: 620)

Lahko vidimo, da so definicije nasilja precej različne, zato lahko konkretnije rečemo, da pod pojem spolnega nasilja spadajo vsa naslednja dejanja:

slačenje, opazovanje, komentiranje, nagovarjanje, poljubljanje, otipavanje, siljenje h gledanju pornografskih vsebin, siljenje k masturbiranju, v oralni, analni ali vaginalni spolni odnos,

vtikanje predmetov v anus ali nožnico, poniževanje človeka glede njegove spolnosti, skratka vse dejavnosti, povezane s spolnostjo, v katere druga oseba ne pristane oziroma pristane pod prisilo.(drustvo-dnk.si)

1.1.7.2 Incest

Incest je definiran kot spolni odnos med najožjima krvnima sorodnikoma. V večini primerov je to stvar premoči močnejšega (največkrat moškega) nad šibkejšim (največkrat otrok ženskega spola). Storilci se velikokrat sklicujejo na to, da naj bi otrok soglašal ali celo napeljeval na spolne odnose, vendar se moramo jasno zavedati, da otrok ni sposoben prave presoje, za kakšno dejanje gre. Otrok ne more dati soglasja k tako zapletenemu odnosu, kot je spolni odnos.

Sociološka teorija pravi, da je za tabu, ki ga predstavlja incest, vzrok v zgodovinski želji, da bi bilo čim manj romantičnih zvez med pripadniki iste skupine. S tem so namreč ohranili močnejše veze z ostalimi gospodinjstvi, plemeni, vasmi, kraljestvi ter s tem omogočili bolj solidarno družbo. Prakticiranje incesta bi torej onemogočilo vzpostavitev najelementarnejše človeške družbe, ki bi bila simbolno urejena. Incest prepovedujemo torej zato, da lahko vzpostavimo elementarna razmerja. S sorodstvom posameznik pridobi ožjo skupnost, ki ga varuje in v kateri se socializira, sorodstvo pa hkrati omogoča reprodukcijo skupnosti in sklepanje zavezništev z drugimi skupnostmi ter upravljanje premoženja na podlagi rodovne pripadnosti. (Fox 1980: 23)

Kadar pa kljub prepovedi vseeno pride do incesta, je najbolj deviantna in najtežje sprejemljiva oblika posilstvo otroka s strani staršev. Takrat je razmerje moči najbolj porušeno in pozicija zlorabljenega otroka je neznosna. Brez upoštevanja teh razmerij moči, incesta ne moremo razumeti. Otroci se o svetu učijo vsega preko svojega telesa; ob spolni zlorabi so se naučili, da svet ni varen kraj, ravno tam, kjer bi se morali počutiti najbolj varne. Prav tako pa so odrasli zlorabili otroško nedolžnost in s tem pokvarili naravno zaupanje. Zato otroci, žrtve spolnih zlorab odraščajo z zavajajočimi sporočili o odnosu med spolnostjo in ljubeznijo, med zaupanjem in izdajalstvom. (Bass, Davis 1998: 48)

Kaj torej lahko naredimo, da do incestnih odnosov ne bi prišlo? To nam pojasni Kellyjeva (1996: 103), ko pravi, da je prvi korak pri preprečevanju incesta in spolnega zlorabljanja v otroštvu posredovanje znanja, ki ga otroci potrebujejo, da lahko poimenujejo in opredelijo nekatere oblike vedenja kot izrabljanje. Posredujemo jim lahko znanje, da na ves glas povedo, kaj jim ni všeč, jih naučimo, kakšna je razlika med dobrimi in slabimi dotiki, jim povemo, da se lahko uprejo in povedo svoja občutja ter jih ne silimo v dejanja, ki jih nočejo.

1.1.7.3 Posledice spolnega nasilja

Skorajda vsi spolno zlorabljeni otroci imajo zunajzavestne občutke krivde, ki so seveda iracionalni, vendar jih nosijo s seboj. Občutek imajo, da so sodelovali pri tem dejanju, ki se ga sramujejo. Ti otroci se razvijejo v odrasle ljudi s pomanjkljivo samopodobo in številnimi težavami; poleg že naštetih pogosto trpijo zaradi nizke samopodobe, težav v medosebnih odnosih, motenj hranjenja, samomorilnosti in drugih. Spolna zloraba otroku vzame tudi naravno spolno zmožnost. V spolnost ga vpelje odrasli po svojem bioritmu in potrebah. Nikoli nimajo možnosti spontano raziskovati spolnosti in doživljati lastne želje. Ko jih zlorablajo, otroci pogosto zapustijo svoje telo, otopijo ali izginejo, odklopijo se od svojih spolnih občutkov. Kadar pa so odrasli otroke naučili povezovati zlorabo z ljubeznijo, potrebo po človeški ljubezni zamenjajo s spolnostjo.

Dolgoročni učinki zlorabe v otroštvu so lahko tako vseobsegajoči, da je težko določiti, v čem vse je zloraba človeka prizadela. Z njo je prežeto vse: samozavest, intimna razmerja, spolnost, starševstvo, delo in tudi duševno zdravje. Poznejši vpliv zlorabe je v veliki meri odvisen tudi od tega, na kakšen način se okolica odzove na njegovo razkritje. (Bass, Davis 1998: 47–50)

Posledice spolnega nasilja so vedno trajne in toliko hujše, če je bil človek žrtvi blizu. Najbolj običajne posledice so minimaliziranje, racionalizacija zlorabe, zanikanje, da se je to sploh zgodilo, potlačitev spomina, občutek, da telo ni tvoje, potreba po absolutni kontroli nad življenjem, bežanje, samopoškodbe, poskusi samomora, negativen odnos do svojega telesa, različne oblike odvisnosti ali psihične bolezni, motena spolnost, moteno spanje, izolacija, potreba po varnosti za vsako ceno, izogibanje intimnosti, deloholizem in še mnoge druge.

Absolutno se moramo zavedati, da tudi najmanjša spolna zloraba pušča za seboj življenjske posledice. Žrtve spolnega nasilnega so zaznamovane fizično in/ali psihično, zato potrebujejo

pomoč, ki pa mora biti raznovrstna in kakovostna. Teorija socialnega dela osebe, ki so preživele spolno nasilje, ne poimenuje z žrtvami, ampak s preživelimi. Pomembno je, da oseba dogajanje ozavešči in poišče pomoč. (Šribar 2008: 18)

Kelly (1996:105) pravi, da žrtve za premagovanje izkušnje spolnega nasilja izberejo in ustvarijo različne strategije preživetja. Ena izmed najbolj pogostih je potlačitev spomina. To je velikokrat vzrok, da zlorabljeni ne poiščejo pomoči. Spomin je lahko zaduščen, če ni besed, s katerimi bi poimenovali in s tem razumeli svoje doživljanje. Ta proces je največkrat povezan z doživljanjem spolne zlorabe v otroštvu. Najbolj je viden pri spolnem nadlegovanju, razkazovanju in spolnih napadih. To je še zlasti značilno za ženske, ki so bile posiljene ali so doživele incest.

Drugače pa je tako za moške kot za ženske, tako za storilce kot za žrtve, značilno, da o nasilju molčijo. Eden od razlogov za molk je tudi ideja o meji med zasebnim in javnim, pri čemer velja, da je nasilje del zasebnosti in naj tam tudi ostane. Ženske, ki preživljajo nasilje, največkrat molčijo, ker verjamejo:

- da se nasilje dogaja samo njim in jim tako nihče ne bo verjel,
- da se nasilje dogaja večini žensk in se zato nimajo pravice upirati,
- da same sprožajo nasilje in so zanj odgovorne,
- da so slabe in nevredne, da bi jih kdo poslušal ali jim pomaga.

Ne verjamejo pa, da bo njihovo življenje še kdaj drugačno in boljše,
(Bass, Davis 1998: 9)

1.1.7.4 Miti in stereotipi o spolnem nasilju

Pravi miti o spolnem nasilju stereotipe še bolj poglobljajo, tako da jim kmalu verjame večina laične javnosti. Zato je na tem mestu pomembno pregledati nekaj tipičnih mitov o spolnem nasilju. Šele ko jih ozavešimo, jih lahko pogosto opazimo in preprečimo, kar je zelo pomembno za tiste, ki se poklicno ukvarjajo z žrtvami spolnega nasilja.

MIT	Posilstvo	Incest/spolno izrabljanje	Družinsko nasilje
1. Ženske uživajo, si ga želijo.	Ni bilo posilstvo, temveč grob spolni odnos. Ženske rečejo ne, ko mislijo da. Nekatere ženske uživajo v posilstvu.	Dekleta v njem uživajo. Ne nasprotujejo, zato jim je verjetno všeč. Če se zgodi več kot enkrat, potem si tudi one to želijo.	Nekatere ženske so mazohistične, iščejo nasilne moške. Ne odidejo, zato ne more biti tako slabo.
2. Prosile so za to, zaslužijo si ga.	Ženske izzivajo z obleko, s tem vabijo moškega. Tvegajo, ko gredo ven same, se vozijo v dvigalu.	Dekleta zapeljujejo ali so prezgodaj razvita.	Ženske izzivajo z nerganjem, ker ne izpolnjujejo družinskih dolžnosti, zavračajo spolne odnose.
3. To se dogaja določenemu tipu žensk, v določenih družinah.	Ženske iz revnejših predelov; spolno aktivne, ki tvegajo; ženske, ki so jih izrabljali že prej.	Dekleta iz problematičnih družin: velikih, izoliranih kmečkih družin, prezgodaj razvite, katerih matere so izrabljali.	Ženske iz delavskega razreda; slabe gospodinje. Ženske, ki so videle nasilje v otroštvu ali so ga izkusile.
4. Lažejo/ pretiravajo	Ženske ponarejajo prijave, da se maščujejo, da varujejo ugled.	Dekleta fantazirajo o incestu, obtožujejo moške, da bi vzbudile pozornost.	Ni bilo nasilja, le boj. Ženske pretiravajo, da bi se hitro ločile.
5. Če bi se uprle, bi lahko preprečile.	Ženske, ki si ne želi, ne morejo posiliti. Če ni poškodb, je privolila.	Morale bi komu povedati/lahko bi komu povedale.	Če bi se branile, bi to moškega ustavilo. Izrabljene so, ker so šibke in pasivne. Morale bi prijaviti.

6. Moški, ki to storijo, so bolni, pod stresom, brez kontrole.	Zlorabe drog, alkohola, duševna nestabilnost, izkušnje iz otroštva povzročajo moško nasilje, sovraštvo do žensk, psihosocialno disfunkcijo.	Žena ni na voljo za spolne odnose. Deviantno spolno vzburjenje.	Kot otrok je videl in izkusil izrabljanje. Pritisk službe/ nezaposlenost.
--	---	---	---

(Kelly 1996: 85)

1.1.7.5 Preventivna vzgoja o spolnosti

Žrtev spolnega nasilja bo veliko hitreje postal nepoučen otrok. Otroka starši kar naprej svarijo pred neznanci, nikoli pa mu ne povedo, da je možno, da si tudi ljub sorodnik ali zaupanja vreden znanec lahko s silo vzame njegovo ljubezen. Tako se zgodi pri otroku, s katerim doma niso nikoli govorili o spolnosti, oziroma še huje, spolnost so mu predstavili kot nekaj najbolj nespodobnega. Otrok pride sam do zaključka, da od svojih sorodnikov, prijateljev vsake toliko časa kaj sliši o spolnosti, doma pa opaža, da je tematika prepovedana. Če pri takem otroku pride do spolnega nasilja, si sam ne upa o tem govoriti, saj se boji, da bi njemu pripisali vso krivdo. Tako storilec lahko nemoteno nadaljuje s svojim početjem. Otrok v takem primeru ni sposoben, da bi spregovoril, ker je tema preprosto nespodobna.

Zato psihologinja Elisabeth Fey navaja šest področij, ki jih je potrebno obravnavati z otroki, če jih želimo zaščititi. Otroku je potrebno privzgojiti določene lastnosti, da se bo znal storilcu postaviti po robu.

1. Moje telo pripada meni, zavedam se, da me imajo ljudje radi, da me jemljejo resno. Nihče nima pravice, da razpolaga z menoj ali z mojim telesom.
2. Svojim občutkom lahko popolnoma zaupam, vem, kaj občutim kot dobro in kaj kot slabo, čudno.
3. Vem, kdaj je dotikanje prijetno, kdaj neprijetno in kdaj nenavadno.
4. Če nečesa nočem, moram jasno in glasno reči ne in svoj ne uveljaviti, čeprav bi to pomenilo neubogljivost. Smem se bratiti, iti proč in poklicati na pomoč.

5. Kadar me skuša kdo zastrašiti ali prisiliti, naj ne govorim o neki slabi skrivnosti, imam pravico, da kljub temu povem zanjo.

6. Smem prositi za pomoč in smem govoriti o tem, tudi če mi je to kdo izrecno prepovedal.

(Frei 1996: 79)

1.1.8 SPLAV

Zahteva po splavu je bila logično nadaljevanje govora o telesu. Ženske so javno spregovorile o fizičnem nasilju, posilstvih, detomorih, nezakonskih materah in otrocih, poleg tega pa še o preštevilnih družinah, ki zaradi revščine živijo na skrajnem robu človečnosti, otroci pa množično umirajo. Dolgo časa so bile njihove zahteve skromne, po eni strani so prepoznavale položaj ženske, po drugi strani jih je pritisk javnosti, predvsem katoliške, silil, da so omejevale svoje zahteve. Sčasoma je bilo omejevanja vedno manj, kar se je pokazalo v zahtevi po abortusu, kot so splav imenovali takrat. Ves čas so se ženske spopadale z mislijo, da je greh, če se ženska brani imeti otroke; splav je namreč katoliška cerkev povezovala predvsem z odklanjanjem materinstva. Vendar so avtorice temu nasprotovale in so splav povezovala predvsem z revščino in nezmožnostjo preživetja. Zahtevale so pravico zase, da bi same presodile o tem, koliko otrok bodo lahko prehranile in vzgojile. Poudarile so še to, da je odprava telesnega plodu res enaka uboju, vendar je prav taka krivica rojevanja človeških bitij, ki bodo živela v bedi in počasnem hiranju. (Leskovšek 2002: 84) Prekinitev nosečnosti je država dovolila samo, če je komisija ugotovila, da bi nadaljnja nosečnost ali porod lahko ogrozila zdravje ali celo življenje ženske. Vendar je bilo hkrati znano, da so v državi opravili sto tisoče splavov brez privoljenja komisije, delali so jih zdravniki, babice ali ženske same. (Leskovšek 2002: 91)

V Nemčiji se je recimo po letu 1976 nevarnost za mater pri splavu nekoliko zmanjšala, saj so se škofje odločili, da spoštujejo zdravnikovo odločitev, kadar se znajde v neizhodnem položaju, v katerem se mora odločiti med izgubo matere in izgubo otroka ter med izgubo samo enega življenja. Če naj bi umrla oba, torej mati in otrok, tedaj naj zdravnik reši mater in žrtvuje otrokovo življenje. V vsakem primeru pa mati ne sme v ničemer odločati. Matere lahko samo preidejo iz ene komande pod drugo. (Heinemann 1992: 309)

1.2. GOVOR O SPOLNOSTI

O seksu moramo javno govoriti, in sicer na način, ki ga ne bo določala delitev na dopustno in nedopustno. O njem moramo govoriti kot o nečem, česar ni potrebno obsojati ali dopuščati, pač pa voditi, urediti za največjo korist za vse in ga pripraviti, da deluje na najboljši možni način.

To, kar zaznamuje zadnja tri stoletja, ni skrb za zakritje seksa ali splošna sramežljivost jezika, ampak množica orodij, ki smo jih izumili, da bi o njem govorili, poslušali, beležili in prepisovali. Toliko je govorjenja o seksu in ureditev tolikih orodij, da se o njem spregovori, a le pod strogimi pogoji – ali vse to ne dokazuje, da je v tajnosti in ga tam skušamo še zadržati? Krščanska pastorala je seks predstavljala kot vznemirjajočo uganko. Ne nekaj, kar se trdovratno kaže, temveč nekaj, kar se povsod skriva kot potuhnjena prisotnost. Za moderne družbe ni značilno to, da so seksu namenile prostor v senci, temveč da so se zaobljubile kar naprej govoriti o njem, tako da so mu dale pravi pomen skrivnosti. (Foucault 1976: 18–21)

Dandanes res lahko veliko preberemo in vidimo o seksualnosti, toda še vedno se o tem malo pogovarjamo. Povsod okrog nas so ordinacije, svetovalnice, kjer se lahko o spolnosti pogovarjamo s strokovnjaki, toda vseeno prav tam, kjer bi morali največ govoriti, molčimo. Ljudje preprosto neradi govorimo o tem, kar osebno doživljamo. Zato je naša seksualnost najmanj raziskana prav na doživljajskem področju. Strah pred verbaliziranjem tistega, kar občutimo in kar v resnici doživljamo, ima globlje vzroke v stoletnem manipuliranju številnih ideologij in družb prav s tem najbolj občutljivim delom človekovega življenja. Od rojstva dalje smo namreč vzgajani, da se o tem ne govori, ne uči, da to pride samo po sebi, da mora s tem opraviti vsak sam. Vse skupaj je zavito v molk. Ni najbolj pomembno mlade učiti, kako naj te stvari počno, ampak jih je potrebno predvsem naučiti, da se bodo pogovarjali o teh stvareh. (Brajša 1982: 165)

1.2.1 GOVOR V PEDAGOŠKIH USTANOVAH

Napačno bi bilo, če bi rekli, da je pedagoška ustanova o spolnosti otrok in mladostnikov zapovedovala molk. Nasprotno, od 18. stoletja dalje je oblikovala govor, kodirala vsebine in

usposobila govorce. Govorili so o seksu otrok, pripravili vzgojitelje, zdravnike, upravnike in starše, da govorijo o njem, prav tako so primorali otroke, da govorijo o njem. Od 18. stoletja dalje je spolnost otrok in mladostnikov postala pomemben del, okoli katerega so se razporedila nešteta institucionalna sredstva in govorne strategije. Spolnost srednješolca je postala javno vprašanje. Zdravniki so se obračali na ravnatelje zavodov in na profesorje, ki so svetovali družinam. Vzgojitelji so delali načrte, ki so jih dajali v pregled oblastem. Učitelji so se obračali na učence, jim dajali nasvete in jim sestavljali knjige opominov, moralnih in medicinskih zgledov. Okoli gimnazijca in njegove spolnosti se je oblikovala literatura prepisov, mnenj, opazk in zdravniških nasvetov. (Foucault 1976: 21–39)

Toda tudi če se je v zgodovini veliko govorilo o spolnosti v šolah, se danes bolj malo. Namesto da bi se vsako leto bolj, glede na to, da se starostna meja spolno aktivnih mladostnikov znižuje, se govori vsako leto manj, čeprav tudi mladi sami izražajo željo po tem, da bi se o spolnosti govorilo. To nam je lahko zadosten dokaz, da je morda v javnem šolstvu res premalo poudarka na spolni vzgoji oziroma se vedno govori samo o kontracepciji in reprodukciji, nič pa o ljubezni, zorenju, izkušnjah. Praksa socialnega dela naj bi bila ravno v tem, da deluje na podlagi potreb, ki jih izrazijo uporabniki, in mladi nam govorijo, da si želijo več pogovora in iskrenosti na področju spolnosti.

1.2.2 POGOVOR S STARŠI

Večina staršev se s svojimi otroki še vedno težko pogovarja o spolnosti morda tudi zato, ker tudi iz svojega otroštva nimajo izkušnje odprte komunikacije o spolnosti v primarni družini, ali pa zato, ker je težko sprejeti dejstvo, da je lasten otrok hkrati tudi spolno bitje. Vsi radi verjamemo, da otroci v glavnem to niso. Pridejo sicer trenutki, ko so radovedni, ko raziskujejo samega sebe in druge, veliko sprašujejo, vendar se nam dozdeva, da bo otroštvo ostalo čisto in preprosto, če se s tem ne bomo ukvarjali. Obstajajo različni razlogi, zakaj si želimo in verjamemo, da je otroštvo nespolno. Odrasli včasih ne vedo, kaj naj rečejo, zato otroka raje preslišijo. Drugi se bojijo, da bodo otroci samo še bolj radovedni, če jim bodo odgovorili. Mnogo staršev namreč misli, da bodo s pogovorom o spolnosti spodbudili svoje najstnike k prezgodnji spolni aktivnosti. Raziskave pa so pokazale, da poučevanje o spolnosti iz kateregakoli vira ne povečuje verjetnosti za zgodnejšo spolno aktivnost.

Strah staršev nam razkriva njihovo prepričanje, da ima spolnost strašansko moč, ki pokvari nedolžnega otroka, in da je edini način, kako ohraniti otroka nepokvarjenega ta, da mu ničesar ne povedo. Ne glede na to, kaj si odrasli žele, pa otrokova radovednost in potreba po razumevanju spolnosti nimata meja. Če ne izvejo pravega odgovora, si ustvarijo svojo predstavo, to pa je lahko zelo škodljivo. (Tiefer 1979: 34)

Večina staršev je prepričanih, da njihovi otroci danes dobijo dovolj informacij v šoli pri spolni vzgoji. Kako otrok te podatke razume, pa je odvisno od vsakega posameznika. Viri informacij zunaj šole so danes sicer zares bogati (prijatelji, knjige, revije, tv, internet), vendar je med njimi tudi veliko stereotipov in neresnic. Današnja mladina lahko zaradi bogatega besednega zaklada daje vtis, da veliko ve o spolnosti, vendar samo poznavanje besed še ne pomeni, da to tudi dejansko razumejo. Starše je tudi pogosto strah, da se bodo osmešili, če ne bodo poznali vseh odgovorov. Ponavadi pa je tako, da si starši pridobijo še več zaupanja svojih otrok s tem, če kdaj priznajo, da tudi oni česa ne vedo.

Starši velikokrat zaradi strahu s pogovorom o spolnosti odlašajo, dokler lahko. Ko pa ima najstnik kar na enkrat prvo ljubezensko razmerje, se jim zazdi, da je sedaj pogovor zares potreben. Najbolje bi bilo, da bi se začeli pogovarjati o spolnosti, preden je najstnik spolno aktiven. Otroci med 11. in 12. letom bodo te pogovore jemali manj osebno, najverjetneje se ne bodo tako burno odzvali na "nespodobna" vprašanja in bodo tudi bolj pripravljeni izraziti svoje poglede. Mlajši otroci so še manj čustveno vpleteni v spolne teme in tako obstaja tudi večja možnost, da bodo bolj odprti za pogovor tudi, ko bodo starejši. V pravem trenutku bi torej starši morali previdno postavljati vprašanja, da bi spoznali, koliko mladostniki vedo o posledicah neodgovornega spolnega življenja. Če jim ni preveč neprijetno, bi lahko mladostnikom zagotovili prave in realne informacije, vendar bi se morali vsekakor izogniti pridiganju. Kadar pa je staršem res preveč neprijetno, je bolje, da se pogovoru izognejo in mladostniku ponudijo knjigo o spolnosti, primerno njegovim letom. Otrokom naj bi starši pomagali videti spolnost kot izraz ljubezni in vir užitka v intimnih odnosih.

(Jaffe 1998: 350)

1.3 POMEN SOCIALIZACIJE ZA SPOLNOST OTROKA

1.3.1 VPLIV STARŠEV

Iz vseh socioloških raziskav zadnjih let je razvidno, da je družina tista ustanova, ki ji ljudje najbolj zaupajo. Družina je tista, ki še najbolj povezuje generacije, je mreža, ki primarno izvršuje socializacijsko nalogo pri prenašanju vedenjskih vzorcev. (Bajzek 2003: 15) Družina je svet, življenje, človeštvo in družba v malem. Je edinstvena celica, kjer se spletajo temeljne vloge človeškega bitja, spolne in generacijske – vloga moškega in ženske, vloga staršev in otrok. Bolj kot kje drugje se posameznikova osebnost oblikuje v družini. (Musek 1995: 19)

Zato so gotovo starši tisti, ki imajo vlogo primarnih socializatorjev svojih otrok in močan vpliv na vrsto prepričanj in načinov obnašanja. Za nekatere starše je golota doma sramotna in se pred svojim otrokom skrivajo, da jih ta nikoli ne vidi golih, drugim pa je to nekaj popolnoma naravnega. Starši s svojim zgledom, reakcijami in ravnanjem vplivajo na spolnost svojega otroka. Njihovo intimno življenje, izkazovanje pozornosti, sprejemanje spolnosti otroci vidijo in razumejo kot nekaj, kar je za njih normalno in pravilno, zato si vsak otrok glede na pogoje v svoji družini razvije lastno predstavo o spolnosti.

Vsekakor pa je za vzgojo otrok največ vredno razumevanje in spoštovanje staršev med seboj ter njihovo prilagajanje in zgledno upoštevanje vloge moškega in ženske. (Kenyon 1988: 25)

1.3.2 VPLIV VRSTNIKOV

Pri mladostnikih v obdobju adolescence se življenje vrti čedalje manj okrog družine in vse bolj okoli prijateljev. Ti začenjajo igrati novo, pomembno vlogo v mladostnikovem življenju. Med prijatelji se mladostnik nauči občevati z drugimi ljudmi in se prilagoditi skupnosti. (Fenwick in Smith 1997: 98)

Prav tako postajajo vrstniki vse bolj pomembni pri odločitvah glede spolnosti. Vpliv in pritisk ostalih najstnikov velikokrat vpliva na to, kdaj bodo imeli mladostniki prvi **spolni** odnos, s kom in kako. Večino informacij mladi dobijo prav od vrstnikov, vendar ravno zato ni nujno, da so te informacije pravilne. (Moore, Rosenthal, 1993: 66). Obnašanje in odnos posameznika

do spolnosti je bolj odvisen od tega, kaj misli, da se z njegovimi vrstniki dogaja, kot pa kaj se v resnici dogaja. Med najstniki namreč obstaja prepričanje, da so njihovi vrstniki bolj spolno aktivni, kot so v resnici. Takšno prepričanje je tudi posledica tega, da želijo biti mladi del skupine, pripadati nekemu.

V obdobju oddaljevanja od družine in oblikovanja lastne osebnosti se odraščajoči otrok zateka k vedenjem izven svoje družine. Mešane skupine deklet in fantov, razredi, sestavljeni iz vrstnikov različnega socialnega porekla pomagajo odraščajočim, da razširijo svoje miselno in socialno obzorje in se soočijo z drugimi in drugačnimi. Pri tem je najbolj pomembna zunanja skupina vrstnikov. Skupina je za odraščajoče otroke zelo pomembna tudi s psiholoških vidikov. Daje jim občutek, da so sprejeti, priznani in varni. Skupina prijateljev pomeni prostor, v katerega se lahko zatečejo v svojih težavah. Skupina postane tudi tisto okolje, v katerem se lahko soočajo s sebi enakimi. Ko se odraščajoči otroci trgajo iz objema družine, pa vendar še niso sposobni samostojnih odločitev in dejanj, jim skupine pomenijo zavarovan prostor, v katerem lahko preizkušajo svoja nova spoznanja in dognanja. Skupina postaja za odraščajoče privilegirana socializacijska skupnost, ki ji dajejo prednost. To še prav posebej velja danes, ko imajo družine večinoma enega ali dva otoka.

Odraščajoči otroci doživljajo skupino kot razširjanje lastnega jaza, kot kraj, kjer se lahko izražajo in ocenjujejo samega sebe. Prijateljska skupina je podaljšek lastnega jaza, v katerem se adolescent lahko ogleduje. Prijatelj je namreč zelo konkreten model, s katerim se lahko primerja. Zahvaljujoč tej skupinski izkušnji, skozi katero je lahko mladostnik eksperimental, bo posameznik sposoben zapustiti skupino in se podati na pot samostojnega odraščanja in zorenja. Stopnja intimnosti ter število prijateljskih odnosov se spreminja in doseže svoj višek prav v adolescenci, ko skupina prijateljev in nekatere bolj intimne naveze predstavljajo najpomembnejši čustveni del posameznikovega življenja. Tudi časovno preživlja mladostnik vse več časa s svojimi prijatelji. Mladostnik s pomočjo skupine razširi lastno obzorje, zadovolji lastne potrebe, pride v stik z drugimi odraslimi, ki niso njegovi starši. Ne srečuje se več z igro, ampak z novimi vprašanji in vidiki. Pomembnost in intenzivnost odnosov s sovrstniki se spreminja in razvija z leti. (Bajzek 2003: 25–36)

1.3.3 VPLIV MEDIJEV

Seveda ne moremo mimo vpliva medijev, zlasti tv-ja revij in interneta, ki prikazujejo spolnost kot nekaj lahkotnega, vedno razpoložljivega, kupljivega, nepovezanega s pravo ljubeznijo in trajnimi odnosi. Spolnost je predstavljena kot ena izmed številnih vrst rekreacije, ki ni povezana s čustvi in odgovornostjo. Razkrivajo telesno plat, ne da bi se dotaknili vidikov čutnosti, čustev in razmerij v spolni ljubezni. Medijska predstavitev nas lahko zaradi tega zelo bega. Daje nam občutek, da je naše spolno življenje pomanjkljivo, kažejo nam namreč samo podobe ljudi z lepimi telesi, ki imajo seks natanko takšen, kot si ga želijo.

Mediji nam predstavljajo samo enostranski, največkrat moški pogled, ki je pogosto pod vplivom stereotipov o lepoti in spolni privlačnosti in absolutni nadvladi nad ženskami. Ženske so največkrat predstavljene kot šibke, podrejene in imajo vlogo pridne gospodinje ali pa seksi ljubice. Na žalost je torej v javnosti predstavljen stereotipen odnos med žensko in moškim (Moore, Rosenthal 1993: 72) Prav množična sredstva obveščanja, še posebej film in televizija, so spolnost po svoje razvrednotili, ji vtisnili pečat komercialnosti in nasilja. Žensko častijo le kot predmet spolnosti. (Kenyon 1988: 16)

Poleg televizije zadnje čase prevladuje tudi internet, saj se velikokrat zgodi, da ima vsak otrok v družini svoj računalnik in posledično ves čas nekontroliran dostop do spolnih vsebin.

Danes imamo torej množico komunikacijskih načinov in sredstev obveščanja. Seks, spolnost in spolna razmerja so povsem odkrito predmet poročil, opisov, raziskovanja in izkoriščanja. Toda vse prepogosto je prikazovanje spolnosti idealistično. Vidni in pisni mediji so lahko zavajajoči, kar zadeva spolnost. Prav tako imajo medijski pogledi na spolnost pogosto le eno razsežnost. Miti in pričakovanja lahko spodkopljejo samospoštovanje in z vplivom na spolno življenje ljudi slabijo razmerja. Toda vsak ima svoja zapletena spolna občutja in želje, ne moremo se prilagajati nemogočim spolnim pravilom, ki jih ustvarja javnost. Da bi lahko spolno uživali lastno spolnost in razmerja, moramo odkriti in razumeti svojo lastno, individualno spolnost. (Fromm 1974: 30)

Sporočila o spolnosti so v sodobni družbi zelo nasprotujoča in zmedena. Zanemarja se vrednost in lepota seksualnosti. To nam dokaže dejstvo, da se v šolah o seksualnosti molči. Seveda se mlade pouči o kontracepciji, saj je to nujno, ničesar pa ne zvedo o odnosih in čustvih. Mladi so prepuščeni sami sebi, da z največkrat neprijetnimi poizkusi odkrijejo spolnost in njene posledice.

1.3.3.1 Ženska je predstavljena samo kot seksualni lik

V veliko današnjih popularnih filmih je ženska predstavljena kot pasivna žrtev, ki se ne reši sama s svojim trdom, ampak se prilizuje moškemu, s tem da lahko zadosti njegove potrebe bodisi z lepoto bodisi z dobrim seksom. (Moore in Rosenthal 1993: 72)

Poudarjanje estetskega videza v naši kulturi ima za žensko usodne posledice. Velja splošno prepričanje, da je žensko telo estetsko privlačnejše od moškega. Ogledovanje ženske predstavlja obliko moči moških, saj s tem družba nadzira seksualnost žensk. Ženske so v vsakem primeru žrtve, saj vseh idealov v naravnem telesu ne morejo doseči. Prav tako pa medijsko predstavljanje žensk kot seksualnih objektov slabo vpliva na psihično in fizično zdravje mladih deklet. Predvsem to vpliva na mlade najstnice, ki lik privlačne ženske ponotranjijo in si ga za vsako ceno želijo doseči. Kmalu postanejo nezadovoljne s seboj in svojim telesom, ki ga želijo na čim več možnih načinov spremeniti. Če jim ne uspe vse, jih to pripelje v depresijo, pomanjkanje samozavesti, motnje hranjenja in popačeno predstavo o privlačni ženski.

1.1.4 VPLIV CERKVE

1.1.4.1 Stališče do predzakonske spolnosti

Glede na to, da so bili mladostniki, ki so sodelovali v raziskavi, verni, je pametno pregledati, kakšna stališča o spolnosti mladim ponuja Cerkev. O spolnosti pravi, da je to ena od temeljnih sestavin osebnosti, svojski način bivanja, razodevanja, občevanja z drugimi, občutenja, izražanja in doživljanja človeške ljubezni. A vendar je pogled na spolnost omejen na čas po poroki, saj pravijo, da spolnost ni zgolj vir rodovitnosti in razmnoževanja, kot v ostalem naravnem redu, vendar je tudi zmožnost izražanja ljubezni. Pravijo, da spolnost postane resnično človeška šele, kadar je zajeta v medsebojni neomejeni podaritvi moža in žene. (Papeški svet za družino 1996: 19) Glede čistosti ima Cerkev torej jasne meje: ali človek ukazuje svojim strastem in doseže mir ali pa pusti, da ga strasti zaslužijo in postane nesrečen.

Na splošno torej cerkev podpira pogovor o spolnosti, vendar v krogu družine in z veliko mero previdnosti, kaj se lahko in kaj se ne sme povedati.

Veliko odgovornost dajo staršem, saj pravijo, da so ob spremembah, ki jih hčerke in sinovi doživljajo v svojem telesu, dolžni posredovati natančne informacije o spolnosti in ob tem predvidevajo, da se hčerke lažje pogovorijo z materjo, sinovi pa z očeti. Še prav posebno poudarijo, da morajo starši opazovati in pomagati hčerkam, da sprejmejo razvoj svoje ženskosti. Pravijo, da jim je zato potrebno spregovoriti o ciklih plodnosti in pomenu, ni pa nujno omenjati in posredovati informacij o spolni združitvi, če tega mladi ne želijo sami. (Papeški svet za družino 1996: 50)

1.1.4.2 Mnenje o homoseksualnosti

Homoseksualnost Cerkev dojema kot posebno težavnost, ki se lahko pojavi v času identifikacije posameznika. Pravijo, da mladi pri tem potrebujejo pomoč, da bi mogli razlikovati, kaj je normalno in kaj ni. Hočejo torej prepričati, da je homoseksualnost nekaj nenormalnega. Staršem svetujejo, naj glede svojih otrok s homoseksualnimi nagnjenji poiščejo pomoč pri strokovnjakih in kvalificiranem osebju. Prav tako pa pravijo, da so homoseksualne osebe poklicane k vzdržnosti. (Papeški svet za družino 1996: 56) Torej so za Cerkev homoseksualci nenormalni, potrebni zdravljenja in popolnoma nespolne osebe. Vatikanska razlaga iz leta 1986 vrednoti homoseksualno nagnjenje ne samo kot posebni greh, ampak tako rekoč kot spolno prizadetost (celo invalidnost), torej kot neurejeno stanje, stanje nereda. Je deficitarna oblika spolnosti; pravzaprav homoseksualcev ni, so samo ljudje s homoseksualnim nagnjenjem. Cerkev torej močno ločuje homoseksualne težnje, privlačnost do oseb drugega spola in homoseksualnim ravnanjem. (Muller 2006: 204) Vsem s homoseksualnimi nagnjenji predlagajo, naj poskušajo živeti vzdržno in si najdejo področje, kjer bodo lahko ustvarjalni in rodovitni. Seveda pa vedno puščajo odprto možnost, da je homoseksualnost samo prehodne narave in bodo nekoč lahko zaživali znotraj heteroseksualnega odnosa. (Globokar 2008)

To pomeni, da homoseksualcev nikoli ne sprejmejo popolnoma kot celovite osebnosti, ampak jim vedno postavljajo merila, ki se naj bi jih držali, da bi jih sploh omenili v svoji skupnosti, nikakor pa ne sprejeli.

1.1.4.3 Mnenje o samozadovoljevanju

Cerkev meni, da je samozadovoljevanje nazadovanje v osebnem razvoju.,saj človeka vodi k zapiranju, ukrivljanju vase, kar smatrajo za sebično izkušnjo, namesto da bi mu pomagalo, da bi se razvijal k celostni podaritvi sebe drugemu v zakonu.. (Rocca 2001: 102)

1.1.4.4 Stališče do splava

Cerkev uči, da ni nikoli upravičeno umoriti nedolžnega človeškega življenja. Tudi če le selektivno upravičujemo splav v primerih posilstev, označimo nedolžnega otroka v maternici kot sovražnika, kot stvar, ki jo moramo uničiti. Življenje je sveto in vsa človeška bitja imajo pravico do življenja. Noben razlog tega dejanja po njihovem mnenju ne upraviči, ker je preprosto nesprijemljivo.

1.4 DEFINIRANJE POJMOV NESPREJEMANJA

1.4.1 STALIŠČA

1.4.1.1 Definicija stališč

»Stališča so predispozicije ljudi za pozitiven ali negativen odgovor na določeno dogajanje ali situacijo v socialnem svetu.« (Stahelberg, Frey, 1990: 145)

Še bolj natančno pa stališča definirajo Krech, Crutchfield in Ballachey (1962) v Ule 1992: 94. Zanje so stališča trajni sistemi pozitivnega ali negativnega ocenjevanja, občutenja in aktivnosti v odnosu do različnih socialnih situacij in objektov.

Te in druge definicije stališč poudarjajo predvsem naslednje značilnosti pojma *stališče*:

- dispozicijski karakter stališč – je trajna duševna pripravljenost za določen način reagiranja
- pridobljenost stališč – pridobivamo jih v teku življenja, v procesih socializacije
- delovanje na obnašanje – imajo direktni in dinamični vpliv na obnašanje in vplivajo na doslednost oziroma konsistentnost človekovega obnašanja
- sestavljenost, kompleksnost stališča – je integracija treh osnovnih duševnih funkcij: kognitivne (vedenja, znanja, izkušnje, informacije), čustvene (pozitivna ali negativna občutja,

simpatija, sovraštvo, jeza, privlačnost), aktivnostne (težnja, da človek deluje na določen način)

1.4.1.2 Funkcija stališč

Stališča vplivajo na mentalno pripravljenost za določen način reagiranja, vedenja in zato vplivajo na to, kako zaznavamo in doživljamo določene situacije in objekte, kako o njih mislimo in nanje čustveno reagiramo. Stališča usmerjajo pozornost, delujejo na selektivnost zaznavanja.

Ule (1992) na podlagi definicij omenja naslednje značilnosti stališč:

- **dispozicijski karakter stališč** – stališča so trajna duševna pripravljenost za določen način reagiranja
- **pridobljenost stališč** – stališča pridobivamo tekom življenja, v procesih socializacije
- **delovanje na obnašanje** – stališča imajo direktivni in dinamični vpliv na obnašanje in vplivajo na doslednost in konsistentnost človekovega obnašanja
- **sestavljenost oziroma kompleksnost stališča** – stališča so integracija treh osnovnih duševnih funkcij (kognitivne, emotivne, dinamične) in zato vsebujejo te tri komponente

1.4.1.3 Komponente stališč

KOGNITIVNA komponenta stališč so vedenja, znanja, izkušnje, informacije, vrednostne sodbe in argumenti v zvezi z objektom, dogodkom, osebo ali situacijo, o kateri oblikujemo stališče. Če ima oseba določeno spolno prakso za perverzno, potem ne želi pri tem sodelovati. Predlog, naj sodeluje, se ji bo zdel odvraten in lahko zavre spolno vznburjenje ter sproži celo vrsto negativnih čustev. Oseba brez teh negativnih prepričanj pa se bo na pobudo odzvala s povečanim spolnim vznburjenjem.

EMOTIVNA oziroma evaluativna komponenta stališč so pozitivna ali negativna občutja in ocenjevanja objektov stališč (simpatija, obžalovanje, sovraštvo, jeza, privlačnost ...) Emocionalne reakcije vsebujejo pozitivna čustva. Tako so čustva ob spolnem vznburjenju lahko pozitivna ali negativna. Občutek krivde pa je eden najmočnejših zaviralcev spolnega vznburjenja. Mnogi moški in ženske s spolnimi problemi ugotavljajo, da je zgodnje vcepljanje

občutkov krivde glede njih samih kot spolnih bitij in njihovih spolnih aktivnosti vzrok spolnim težavam.

KONAKTIVNA, (aktivnostna, dinamična) komponenta je težnja ali dispozicija posameznika, da deluje na določen način glede na objekt stališč. Poudarek je na pripravljenosti za delovanje in ne na dejavnosti sami.

(Ule, 1992: 93)

1.4.1.4 Oblikovanje in spreminjanje stališč

Za oblikovanje stališč so najbolj pomembni naslednji faktorji: primarne skupine (družina, vrstniške skupine), informacije in znanje, osebnostne lastnosti in značilnosti. Nenehno ponavljanje negativnih opazk o pripadnikih neke skupine lahko, posebej pri otrocih in mladostnikih, izzove negativna stališča do pripadnikov teh skupin. (Ule, 1992: 106)

Prav tako so za oblikovanje stališč pomembne tiste individualne, subjektivne značilnosti in lastnosti, ki določajo človekovo samopodobo in odnos do samega sebe. Zelo pomemben izvor človekovih stališč so naše neposredne izkušnje in znanje. Neposredna izkušnja je namreč najenostavnejša oblika pridobivanja in spreminjanja stališč. Stališča so torej rezultat socialne konstrukcije človeka, zanje nimamo bioloških predispozicij. Oblikujemo in spreminjamo jih celo življenje. Spreminjanje stališč je odvisno od karakteristik samih stališč, predvsem od njihove ekstremnosti, kompleksnosti in usklajenosti.

Lahko se spreminjajo:

- v intenziteti: od bolj skrajnih k manj in obratno (bolj ekstremna in kompleksna stališča težje spremenimo kot manj) ali
- v smeri: od pozitivnih v negativna in obratno

(Ule 2004: 116–125)

1.4.2 PREDSDOKI

1.4.2.1 Definicija predsodkov

»Predsodkov ne gre občudovati, pa vendar so občudovanja vredni. Nenadoma se naša sodba loči od objektivnih danosti, v katerih se nahajamo. V nekem duševnem procesu se iz domišljije in posameznih drobcev zaznavanja vzpostavi zmedeno izkustvo, ki se vrine pred dejanskostjo.« (Mitscherlich)

Predsodki so negativno emocionalno nabita stališča do določenih družbenih skupin, ki temeljijo na napačnih in nefleksibilnih posplošitvah, na negativnih socialnih stereotipih. Temeljno polje predsodkov je vsakdanji svet ljudi, vsakodnevne interakcije z drugimi in drugačnimi, kot smo mi. Predsodki segajo na vsa področja družbenega življenja. Izražamo jih skozi govor, fraze, šele, dvoumnosti. Kažejo pa se predvsem v nespoštljivem, nestrpnem ali celo prezirljivem odnosu do drugih in drugačnih: pripadnikov drugih narodov, ras, kultur, oseb z drugačnim načinom življenja, religioznimi in spolnimi usmeritvami. Prepričanje o nekom je predsodek takrat, ko je utemeljeno samo na pripadnosti določeni stigmatizirani skupini. (Ule, 1992: 120)

1.4.2.2 Posledice predsodkov

Predsodki hitro postanejo družbeno vezivo množic. Tedaj se spremenijo v orodje agresije, preganjanja, izganjanja in opravičilo vsakovrstnih diskriminacij. Prav razlike v spolu, spolnih usmeritvah, pripadnosti določenemu narodu ali rasi, religiji in družbenemu statusu sprožajo največ predsodkov med ljudmi. To lahko opazimo v ideološkem modelu človeka, ki je: moški, zdrav, srednjih let, heteroseksualen, belec, ki pripada zahodni, krščanski, urbani in liberalni kulturi ter srednjemu ali višjemu družbenemu razredu. Ravno po teh merilih in razlikah nastaja največ predsodkov. (Ule, 2004: 165)

Po fenomenologiji predsodkov naj bi ti na splošno spadali med najtrdovratnejše tvorbe v človeški zgodovini. Zato jih je težko preseči in preobraziti. Posledice predsodkov čutimo vsi, saj ima vsak posameznik kakšno lastnost, ki ni del »idealala«. A vendar jih najbolj občutijo pripadniki marginalnih skupin: homoseksualci, stari, revni, ljudje drugih polti.

1.4.2.2 Nastanek predsodkov

Predsodke oblikujemo v socialnih interakcijah in so skupki stališč o članih določene skupine. Bistvo njihovega nastanka so torej vsakdanje interakcije z drugimi in drugačnimi.

Palomares (2001: 8–11) pravi, da se ljudje ne rodimo s prepričanji, ki temeljijo na predsodkih. Stereotipnih mnenj in vedenj, ki diskriminirajo drugačnost, se učimo posredno in neposredno skozi proces odraščanja. Za prevzemanje prepričanj, odnosov do stvari in dogodkov ter za zrcaljenje vedenjskih vzorcev smo najbolj dojemljivi kot otroci. Učenje poteka tako, da posnemamo, kar se dogaja v našem socialnem okolju in temu prilagodimo svoje vedenje. Na ta način se učimo predsodkov, ki jih ponesemo naprej v odraslost. Otroci med odraščanjem in dozorevanjem predsodke dopolnijo še s prepričanji in stereotipi, ki se prepletejo in podkrepijo.

Raziskave so opozorile na več pomembnih izvorov predsodkov pri otrocih: družina, vrtec, šola, modeli, ki jih ponujajo mediji, tudi otroška literatura. Družina kot primarna socializacijska institucija velja za bistven socializacijski model pri nastajanju predsodkov. Starši predstavljajo model, po katerem otroci oblikujejo lastno obnašanje. Tudi šola, predvsem s skritim učnim načrtom, ima velik vpliv na otroke. Učbeniki, šolska berila so polni stereotipnih predsodkov glede ženskih in moških del in poklicev. (Ule, 2004: 175)

1.4.2.3 Socialna kategorizacija

Prav razvrščanje, kategorizacija objektov vpliva na oblikovanje predsodkov. Socialno kategoriziranje teži k oblikovanju manjšega števila preglednih tipov ljudi in skupin. Določen človek je torej v očeh osebe, ki kategorizira ljudi, le še tipiziran ali etiketiran.

Danes je razvrščanje, selekcioniranje sicer nujno potrebno zaradi številčnosti vseh informacij, ki jih vsak dan sprejemamo. In s tem ni nič narobe, dokler na podlagi tega koga ne opredelimo samo na račun kategorije in ničesar drugega; na primer da človeka razvrstimo v skupino tistih, ki kradejo in smrdijo samo zato, ker je Rom, v resnici pa ga ne poznamo.

1.4.2.4 Preseganje predsodkov

Prišli smo do najtežjega dela, saj je predsodke že prepoznati izjemno težavno, kaj šele spremeniti ali preseči.

“Ne trudi se, da bi človeku izbil predsodke iz glave z razumnostjo. Razumnost jih ni vbila in jih tudi izbiti ne more.»

(Sydney Smith)

Razvile so se nekatere znane strategije reduciranja predsodkov, kot npr. kontaktna strategija ali hipoteza stika, po kateri lahko dosežemo redukcijo predsodkov, če povečamo število medosebnih kontaktov med člani različnih družbenih skupin. Boljše poznavanje življenjskih stilov in stvarnih problemov teh skupin naj bi namreč privedlo do bolj racionalnih in utemeljenih stališč posameznikov do druge in do svoje lastne skupine (Allport, Cook in Pettigrew, v Ule 1999: 318).

Čeprav danes predsodki živijo v prikriti obliki in si jih tudi posamezniki velikokrat ne upamo priznati, pa nam ravno diskurzivna narava predsodkov daje upanje, da se lahko soočimo z njimi. Seveda je najprej pomembno, da si že kot posamezniki problem predsodkov sploh izpostavimo in da se o njih tudi na glas razpravlja.

1.3.4 SPREJEMANJE DRUGAČNOSTI

Ljudje se drugačnosti bojimo in se ji poskušamo na vsak način izogniti, jo spregledati in jo zanikati. Tisti redki, ki se z drugačnostjo srečujejo zasebno ali poklicno, so bolj občutljivi na diskriminacijo, jo prej opazijo in jo imajo moč premagati. Sprejemanje različnosti je zahtevno in potrebuje celotnega človeka, saj se moraš na račun enakosti odpovedati množici, ki misli drugače kot ti, upreti se moraš mnenju večine ljudi. Za to je potrebno veliko empatije, poguma in razumevanja. Sam postaneš drugačen in hitro se tako začnejo do tebe obnašati tudi drugi.

Naloga socialnih delavcev je prav to, da dojamemo in sprejmemo človeka kot celoto: z njegovimi simpatičnimi in nesimpatičnimi lastnostmi, z dobrimi in slabimi stranmi. Človeka šele potem razumemo in sprejmemo takšnega, kot je v njegovi polnosti.

1.5 ADOLESCENCA

1.5.1 DEFINICIJA ADOLESCENCE IN PUBERTETE

Adolescenca je proces duševnega in socialnega dozorevanja in se po definiciji Svetovne zdravstvene organizacije (WHO) deli na tri obdobja:

1. zgodnja od 10. do 14. leta,
2. srednja od 15. do 19. leta,
3. in pozna od 20. do 24. leta.

Puberteta pa je proces pospešenega telesnega razvoja in poteka v zgodnjem obdobju adolescence, torej fizičnega razvoja. Veliko avtorjev poudarja, da je adolescenca proizvod hitrega razvoja naše civilizacije. V nobeni drugi kulturi namreč ni tako velike razlike med biološko in psihosocialno zrelostjo.

Začetek adolescence je v bistvu težko določiti. Obstajajo pubertetni znaki, ki pa se pri vsakem posamezniku pokažejo v drugem času. Nekatera zgodaj razvita dekleta lahko preidejo v puberteto že med 8. in 9. letom starosti, medtem ko lahko dečki, ki pozno preidejo v puberteto, to doživijo šele pri 16. letih. Prav tako ni natančno določenih bioloških znakov, ki bi dokazovali konec pubertete. Fizična rast se zaključi, toda zopet v drugačni starosti, odvisno od posameznika. Vendar telesne spremembe še ne pomenijo čustvene, intelektualne in socialne zrelosti, ki jo pričakujemo od dozorelih mladostnikov. Leta tako niso ravno najboljši kazalci čustvene, kognitivne in socialne zrelosti. (Jaffe 1998: 20)

1.5.2 PROBLEMATIČNOST ADOLESCENCE

Od nekdanj se starši pritožujejo, da je njihov otrok v »tistih« letih, da mu ničesar ne smejo reči. Toda ali je mladostništvo res tako problematična in viharna doba posameznikovega razvoja, kot govorimo? Ni morda to samo pretiravanje, nekritično sprejemanje nekega predsodka, stereotipa? Ali ni naša podoba viharniškega mladostnika stereotip, ki so ga oblikovali klinični psihologi in psihiatri na podlagi kontaktov s problematičnimi mladostniki, pri tem pa pozabili, da so ti mladostniki v manjšini? Nekateri psihologi so že pred časom podvomili v viharniški model mladostništva in vse kaže, da jim raziskovanja dajejo prav. Ameriški psiholog Bandura je že leta 1972 med obsežnimi raziskovanji »normalnih« mladostnikov zaman iskal množično

pojavljanje opozicionalnosti, uporništvu in sovražnosti. Prav nasprotno: ugotovil je, da veliko mladostnikov zatrjuje, da so prav v tem obdobju dosegli boljše odnose s starši in medsebojno zaupanje. (Musek 1995: 38)

1.5.3 OBČUTJA MLADOSTNIKOV

Adolescenca je prelomno obdobje v izgradnji identitete posameznika. To še posebej velja na področju spolne identitete. V adolescenci je ključno, da posameznik dobi kontrolo nad spolnim razvojem svojega telesa. Mladostnikova spolnost je razpeta med fizično zrelostjo in čustveno nezrelostjo, zato je tako pomembno, kako se na mladostnikovo spolnost odzivajo starši, saj lahko samo oni dajo čustveno podlago odnosu. Tu se otrok znajde na križišču, kjer se odloča, ali bo postal odrasel moški in ženska in ali bo lahko svoje telo vključil v odnose s seboj, drugimi in s svetom ali ne. (Kompan Erzar 2003: 137)

Adolescenca je torej obdobje, ko posameznik razvija sposobnosti, da se bo vključil v svet odraslih. V tako novo situacijo se vključuje z različnimi psihološkimi, biološkimi in socialnimi dejavniki. (Bajzek 2008: 19) Sama priprava na puberteto pa je v naši tradiciji že po naravi neprimerna. Ko otroka pripravljamo na spremembe, se posvetimo samo razmnoževalnim funkcijam, popolnoma pa pozabimo spolne občutke in misli, ker upamo, da spolnosti preprosto ne bo, če je ne bomo omenjali. Vendar mladostnik zazna čustveni ton sporočila in rajši ne postavlja vprašanj, na katera mu nekdo nerad odgovarja. Skupni pogovori med fanti in dekleti bi obojim omogočili, da kaj zvedo o menstruaciji, erekciji in spolnosti. Večina družb enega spola ne pouči še o drugem. (Tiefer 1979: 47)

1.5.4 OBLIKOVANJE IDENTITETE

Mladostništvo je stopnja, kjer je oblikovanje identitete posebno pomembno in podvrženo pretresom in dilemam. V tem obdobju se znajde posameznik na razpotju. Ali si bo ustvaril samopodobo, s katero se bo uspešno pojavil v vlogi odrasle osebe, ali pa bo drsel v identitetno zmedenost. Razmeroma lahko je oblikovati identiteto, ki temelji na normah in vrednotah ravno nasprotnih tem, ki jih zahteva okolje. Ta identiteta je kot nekakšen negativ identitete, vendar s tem mladostnik ne postane nič bolj neodvisen, saj se v bistvu spet ravna po tem, kar

mu narekujejo želje in predstave drugih, le da gre za njihovo nasprotje. Pri vzpostavljanju identitete je važno, da se o sebi in svojih vlogah ne odločamo na podlagi tega, kar od nas pričakujejo drugi, niti na podlagi tega, kako reagiramo sami na njihova hotenja. Pomembno je, da izberemo lastno identiteto na osnovi lastnih želja, sposobnosti in talentov.

(Musek 1995: 40)

Podoba samega sebe je sestavljena iz osebne ocene oziroma doživljanja različnih vidikov lastne osebnosti in idej o samem sebi. To mišljenje o samem sebi vključuje tudi predstavo o lastnem telesu, družbene in spolne vloge ter zavest o lastnih sposobnostih in kompetenci. Medsebojni vpliv biopsihosocialnih dejavnikov omogoča mladostniku, da prvič lahko zares začne oblikovati mišljenje o sebi, da začne oblikovati do sebe odnos, za katerega najde oporo predvsem v lastnih spremenjenih sposobnostih in družbenem življenju, ki se na novo oblikuje. V adolescenci začne mlad človek gledati sebe z očmi vrstnikov. Vse dokler mladostnik o sebi ne ustvari stabilne slike, ne bo prepričan o svojih sposobnostih, o svojem položaju v skupini in o odnosu do drugih. Izkazalo se je, da izboljšanje stališča do sebe ustvarja pozitivnejša stališča do drugih. Osebe, ki imajo negativno stališče do sebe, ki se ne sprejmejo takšne, kakršne so, temveč takšne, kakršne bi želele biti, imajo tudi do drugih negativnejše stališče. Raziskave kažejo, da imajo tisti, ki dosežejo stabilno mišljenje o sebi, več samospoštovanja, ne počutijo se podrejene in živčne, skupina jih bolje sprejema, družbeno so aktivnejši, imajo več prijateljev in se bolj uspešno prilagajajo.

V vsakem primeru pa je ustvarjanje podobe o samem sebi dolg in raznolik proces. Telesne spremembe in nov odnos posameznika do okolja lahko pripeljejo do zavračanja teh sprememb ali do pretirane zaskrbljenosti na prebujajočem se področju spolnosti. Podoba o samem sebi je v tem obdobju predvsem odvisna od spodbujanja, opominjanja in potrjevanja v uspešnosti. Samopodoba odraščajočih otrok se gradi na pristojnosti in sposobnosti, da odgovori na določene zahteve in naloge: po socialnem sprejemanju in pozornosti do drugih oseb, ki so za odraščajoče pomembne, samokontroli, odgovornosti, kreposti in osebemu sprejemanju moralnih in etičnih norm. (Bajzek 2003: 33)

Za mladostnike je zato pomembno, da so vključeni v dejavnosti, kjer se lahko izkažejo, kjer sami vidijo, da so dobri in dobijo pohvalo. Tu imajo veliko vlogo učitelji/ce v šolah, saj tam mladostniki preživijo večino časa in oblikujejo podobo o samem sebi.

1.5.5 TELESNE SPREMEMBE

Poznamo primarne in sekundarne spolne znake oziroma spremembe. Primarne spolne spremembe vključujejo spremembe pri moških in ženskih spolnih organih, ki so neposredno vključeni v razmnoževanje. Sekundarne spolne spremembe pa vključujejo rast telesnih dlak, povečanje prsi, odrasle poteze obraza, mutiranje glasu in povečanje maščobnih celic pri ženskah. (Jaffe 1998: 77) Celotno spreminjanje fanta v moškega traja štiri do pet let. Pri ženskah se spreminjanje začne približno leto in pol ali dve leti prej in traja tri do štiri leta. Po vseh teh fizioloških spremembah sta moški in ženska sposobna občevanja in zaploditve. (Tiefer 1979: 53)

Mladostniki danes dobivajo veliko opazk glede njihovega telesa od vseh okoli sebe: družine, prijateljev in medijev. Kmalu ugotovijo, da njihov zunanji izgled igra veliko vlogo v priljubljenosti med vrstniki. Odvisno od tega, kako ocenjujejo lasten izgled, izkusijo razburjenje, zmedenost in strah. Čeprav imajo telesne spremembe pomembno vlogo, so še pomembnejše reakcije ljudi okoli mladostnika na te spremembe. Telesno privlačni mladostniki prejmejo veliko odobravanja s strani staršev, vrstnikov. Tisti mladi, ki so bolj povprečni, pa so deležni opazk in posmehovanj. Spremembe v zgledu in seksualnosti so podlaga za socialno in čustveno prilagodljivost. (Jaffe 1998: 72)

1.5.6 MLADOSTNIŠKO OMAMLJANJE

Alkohol kot najbolj dostopna droga za mladostnike predstavlja lahko dosegljivo rešitev težav in pozabljanje skrbi. Prav tako pa jim velikokrat služi kot sredstvo omamljanja. Omama je namreč umetno zmanjševanje človekove zavesti. (Ramovš 2007: 56)

Z zmanjšano zavestjo si mladi upajo poskusiti več stvari, dobijo pogum in veselje, ki bi ga drugače čutili kot izključenost iz družbe. Eden od vzrokov težav, ki jih povzroča škodljiva raba alkohola, je tudi socialno okolje s svojimi vzorci glede uporabe alkohola in njegove dostopnosti. Tudi sami mladi so v raziskavi (Ramovš 2007) povedali, da je največji razlog, zakaj pijejo alkoholne pijače, prilagajanje in podrejenost družbi (51 %). To nam pokaže stanje v naši družbi, ki ji lahko rečemo mokra kultura, saj je močno naklonjena pitju alkohola.

Razlogov za pitje med mladimi je po mnenju strokovnjakov več: uživanje alkoholnih pijač jim predstavlja način zabave in sprostitve, lažje razvijejo pogovore in navezujejo stike, poveča se jim samozavest oziroma dobijo boljšo samopodobo in podobno. Izpostaviti je treba tudi, da mladi v anketah pogosto navajajo, da ob pitju alkoholnih pijač pozabijo na težave.

1.6 SKUPINSKA DINAMIKA

V skupini niso pomembni samo kognitivni procesi, prav tako pomembni so čustveni, ki se razvijejo v vsaki dalj trajajoči skupini. Skupina je stabilna in oblikovana šele tedaj, ko se razvije v njej določena pozitivna socialna klima, občutek povezanosti članov v skupino, ko postane privlačna za svoje člane, ko se razvije pozitivna skupinska dinamika.

Skupinsko dinamiko sestavljajo predvsem naslednji procesi:

- skupinska povezanost
- socialna in skupinska privlačnost
- socialno čustvena klima v skupini

1.6.1 SKUPINSKA POVEZANOST

Eden prvih avtorjev, ki je oblikoval psihološki pojem skupinske povezanosti in izvedel nekaj pomembnih eksperimentov v zvezi s tem pojmom, je bil Leo Festinger. Po njegovem mnenju označuje povezanost celoto vseh psiholoških sil, ki delujejo na posameznike tako, da ostanejo v skupini. Bolj kot je namreč skupina privlačna za svoje člane in bolj kot uspeva skupinske cilje pretvoriti v osebne cilje posameznikov, večja je skupinska povezanost. Privlačnost skupine kot celote in medosebna privlačnost članov med seboj skupaj določata, kako močna je čustvena povezanost članov v skupini in s skupino.

Visoka stopnja povezanosti skupine ima pomembne učinke na delovanje skupine. Raziskave dokazujejo, da so bolj povezane skupine uspešnejše v reševanju svojih nalog in so tudi bolj produktivne kot manj povezane. V teh skupinah obstaja večja lojalnost skupini, ki ne poneha tudi v primerih napak ali porazov. (Baron, Kerr, 2003: 14 po Ule, 2004: 357)

1.6.2 SOCIALNA IN SKUPINSKA PRIVLAČNOST

Medosebna privlačnost sloni na privlačnostih med osebami v skupini in na individualnih značilnostih socialne interakcije med osebami.

Skupinska privlačnost pa je kljub vtisu neosebности in abstraktnosti bolj zapletena od osebne privlačnosti. Ima dva pola:

- pozitivna čustva in stališča do članov lastne skupine
- negativna čustva in distanca do članov tujih skupin

In ne glede na to, da poteka socialna privlačnost na višji ravni kot osebna, lahko ugodna skupinska klima in notranje povezana skupina vzpodbudi tudi nastanek medosebne privlačnosti med člani. Toda skupina samo ustvari pogoje za nastanek dobrih medosebnih odnosov, ne pa samih odnosov. Te morajo ustvariti posamezniki sami.

1.6.2 SOCIALNO ČUSTVENA KLIMA V SKUPINI

Skupine se razlikujejo po tem, kako močno se počutijo člani skupine povezani v skupino, koliko jo čutijo kot celoto, koliko so solidarni med seboj, kako privlačna se jim zdi skupina, kolikšno odgovornost do nalog skupine čutijo. Visoka povezanost neke skupine se kaže v prevladovanju pozitivnih čustev med člani, v občutku odgovornosti za njen uspeh, v razvitem občutku pripadnosti skupini. (Ule 2004: 361)

2 PROBLEM

Bistvena okoliščina, zaradi katere sem se odločila za raziskovanje spolnosti mladih, je predvsem moje že nekaj letno delo z njimi. Opazila sem, da je spolnost tema, ki njih same zelo zanima, ne znajo pa si odgovoriti na določena vprašanja. Prav tako sem večkrat opazila, kako so nekateri v svojih mladostnih medosebnih odnosih velikokrat zelo prizadeti, pogosto tudi zaradi spolnosti.

Ker so me ti mladi bežno poznali, sem predvidevala, da bodo zaradi tega iskrenjejši in si upali postavljati vprašanja, ki jih zares zanimajo.

Z diplomsko nalogo sem si tako zadala, da bi se mladi za začetek upali pogovarjati o spolnosti in temah, ki so z njo povezane. Hkrati pa sem želela ugotoviti, kolikšna je osveščenost mladih ter kakšne vrednote in prepričanja ima današnja mladina o spolnosti, homoseksualnosti, splavu, spolnem nasilju ter kakšne predloge imajo glede pogovora med mladimi o teh temah.

Na naših srečanjih smo obravnavali teme:

- govor o spolnosti (s starši, v šoli, s prijatelji)
- homoseksualnost (kaj je, kdo so homoseksualci, kako jih sprejemajo, kakšne pravice imajo)
- splav (kaj mislijo o njem, kakšni so vzroki, posledice)
- spolno nasilje (vrste nasilja, preventiva pred nasiljem, kdo so žrtve, povzročitelji, kaj lahko naredimo) in
- počutje v skupini med našimi srečanji

Pri GOVORU O SPOLNOSTI sem predvidevala, da:

- se mladi o spolnosti največ pogovarjajo s prijatelji
- se s starši o spolnosti ne pogovarjajo
- imajo v šoli izobraževanja o varni spolnosti, kontracepciji
- informacije o spolnosti poiščejo na spletu in v knjigah
- se najstniki nepremišljeno spuščajo v spolnost, brez dobrega poznavanja partnerja

Pri temi HOMOSEKSUALNOST sem predvidevala, da:

- imajo mladi negativne predsodke do homoseksualcev
- osebno ne poznajo nobenega homoseksualca
- bi prijatelja ali družinskega člana homoseksualca težko sprejeli

- imajo negativno mnenje o tem, da bi homoseksualci imeli otroke

Pri temi SPLAV sem predvidevala, da:

- mladi splav podpirajo
- bi ga v primeru nosečnosti naredili

Pri temi SPOLNO NASILJE so bila moja predvidevanja:

- mladi spolno nasilje razumejo samo kot posilstvo, drugih vrst nasilja ne zaznajo
- mladi so že doživeli kakšno od vrst spolnega nasilja
- imajo stereotipna prepričanja o žrtvah spolnega nasilja

O POČUTJU V SKUPINI sem predvidevala, da bo mladim na srečanjih velikokrat neprijetno zaradi izbranih tem pogovor.

Glede VPLIVA VERE NA STALIŠČA NAJSTNIKOV pa sem predvidevala, da ta na stališča mladih ne bo močno vplivala.

3 METODOLOGIJA

3.1 VRSTA RAZISKAVE

Raziskava v diplomski nalogi je kvalitativna, saj raziskuje mnenja, stališča, predsodke in vrednote mladih. Prav tako je tudi deskriptivna, ker ugotavlja, kakšen položaj imajo spolnost in teme, povezane z njo, v življenju današnjih mladostnikov.

3.2 MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV

Podatke za raziskavo sem pridobila iz posnetih skupinskih pogovorov s petimi najstniki. Ti pogovori so bili zasnovani v obliki fokusne skupine. Za vsako srečanje sem si pripravila okviren sklop vprašanj o določeni temi, vendar je bilo bistveno, da so se nova vprašanja in teme pojavljale med samim pogovorom. Vse pogovore sem snemala in jih kasneje prepisala.

Prva tema je bila govor o spolnosti.

Obsegala je vprašanja o tem, koliko in kako se govori o spolnosti, s kom se pogovarjajo, kaj si želijo izvedeti o spolnosti, pa do sedaj še niso, kdaj si želijo prvi odnos, kako vedo, da so spoznali pravega človeka, kdaj je pravi čas, kakšen bi moral biti ta človek, česa jih je strah, česa se veselijo.

Druga tema je bila homoseksualnost.

Tu smo se pogovarjali o paradi ponosa, o poznavanju homoseksualnosti in osebnem poznavanju homoseksualcev, reakciji staršev na homoseksualnost, pravice, ki jih imajo/nimajo in o družbenem sprejemanju homoseksualcev.

Tretja tema je bila splav.

Vprašanja so bila: kaj je to splav, kaj o njem vedo in kakšno je njihovo mnenje o tem dejanju. Prav tako je pogovor nanesel na incest, ne/legalnost splava, na moralno ne/sprejemljivost, bi ga ali ga ne narediti ter kdaj in zakaj.

Četrta tema je bilo spolno nasilje.

Definirali smo, kaj vse je lahko spolno nasilje, kdo ga izvaja, kaj bi storili v tem primeru, kaj bi bila lahko preventiva proti spolnemu nasilju. Ena od deklet je tudi razkrila doživetje spolnega nasilja.

Peta tema so bili občutki na naših srečanjih ter predlogi mladih, da bi bila srečanja boljša. Kaj bi še lahko delali, kako so se počutili, iskali smo možnosti, kje bi lahko takšni pogovori potekali, da bi si vsi upali vse vprašati.

3.3 POPULACIJA IN VZORČENJE

Pet mladostnikov, tri dekleta in dva fanta, je bilo izbranih po naključju, skupno jim je bilo to, da so vsi stari 15 let, hodijo na isto osnovno šolo in živijo v istem kraju. Eno dekle je bilo iz višjega ekonomskega razreda, oba fanta in eno dekle iz srednjega, še eno dekle pa iz nižjega. Sama sem bila njihova birmanska voditeljica, kar je bilo morda v začetku sporno, glede na to, da smo se pogovarjali o temah spolnosti. Vendar se je kasneje iz pogovora izkazalo, da jih pri izražanju misli in prepričanj to ni oviralo. Žal je bil vzorec zelo majhen, vendar samo tako smo se lahko srečali osemkrat po eno do dve uri.

3.4 ZBIRANJE PODATKOV

Srečali smo se osemkrat. Prvič smo se srečali 7. 3., drugič 14. 3., tretjič 21. 3. in četrtič 4. 4. Naslednja štiri srečanja smo tudi snemali. Petič smo se srečali 11. 4., šestič 18. 4., sedmič 25. 4. in osmič 9. 5. Vsa snemana srečanja so bila pri meni doma, prvič nekajkrat pa smo se ob lepem vremenu srečali tudi zunaj, saj so bila prva štiri srečanja namenjena medsebojnemu spoznavanju v skupini – nekateri mladostniki so se med seboj poznali le bežno –, zaupanju in učenju izražanja (da so poleg govorjenja tudi razmišljali). Konkretna vprašanja sem postavljala šele na naslednjih štirih srečanjih.

3.5 OBDELAVA ANALIZE PODATKOV

Podatke sem obdelala kvalitativno, in sicer v petih delih: v prvem delu sem pregledala teme, ki so se preko pogovora razvijale, ter podteme, ki so se pojavljale znotraj njih; v drugem delu sem poiskala, katera tema je bila za vsakega posameznika najbolj pomembna; v tretjem delu sem poiskala okvirno vlogo posameznika v vsakem od pogovoru in v vseh pogovorih skupaj; v četrtem delu sem pregledala dinamiko občutij mladih preko vseh pogovorov; v petem delu pa sem si odgovorila na postavljena predvidevanja v problemu.

1. Najprej sem vse pogovore obdelala po **temah, ki so se v posameznih pogovorih pojavile**. Izpisala sem vse izjave, ki se navezujejo na temo v pogovoru, na koncu pa napisala povzetek izjav mladostnikov. Pri temi govora o spolnosti se je pojavilo devet različnih tem, pri temi homoseksualnosti sedem, pri temi splava in pri spolnem nasilju pa po šest. Pri občutkih in predlogih te obdelave nisem naredila, saj so mi služili samo kot evalvacija naših srečanj. Prav tako sem pregledala vse izjave določene glavne teme in poiskala, **katere dane podteme so se med pogovorom še pojavile**. To sem naredila za vsak pogovor posebej.

2. Pregledala sem, katera **tema v pogovoru je bila posamezniku najbolj pomembna** oziroma je o njej največ govoril. Zopet sem pogledala, kolikokrat se je v pogovoru vključil vsak posameznik in katera tema se je največkrat pojavila v vsakem pogovoru.

Na koncu sem določila, kdo je imel kakšno vlogo v naših pogovorih, kdo je govoril največ, kdo najmanj in ob katerih temah, katera tema je bila najbolj pomembna za vsakega v posameznih pogovorih.

3. Pogledala sem vloge posameznikov med pogovori, in sicer sem poiskala pare navezujočih izjav in določila, ali je posameznik odgovoril prvi, dodal novo temo, ponovno izpostavil temo, postavil vprašanje, nasprotoval ali pa se strinjal s prejšnjo izjavo. Glede na število posameznih vlog sem določila bistveno vlogo posameznika.

4. Pregledala sem tudi **dinamiko občutij** mladih preko vseh pogovorov. Izbrala sem si sedem občutkov, za katere se mi je zdelo, da so se med pogovori najbolj izražali. Te občutke sem potem poiskala preko vseh pogovorov. V nekaterih temah so se določena občutja zelo izrazila, v drugih manj.

5. Glede na rezultate obdelave tem pa **sem odgovorila na predvidevanja**, ki sem si jih zastavila v problemu diplomske naloge.

4 REZULTATI IN RAZPRAVA

4.1 OBDELAVA TEM V POGOVORIH IN NJIHOVA MEDSEBOJNA POVEZANOST

4.1.1 GOVOR O SPOLNOSTI

Obisk ginekologa v šoli, ki mu je bilo kot odraslemu nerodno

Mladi so sami takoj začeli s temo obiska ginekologa. Dobro je, da so obisk organizirali, saj je to znak spreminjanja obravnave spolnosti na tej šoli, vendar pa mu je bilo kot strokovnjaku, ob predavanju zelo nerodno. S tem, ko je pokazal nelagodje, ni naredil velike koristi. S svojim obnašanjem je storil ravno nasprotno. Mladi so videli, da je spolnost tema, ob kateri je še strokovnjaku nerodno. Torej je to tema, ki se je lahko sramujemo. Opisal jim je le fiziološke značilnosti in kontracepcijo, ni pa jim podal informacij o premagovanju sramu, strahu in nevednosti. Pravzaprav jih je celo prestrašil z govorjenjem o nosečnosti. To je gotovo povezano z obravnavanjem spolnosti v šoli, kjer se o spolnosti govori samo v biološkem smislu. Toda mladi so obisk ginekologa vseeno odobraval in se jim je zdel koristen, saj so lahko sami postavljali vprašanja, na katera jim je odgovarjal. To je dokaz, da bi bili pogovori o spolnosti v šoli mladim lahko koristni. Četudi bi bili na začetku samo na nivoju biologije, bi bilo to boljše, kot da se o tem nič ne govori.

Tema obisk ginekologa v šoli vsebuje podteme: **izraženih strahov ob prvi spolnosti in govor o spolnosti v javnosti.**

Mladi so v tej temi še posebej izpostavili:

- nelagodje ginekologa
- njegovo opisovanje fizičnih značilnosti
- poudarili so, da so prva generacija, ki jih je obiskal ginekolog
- da so s tem, ko je odgovarjal na njihova vprašanja, veliko izvedeli, čeprav bi lahko še več

V šoli se o spolnosti govori prikrito in v šali

Ker je spolnost tema, o kateri se ne upamo pogovarjati resno, velikokrat uporabimo mehanizme sproščanja napetosti s smehom, humorjem. Tako je tudi pri mladih. Prav tako se govor o spolnosti zakriva. Čeprav bi bila lahko šola prostor, kjer bi mlade lahko izobraževali in usmerjali glede zdrave spolnosti, se v šoli o spolnosti sploh ne govori, oziroma se omeni samo v povezavi z biološkimi vsebinami, kjer govorijo o fiziologiji in anatomiji človeka, nič pa o medsebojnih odnosih in ljubezni, doživljanjem spolnosti, čustvih, razočaranjih ali prijetnih občutkih. Mladi so povedali, da je učiteljica sama prosila učence, naj ne govorijo o tem, da so se pogovarjali o spolnosti. To nam pove, da je spolnost v samem šolskem sistemu skrita in prepovedana tema. Prav tako so izpostavili, da si učitelji ne upajo govoriti o spolnosti. Morda imajo prav, po drugi strani pa učitelji niti nimajo priložnosti, dovoljenja, da bi to lahko počeli. Govori se lahko samo o tistem, kar piše v naravoslovnih učbenikih. Možno je, da se v šoli o spolnosti ne govori tudi zaradi prepričanja, da je večja verjetnost, da bo mladostnik to tudi počel tisto, o čemer govorimo. Bojazen je odveč, saj so raziskave pokazale, da poučevanje o spolnosti iz kateregakoli vira ne povečuje verjetnosti za zgodnejšo spolno aktivnost. (Tiefer 1998: 349)

Bistveno je to, da mladi izrazijo veliko potrebo po tem, da bi se pogovarjali o spolnosti in tudi o tem, kaj je prav in kaj ni. Sami celo predlagajo, da bi lahko v šoli imeli spolno vzgojo.

Tema, da se o spolnosti v šoli govori prikrito in v šali, vsebuje podteme: **obisk ginekologa, ki mu je bilo kot odraslemu nelagodno, govor o spolnosti v javnosti ter da se je mladim lažje pogovoriti s prijatelji in nekaterimi odraslimi kot s starši.**

Še posebej pa so izpostavili:

- da se v šoli o spolnosti pogovarjajo pri predmetu biologije, a ne smejo povedati, da so se pogovarjali
- da si učitelji ne upajo govoriti o spolnosti
- da se v šoli o spolnosti govori v šali
- da se ne govori o tem, kaj je prav in kaj ni

Govor o spolnosti v javnosti

Mladi so iz javnih virov največkrat omenili knjige o spolnosti in razvoju otroka. In glede na to, da mladi najraje informacije pridobijo iz knjig, bi lahko to bila dragocena literatura, če bi

vedeli, katero izbrati. Tukaj se izrazi vloga tako staršev kot učiteljev in strokovnih delavcev na šoli, ki bi lahko priporočili določeno poučno in mladim zanimivo literaturo.

Zanimivo se mi zdi, da je eden od mladih omenil, da na internetu ni veliko gradiva o spolnosti, saj se mi zdi, da je tako nezaščitenih laičnih kot medicinskih vsebin kar nekaj, prav tako forumov in člankov. Televizijo so omenili samo v primerih kakšnih spolnih prizorov, ki so v večini predvajani v večernih urah, pogosto med filmi, ki jih starši s smehom komentirajo, da še niso za tako mlade. Na tem mestu je potrebno omeniti pomen javno predvajane pornografije, ki je še vedno bolj razširjena med fanti kot med dekletimi. Ta je, kot tudi sami mladi povedo, zelo razširjena in lahko dostopna preko televizije. Kot pravita Moore in Rosenthal (1993), nam mediji v večini predstavljajo samo enostranski, največkrat moški pogled, ki je pogosto pod vplivom stereotipov o lepoti in spolni privlačnosti in absolutni nadvladi nad ženskami. Ženske so največkrat predstavljene kot šibke, podrejene in imajo vlogo pridne gospodinje ali pa seksi ljubice. Na žalost je torej v javnosti predstavljen stereotipen odnos med žensko in moškimi. To poudari tudi Kenyon (1988), ko pravi, da so prav množična sredstva obveščanja spolnost razvrednotila in ji vtisnila pečat komercialnosti in nasilja. Prikazovanja v pornografskih vsebinah osebe razvrednotijo in jih prikažejo samo kot spolne objekte, vsi ostali vidiki spolnosti pa so izključeni. Mladi pa s tem dobijo jasno informacijo, kako zgleda spolnost: kot nasilno moško prilaščanje žensk, kadarkoli si jo zaželijo. Pornografija se mi zato zdi slab vir informacij o spolnosti, saj lahko na mlade vpliva negativno, predvsem v smislu čustvenega in odnosnega doživljanja spolnosti.

Vseeno se mladostnikom zdi, da največ o spolnosti slišijo mimogrede, še vedno pa si nekaterih stvari ne upajo vprašati. Ponovno pa izpostavijo, da se premalo govori o tem, kaj je prav in kaj ni tudi v javnosti, ter da več izvedo mimogrede kot s konkretnim pogovorom. Izkazalo se je, da bi mladi potrebovali mnenja, kaj je prav in kaj ni. Čeprav je to osebna in precej subjektivna odločitev vsakega posameznika, vedno znova izražajo to željo. S tem sami ne bi imeli tolikšne odgovornosti, kot jo imajo sedaj. Morda je tudi to pomembna informacija za vse odrasle, ki imajo stik z mladimi: mladi si želijo določenih omejitev in pravil.

Tema govora o spolnosti se nanaša na podteme: **obisk ginekologa v šoli, ki mu je bilo kot odraslemu nelagodno, v šoli se o spolnosti govori prikrito in v šali, izraženi strahovi ob prvi spolnosti, pogovoru o spolnosti s starši se izogibajo tako starši kot mladi ter da se je mladim lažje pogovoriti s prijatelji in nekaterimi odraslimi kot s starši.**

Še posebej so izpostavili:

- prizore na televiziji
- koristne informacije iz knjig in bolj kot ne nekoristne informacije na spletu
- da se ne govori o tem, kaj je prav in kaj ni

Mladi so izpostavili, da je veliko mladih pri prvi spolnosti opitih

Alkohol je tudi v kasnejših letih večkrat sredstvo, s katerim premagamo lastno nesamozavest in strah. Pri mladih je stres še toliko večji, saj ne vedo, kaj lahko glede spolnosti pričakujejo. Pod vplivom alkohola postanejo pogumnejši in upajo ravnati, kot si želijo, čeprav sicer zato nimajo poguma. Z alkoholom premagajo svojo sramežljivost, posledice tega pa so, da se ne zavedajo, kaj počnejo, velikokrat se dejanj niti ne spomnijo. Zanimivo je to, da je opitost samoiniciativno omenil eden od fantov kot sredstvo za premagovanje strahu in nezavedanja dejanj ob prvi spolnosti. Vendar mu je ena izmed deklet takoj oporekala, ko je menila, da alkohol ni izgovor za določeno početje. Omama z alkoholom je umetno zmanjševanje človekove zavesti (Ramovš 2007) in prav zato si mladi upajo poskusiti več stvari, dobijo pogum in veselje, saj bi sicer čutili izključenost iz družbe. Tudi sami mladi so v raziskavi (Ramovš 2007) povedali, da je največji razlog, zakaj pijejo alkoholne pijače, prilagajanje in podrejenost družbi (51 %). To nam pokaže stanje v naši družbi, ki ji lahko rečemo mokra kultura, saj je močno naklonjena pitju alkohola.

Če bi mladostniki več vedeli o čustveni navezanosti in ljubezni oziroma če bi imeli več konkretnih informacij, se ne bi zatekali v alkoholno omamo in bi spolnost doživeli bolj celostno.

Na temo opitosti mladih se nanašajo podteme: **izraženih strahov ob prvi spolnosti, odločitev mladih za spolnost, ko čutijo, da so pripravljeni in osebi lahko zaupajo.**

Še posebej so izpostavili:

- premagovanje sramežljivosti in strahu
- pridobivanje poguma s pomočjo alkohola

Izraženi strahovi ob prvi spolnosti

Čeprav bi morda mislili, da v spolnost mladi brez premisleka hitijo, lahko vidimo, da je tudi veliko strahov, s katerimi se soočajo. Izkazalo se je, da je največji strah, ki ga mladi ponotranjijo, prav strah pred nosečnostjo in pred bolečino, čeprav obstaja veliko izobraževanj o kontracepciji in preprečevanju zanositve, tudi v šoli. Morda so ravno zaradi pretiranega informiranja mladi najbolj prestrašeni glede nosečnosti, čeprav je v realnosti samo nekaj dni na mesec, ko lahko dekle zanosi.

Drugi večji strahovi, ki se izkažejo, so:

- strah pred zapustitvijo, saj so dekleta prepričana, da fantje samo čakajo na spolnost in jih potem zapustijo in izdajo;
- opravljanje, predvsem v smislu, da fantje govorijo okoli o svojih izkušnjah in tem, kakšna je bila punca; med pogovorom se je izkazalo ravno to, da je eden od fantov rekel, da se veseli tega, da o izkušnji pove prijateljem;
- izpostavijo tudi sramežljivost po spolnosti, saj pravijo, da potem ni več isto, da je oba sram;
- izrazili pa so tudi zaskrbljenost pred spolnimi boleznimi.

Če je človeško telo zelo kmalu fizično zrelo, to še ne pomeni, da je tudi čustveno. Prav tukaj se izkaže čustveno nedozorel odnos med mladima, saj med njima ni dovolj zaupanja in pogovora, če jima je po spolnosti nerodno, če se dekleta bojijo, da jih bodo fantje izdali, če se hvalijo s svojimi spolnimi izkušnjami pred vrstniki ipd. Tudi Šribar (2008: 17) pravi, da četudi do človeka, s katerim smo v intimnem telesnem odnosu, ne čutimo zaljubljenosti, se v nas lahko pred, med in po spolnosti dogaja spekter čustvovanj. Torej so čustva neizogiben del spolnosti. Celo v primerih, ko je spolnost samo posledica radovednosti, telesne zadovoljitve ali nuje po bližini drugega, ne gre brez vpletenosti čustev, kot se v velikih primerih zgodi pri mladih. Mladi bi doživljali veliko manj stisk in težav, če bi znali razreševati čustvene težave, ki pa jih ne morejo, saj nimajo primernih znanj, s katerimi bi to lahko počeli.

Na temo izraženih strahov ob prvi spolnosti se nanašajo podteme: **obisk ginekologa, ki mu je bilo kot odraslemu nelagodno.**

V tej temi pa so še posebej poudarili:

- nerodnost, sram
- nosečnost
- bolečino

Pogovoru o spolnosti s starši se izogibajo tako starši kot mladi

Mladi se izogibajo pogovorom s starši, kar je popolnoma razumljivo v najstniških letih, saj se veliko mladih v tem obdobju zapre pred njimi. Pravzaprav si mladi ne želijo, da bi se starši z njimi pogovarjali karkoli o spolnosti. Celo jasno izrazijo, da se nočejo pogovarjati z odraslimi na splošno. Predvidevamo lahko, da se prav zato nočejo pogovarjati s starši, ker imajo le-ti vlogo odraslega, ki »moralizira«. Redki pogovori, ki nanesejo na spolnost, so samo priložnostni, na primer ob prizorih na televiziji, pa še to je navadno v smislu, da »takšne stvari niso za otroke«. Posebej izpostavijo, da se je z očetom še težje pogovarjati kot z mamo. Prav tako kot mladim je nerodno tudi staršem in kadarkoli mladi poskusijo kaj vprašati, začutijo nelagodje staršev. Popolnoma razumljivo je, da je tudi staršem nerodno ob temah spolnosti, vendar so starši vseeno osebe, ki so odrasle in mlademu blizu, zato bi mladostnikom lahko zagotovili prave in realne informacije in bi se ob tem morali vsekakor izogniti pridiganju. Jaffe (1998) pravi, da je v primeru, ko je staršem res preveč neprijetno, bolje, da se pogovoru izognejo in mladostniku ponudijo knjigo o spolnosti, primerno njegovim letom. Starši bi se morali zavedati svoje vloge pri spolnem dozorevanju otrok in mladostnikov, saj jim samo oni lahko pomagajo videti spolnost kot izraz ljubezni in vir užitka v intimnih odnosih.

Mladi torej tudi v družini nimajo vira informacij, podpore in nasvetov, ki bi jih glede spolnosti morda potrebovali. Navsezadnje so starši prvi vzgojitelji svojih otrok, s svojim zgledom jih učijo odnosa do spolnosti. Vse, kar vsebujejo današnji pogovori staršev z mladimi, so le nasveti oziroma navodila, da sedaj še ne smejo imeti partnerjev in spolnih odnosov oziroma naj jih imajo čim kasneje. Opazimo lahko prikrivanje mladostniške seksualnosti, saj si starši zakrivajo oči in poskušajo čim bolj odložiti ter zatajiti otrokovo spolnost. Tudi Tiefer (1979) pravi, da starši mislijo, da je edini način, kako ohraniti otroka nepokvarjenega, da mu ničesar ne povejo. Ne glede na to, kaj si odrasli žele, pa otrokova radovednost in potreba po razumevanju spolnosti nimata meja. Če ne izvejo pravega odgovora, si ustvarijo svojo predstavo, ki pa je ponavadi napačna in celo škodljiva.

Tema izogibanja pogovoru o spolnosti tako staršev kot mladih vsebuje podteme: **govor o spolnosti v javnosti, lažje se je pogovoriti s prijatelji in nekaterimi odraslimi kot s starši.**

Še posebej so poudarili:

- nelagodje staršev
- da se je pogovoriti z očetom še težje kot z mamo

Mladi se odločijo za spolnost, ko čutijo, da so pripravljene in osebi lahko zaupajo

Čeprav si morda ne mislimo, se tu izkaže, da si mladi predvsem želijo varnosti, zaupanja, pripadnosti in se resnično bojijo zapuščenosti ter izdaje. Prav tako izpostavijo, da je potreben pogum, da si z neko osebo upajo spustiti v spolnost. Dekleta še posebej izrazijo skrb in razočaranje pred neiskrenostjo fantov ter izpostavijo, da gre fantom bolj za spolnost kot za sam ljubezenski odnos in navezanost. Pravijo, da fantje samo čakajo na spolnost, do takrat lahko hlinijo prijaznost, na nek način izkoristijo dekleta in jih potem zapustijo. Eden od fantov izrazi prepričanje, da so fantje prej pripravljene na prvo spolnost kot dekleta, ker se ne ukvarjajo toliko s čustvi kot one, saj fantje spolnost res dojemajo bolj fizično kot dekleta. Ta si v večini želijo izkaze ljubezni in nežnosti. Tukaj pa se pri mladostnikih lahko pojavi velik problem, saj si fantje v večini želijo telesne ljubezni, ki pa je nedosegljiva, in tudi Šribar (2008: 17) pravi, da spolnost, ki naj bi bila izključno telesne narave, ne obstaja. Četudi do človeka, s katerim smo v intimnem telesnem odnosu, ne čutimo zaljubljenosti, se v nas lahko pred, med in po spolnosti dogaja spekter čustvovanj. Obvladana čustva so možna samo, če med partnerjema obstaja soglasje o tem, kaj v spolni odnos vlagata in kako ga bosta umestila v svoje in morda v skupno življenje. Torej so čustva neizogiben del spolnosti. Celo v primerih, ko je spolnost samo posledica radovednosti, telesne zadovoljitve ali nuje po bližini drugega, ne gre brez vpletenosti čustev. Dekleta spolnost dojemajo bolj čustveno in zaradi teh razlik lahko brez razreševanja in pogovora pride do močnih notranjih stisk mladostnika.

Mladi si postavljajo čas spoznavanja osebe, s katero bi imeli intimen odnos vsaj eno leto oziroma še več, če ne bi bili pripravljene. Želijo si toliko časa, da bi začutili, da so pripravljene na spolnost in se s tem strinjata oba. Zrela ljubezen je združitev pod pogojem, da človek vseeno ohrani svojo individualnost. (Fromm 1974: 31–33) Zdi se mi pomembno, da so mladi izpostavili svojo lastno odločitev, kdaj si oni sami želijo spolnosti in ne kdaj si jo želi partner, saj se pri mladih velikokrat zgodi, da fantje želijo spolnost, dekleta pa jim ustrezajo predvsem zaradi strahu, da bi jih sicer zapustili. Zdi se mi zares pomembno ozavestiti predvsem dekleta o tem, da se imajo pravico same odločiti, kaj in kdaj si želijo glede spolnosti.

Tema odločanje za spolnost, ko so mladi pripravljene in z osebo, ki ji zaupajo, vsebuje podteme: **mladim se je lažje pogovoriti s prijatelji in nekaterimi odraslimi kot s starši, strahovi ob prvi spolnosti ter opitost.**

Še posebej so poudarili:

- brezbržnost fantov

- strah pred zapuščenostjo in izdajo

Mladim se je lažje pogovoriti s prijatelji in nekaterimi odraslimi kot s starši

Vsi so izpostavili, da se o spolnosti največ pogovarjajo s prijatelji. Ker se je mladim lažje pogovarjati v skupini vrstnikov, ki so si enakovredni, je takšne pogovore potrebno vzpodbujati. V svoji družbi se počutijo sproščeno, upoštevajo mnenja drugih, ker jim je pogovor naraven. Dejstvo je, da se mladostnikovo življenje vrti vse manj okrog družine in vse bolj okoli prijateljev. Ti začenjajo igrati novo, pomembno vlogo v mladostnikovem življenju. Prijatelji so pomembni zato, ker se mladostnik med njimi nauči tako komunicirati z drugimi ljudmi kot se prilagoditi skupnosti. (Fenwick in Smith 1997: 98) V pogovorih med prijatelji ni (odrasle) osebe, ki bi natančno vedela, kaj je prav in kaj ni, ter mlade prepričevala. Tu lahko mladi sami raziskujejo mnenja tistih, ki so njim samim v tistem času najbolj podobni. Na ta način lahko spoznajo več različnih prepričanj, ki jih jemljejo za resničnejša, saj so jih izrazili tisti, ki jim trenutno veliko pomenijo in katerih mnenje veliko šteje. Velikokrat prav vpliv in pritisk ostalih najstnikov vpliva na to, kdaj bodo imeli mladostniki prvi spolni odnos, s kom in kako. Večino informacij mladi dobijo prav od vrstnikov, vendar ravno zato ni nujno, da so te informacije pravilne. (Moore, Rosenthal, 1993: 66) Obnašanje in odnos posameznika do spolnosti je bolj odvisen od tega, kaj misli, da se z njegovimi vrstniki dogaja, kot pa kaj se v resnici dogaja. Med najstniki namreč obstaja zmotno prepričanje glede spolne aktivnosti njihovih vrstnikov: pogosto mislijo, da so njihovi vrstniki bolj spolno aktivni, kot so v resnici. Ves čas se moramo zavedati, da prijatelji v veliko primerih nimajo pravih informacij oziroma izkušenj, saj so večinoma iste starosti in zrelosti. Tako mladi tudi tukaj ne morejo dobiti pravih informacij in podpore glede spolnosti. Prav zato jim je potrebno ponuditi dejavnosti in prostor, kjer se počutijo dovolj varne, da si upajo vprašati in izraziti svoje mnenje ter postaviti vprašanja, ki jih zanimajo, hkrati pa spoznavajo poglede ostalih mladostnikov.

Tema, da se je mladim lažje pogovoriti s prijatelji in nekaterimi odraslimi kot s starši, vsebuje podteme: **obisk ginekologa v šoli, ki mu je bilo kot odraslemu nelagodno, v šoli se o spolnosti govori prikrito in v šali, govor o spolnosti v javnosti ter da se pogovoru o spolnosti izogibajo tako starši kot mladi.**

Še posebej poudarijo:

- nepogovarjanje s starši

4.1.2 HOMOSEKSUALNOST

Nepoznavanje razvoja homoseksualnosti

V tej temi se izkaže neznanje mladih o razvoju homoseksualnosti, a vendar močno izraženo zanimanje, kako pride do homoseksualnosti, od kdaj obstaja, o pravicah homoseksualcev. Zanimanje se je izkazalo tudi s tem, da so v tej temi mladi postavljali največ vprašanj.

Znano je, da se ljudje bojimo predvsem neznanega, in tukaj se to lepo izrazi, saj imajo mladi stereotipna prepričanja, za katera seveda ni nujno, da res držijo. Če bi vedeli odgovore na nekatera vprašanja, morda tudi ne bi imeli toliko predsodkov. Zato je bilo koristno, da je imel Matej osebno izkušnjo, ki jo je delil z ostalimi mladimi, da so lahko uvideli, da vsa prepričanja pa le ne držijo.

Tema nepoznavanja razvoja homoseksualnosti vsebuje podtemo **nestrpen odnos mladih do homoseksualnosti**.

Še posebej poudarijo:

- kako lahko obstajajo takšni ljudje, kako se to zgodi
- njihove pravice
- modernost premišljanja o spolni usmerjenosti

Nestrpen odnos mladih do homoseksualnosti

Mladi večinoma menijo, da je heteroseksualen par normalen in edini sprejemljiv. V svojih pripovedovanjih so izrazili zelo močne stereotipe in zgražanja nad homoseksualnostjo. Močno se izražajo dvojna merila: zgražanje nad ravnanjem homoseksualcev in hkrati močno prepričanje, da sami nimajo nič proti njim. Svoje negativne stereotipe izrazijo z negativnimi čustvenimi besednimi zvezami, kot so: »nagravžno, kaj to počnejo, bi znorela, živčni zlom bi dobila, priseljenki z rdečimi lasmi, črne pika za družino«. Ena od deklet je dejala, da je homoseksualec črna pika za družino, nekaj stavkov prej pa pove, da je njena mama grdo gledala dve priseljenki, ki sta se držali za roke. In prav zato, ker je za oblikovanje stališč med najbolj pomembnimi faktorji tudi primarna skupina, družina, ni nič čudnega, da nenehno ponavljanje negativnih opazk o pripadnikih neke skupine lahko, posebej pri otrocih in mladostnikih, izzove negativna stališča do pripadnikov teh skupin. (Ule, 1992: 106) Vedeti moramo, da človek sam po sebi ne bi bil homofoničen in nestrpen, če se tega ne bi naučil

preko družbenih interakcij. »Pravilno heteroseksualno« mišljenje se vzpostavlja preko ravnanja in načina življenja pomembnih oseb, ki jih ima vsak že kot otrok. Svoje ravnanje do heteroseksualnosti in homoseksualnosti torej oblikujemo preko opazovanja in posnemanja oseb, ki so nam zgled. Temeljno polje predsodkov je torej vsakdanji svet ljudi, vsakodnevne interakcije z drugimi in drugačnimi, kot smo mi. Predsodki segajo na vsa področja družbenega življenja. Izražamo jih skozi govor, fraze, šale, dvoumnosti. Kažejo pa se predvsem v nespoštljivem, nestrpnem ali celo prezirljivem odnosu do drugih in drugačnih. Prepričanje o nekom je predsodek takrat, ko je utemeljeno samo na pripadnosti določeni stigmatizirani skupini. (Ule, 1992: 120) Med našimi pogovori se je izkazalo prav to, saj je bil sam ton govora precej povišan, zgražanje pa podkrepljeno tudi z mimiko telesa (negativna mimika obraza, mahanje z rokami ...).

Tema nestrpnega odnosa do homoseksualnosti vsebuje podteme: **nepoznavanja razvoja homoseksualnosti in občutek ogroženosti pred zanimanjem oseb istega spola.**

Še posebej izpostavijo:

- pojem normalnosti heteroseksualcev
- sramoto za družino
- vpliv odnosa staršev do homoseksualnosti

Strpen odnos in občutki sočutja do homoseksualnosti

Eden od fantov (Matej, ki ga je okolica označila za homoseksualca) ima precej drugačen odnos in razmišljanje o homoseksualnosti, predvsem veliko tolerantnejšega. Delno zato, ker na lastni koži občuti ravnanje družbe do homoseksualcev, malo pa tudi zato, ker osebno pozna fanta homoseksualca. Uspelo mu je prikazati realen pogled na homoseksualnost v današnji heteroseksualni družbi; kako je določeno, kakšen moraš biti, kako se moraš obnašati, da si sprejet. To, da je delil svojo izkušnjo in pogled na to temo, je bilo res koristno, saj je s svojim mišljenjem tudi ostale mladostnike spodbudil h kritičnemu razmišljanju. Proti koncu pogovora so se v kakšni stvari nekateri že strinjali z njim ali pa so vsaj razmišljali v drugačni smeri. Zelo kritično je izrazil prikazovanje homoseksualcev predvsem v medijih, kjer jih mladi tudi največkrat videvajo, ter povedal lastno izkušnjo o tem, kako homoseksualci izgledajo v resnici. Vsi so njegovo pripovedovanje poslušali z zanimanjem, ker je bilo nečitajoče, iskreno in prav zato se mi takšni pogovori med mladimi sami zdijo izjemno

pomembni. Mnogi so morda prvič v življenju vsaj za nekaj časa videli obe strani, ne samo tiste, kako se homoseksualci obnašajo in kako izgledajo v naših predstavah.

Tema strpnega odnosa do homoseksualnosti vsebuje podtemi **sprejemanje prijatelja homoseksualca in razmišljanje o istospolni usmerjenosti.**

Še posebej poudarijo:

- resnično poznavanje homoseksualno usmerjene osebe
- težko razkrivanje spolne identitete
- drugačen odnos do homoseksualnosti v mestu in na vasi

Občutek ogroženosti pred zanimanjem oseb istega spola

Mladi izrazijo strah, da bi se homoseksualni prijatelji začeli pretirano zanimati za njih in jih osvajati, zaradi česar bi se počutili ogrožene. Izrazijo tudi, da bi lažje sprejeli istospolno usmerjenega prijatelja ali prijateljico, ki je nasprotnega spola od njih samih. S tem njihova spolnost ne bi bila ogrožena. To njihovo prepričanje je v veliki meri neutemeljeno, saj homoseksualci prijatelje od takrat, preden so se razkrili, ponavadi tudi jemljejo kot prijatelje in nič več. Vendar je mlade vseeno strah, da ne bi kot prijatelji homoseksualca tudi sami postali del marginalne skupine in bili označeni. Toda Švab in Kuhar jasno povesta, da se homoseksualci najbolj varno počutijo v krogu ožjih prijateljev. Tudi odzivi prijateljev na razkritje homoseksualne identitete in razmerja so v veliki meri pozitivni. (Švab, Kuhar 2005: 96) Tako lahko rečem, da strah pred zanimanjem oseb istega spola dejansko izvira iz nepoznavanja in strahu pred družbeno nesprejetostjo.

Tema občutek ogroženosti pred zanimanjem oseb istega spola vsebuje podtemo **nestrpnih občutkov do homoseksualnosti.**

Še posebej poudarijo:

- strah, da bi oseba istega spola kaj želela od njih

Homoseksualci naj ne bi imeli otrok

Po mnenju mladih je razlog, zakaj naj homoseksualci ne bi imeli otrok, diskriminacija otroka. Predvsem naj bi se to dogajalo s strani vrstnikov, otrok naj bi bil po njihovem mnenju izločen iz družbe in na ta račun prikrajšan za normalno socialno življenje. Kot pravi Primorac (1999),

naj bi otroci, vzgojeni v takih zakonskih zvezah, imeli le eno vzorčno vlogo, po kateri bi se lahko zgledovali in učili, ne pa dveh. Ta večinski argument današnje družbe domneva, da mora vsaka družina zagotoviti dve vzorčni vlogi, moško in žensko, če želimo, da se otroci razvijejo, kot je treba, in se pravilno socializirajo. V to so prepričani tudi današnji mladostniki, vendar po mojem mnenju predvsem zaradi negativne promocije homoseksualnih družin tako s strani Cerkve kot tudi države. Vendar bi kmalu ugotovili, da popolna družina ali družino, v kateri bi bil otrok najboljše socializiran, da ne obstaja.

Mladi so izpostavili tudi spolno usmerjenost otroka. Nekateri pravijo, da bi otrok prevzel spolno vlogo po starših, drugi pravijo, da ne, predvsem pa naj bi bilo to odvisno od spola otroka in spola staršev ter tudi od vzgoje. Sprejemanje otrok homoseksualcev naj bi se razlikovalo tudi glede na življenjsko okolje: ali družina živi v mestu ali na vasi. Mladi menijo, da bi bili v mestu otroci še vedno bolj sprejeti, ker naj bi bili tam ljudje tolerantnejši in liberalnejši, na vasi pa so še vedno bolj tradicionalni in miselno usmerjeni v heteroseksualni tip družine. Pri tej temi so se ponovno izrazili tipični stereotipi o homoseksualnih družinah, da bi bili tudi otroci iz homoseksualnih družin istospolno usmerjeni ter da homoseksualci ne smejo imeti otrok.

Temo, naj homoseksualci ne bi imeli otrok, vsebuje podtemi **strpnega in nestrpnega odnosa do homoseksualnosti**.

Še posebej poudarijo:

- diskriminacijo otrok homoseksualcev

Razmišljanje o istospolni usmerjenosti

Z izjemo ene od deklet so vsi mladi rekli, da po njihovem mnenju vsaj večina mladih razmišlja o tem, da so jim vseč osebe istega spola. In čeprav niso tega povedali v prvi osebi, lahko rečem, da so o tem tudi sami razmišljali, saj po izjavi ene od deklet, da o tem ona ne bi nikoli razmišljala, ni nihče spremenil svojega mnenja ali se strinjal z njo. Morda je bilo dekletu samo tako močno neprijetno, da ni hotela priznati, ali pa ima tako močno predstavo o heteroseksualni družbi. Razmišljanje in preskušanje v istospolni usmerjenosti je del odraščanja in popolnoma normalno v najstniških letih. Večina homoseksualcev začne razmišljati o svoji usmerjenosti pred 15. letom starosti na osnovi treh tipov izkušenj: socialnih, emocionalnih in genitalnih. Fantje naj bi začeli o svoji potencialni homoseksualni

usmerjenosti začeli razmišljati prej, okoli 13. leta, kot dekleta pri 16. letih. Prav tako pa je za mlajše generacije značilno, da začnejo prej razmišljati o svojih istospolnih občutjih kot starejše generacije. (Švab, Kuhar 2005) To se je izkazalo tudi med našimi pogovori, saj je Matej o tem veliko razmišljal, dekleta so ga sicer sprejela, vendar so povedala, da ga ne razumejo.

Temo razmišljanja o istospolni usmerjenosti vsebuje podtemi **nepoznavanje razvoja homoseksualnosti in občutki strpnosti.**

Še posebej poudarimo:

- neprijetne občutke ob ugotovitvi, da si istospolno usmerjen
- da večina mladih vsaj razmišlja o istospolni usmerjenosti

Sprejemanje prijatelja homoseksualca

Dokler se pogovor vrti o namišljenih osebah, so stereotipi in predsodki mladih zelo močni, ko pa se pogovarjamo konkretno o Mateju, ki je ves čas prisoten, je vsem običajen in ga sprejemajo, ker ga tudi osebno dobro poznajo. Njim je čisto normalen sošolec in prijatelj že več let in čeprav je družba glede na njegovo obnašanje prepričana o njegovi istospolni usmerjenosti, jih to ne moti, čeprav so imeli skozi celoten pogovor pred Matejevo izjavo zelo močne čustveno negativne izraze do homoseksualnosti in homoseksualcev. Tu se zopet opazi dvojnost stereotipov. Dokler ne poznamo konkretne osebe, smo prepričani, da drži vse, kar smo kadarkoli slišali o homoseksualcih, ko pa neko osebo zares srečamo in spoznamo, vidimo, da je marsikaj drugače, da ta oseba ne ustreza znanim opisom. Po izjavah mladih lahko sklepam, da za preseganje stereotipov resnično potrebujemo konkretne ljudi in pozitivne izkušnje z njimi. Ponovno pa se izkaže, da se ljudje bojimo neznanega in temu pripisujemo samo negativne predznake.

Tema sprejemanja prijatelja homoseksualca vsebuje podtemi **strpni občutki in občutek ogroženosti pred zanimanjem osebe istega spola.**

Še posebej poudarimo:

- popolnoma normalnega sošolca, ki ga poznajo

4.1.3 SPLAV

Vedenje o splavu, posilstvu

Mladi sami pravijo, da o splavu ne vedo veliko, vendar na podlagi odgovorov menim, da vedo kar nekaj stvari. Na temo spontanega splava nam je ena od deklet povedala zgodbo o svoji mami, ki je imela spontani splav in kako sta se o tem pogovorili. Sami so omenili splav v primeru posilstva.

Temo vedenja o splavu in posilstvu vsebuje podtemi **sočutje in argumenti za splav**.

Še posebej poudarjajo:

- vzroke za splav
- spontani in umetni splav

Argumenti za splav

Splav se mladim zdi popolnoma sprejemljiv, predvsem v povezavi z nosečnosti v mladosti (v njihovi starosti). Prednost imata šola in uživanje življenja, ki se jim je šele dobro začelo. Jezi jih, ko pravijo, da s tem ubiješ človeka; prav tako se jim zdi nesmiselno, da bi se trudili z otrokom, ter da jim nosečnost in prezgodnje starševstvo uniči življenje. Izpostavil so tudi temo, da je otrok v začetku še nič in čas, ko je že nekaj; splav v primeru bolezni otroka in lastno odločitev za ali proti splavu. Splav so podpirali vsi mladi razen ena od deklet, ki je bila močno proti. Vendar ko so začeli tako eni kot drugi podajati svoje argumente, so mladi dojeli, da ne vedo več natančno, ali so proti ali za, saj odločitev ni bila več tako lahko. V bistvu je dobro, da so mladi podpirali splav oziroma da so se odločili tako, kot so sami mislili, da je prav, saj to pokaže, da današnja mladina ni več obremenjena z družbenimi normativi in so se zmožni odločiti. Čeprav je tudi res, da se o tej temi gotovo do sedaj niso veliko pogovarjali, tako da niso poznali vseh argumentov, kar se je izkazalo ob koncu pogovora, ko so uvideli obe strani. V tem primeru se mi zdi koristno, da so uvideli tako razloge za splav kot slabosti in posledice, če splav narediš, da so bili zmožni razmišljati širše.

Temo argumentov za splav vsebuje podtemi **lastna odgovornost in občutek obsojanja**.

Še posebej poudarjajo:

- mladost v primeru nosečnosti

Argumenti proti splavu

Dekle, ki je bila odločno proti splavu, ima v družini prizadetega strica, prav tako pa je njena mama imela spontani splav in se je z njo pogovorila o tem. Ta dva dogodka gotovo vplivata na njeno prepričanje. Na začetku so se ji vsi smejali in ji sploh niso dovolili, da bi povedala do konca, kasneje pa so tudi ostali začeli razmišljati širše. Razlogi, ki jih je navedla proti splavu, so bili: da je to zares otrok, ki ga ubiješ, da si sam kriv, ker nisi bil previden, imaš čustvene posledice, tega ne pozabiš. Na splošno pa se mladi ne strinjajo, da naredi splav ženska, ki se sama ni zaščitila; torej se jim zdi splav sprejemljiv, kadar se spočetje ponesreči. Menijo, da je vsaka ženska, ki tvega in se ne zaščiti, sama kriva, da je zanosila. Zelo močno so torej poudarili komponento lastne odgovornosti za zaščito, vendar na žalost je bila ta odgovornost namenjena samo ženski, nikoli niso omenili moške vloge.

Pogovor je bil precej buren in glasen, saj so se tukaj najbolj kresala mnenja, vendar je bil zaključek skupen. Dekle, ki je bilo najbolj proti splavu, je na naslednjem srečanju povedala, da se je o vsem tem pogovarjala še doma s starši in je bila mogoče res preveč proti splavu ter da je v določenih pogojih lahko sprejemljiv.

Tema argumentov proti splavu vsebuje podtemo **lastna odgovornost**.

Še posebej poudarijo:

- da splav ni sprejemljiv, če z zaščito pred odnosom ne poskrbiš, da ne zanosiš

Občutki obsojanja

Večina te teme so izjave zgoraj omenjenega dekleta. Izpostavila je temo obsojanja tistih, ki nezaželeno zanosijo, ter njihovo osebno krivdo in odgovornost za nosečnost. Izražena mnenja so bila čustveno zelo negativna, celo toliko, da ji nihče ni upal oporekati. Vsekakor pa je bilo zanimivo, ker se je res glasno razburila in obtoževala neodgovorne ženske, da so si popolnoma same krive, češ da same izzivajo in se ponujajo. To je tudi eden od tipičnih predsodkov glede spolnega nasilja, in sicer da si ženske nasilja želijo.

Tema občutkov obsojanja vsebuje podtemo **lastna odgovornost**.

Še posebej poudarijo:

- ponujanje in izzivanje deklet

Občutki sočutja

Vseeno pa so mladi izrazili tudi občutke sočutja; predvsem v primeru posilstva in nosečnosti v njihovi starosti. Omenijo tudi vživljanje v osebo in tu se izkaže socialni čut mladih, ko pravijo, naj se vsak postavi v kožo tistega dekleta, ki mora narediti splav. Čeprav se s splavom strinjajo, menijo, da ga vsako dekle naredi težko, nosi posledice in tega nikoli ne pozabi. Morda je ta pogovor v njih ponovno prebudil razmišljanje o previdnih spolnih odnosih.

Tema občutkov sočutja vsebuje podtemi **argumenti za in proti splavu**.

Še posebej poudarijo:

- vživljanje v individualni primer

Lastna odgovornost

Lastno odgovornost so mladi omenili predvsem v smislu, da se morajo pri spolnih odnosih zaščititi. Tisti, ki za to ne poskrbijo, so sami odgovorni za posledice. K lastni odgovornosti prištevajo tudi posledice splava, in sicer da skrbiš za otroka ali pa se soočiš s tem, da si naredil splav. Ena od deklet je poudarila, da so mladi še tako in tako premladi za spolnost, vendar se ostali niso strinjali z njo. Odgovornost naj bi bila predvsem na strani deklet in ne fantov, saj one lahko zanosijo, njim se vidi, fantom se ne. Tukaj bi morda lahko med pogovorom bolj izpostavili tudi vlogo in odgovornost fantov. Del lastne odgovornosti pa se je izrazil tudi v temi o spolnem nasilju, ko je ena od deklet rekla, da ženske same prosijo in izzivajo, potem pa dobijo. Ta njena izjava se lepo povezuje z mitom o spolnem nasilju, ki jih opiše Kellyjeva (1996), da ženske same prosijo in si zaslužijo nasilje. V primeru posilstva izzivajo z obleko in s tem kar vabijo moškega, tvegajo, ko gredo same ven, v primeru incesta zapeljujejo dekleta sama, v primeru družinskega nasilja pa ženske izzivajo z nerganjem, ker ne izpolnjujejo družinskih dolžnosti ter zavračajo spolne odnose.

Tema lastne odgovornosti vsebuje podtemi **argumenti za in proti splavu**.

Še posebej poudarijo:

- nošenje posledic, če narediš splav ali če ga ne

4.1.4 SPOLNO NASILJE

Definicija in znaki spolnega nasilja, kdo ga izvaja

Mladi so pod definicijo spolnega nasilja imeli predstavo posilstva in ničesar drugega. Vendar so preko pogovora sami prišli do zaključkov, da je spolno nasilje tudi dotikanje, govorjenje, gledanje, skratka vse, česar nekdo noče. Namen je bil prav doseči to njihovo spoznanje, saj sem predvidevala, da bodo menili, da je spolno nasilje samo posilstvo, in se morda ne zavedajo širine spolnega nasilja. Glede tega, kdo izvaja spolno nasilje, niso bili usklajeni. Eden od fantov je rekel, da včasih to počnejo tudi starši, drugi fant pa, da sorodniki tega ne počnejo.

Tema definicije in znakov spolnega nasilja vsebuje podtemo **žrtev nasilja**.

Še posebej poudarijo:

- različne vrste spolnega nasilja

Žrtve nasilja

Tu so mladi prevzeli pogoste družbene mite o žrtvah nasilja: da so si same krive, da izzivajo in tako postanejo žrtve nasilja. Mislim, da je to mnenje tudi mnenje laične družbe, saj podzavestno to misli večina ljudi, čeprav tega ne povedo naglas. Zato se mi zdi prav, da z mladimi govorimo o tem, da ima vsak pravico biti oblečen, kakor želi, izgledati tako, da se sam dobro počuti, vendar zato še nihče nima pravice in opravičila posegati na njegovo intimno področje, če on tega ne želi.

Mladi menijo, da tisti, ki govorijo o spolnem nasilju naglas, ne govorijo resnice in hočejo samo pozornost. Drugače pa menijo, da žrtve nasilja govorijo resnico, vendar jo težko povedo. Omenili so, da se otroci, ki so žrtve nasilja, izrazijo na drugačen način in da moramo mi imeti znanje in prepoznati, kaj nam želi sporočiti. Omenili so tudi, da si nekateri izmišljujejo nasilje, da bi dobili pozornost, da bi jih slišali, da bi koga obsodili, da bi se komu maščevali. Takšno je prepričanje družbe, vendar vemo, da je priznati spolno nasilje zelo težko in da ljudje o tem ne lažejo. To nam lepo prikaže Kellyjeva (1996) v mitih o spolnem nasilju, ko pravi, da je mit, da žrtve spolnega nasilja lažejo in pretiravajo, da v primeru posilstva ponarejajo prijave samo zato, da se maščujejo in varujejo svoj ugled; v primeru incesta o njem

celo fantazirajo in obtožujejo moške samo zato, da bi dobile njihovo pozornost; v primeru družinskega nasilja pa to ni bilo nasilje, je samo pretiravanje, da bi se ženske lahko hitreje ločile.

Izpostavili so tudi pojav pozabljanja spolnega nasilja, ki je zaradi težke travme zelo pogost, saj je to strategija preživetja. Kot pravi Kellyjeva (1996), je ena izmed najbolj pogostih tudi potlačitev spomina. To je velikokrat tudi vzrok, da zlorabljeni ne poiščejo pomoči. Spomin je lahko zadušen, če ni besed, s katerimi bi poimenovali in s tem razumeli svoje doživljanje. Ta proces je največkrat povezan z doživljanjem spolne zlorabe v otroštvu. Najbolj je viden pri spolnem nadlegovanju, razkazovanju in spolnih napadih. To je še zlasti značilno za ženske, ki so bile posiljene ali so doživele incest. Potlačevanje spomina pa se je izkazalo tudi v primeru Eve, ko je pripovedovala svojo zgodbo, saj je sama rekla, da je že čisto pozabila in se je šele sedaj med našim pogovorom spomnila.

Tema žrtev spolnega nasilja vsebuje podtemo **dokazovanje spolnega nasilja**.

Še posebej poudarijo:

- izražanje preživetja spolnega nasilja

Pripoved o spolnem nasilju

Mladi so bili po izpovedi ene izmed deklet zelo redkobesedni, najbrž predvsem zaradi šoka. Le eden od fantov jo je vprašal, koliko je zdaj ta človek star in ali ga kdaj vidi, ena od deklet pa ji je rekla, da se ji zdaj smili.

Začutiti je bilo jezo in onemelost mladih, ki so poslušali Evi izpoved, a vendar hkrati strah, da bi si karkoli upali vprašati. Ker je to prvič povedala komu izven družine, je tudi sama izrazila željo, da se o tem ne bi več pogovarjala. Res pa je, da tudi sama nisem vedela, kako reagirati v tistem trenutku, saj tega nisem pričakovala. Zato smo nekako vsi skupaj prepustili besedo Evi, ki je povedala toliko, kot je želela. Kot pravita Bass in Davis, spomini na spolno nasilje privrejo na dan v najrazličnejših okoliščinah: v varnem razmerju, ob reševanju težav v življenju, ob ponovnem napadu, včasih pa se žrtve preprosto zavejo, da so že od nekdaj vedele. In prav tako je bilo pri Evi, saj je vedela, a vendar se je med pogovorom ponovno spomnila.

Tema pripovedi o spolnem nasilje vsebuje podtemi **žrtve spolnega nasilja in dokazovanje spolnega nasilja.**

Še posebej poudarijo:

- redkobesednost ob Evinem pripovedovanju

Kaj naučiti otroke in mlade, da do spolnega nasilja ne bi prišlo

Mladi so tukaj uporabili vzorce, ki so jih sami prejeli od staršev v otroštvu: stereotipne izjave o tujcih in bonbonih in vsesplošni strah pred tem, da ti tujci lahko škodijo. Niso pa imeli nobenega konkretnega predloga, kaj bi lahko bila preventiva pred spolnim nasiljem. Pogovorili smo se o tem, ali bi osebi koristilo, da pove, ko ji kaj ni všeč – tudi že otroci, da naglas zavpije in tako prestraši napadalca. Mladi so se s tem strinjali in bili kar nekako presenečeni nad predlogi. Predlogi Kellyjeve (1996) so resnično preprosti in konkretni, ko pravi, da je prvi korak pri preprečevanju incesta in spolnega zlorabljanja v otroštvu posredovanje znanja, ki ga otroci potrebujejo, da lahko poimenujejo in opredelijo nekatere oblike vedenja kot izrabljanje. Posredujemo jim lahko znanje, da na glas povedo, kaj jim ni všeč, jih naučimo, kakšna je razlika med dobrimi in slabimi dotiki, jim povemo, da se lahko uprejo in povedo svoja občutja, ter jih ne silimo v dejanja, ki jih nočejo.

Mislím, da bi kakršnokoli spolno nasilje (nadlegovanje, otipavanje) vsak želel zakriti in potlačiti namesto naglas povedati, da mu to ni všeč. Zdi se mi pomembno, da se mladi zavejo, da imajo pravico reči ne. S tem vprašanjem sem hotela doseči, da bi mladi preko projekcije na mlajše pomislili na kaj, kar so si sami želeli izvedeti v otroštvu oziroma bi to upoštevali tudi kasneje v življenju.

Prav tako menim, da je prav, da prav vsak pozna nasvete, ki jih poda Feyeva, ko pravi, da moramo poznati in se zavedati šestih načel:

1. moje telo pripada samo meni; zavedam se, da me imajo ljudje radi in me jemljejo resno; nihče nima pravice, da razpolaga z menoj ali z mojim telesom
2. svojim občutkom lahko popolnoma zaupam; vem, kaj občutim kot dobro in kaj kot slabo, čudno
3. sam vem, kdaj je dotikanje prijetno, kdaj neprijetno in kdaj nenavadno
4. če nečesa nočem, moram jasno in glasno reči ne in svoj ne uveljaviti, čeprav bi to pomenilo neubogljivost; smem se braniti, oditi proč in poklicati na pomoč

5. kadar me skuša kdo zastrašiti ali prisiliti, naj ne govorim o neki slabi skrivnosti, imam pravico, da povem zanjo

6. vedno smem prositi za pomoč in govoriti o tem, tudi če mi je to kdo izrecno prepovedal

Tema učenja mladih, da ne bi prišlo do nasilja, ne vsebuje nobene podteme, ker je že sama zastavljena kot vprašanje.

Še posebej poudarijo:

- stvari, ki so njih učili starši

Dokazovanje spolnega nasilja

Mladi bi v primeru spolnega nasilja to povedali staršem ali policiji. Samo eno od deklet prizna, da si najbrž potem v resnični situaciji ne bi upala ničesar storiti. Mislim, da smo ljudje takšni, da nočemo imeti odgovornosti. V večini bi ljudje nasilje spregledali, preslišali in ne bi ničesar storili. Zdi se mi dobro, da je to ena od deklet tudi izpostavila, da smo se vsi zavedli, da o spolnem nasilju ni lahko govoriti, tudi če nisi vključen.

Tema dokazovanja spolnega nasilja vsebuje podtemo **žrtev spolnega nasilja**.

Še posebej poudarijo:

- reagiranje in pripovedovanje policiji

Sram ob samozadovoljevanju

Ena od deklet je sama začela pripovedovati zgodbo o samozadovoljevanju dekleta v šoli v naravi. Vsi ostali so se začeli glasno smejati, ona pa se je zgražala nad njenim početjem. Najbolj sta bila izražena sram in gnus. Prav tako je bilo ostalim mladim zelo nerodno ob njenem pripovedovanju. Prav vsem mladostnikom je bilo ob pripovedovanju nelagodno, zato morda ne bi bilo slabo v naše pogovor vključiti tudi to temo, čeprav bi jim bilo morda le preveč neprijetno in ne bi dobili nobenih odgovorov. Ljudi je sram govoriti o samozadovoljevanju celo bolj kot o spolnosti med dvema človekoma, saj je samozadovoljevanje označeno kot deviantnost v spolnosti. Georg Groddeck pa jasno pravi, da samozadovoljevanje človeka spremlja celo življenje, medtem ko se normalna seksualnost pojavi šele v določeni starosti. (Primorac 1999) Tega se v večini zavedamo, a nam je vseeno

nelagodno ob tej temi. V naših pogovorih se je tudi izkazalo, da se mladi samozadovoljujejo in je to del razvojne stopnje, ki jo mora mladostnik prerasti in je predhodnica ljubezenskemu razmerju (Zoldbrod 1998), vendar jim tega nihče ne pojasni. Otroci in mladoletniki potrebujejo dovoljenje, svobodo, čas in prostor za samozadovoljevanje. To je za njih praksa pred bodočimi spolnimi odnosi. Lahko jih vodi do občutkov užitka in kompetentnosti. Toda če je mladostnik vzgojen v negativnem spolnem vzdušju, kot ponavadi tudi je, to lahko pripelje do občutkov krivde, depresije, gnusa ali do ocenjevanja samega sebe kot nezrelega in perverznega. (Zoldbrod 1998)

Tema sramu ne vsebuje nobene podteme, saj je bila izražena povsem na koncu in popolnoma ločena od ostalih.

Še posebej poudarijo:

- zgražanje ob samozadovoljevanju

4.2 OBDELAVA POSAMEZNIKOM POMEMBNIH TEM

PETRI POMEMBNE TEME

- Svoje odgovore na temo govora o spolnosti z 18,2 % enakomerno porazdeli med teme govora o spolnosti v javnosti, da se pogovoru o spolnosti izogibajo starši in mladi ter da se mladi odločijo za spolnost, ko čutijo, da so pripravljeni in osebi lahko zaupajo.
- Petri je bila v pogovoru o homoseksualnosti najbolj pomembna tema nestrpen odnos do homoseksualnosti, ki obsega kar 40 % njenih odgovorov, sledi ji tema nepoznavanja razvoja homoseksualnosti s 25 %.
- Petri je v pogovoru o splavu najbolj pomembna tema argumentov za splav z 39,3 %, sledi ji tema občutkov sočutja s 17,9 %, s 14,3 % pa sta na tretjem mestu temi občutki obsojanja ter vedenje o splavu.
- Petri sta bili pri pogovoru o spolnem nasilju najbolj pomembni temi dokazovanje spolnega nasilja in sram ob samozadovoljevanju s 27,3 %, sledili pa sta temi definicija in znaki spolnega nasilja, kdo ga izvaja ter žrtve nasilja z 18,2 %.

EVI POMEMBNE TEME V POGOVORIH

- Evi je s 30,8 % najbolj pomembna tema, da se mladi odločijo za spolnost, ko čutijo, da so pripravljeni in osebi zaupajo, druga sledi tema izraženih strahov ob prvi spolnosti s 15,4 %, tretja z 11,5 % pa tema obiska ginekologa v šoli, ki mu je bilo kot odraslemu neprijetno.
- Pri Evi 40 % vseh odgovorov zavzema tema sprejemanje prijatelja homoseksualca, 20 % pa nestrpen odnos mladih do homoseksualnosti.
- Najpomembnejša tema ji je bila tema argumentov proti splavu s 36,8 %, sledili sta ji temi lastne odgovornosti in vedenja o splavu s 26,3 %.
- Evi je bila najpomembnejša tema pripoved o spolnem nasilju s 44,4 % vseh njenih izjav, sledita ji temi definicija in znaki spolnega nasilja, kdo ga izvaja ter kaj mlade naučiti, da do spolnega nasilja ne bi prišlo z 22,2 %.

JULIJI POMEMBNE TEME V POGOVORIH

- Juliji je bila najbolj pomembna tema, da se v šoli o spolnosti govori prikrito in v šali s 30 %, sledita ji temi izraženih strahov pred prvo spolnostjo in pomembne lastnosti partnerja s 15 %.
- Julija posveti 28,6 % svojih odgovorov temi, naj homoseksualci ne bi imeli otrok, ter 21,4 % sprejemanju prijatelja homoseksualca.
- Daleč najpomembnejša tema so ji bili argumenti za splav, kar 62,5 % vseh njenih izjav se je nanašalo na to temo. Z 12,5 % pa so ji bile enako pomembne teme vedenje o splavu, občutki sočutja in lastna odgovornost.
- Pri Juliji je bila edina tema, o kateri je sploh kaj govorila, tema definicije in znakov spolnega nasilja, kdo ga izvaja.

MATEJU POMEMBNE TEME V POGOVORIH

- Mateju so najbolj pomembne teme tri, in sicer strahovi pred prvo spolnostjo, da se je mladim lažje pogovoriti s prijatelji in nekaterimi odraslimi kot s starši ter pomembne lastnosti partnerja – vse s 15,4 %.
- Kar 43,2 % njegovih izjav je namenjeno temi strpnega odnosa in občutkih sočutja do homoseksualnosti, 18,2 % pa nestrpnemu odnosu mladih do homoseksualnosti.
- Mateju sta bili najbolj pomembni temi dve: vedenje o splavu in argumenti za splav z 31,6 %, sledi jima tema lastne odgovornosti z 21 %.

- Pri Mateju sta bili najpomembnejši temi definicija in znaki spolnega nasilja, kdo ga izvaja ter žrtve nasilja s 33,3 %, sledita temi kaj otroke naučiti, da do spolnega nasilja ne bi prišlo, ter dokazovanje spolnega nasilja s 16,7 %.

LUKU POMEMBNE TEME V POGOVORIH

- Luku je najbolj pomembna tema izraženi strahovi pred prvo spolnostjo s 27,3 %, ostali dve temi z 18,2 % pa sta izogibanje pogovoru s starši ter da se je mladim lažje pogovoriti s prijatelji in nekaterimi odraslimi kot s starši.

- 25 % njegovih odgovorov je namenjeno temi razmišljanju o spolni usmerjenosti, ostale teme pa imajo približno enak pomen, saj so njegovi odgovori porazdeljeni precej enakomerno.

- Luku sta bili najbolj pomembni temi vedenje o splavu in občutki sočutja s 30 %, sledijo jima vse ostale teme z 10 %.

- Luku je bila najbolj pomembna tema definicija in znaki spolnega nasilja, kdo ga izvaja z 42,9 %, sledi tema pripovedi o spolnem nasilju z 28,6 % ter temi žrtve nasilja in dokazovanje spolnega nasilja s 14,3 %.

V temi govora o spolnosti sta največ govorila Matej in Eva (vsak 24,8 %), sledi jima Petra (21 %), Julija (19 %), predvsem Luka (10,4 %) pa ostajata bolj v ozadju.

O temi homoseksualnost je daleč največ govoril Matej (35,5 %), največkrat pa se mu je pridružila Eva (24,2 %), včasih tudi Petra (16,1 %). Luka (12,9 %) in Julija (11,3 %) sta bila tudi v tej temi precej v ozadju.

V pogovoru o splavu je največ govorila Petra (33,3 %), sledila sta ji Eva in Matej z istim številom odgovorov (vsak 22,6 %). Luka (11,9 %) in Julija (9,6 %) sta bila v ozadju.

Pri govoru o spolnem nasilju je največ govorila Petra (31,4 %), sledi ji Eva (25,7 %) in za njo Luka (20 %). Tokrat sta v ozadju Matej (17,1 %) in Julija (5,8 %), vendar slednja veliko bolj. Samo v tej temi je bil Luka bolj zgovoren.

Iz pregledanega lahko povzamemo, da so največ govorili Matej, Petra in Eva. Matej prednjači kar v dveh temah: govor o spolnosti in homoseksualnost, pri temi spolnega nasilja pa je ostal v ozadju. Sledita Petra – prav tako v dveh temah, splav in spolno nasilje – in Eva. Ta je v temi govora o spolnosti govorila največ, v ostalih temah pa je bila vedno na drugem mestu. Sicer pa sta bila v pogovorih manj aktivna Luka in Julija, od tega je bila Julija še vedno veliko manj kot Luka. Luka je več govoril samo pri temi spolnega nasilja.

4.3 VLOGA VSAKEGA POSAMEZNIKA V NAŠIH POGOVORIH

Petra ima največ skupnih odgovorov, kar 27,3 %, od vseh teh njenih odgovorov največkrat doda novo temo v 31,7 %, prva odgovori v 17,5 % in s 14,3 % nasprotuje.

Eva je po številu vseh odgovorov skupaj na drugem mestu s 26,7 % od tega v 27,6 % doda novo temo, v 21,1 % prva odgovori ter v 12,2 % nasprotuje.

Matej je po številu odgovorov na tretjem mestu s 23,2 % odgovorov. Od tega nasprotuje z 20,6 % in prav tako prvi odgovori z 20,6 % ter se strinja s 13,1 %.

Julija je po številu odgovorov na četrtem mestu z 12,6 % odgovorov. Od tega doda novo temo v 29,3 % in prav tako prva odgovori v 29,3 %.

Luka je govoril najmanj – samo 10,2 % vseh odgovorov skupaj. Od teh odgovorov se je v 25,5 % strinjal, v 23,4 % dodal novo temo in v 14,9 % prvi odgovoril.

Največ odgovorov je dobila vloga dodane nove teme 26 %, druga je bila vloga prvega odgovarjanja v 20,4 %, tretja pa nasprotovanje v 14 %.

V teh treh glavnih vlogah je pri dodani novi temi v 33,3 % dodala novo temo Petra, v 28,3 % Eva in v 15 % Matej. Pri vlogi prvega odgovarjanja je Eva odgovorila v 27,7 %, v 23,4 % pa sta odgovorila Petra in Matej. Pri vlogi nasprotovanja pa je največkrat nasprotoval Matej s 33,3 %, v 2,3 % Petra in v 22,7 % Eva.

4.4 DINAMIKA OBČUTIJ SKOZI VSE POGO VORE

STRAH

Največ strahov se je izrazilo v prvem pogovoru, in sicer med temo govora o spolnosti. To lahko delno pripišemo temu, da je bil pogovor sneman prvi in so se mladi počutili še negotove, prav tako jim je bilo vsaj na začetku precej nelagodno.

Strahovi so se izrazili predvsem glede neželene nosečnosti, bolezni AIDS in, bolečine. S strahom so povezana tudi njihova opažanja, izkušnje, da učitelji in drugi ljudje ne upajo glasno in iskreno govoriti o spolnosti; opažajo torej, da se v javnem življenju o spolnosti govori zelo malo. Izpostavili so tudi alkoholiziranost kot sredstvo za premagovanje strahu. Najbolj izrazit je strah pred zapuščenostjo, izdajo in obrekovanjem.

Pri temi homoseksualnost se je najbolj izrazil strah pred zanimanjem istega spola in ogroženost, da sedaj prijatelj ali prijateljica kaj hoče od njih.

V temi splav je ena od deklet izrazila, da jo že med samim pogovorom grabi panika, druga pa je izrazila strah pred bolečino in nevarnostjo za mlado nosečnico.

Strah je bil v temi spolno nasilje izražen kot neodgovarjanje na pripoved, saj mladi niso vedeli, kaj naj rečejo.

NELAGODJE

Tudi nelagodje se je najbolj izrazilo v temi pogovor o spolnosti, predvsem nerodnost staršev, mladih samih, ginekologa in učiteljev. Mladim med seboj bi bilo najbolj nelagodno po spolnem odnosu, saj ne vedo, kako bi se potem s partnerjem pogovarjali.

V temi homoseksualnost so nelagodje, sram izrazili v smislu, da bi se tako počutili v družini zaradi homoseksualnega člana. Eden od fantov pa je izpostavil nelagodje, ker ima dekle sorodnico in je to primerjal s homoseksualnostjo.

V temi spolnega nasilja je bilo – razumljivo – neprijetno dekletu, ki je povedala svojo zgodbo, ki je prej ni še nikomur. Zelo močno pa se je izrazil občutek sramu in neprijetnosti ob zgodbi o samozadovoljevanju, ki jo je povedala ena od deklet. Prav tako je bilo razumljivo, da so imeli mladi neprijetne občutke med pogovori, saj se v vsakdanjem življenju niso navajeni pogovarjati o podobnih temah.

NESTRPNOST

Nestrpnost se je najbolj izkazala v temi homoseksualnost, kar je bilo tudi pričakovano, saj glede te teme vlada največ stereotipov. Mladi so izrazili zelo močno nestrpnost predvsem do izkazovanja istospolne usmerjenosti ter njihov odziv na to. Komentirali so z besedami, da »bi doživeli živčni zlom«, da »mislijo, da ni pošlihtan v glavi«. Omenili so tudi dva primera istospolnih partneric, ki so jih opazili v bližini doma, ter ju opisali z močno negativnimi besedami in konkretnimi opisi izgleda. Izpostavili so tudi normalen heteroseksualen par, ki je edini pravilen, vse ostalo je nenormalno. Tema otroci v homoseksualnih družinah je bila zelo burna, saj so bili mladi v večini proti. Rekli pa so tudi, da so prebivalci mest tolerantnejši do homoseksualcev kot prebivalci vasi. V temi splava se je nestrpnost izkazala v smislu krivde ženske tako za nosečnost kot za splav.

V drugih temah nestrpnost ni bila tako močno izražena, tam so mladi bolj izmenjevali mnenja in izražali ostala občutja.

PREPUŠČENOST SAMEMU SEBI

Prepuščenost samemu sebi se je najbolj izrazila v temi govor o spolnosti. Mladi so povedali, da so vse izvedeli nekako mimogrede. Do sedaj se niso niti veliko pogovarjali konkretno o spolnosti. Še največ naj bi izvedeli iz knjig, na internetu niso našli koristnih informacij, prav tako ne v krogu družine, ker se tam o tem ne pogovarjajo. Med prijatelji se nekateri redko pogovarjajo, drugi pa sploh nič. Kljub temu so sami izrazili željo, da bi se lahko kaj pogovarjali tudi v šoli, predvsem o tem, kaj je prav in kaj ni, kar kaže na potrebo po potrditvi njihovih dejanj. Pri temah splav in spolno nasilje pa se prepuščenost izkaže s tem, da se v primeru nosečnosti ali spolnega nasilja ne bi zatekli k staršem, ampak bi sami poskusili rešiti situacijo.

NEVEDNOST

Največ vprašanj se je pojavilo pri temi homoseksualnost. To hkrati kaže na nevednost in na zanimanje. Izkazalo se je, da mladi ne vedo veliko o tej temi. Sami so izpostavili tudi to, da predstavo o istospolno usmerjenih dobijo iz medijev, vendar ni nujno, da je ta predstava tudi pravilna. Kar nekaj vprašanj so mladi postavili ob temi spolnega nasilja, predvsem o oblikah in storilcih.

V ostalih temah vprašanja niso bila tako pogosta in tudi vedenje mladih je bilo večje, ker so morali izraziti svoje mišljenje in prepričanje.

SMEH IN HUMOR ZA SPROŠČANJE NAPETOSTI

Smeha kot sredstva za sproščanje napetosti je bilo daleč največ, pojavil se je v vseh temah; večinoma v situacijah, ko se mladi niso več počutili sproščeno in je bila napetost prevelika. To se je največkrat zgodilo pri pogovoru o homoseksualnosti, o izgledu in obnašanju homoseksualcev ter pri govoru o spolnosti, ob temi govora v javnosti, prikazovanju spolnosti na televiziji, govoru v šoli, nelagodje ginekologa. Prav tako je bil tak odziv pri splavu v smislu brezbržnosti (če narediš splav, nimaš otroka, če ga ne, ga pa pač imaš) ter pri spolnem nasilju ob pripovedovanju zgodbe o samozadovoljevanju dekleta.

JEZA

Jeza se je pojavila v temah govor o spolnosti predvsem pri eni od deklet, ki je bila miselna nasprotnica vseh ostalih. Bila je močno proti spolnim odnosom v teh letih. Pri temi homoseksualnost sta jezo izrazila druga od deklet in fant, ki ji je nasprotoval. Pri splavu pa zopet prvo dekle, ki je bila edina proti splavu in se je zelo razjezila med pogovorom. Govor o spolnosti je bila očitno tema, ki mladih ni čustveno vznemirila, saj se tam jeza ni pojavljala.

4.5 ODGOVORI NA PREDVIDEVANJA, ZASTAVLJENA V PROBLEMU

GOVOR O SPOLNOSTI

- **Predvidevala sem, da se mladi o spolnosti največ pogovarjajo s prijatelji.**

To predvidevanje se je izkazalo za pravilno, saj so mladi povedali, da se o spolnosti v šoli ne pogovarjajo, s starši se pogovoru celo izogibajo, v javnosti pa najdejo informacije največkrat v knjigah, torej tudi brez pogovora. Pogovarjajo se največ s prijatelji, pa še z njimi se ne pogovarjajo vsi ali pa je to pogovor v šali. Zato se mi zdi pomembno, da se tovrstni pogovori vzpodbujajo in podpirajo.

- **Predvidevala sem, da imajo v šoli redna izobraževanja o varni spolnosti, kontracepciji.**

To se je izkazalo za neresnično, saj so mladi večkrat povedali, da se v šoli o spolnosti ne pogovarjajo oziroma se pogovarjajo samo v okviru predmeta biologija, vendar še tu ni sproščenega podajanja informacij, saj čutijo pričakovanje, da o tem ne smejo pripovedovati okoli. Predvidevanje se je potrdilo samo v tem, da je mlade v šoli obiskal ginekolog, ki jim je razjasnil kontracepcijo, vendar jih je hkrati tudi prestrašil z nosečnostjo. Mladi so rekli, da mu je bilo tudi zelo nelagodno, s tem pa je mladim pokazal, da je spolnost tema, ki se je je potrebno sramovati.

- **Predvidevala sem, da informacije o spolnosti poiščejo na spletu in v knjigah.**

Del predvidevanja se je uresničil, in sicer ta, da mladi iščejo informacije v knjigah, vendar pa ne iščejo informacij na internetu. To se mi zdi zanimivo predvsem glede na dostopnost računalniških virov in število informacij na spletu.

- **Predvidevala sem, da se najstniki nepremišljeno spuščajo v spolnost, brez dobrega poznavanja partnerja.**

To se je izkazalo za neresnično, saj imajo mladi močna prepričanja o zaupanju, dolgem medsebojnem poznavanju, izrazijo tudi močan strah pred zapuščenostjo in izdanostjo. Vsi so mnenja, da morajo biti pred prvim spolnim odnosom s partnerjem skupaj vsaj eno leto ali še več, če na spolnost niso pripravljeni.

HOMOSEKSUALNOST

- **Predvidevala sem, da imajo mladi negativne predsodke do homoseksualcev.**

To se je v večini izkazalo za pravilno, predvsem pri eni od deklet, ki je izrazila največ nestrpnosti. Ostali mladi so v večini prav tako izražali negativna predsodke do homoseksualcev v smislu njihovega obnašanja, pojavljanja v javnosti, izkazovanja naklonjenosti. Razen eden od fantov je bil do homoseksualnosti zelo strpen, saj se je izkazalo, da njega samega jemljejo za homoseksualca, čeprav sam pravi, da ni. Vendar pozna občutke, ki jim jih družba namenja. Zanimivo je bilo, ker so se po njegovem pripovedovanju tudi ostali mladi zamislili in premislili o svojem mišljenju.

- **Predvidevala sem, da ne poznajo nobenega homoseksualca osebno.**

To se je izkazalo za pravilno, saj razen eden od fantov (Matej) nihče ni osebno poznal nobenega homoseksualca. Poznajo jih iz videvanj na ulici, v šoli. Prav zaradi tega nepoznavanja so jim pripisali znane stereotipe, ki veljajo v današnji družbi.

- **Predvidevala sem, da bi prijatelja homoseksualca težko sprejeli.**

To predvidevanje se je uresničilo, saj so mladi rekli, da se gotovo do tega človeka ne bi obnašali enako kot prej, predvsem če bi bila oseba istega spola kot oni. Bali bi se namreč, da bi sedaj osvajal njih. Vsekakor pa bi se potrudili družiti z njim in ga ne popolnoma izključiti, če je bil že pred razkritjem dobra oseba. Kljub temu pa so za Mateja rekli, da je čisto normalen in vsakdanji fant, čeprav v družbi kroži mnenje, da je homoseksualec.

- **Predvidevala sem, da imajo negativno mnenje o tem, da bi homoseksualci imeli otroke.**

Tudi to predvidevanje se je uresničilo samo delno, saj so vsi razen Mateja rekli, da bi potem otroka v družbi poniževali in bi bil žrtev zaradi svojih staršev. Prav tako so rekli, da se jim ne zdi prav, da si potem otroka »razdelijo« na tri dele, da bo spolna usmerjenost staršev vplivala na usmerjenost otroka. Poudarili pa so tudi, da bi bil otrok vsekakor drugače sprejet v mestu kot na vasi.

SPLAV

- Predvidevala sem, da mladi splav podpirajo.

Vsi mladi, razen ena od deklet (Eva), so splav močno podpirali, predvsem v primeru, da je nosečo dekle, stara toliko kot oni sami, v primeru posilstva in kadar bi vedeli, da je otrok bolan. Vendar so tudi sami, medtem ko jim je Eva pojasnjevala svoja prepričanja proti splavu, razmišljali v to smer. Na koncu so sicer ostali mnenja, da je splav dopusten in odločitev vsakega posameznika, so se pa zavedali posledic obeh dejanj; poudarili so, da je vsaka odločitev težka. Vsi, razen Eve so tudi rekli, da bi splav naredili,.

SPOLNO NASILJE

- Predvidevala sem, da mladi kot spolno nasilje razumejo samo posilstvo, drugih vrst nasilja ne zaznajo.

Vsekakor so mladi najprej omenili posilstvo, eno od deklet pa tudi dotikanje v primeru, da človek tega noče. Preko pogovora so mladi sami prišli do zaključka, da je spolno nasilje tudi poslušanje določenega govorjenja in gledanje, česar nočeš; torej vsa dejanja, ki jih človek ne želi, a se vseeno dogajajo.

- Predvidevala sem, da so mladi že doživeli kakšno od vrst spolnega nasilja.

Predvidevala sem, da bodo mladi z ugotovitvijo, kaj vse je spolno nasilje, prišli do spoznanja, da so mogoče celo sami kdaj doživeli spolno nasilje. Predvidevanje se je uresničilo, saj nam je ena od deklet povedala svojo zgodbo o tem, kako je kot otrok doživljala spolno nasilje. Kljub temu je na začetku, ko je začela pripovedovati, poudarila, da ni bila posiljena ali kaj takega. Kljub predvidevanju je pripoved presenetila tudi mene, saj sem v začetku mislila, da bodo njihove izkušnje s spolnim nasiljem povezane z otipavanjem in govorjenjem v šoli.

- **Predvidevala sem, da imajo stereotipna prepričanja o žrtvah spolnega nasilja.**

Od vseh predvidevanj se je to najbolj konkretno uresničilo. Nekatera prepričanja so se izkazala v pogovoru o splavu, saj so mladi rekli, da je posilstev malo, da punce same izzivajo, se malo preveč ponujajo, potem pa dobijo. Ostala stereotipna prepričanja so se izkazala v temi spolno nasilje predvsem v smislu, da žrtve spolnega nasilja lažejo o nasilju samo zato, da bi dobile pozornost

POČUTJE V SKUPINI

- **Predvidevala sem, da bo mladim na srečanjih velikokrat neprijetno zaradi izbranih tem pogovora.**

Mladi so sami res rekli, da jim je bilo pri pogovorih nelagodno, neprijetno, včasih celo čudno, vendar samo na začetku. Poudarili so tudi, da mogoče zato, ker so me že malo poznali in ker smo bili zelo odprta skupina, pa tudi zato, ker ti mladi med seboj niso bili najboljši prijatelji. Hkrati so izrazili pomislek, da bi se z najboljšimi prijatelji morda celo težje pogovarjali. Moje predvidevanje se je samo delno uresničilo.

VPLIV VERA NA STALIŠČA MLADIH

- **Predvidevala sem, da na stališča mladih vera ne bo močno vplivala.**

To predvidevanje se je uresničilo, saj so mladi podpirali splav, spolnost pred poroko jim je bila samoumevna, stereotipi glede homoseksualnosti pa so bolj družbenega izvora kot verskega.

5 SKLEPI

❖ Mladi se o spolnosti pogovarjajo samo s prijatelji in še to v šali. V šoli spolnost omenijo samo pri bioloških predmetih hkrati ob učenju snovi o nastanku in razvoju človeka, kjer jih učiteljica prosi, naj ne govorijo ostalim, da so se pogovarjali tudi o spolnosti. Mladi so povedali, da jih je kot prve obiskal v šoli ginekolog, ki pa mu je bilo zelo nelagodno, a so bili z obiskom in njegovimi odgovori zadovoljni. Pogovoru s starši se izogibajo tako starši kot mladostniki, saj je staršem neprijetno in mladi to čutijo. Pri govoru v javnosti so omenili, da se o spolnosti govori zelo malo, vsaj v smislu, kaj je prav in kaj ni, predvsem zato, ker je ljudem o tem govoriti nerodno. Informacije o spolnosti dobijo večinoma mimogrede, slišijo jih od drugih, če pa jih kaj posebej zanima, to poiščejo v knjigah. Informacij ne iščejo na spletu. Mladi se za spolnost odločijo, ko čutijo da so pripravljeni, osebi zaupajo in se počutijo dovolj varne, da vedo, da jih ta oseba bo zapustila. Tu sta dekleti omenili brezbržnost fantov, ki včasih od punce želijo samo spolnost. Najbolj jih še strah nosečnosti in morebitnih bolečin pri spolnosti. Omenili pa so tudi opitost kot sredstvo premagovanja sramu ob prvem stiku s spolnostjo.

❖ Pri govoru o homoseksualnosti so se med mladimi izrazili tako elementi močne nestrpnosti kot tudi strpnosti. Ker je eden od fantov veljal za homoseksualca, je imel veliko bolj strpen odnos do vseh podtem, o katerih smo govorili. Ena od deklet pa je izražala zelo močne negativne stereotipe. Nestrpen odnos je bil izražen najbolj pri pojavljanju homoseksualcev v javnosti, izražanju naklonjenosti, njihovem izgledu, obnašanju, pravici do otrok in sramoti za družino. Strpen odnos pa se je pokazal z razmišljanjem o težavah razkritja. Prav tako so mladi omenili razmišljanje o istospolni usmerjenosti in so se skoraj vsi, razen ene od deklet, strinjali, da o istospolni usmerjenosti razmišlja vsak mladostnik, da je to del odraščanja. A vendar so omenili občutek ogroženosti pred zanimanjem oseb istega spola, predvsem v primeru, ko bi se njihov prijatelj/ica razkril kot homoseksualec. Rekli so, da bi jih potem skrbelo, da bi hotel kaj od njih. Pri sprejemanju prijatelja homoseksualca so rekli, da bi ga težko sprejeli, a bi se potrudili, če so ga že prej poznali kot v redu osebo. A vendar so za Mateja rekli, da so ga navajeni in se jim zdi popolnoma normalen.

❖ Pri splavu je bila ena od deklet izrazito proti splavu in je oporekala vsem ostalim, ki so ga podpirali predvsem v primeru nosečnosti v mladosti. Argumenti za splav so bili: starost, dokončanje šole, uživanje življenja, bolezen otroka, posilstvo. Evini argumenti proti splavu pa so bili: uboj človeka, lastna krivda, ker nisi pazil, in odgovornost nositi posledice svojih dejanj. Vsi pa so nasprotovali splavu pri starejšem dekletu, ki zanosi, ker se ni zaščitilo. Pri občutkih obsojanja je eno od deklet rekla, da punce same prosijo in izzivajo z oblekami in obnašanjem, pri občutkih sočutja pa so mladi izrazili predvsem sočutje do dejstva, da je splav dejanje, ki ga nikoli ne pozabiš in si ga kdaj tudi očitaš, ter vživljanje v individualni primer.

❖ Pri spolnem nasilju so mladi prišli do zaključka, da spolno nasilje ni samo posilstvo, temveč obstaja mnogo oblik: govorjenje, otipavanje, gledanje, poslušanje. O žrtvah nasilja so menili, da nekatere to samo govorijo, da dobijo pozornost, druge pa so bile res žrtve. Prav tako so rekli, da žrtve potlačijo spomine o nasilju in se jih spomnijo šele čez čas. Med pogovorom nam je Eva povedala svojo zgodbo in vsi ostali so v precejšnji meri ostali brez besed, saj niso vedeli, kaj naj ji rečejo. Povsem na koncu pa je eno od deklet odprla temo samozadovoljevanje, ob kateri je bilo vsem mladostnikom zelo nelagodno.

❖ Pri počutju so mladi povedali, da jim je bilo na začetku malo neprijetno in včasih čudno, vendar so se potem razgovorili in jim je bilo prav zaradi naključne skupine lažje govoriti. Predlagali so, da bi lahko gledali kakšen dokumentarni film, da bi še kje morala biti skupina, kot je naša, da bi lahko imeli v šoli spolno vzgojo, vendar brez učiteljev.

❖ Pri temi govor o spolnosti so imeli največ izjav o strahovih pred prvo spolnostjo (16), sledi jim odločitev za spolnosti, ko si pripravljen (15), o tem, da se v šoli govori prikrito in v šali (13), dejstvo, da se mladostniki izogibajo pogovoru s starši (12), govorjenje s prijatelji, v javnosti in pomembne lastnosti partnerja so imele 11 odgovorov, obisk ginekologa, opitost pri prvi spolnosti 5 ter neprijetni občutki 4 odgovore .

❖ Pri temi homoseksualnosti je imel največ odgovorov strpen odnos do homoseksualcev (30), nestrpen 26 odgovorov, sprejemanje prijatelja homoseksualca 25, nepoznavanje razvoja homoseksualnosti 15, tema, da homoseksualci ne smejo imeti otrok 13, razmišljanje o homoseksualni usmerjenosti 10 ter občutek ogroženosti zaradi zanimanja istega spola 5 odgovorov.

❖ Pri temi splav so imeli največ odgovorov argumenti za splav, in sicer 23 odgovorov, vedenje o splavu 19, lastna odgovornost 13, argumenti proti splavu 12, občutki sočutja 9 in občutki obsojanja 8 odgovorov.

❖ Pri temi spolno nasilje je imela največ odgovorov definicija in znaki spolnega nasilja (11), potem pripoved o spolnem nasilju (6), žrtve nasilja in dokazovanje le-tega sta imela vsak po 5 odgovorov, kaj naučiti mlade, da do nasilja ne bi prišlo, ter sram ob samozadovoljevanju pa sta imela 4 odgovore.

❖ Glede na vlogo posameznika je imela Petra največ skupnih odgovorov (kar 27,3 %), sledi ji Eva s 26,7 %, tretji je Matej s 23,2 % odgovorov. Julija je po številu odgovorov na četrtem mestu z 12,6 %, Luka pa je govoril najmanj, ima samo 10,2 % od vseh odgovorov.

❖ Med vsemi pogovori so se najbolj izrazila naslednja občutja: strah, nelagodje, nestrpnost, prepuščenost samemu sebi, nevednost, smeh za sproščanje napetosti ter jeza.

❖ Predlogi mladih glede pogovorov o spolnosti so bili, da bi se o spolnosti lahko pogovarjali tudi v šoli, vendar s primerno usposobljenimi ljudmi, da bi se lahko srečevali tudi zunaj šole, da bi bilo s pomočjo odkritih pogovorov tudi kasneje lažje izraziti svoje misli.

6 PREDLOGI

Mislim, da nam mladi dovolj jasno povedo, da jim primanjkuje pogovora o spolnosti, vendar se na tem področju ne naredi veliko.

- O spolnosti bi se morali pogovarjati že z malimi otroki, tako v vrtcu kot v šoli, in sicer takrat, ko oni pokažejo zanimanje, in ne takrat, ko mi mislimo, da je čas zato. Če bi se namreč z mladimi več pogovarjali o temah spolnosti, bi se srečevali z veliko manj težavami in stiskami v medsebojnih odnosih, saj bi spoznali, da se o spolnosti lahko govori in to ni tema, ki bi se je morali sramovati in jo skrivati.

- Vsi, starši, učitelji in strokovni delavci, bi se morali zavedati pomembnosti spolnosti mladih in je ne zanikati in skrivati. V proces izobraževanja bi brez težav lahko vključili delavnice o spolnosti, ki bi jih vodili študentje (fantje in dekleta) primernih fakultet, ki bi se na delo skrbno pripravili, ali pa celo učitelji in strokovni delavci, če bi jim mladi dovolj zaupali in jim ne bi bilo nerodno.

- Dejstvo je, da moramo prekiniti začaran krog molka, obsojanja, pridiganja in mladim prisluhniti, kaj njih zanima, česa še ne vedo. S tem bi mladi sami začeli kritično razmišljati o svojih odnosih in ne bi samo poslušali drugih. Če bi se o spolnosti pogovarjali že v mladosti, bi lažje rešili tudi marsikatero težavo kasneje v medsebojnem odnosu s partnerjem.

- Več kot bi se govorilo o spolnosti na primeren način, lažje bi posamezniki zaznali lastna občutja, si jih znali obrazložiti in z njimi ravnati. Prav tako pa bi si mladi ustvarili lastno mnenje do tem spolnosti in za njimi stali, da ne bi podlegli prepričanjem in stereotipom, ki vladajo v družbi.

- S tem ko bi mladi spoznavali različna stališča do tem spolnosti, homoseksualnosti, nasilja in tudi drugačne ljudi, bi se nestrpnost gotovo zmanjšala. Znano namreč je, da lahko stereotipe zmanjšamo samo s konkretnimi pozitivnimi socialnimi stiki in izkušnjami.

- Če bi s pogovorom detabuizirali spolnost, bi s tem dosegli, da bi se tudi o spolnem nasilju lažje pogovarjali in ga s tem morda prej zaznali in včasih celo preprečili.
- Dobro bi bilo, da bi se mladinsko delo razvijalo tudi v lokalnih skupnostih (mladinski centri), kjer bi se mladi lahko zbirali izven šole; tako na kulturnem, športnem in na socialnem področju. Starejši mladostniki bi lahko imeli odgovornost, da bi pripravili program za mlajše in ga izvedli. Seveda pa bi moralo biti poskrbljeno, da bi bili starejši res povezani med seboj.
- Socialni delavci bi morali biti čustveno zreli in razrešiti svoje lastne zadržke in sram glede pogovora o spolnosti ter se navaditi na uporabo interneta in tudi na ta način ohranjati stik z mladimi, jim svetovati, odgovarjati in jih usmerjati glede spolnosti.

7 LITERATURA IN VIRI

- Aries, Philipe. 1973. Otrok in družinsko življenje v starem režimu. Ljubljana: ŠKUC.
- Bajzek, Jože. 2003. Zrcalo odraščanja. Radovljica: Didakta.
- Bajzek, Jože. 2008. Odiseja mladih. Radovljica: Didakta.
- Bass, Ellen, Davis, Laura. 1998. Pogum za okrevanje. Ljubljana: Liberalna akademija.
- Brajša, Pavao. 1982. Človek, spolnost, zakon. Ljubljana: Delavska enotnost.
- Brown, Peter. 1988. Telo in družba. Ljubljana: Studia humanitatis.
- Dešman, Urška. 2005. dipl. nal. Vera in spolnost. Ljubljana.
- Društvo za nenasilno komunikacijo. Kaj je nasilje? (20.09.2009)
http://www.drustvo-dnk.si/OP_nasilje.html#Spolno_nasilje
- Fenwick, E. 1997. Adolescenca: priročnik preživetja za starše in mladostnike. Ljubljana: Kres.
- Fogel, C.I., Laurer, D. 1990. Sexual health promotion. Philadelphia: Saunders.
- Fong, Rowena, Smith, Margaret G. 2004. The children of neglect. New York: Brunner-Routledge.
- Foucault, Michel. 1976. Zgodovina seksualnosti 1, volja do znanja. Ljubljana: ŠKUC.
- Fox, Robin. 1980. Svetleča svetilka incesta. Ljubljana: ŠKUC.
- Fridl, Suzana. 2009. dipl. nal. Moč in pomen seksualnosti. Ljubljana.
- Fromm, Erich. 1974. Umevanje ljubezni. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Giddens, Anthony. 1992. Preobrazba intimnosti. Ljubljana: *cf.
- Gillis, John R.. 1974. Mladina in zgodovina. Šentilj: Aristej.
- Globokar, R. 2008. Ali so homoseksualci izključeni iz Cerkve? *Ognjišče*, 2008, 7: 77.
- Haralambos, M., Kolborn, M. 1999. Sociologija: teme in pogled. Ljubljana: DZS.
- Jaffe, Michael L. 1998. Adolescence. New York: John Wiley&Sons, Inc.
- Kelly, Liz. 1996. Ne vem kako naj temu rečem. Opredelitev spolnega nasilja. V: Darja Zaviršek (ur.), Spolno nasilje. Feministične raziskave za socialno delo. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
- Kelly, Liz. 1996. Spolno nasilje in feministična teorija. V: Darja Zaviršek (ur.), Spolno nasilje. Feministične raziskave za socialno delo. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
- Kenyon, F.E. 1988. Uspešno spolno življenje. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Kompan Erzar, Katarina Lia. 2003. Skrita moč družine. Ljubljana: bF.
- Kompan Erzar, Katarina Lia. 2006. Ljubezen umije spomin. Ljubljana: bF.

- Košiček, Marijan. 2000. Ne boj se ljubiti!. Radovljica: Didakta.
- Kuhar, Roman. 2003. Medijske podobe homoseksualnosti. Ljubljana: Mirovni inštitut.
- Kuhar, Roman. 1999. O nasilju: priročnik za usposabljanje. Ljubljana: Društvo za nenasilno komunikacijo.
- Leskovšek, Vesna. 2002. Zavrnjena tradicija. Ljubljana: *cf.
- Maksimovič, Zoran. 1991. Mladinska delavnica. Ljubljana: Sekcija za preventivno delo pri Društvu psihologov Slovenije.
- Mozetič, Brane. 1995. Mitologije našega časa. V: Andrej Lukšič (ur.), Gejevske in lezbične študije. Ljubljana: Študentska založba.
- Mrgole, Albert. 2003. Kam z mularijo? Načela kakovosti neformalnega dela z mladimi. Maribor: Aristej.
- Musek, Janek. 1997. Psihologija. Ljubljana: Educy. - Musek, Janek Ljubezen, družina, vrednote. Ljubljana. Educy. 1995.
- Muller, M. 2006. Cerkev in spolnost. Maribor. Slomškova založba.
- Palomares, S. 2001. Spodbujanje strpnosti in spoštovanja drugačnosti. Ljubljana: Inštitut za psihologijo osebnosti.
- Papeški svet za družino. 1996. Človeška spolnost resnica in pomen. Ljubljana: Družina.
- Primorac, Igor. 1999. Etika in seks. Ljubljana: Krt.
- Porteous, David, Volland, Brigitte. 2002. Working with young people in Europe. Lyme Regis: Russel House Publishing.
- Požarnik, H. 1984. Zdrava in motena spolnost: običajno spolno vedenje, spolne motnje in odkloni, zdravljenje. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Ramovš, Jože. 2007. Pitje mladih. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka.
- Ranke Heinemann, Uta. 1992. Katoliška cerkev in spolnost. Ljubljana: DZS.
- Rocca Gino. 2001. Vest svoboda morala. Ljubljana: Novi svet.
- Šribar, Renata. 2008. Obravnava seksualnosti in porno seksualnosti z mladimi. Ljubljana.
- Tiefer, Leonore. 1997. Spolnost. Ljubljana: Pomurska založba.
- Tratnik, Suzana. 1995. Queer: Teorija in politika spolnega izobčenstva. V: Andrej Lukšič (ured.), Gejevske in lezbične študije. Ljubljana: Študentska založba.
- Trnovec, Barbara. 2009. Incest: Prepovedujemo zato, da ustvarimo red. *Dnevnik*, 14.2.2009.
- Ule, Mirjana. 1992. Socialna psihologija. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Ule, Mirjana. 1999. Socialna psihologija predsodkov. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

- Ule, Mirjana. 2000. Socialna ranljivost mladih. Šentilj: Aristej.
- Ule, Mirjana. 2004. Socialna psihologija. Ljubljana: FDV.
- Walker, Richard. 1996. Spolnost in medčloveški odnosi. Ljubljana: DZS.
- Zoldbrod, Aline P. 1998. Sex smart. How your childhood shaped your sexual life and what to do about it. Oakland: New Harbinger Publications, Inc.
- Zihlerl, S. 1999. Spolne motnje. V: Tomori M., Zihlerl S. (ur). Psihijatrija. Ljubljana: Medicinska fakulteta.

POVZETEK

Spolnost je del vsakega posameznika, a na žalost ji namenimo malo pozornosti. Lahko bi rekli, da se o spolnosti povsod preveč govori, a vendar redkokdaj na spoštljiv način in z občutkom do posamezne osebe in njenih občutij. Sami se o tej temi neradi pogovarjamo, saj nam je neprijetno razpravljati o čem tako intimnem z drugimi ljudmi. In ravno zaradi tega mladi dobijo o spolnosti nejasne in popačene podobe, katere se velikokrat ne skladajo z njihovimi na novo porajajočimi občutji. V času najstništva se znajdejo na neznanem področju osebnega spolnega razvoja, kjer pa si morajo pomagati bolj kot ne sami, saj tako doma, kot v šoli ne dobijo nasvetov in pomoči. Zato je namen diplomske naloge raziskati stališča mladih do spolnosti in tem, ki so z njo povezane. V teoretičnem delu sem želela predstaviti poglede na razvoj spolne identitete posameznika, tako heteroseksualne kot homoseksualne, zanimala so me tudi dejstva o spolnem nasilju in o splavu. Prav tako sem v teorijo vključila poglede Cerkve na teme spolnosti, saj so bili mladi del birmanske skupine. Pregledala sem kateri dejavniki vplivajo na nastanek stališč in predsodkov, ter kako primarna in sekundarna socializacija vplivata na spolnost mladega. Ker je raziskava potekala skupinsko, sem pregledala tudi vplive skupinske povezanosti in dinamike.

V raziskavi sem ugotovila, da je informiranje mladih o spolnosti zelo okrnjeno in omejeno samo na njihove prijatelje, saj se tako doma kot v šoli o spolnosti ne pogovarjajo, sami si včasih informacije poiščejo v knjigah. V šoli je pogovor še posebno prikrit, saj učitelji poudarijo, da mladi ne smejo povedati, da so se v šoli pogovarjali tudi o spolnosti.. S tem mlade naučimo, da se je o spolnosti pogovarjati sramotno in slabo, da se mora spolnost skrivati in prav zato ne dobijo potrebnih informacij, predvsem na čustvenem področju spolnosti. Velikokrat se tudi zgodi, da mladi iz strahu in neznanja pred spolnostjo izrabljajo alkohol. Danes se mladi prehitro in iz napačnih razlogov podajo v spolne odnose, na katere niso pripravljeni, predvsem čustveno. O kontracepciji vedo veliko, saj je to edina tema, o kateri odrasli govorijo z mladimi. Ugotovila sem, da imajo mladi zelo močna negativna stališča do homoseksualnosti, ki so se izkazala tudi s samim tonom govora in negativnimi besedami. Velikokrat so omenili tudi stališča svojih staršev, kar nam pokaže, da se stališča mladih oblikujejo predvsem v družini in med vrstniki. In zato so mladi prav s pripovedovanjem resnične in osebne izkušnje enega od fantov, svoja mnenja celo spremenili, saj so uvideli tudi nasproten pogled. In prav pri temi homoseksualnosti se je izkazala vloga

posameznika v dinamiki skupine. Izkazalo se je, da svoje stereotipe lahko spremenimo s pozitivnimi izkušnjami z resnično osebo, do katere te stereotipe gojimo. Splav so mladi v večini podpirali, le ena od deklet je bila proti. Kar je sprožilo močne čustvene odzive ostalih, ki so jo hoteli prepričati v nasprotno. Mladi so splav podpirali predvsem v primeru nosečnosti v njihovi starosti. Pri spolnem nasilju sem ugotovila predvsem to, da mladi spolno nasilje dojemajo samo kot posilstvo, vendar so sami preko pogovora spoznali kaj vse je spolno nasilje. Ob osebni pripovedi doživetja spolnega nasilja ene od deklet, so ostali mladi izrazili močno sočutje in nezmožnost pomoči. Vseeno pa imajo mladi stereotipna prepričanja o žrtvah spolnega nasilja, predvsem v smislu, da so dekleta z načinom oblačenja in obnašanja same odgovorne za to kar se jim zgodi. Med srečanji so se mladi včasih počutili neprijetno in čudno, predvsem na začetku, kasneje pa se jim je pogovor že zdel bolj naraven in so si upali povedati kar so mislili. Izkazalo se je, da vera na njihova stališča ni veliko vplivala. Podpirali so spolnost pred poroko in splav, predsodki do homoseksualcev pa so v družbi še vedno tako močni, da ne morem reči, da bi bili posledica verske vzgoje.

Bistven del raziskave je bila tudi skupinska dinamika, na katero je vplival vsak posameznik. In prav to se mi zdi pomembno pri delu z mladimi. Da imajo možnost spoznavati mnenja in stališča tistih, ki so jim enakovredni. Njihova mnenja upoštevajo tudi pri oblikovanju in spreminjanju lastnih prepričanj.

Za preventivno delo z mladimi na področju spolnosti je potrebno imeti primerna znanja in sposobnost, da se z mladimi pogovarjamo iskreno in sproščeno o vsem kar želijo in jih zanima. Seveda moramo biti pripravljene tudi na to, da nas bodo marsikdaj spravili v neprijeten položaj. Vendar, če se zavedamo da bomo na mestu strokovnjaka, ki mora biti mladim dostopen, da se mu upajo odpreti, moramo premagati svoj lasten sram. Saj le tako pokažemo, da je spolnost del življenja, ki je pomemben in lep in se o njej lahko pogovarjamo. Prav socialno delo je stroka, ki ima možnost poseči na področje spolnosti mladih, saj ima z njimi v šolah drugačen stik kot učitelji. Hkrati pa lahko sodeluje tudi kot posrednik med starši in mladimi, ki se v času najstništva soočajo z mnogimi težavami. Seveda pa je nujno, da se v šolah preoblikuje program spolne vzgoje, ki je trenutno zelo šibek.

8 PRILOGE

8.1 POSNETKI PETIH POGOVOROV

Posnetek 1, GOVOR S SPOLNOSTI

KAKO SE VAM ZDI, DA SE DANES GOVORI O SPOLNOSTI? KJE, S KOM, SE VI POGOVARJATE?

Eva: Zdaj je bil ginekolog iz zdravstvenega doma na obisku pri nas v šoli.

In kaj je povedal?

Petra: Malo je opisal ude. Mene je zelo prestrašil, ker tudi če tabletko jemlješ in kondom pa še lahko zanosiš. Tako da itak do 30 tega ne bom, ker bom drugače zanosila, ker si ne upam in ne bom. Kaj bi pa potem?

To je tako, res je tudi pri kontracepcijskih tabletah in pri kondomu majhna možnost, da zanosiš.

Torej, kako se vam zdi, da se danes govori o spolnosti na splošno. V šoli recimo?

Matej: Se ne govori niti v šoli niti v javnosti.

Petra: V šoli se zmeraj govori tako norčavo, pa o tem kaj je prav in kaj ni tudi premalo.

Julija: Pa govorijo, da ko enkrat s kom, potem ti je itak vseeno s kom in kolikokrat. Drugače pa se nič ne govori v šoli pa tako.

Luka: V družbi se bolj malo govori, s prijatelji pa bolj. Ampak vseeno se govori malo bolj iz heca. Z nobenim se ne pogovarjam ne vem kako veliko. Tudi v šoli se ne.

Petra: Meni pa ni, nam ni, fantom pa je vseeno.

To je tako, z leti se človek spremeni, pri 15letih se ti nekaj zdi tako, pri 20 pa drugače.

Recimo v šoli imate etiko? Kje se pa v šoli pogovarjate o spolnosti?

Matej: Se ne, če se pogovarjam se s prijatelji, drugače se v šoli recimo ne pogovarjamo.

Petra: Sploh pri biologiji, če pridemo na to snov se pogovarjamo.

Kako se pa recimo govori v javnosti, po televiziji?

Petra: Pa po tv-ju po polnoči, ampak tam se bolj kaže kot govori. Premalo se govori o tem kaj je prav in kaj ni. Včasih je bilo na A kanalu, slovenija1....

Kako imate torej na splošno občutek, da se govori?

Petra: Uf malo, premalo, kaj je prav in kaj ni.

Zakaj pa misliš da se premalo govori?

Julija: Ker je ljudi strah.

Eva: Premalo se govori, oziroma nič se ne govori. Jaz pa tudi nočem še nič tako vedeti.

Petra: Nikoli pa ne veš kaj pride.

Matej: Samo mogoče bo kdaj situacija, pa ne boš znal reagirati.

Julija: Se nič ne govori.

Mi v osmem razredu smo imeli etiko in tam smo imeli zanimive pogovore. Vse kar si vprašal ti je vse odgovorila. In nam je bilo res dobro.

O ČEM STE SE S STARŠI POGOVARJALI O SPOLNOSTI?

Petra: Čim kasneje, ker bodo drugače bodo sami problemi.

Eva: Čim kasneje, to je vse kar so rekli.

Matej: Jaz se izogibam, ker se mi zdi čudno pogovarjat o tem, z očetom še bolj kot z mamo.

Petra: Jaz sem mami samo enkrat vprašala kdaj je prvič z atijem? Pa ji je bilo res nerodno, je čisto zabarvala.

Luka: Se nisem nikoli pogovarjal o tem doma. Nikoli niso nič omenil, čisto nič. Edino, če je kakšen prizor na tv-ju potem kdo komentira.

Kaj pa v smislu, kako, s kom, zakaj ja, zakaj ne...

Petra: saj je logično, zakaj ne, ker boš zanosila, zakaj ja, ko boš vedela da je pravi zate, ko ga boš imela res rada, da te ne bo izkoristil.

Kako pa veš da je pravi?

Petra: najbrž ne kar ko se drugi dan poznata!

Kaj si se pa ti pogovarjala Julija?

Julija: Jaz se nisem nič, edino to, da ne še zdaj.

Luka: Niti si ne želim, da bi se doma kaj pogovarjal.

Eva: Vse kar je bilo je bilo to, da sploh ne smem imeti fanta, ne! Bi mami čisto znorela.

S KOM DRUGIM STE SE ŠE POGOVARJALI? S KAKŠNO TETO, SESTRICNO...?

Petra: Z očetom si sploh upam ne, lahko bi strica vprašala, k je zdravnik. Drugače pa s prijateljico, čeprav me kdaj kaj moti.

Eva: Jaz knjige berem, s prijateljicam ali sošolkami se lažje ker vsaka pove svoje mnenje, kaj misli da je prav.

Matej, se je tebi lažje pogovarjati z moškimi?

Matej: Ne vem s prijatelji, tako sproščeno in iskreno.

Luka: Jaz se pa tudi s prijatelji nisem nekaj pogovarjal.

Petra: S prijateljicami se je najlažje, vsaka pove svoje mnenje, pa kaj misli, da je prav. Pa se potem velikokrat strinjamo.

OD KOGA IZ KJE STE NAJVEČ IZVEDELI O SPOLNOSTI? OD KJE?

Eva: Iz knjig, kaj pa moraš vedeti. Vse kar sem hotela izvedeti sem zdaj od ginekologa in to je bilo prvič. Smo bili prva generacija da smo sploh o tem govoril letos. Od tega kar slišiš od drugih. Danes ti mali otroci ti že v drugem razredu vse povejo. Mi smo tudi vprašanja temu ginekologu pisal in jih je mimogrede vključil.

Petra: Moj stric je zdravnik in mi včasih kaj pove, njemu ni tako nerodno.

Matej : Jaz ne vem od kje sem zvedel, mimogrede? Ginekolog ni nič novega povedal, pa še nerodno mu je bilo, ampak je odgovarjal na vprašanje med svojo razlago.

Luka: Največ iz knjig od osebe pa...bolj od nobenega, saj se z nobenim ne pogovarjam. Pa na internetu tudi ni velik.

Julija: Lani smo se pogovarjali pri biologiji, ampak je rekla, da ne smemo povedat da smo se pogovarjali o tem. Pa letos tudi, ko imamo rojstvo otroka. Drugače pa povsod malo. Še temu ginekologu je bilo tako nerodno, je skoz gledal v tla.

Kaj? To je pa problem, mi smo vsaj malo govorili o tem, jaz sem mislila, da sedaj več govorite kot smo mi, pa očitno ne.

Matej: Mi smo tudi reševali ena vprašanja, kjer smo fantje odgovarjali na vprašanja za punce, punce pa za fante.

Eva: Ena sosedka je bila noseča in je ves čas prikivala in hodila ponoči v službo do zadnjega trenutka. Ko je dobila popadke so jo rešilci odpeljali, ampak je dojenček še vedno umrl. Meni se to zdi grozno, da ne gre nobenemu povedati, tudi staršem ne.

Od kje ste torej največ izvedeli o spolnosti?

Julija: Povsod malo.

Eva: Mimogrede slišiš od koga.

Matej: Kar tako smo malo pobrali, sej v drugem razredu se zdaj kar menijo med sabo.

Petra: Iz knjig in od prijateljic.

Sem pa res pričakovala, da imate pogovora o spolnosti sedaj kaj več v šoli kot smo mi imeli, pa vidim da nimate.

Julija: Ne, nič.

Pa bi želeli imeti?

Julija: Lahko bi bilo.

Petra: Če si noben od učiteljev ne upa.

Potem bi vas pa kaj spraševali in bi bili čisto tiho...

Eva: Temu ginekologu je bilo ful nerodno, niti enkrat ni pogledal po razredu, skoz je gledal v tla.

Naša učiteljica etike je bila res dobra, ker si je upala odgovoriti na vsako provokativno vprašanje, mi smo jih napisali, ona pa je brala in odgovarjala. Mi smo se sicer smejali zraven, ampak smo pa izvedeli stvari, ki jih drugače nikoli ne bi.

Eva: Mi smo tudi vprašanja napisali.

Matej: Samo ni nič odgovarjal na vprašanja, mislim da mu je časa zmanjkalo.

Julija: On je vmes govoril, vključil je zraven.

Matej: Ja res mu je bilo nerodno.

KAJ BI ŠE ŽELELI ZVEDETI, PA SI NISTE NIKOLI UPALI VPRAŠATI? KAJ VAS JE VEDNO ZANIMALO?

Eva: Okej, mene je vedno zanimalo, ko fantje pravijo koliko krvi je pri spolnem odnosu, tega do zdaj nisem vedela. Pa kako zgleda vse to?

Luka: Hm...mene v bistvu nič, oh res ne vem.

Odvisno od človeka do človeka, ampak ni ravno veliko krvi, ne skrbet. Kaj vas še zanima? V šoli vam je bilo najbrž tudi nerodno vprašati, da bo kdo mislil kako tega ne veš?

Matej: Potem pa vidiš, da noben tega ne ve. Kar me je zanimal nisem nikoli vprašal, sem kar zvedel nekako.

Kaj pa česar še nisi izvedel? Ste kdaj po internetu kaj iskali? Obstaja drugače takšna zanimiva stran o vseh mogočih vprašanjih med. over. net., če poznate?

Matej: To sem pa že našel, ko sem delal referat o anoreksiji.

Julija, kaj pa tebe zanima?

Julija: Ne spomnim se...nič me ne zanima.

S KOM MISLITE, DA BI VAM NAJBOLJ KORISTILO, DA BI SE POGOVORILI PREDEN BI IMELI PRVI SPOLNI ODNOS?

Eva: S to osebo s katero nameravaš to naredit. S prijateljico, s to kot že do zdaj.

Matej: Z nekom, ki mu zaupaš.

Julija: Jaz sigurno ne bi spraševala kakšnega odraslega.

Petra: Jaz pa bi kaj vprašala mami, če ne bi bilo potem njej nerodno.

Luka: Z zdravnikom ali pa kakšnim sorodnikom, z očetom ali mamom sigurno ne. Recimo z bratrancem ali sestrično, stricem, teto.

Kaj bi pa vprašali to osebo?

Matej: Kar bi te takrat zanimal. Tudi če bi hotel se ne spomnim, ne vem.

Eva: To so tako težka vprašanja, da ne vem odgovora.

Julija: Kar bi me v tistem trenutku zanimalo, zdaj ne morem nič reči.

Luka: Verjetno kaj v zvezi z žensko kaj ji paše.

Odlično, da to moške zanima, to se ne naredi velikokrat, ponavadi je obratno.

Eva: Ampak to se tako grdo sliši

Zakaj se ti tako zdi?

Eva: Ne vem, nisem navajena se tako pogovarjat.

KDAJ BI SI ŽELELI PRVI SPOLNI ODNOS?

Eva: Ko bo trenutek pravi, ko boš vedel da si pripravljen in da to hočeš ko boš vedel, da tej osebi lahko zaupaš. Jaz ne bi mogla, da bi bil to moj fant in bi nekaj časa hodila, jaz bi hotela da bi bilo to dolgo traja, pa da mu lahko zaupam pa tako.

Julija: Jaz bi samo dopolnila Evo. Ko imaš fanta že dolgo in mu res zaupaš. Ne da mu potem ni všeč in da te kar pusti.

Petra: Kmalu, no ja ko bi bila oba za.

Eva: To je težko, ne moreš vedeti. Lahko je tudi to, da bo mogoče toliko časa čakal samo na to, potem pa te pusti...

Matej: Lahko toliko časa samo hlini, potem pa...

Ste že kdaj slišali koliko časa se človek lahko pretvarja pred nekom? Dve celi leti. Potem pa nekako ne več in vidimo kakšen je v resnici. Torej Matej, kdaj ti misliš, da ste pripravljeni fantje?

Matej: Najbrž smo mi malo prej pripravljeni kot punce. Glih zaradi tega, ker nismo tako čustveni, vsaj prvič.

Julija: Vam je itak vseeno s katero prvič.

Eva: Kako lahko nekdo reče, da je to prvič, da ti je potem itak vseeno s kom.

Misliš, da je to res?

Eva: Ne vem zakaj bi to potem samo govorili.

KAKO VEŠ, KDAJ SPOZNAŠ PRAVEGA ČLOVEKA IN JE PRAVI TRENUTEK?

Matej: Ja že veš, tako kakšno leto, da si res pripravljen če pa nisi, pa še dlje.

Kaj pa to pomeni pripravljen?

Eva: Ko si z osebo dolgo časa, tam eno leto, da si upaš s to osebo.

Matej: S prijatelji se to normalno pogovarjam.

Odlično! Jaz se recimo nikoli nisem pogovarjala s prijateljicami o tem...zanimivo kajne?

Julija: Ko čutiš.

Eva: Pri katerih letih, to je težko odgovoriti.

Tako, ko druge poslušate recimo.

Eva: Eni so že zdaj kar za to. Je pa to težko odgovoriti pri katerih letih misliš. Če si prepričan v to, da tega nočeš ne boš.

Petra: Saj veš kdaj je prav in lahko, to sam veš.

Matej: Veliko jih je pa pijanih prvič. Takrat ko ne veš kaj delat lahko tudi kaj takega.

Eva: Skoz pa govorite o tej pijanosti!

Matej: sej ne da bi sega šel zdaj napit in pol bi...

Kako se vam pa to zdi?

Eva: kaj, da bi bile obe osebi pijani?

Ste kdaj razmišljali kaj ti naredi pijanost?

Matej: Narediš tisto kar si hotel narediti, ko trezen ne upaš.

Zmanjša ti razumnost, poveča ti čustvenost.

Julija: Takrat ko si pijan ne znaš razmišljati, ne zavedaš se kaj delaš.

Žal veliko ljudi, tudi kasneje na ta način premagujejo sram z alkoholom. Trezni nimajo poguma, da bi pristopili k dekletu in obratno.

S KAKŠNIM ČLOVEKOM BI SI PA ŽELELI?

Matej: Da mu zaupaš, da si dolgo z njim.

Kaj pa po tvojem pomeni zaupanje?

Eva: Da te ta oseba ne izda.

Matej: Da ne gre stran, potem ko je kaj narobe, da te ne zapusti.

Kaj vam je še pomembno pri človeku?

Julija: Saj če nekoga prvič vidiš, ne moreš vedeti kakšen je.

Eva: Res je tudi to, da mora biti lep, sej se zaljubiš v zunanost, pogledaš kakšen je.

Petra: To nujno itak. Ne vem, da bi se dalo z njim kaj pogovarjati.

Luka: Z žensko, čisto odvisno od okoliščin. Pa seveda da osebi zaupam, da sem dolgo z njo

Matej: Samo nekateri so pa lepi fantje, z debelimi puncami, njim recimo ni pomembno.

Julija: So pa lahko dolgo prijatelji s to osebo in vidijo kakšna je v resnici. Ali pa so jim takšni všeč.

Kaj pa karakterno kakšnega človeka bi si še želeli?

Eva: včasih gledaš tudi na to, da počneta podobne stvari.

Matej: Ampak če si dolgo skupaj se potem nimaš kaj več pogovarjati.

Julija: Pri meni pa ni tako, midve s prijateljico se imava vedno dovolj za pogovarjati.

Očitno je res odnos med fanti in med dekleti malo drugačen.

Julija: Saj ampak punce se pa večkrat skregajo in na drugačen način.

Dekle hoče vedno fanta vsak dan videti, fantje se pa nočejo videti vsak dan, zato je toliko krega.

Eva: ampak to je res!

ČESA SE VESELITE IN ČESA VAS JE STRAH PRI PRVEM ODNOSU?

Eva: Pač nova stvar, da bo to prvič, vsi o tem govorimo, to je dobro, strah pa ravno tega kako bo.

Julija: Pa eni pravijo, da boli. Pač da poskusiš, da vidiš kako je.

Petra: Mene je bolj strah s kom in kje.

Matej: V bistvu me ni tako strah. Veselim se tega, da bom prvič, da znaš prijateljem povedat...

Eva: Aha!

Pa smo spet tam.

Julija: Vidiš, da se potem fantje res hvalite.

Luka: Da bi bil zadovoljen. Strah pa me je boleznj AIDSa če to dobiš ga maš do konca življenja.

Dobro da si to omenil, večinoma vsi mislijo da AIDSa v Sloveniji tako in tako ni. To je v primeru ko se srečata recimo dva 20 letnika in gotovo sta imela že kakšnega partnerja prej. In vsak od njih še kakšnega. Tako širi se v obliki drevesa. Nikoli ne moreš vedeti koga je človek že imel, pa tudi če nikoli ne veš za vse ostale.

Eva: In kaj moraš potem naredit, it najprej k zdravniku.

KAJ MISLITE, DA BI SE POTEM SPREMEMILO?

Matej: Če sta zares zaljubljena potem nič, drugače pa tako malo bi te bil sram. Pa drugič bi bilo potem lažje.

Luka: Po mojem, ja ne vem no, drugače bi se pogovarjala, smotano bi bilo če se dva poznata že prej. Ni čisto isto.

Eva: Potem nekomu kdo pove, pa kaj čudnega še doda zraven.

Petra: Če se ne bi hvalil in govoril okoli, bi bilo najbrž uredno.

Julija: Obema bi bilo tako, malo nerodno.

No saj v resnici, ne bi bilo nič drugače, saj človeka sta ista kot sta bila. Samo velikokrat se potem marsikdo res ne pogovarja več. Saj to ne pomeni da se spremeni na boljše ali na slabše.

KAJ BI SVETOVALI SEBI, ČE BI BILI VI VAŠI STARŠI?

Eva: Okej, če sta oba za to pa dovolj dolgo skupaj... Ampak najbrž se nebi pogovarjala.

Matej: Če sta odločena o tem, pa bi svetoval, drugače pa sama najbolje vesta. Kaj naj naredita pred tem, zaščita in tako.

Julija: Če hočeta, pa tudi če jima ti rečeš ne, bosta imaš kaj narediti.

Luka: Da naj pazi, glede kakšnega otroka. Poskusil bi se vsaj pogovarjati z njim.

Petra: Da lahko, samo naj pazita, da ne do otroka!

Posnetek 2, HOMOSEKSUALNOST

Kdo ve kaj je parada ponosa?

Petra: Vem da je v Ljubljani poleti

Eva: V zvezi s parado in ponosom.

Matej: En sprevod nečesa.

Petra: Da si ponosen? Ne vem.

Julija: A ni to tisto ko so geji? Sem nekaj slišala.

Ja, imaš prav.

Matej: Tisto ko grejo na ulice?

Kakšno mnenje imate o njej?

Eva: Ni prav.

Matej: To je tako kot bi tebi nekdo rekel, da ne smeš imeti fanta, isto

Eva: Pa ne govorim o tem, o tej paradi pravim. Ne moraš se ti kar razkazovati, ker si gej ali pa lezbijka. Totalno bedno, čeprav drugače nimam nič proti njim. Imam proti temu, da se razkazujejo.

Se ti to ne zdi malo v nasprotju, pa si že kdaj videla kako parada zgleda?

Eva: Ne nisem, ampak vseeno...

Petra: Potem bi lahko naredil tudi parado za tako normalne.

Pa ste se že kdaj pogovarjali s kom o homoseksualnosti?

Eva: edino ena učiteljica za slovenščino.

Kaj je rekla?

Eva: Da tem ljudem ni prijetno, ko ugotovijo, da so pač usmerjeni drugače.

Istospolno usmerjeni misliš.

Petra: Da ko to ugotovijo bi nekateri radi naredili samomor.

Glede homoseksualnosti ljudje dolgo vedo da so, ampak preden drugim priznajo javnosti, da se razkrijejo mine veliko časa.

Matej: Eni šele ko so poročeni ugotovijo da so.

Najbrž so vedeli, samo priznati si še niso zmogli.

Matej: Ja zakaj se pa potem poročijo?

Petra: Da prikrijejo.

Dobro si mu odgovorila Kaja.

Eva: Kako pa potem najdeš partnerja!? V čem je potem tukaj fora? Kako lahko obstajajo taki ljudje kako se to lahko zgodi, da so istospolno usmerjeni.

Petra: Meni je nagravžno, kaj to počnejo!

Julija: Kot pri zgodovini razlagala učiteljica, ko so bili vojaki sami fantje in potem so bili s fanti, niso imeli punc.

Matej: To je isto v zaporu.

Kdaj mislite, da se je razvila istospolnost?

Matej: Najbrž že skoz. Leonardo je bil.

Eva: Glih tega ne razumem, kako sploh pride do tega.

Istospolnost je že od nekdaj, nikoli pa ni bilo to sprejeto. Ko sem bila jaz otrok se o tem ni nikoli govorilo. Sedaj se gotovo govori več in več kot se pogovarjaš bolj imaš občutek, da je tega še več na svetu. Vedno so bili in vedno so se tudi skrivali. Se spomnite igralca iz tv dober dan, tisti,. Ki je igral Luka-homoseksualca? Njega so pretepli, samo zato ker je igral geja.

Eva: Je bil res tak kot bi bil.

Petra: Ja dolg, od devetdesetih?

A misliš od 1990?

Petra: Pa ne vem...če bi meni nekdo zaupal, da je homoseksualec in bi se pred mano ljubčkal tam z moškim bi znorela, živčni zlom dobila.

Matej: To imajo nekateri prav gibe in tako, ampak niso vsi takšni. Poznam človeka, ki je čisto normalen, sploh nisem vedel.

Julija: Koliko je star?

Matej: 23.

Eva: Pa staršem je povedal?

Matej: So ga pri 15 vrgli ven iz stanovanja.

Luka: Kje pa živi sedaj?

Matej: Pri fantu.

Kakšno imate pa vi mnenje?

Eva: Nič nimam proti njim, ampak mi gredo pa na živce tiste dve iz šole. Vse me moti. Zganjala je tako paniko, ker ji je ena punca rekla da ne bo njena punca. To je tista, ki hoče bit fant.

Drugače poznate kakšnega homoseksualca?

Eva: Ne.

Luka: Samo tisti dve iz šole.

Matej: Ja no jaz ga še kar poznam, sva se že pogovarjala.

Petra: Ravno zadnjič sem videla dve priseljenki, ena ima kratke rdeče lase, ki sta se za roki držale. Po cesti sta hodile, dve stari več kot trideset in sta šle skupaj po nakupih sva jih z mami videle.

Matej: Prijateljici mogoče?

Petra: Ja pa vedno brez moških! Pa je mami tako gledala...meni se je tako čudno zdelo.

Kakšen bi bil občutek, če bi vam najboljša prijateljica/prijatelj povedal, da je homoseksualec?

Julija: Ne vem kaj bi naredila, ne morem si predstavljati tega.

Eva: Jaz bi poskusila ugotoviti če sem ji jaz všeč.

Matej: Jaz sem se to že pogovarjal, mislim, da bi bilo tako kot do sedaj.

Julija: Samo potem je problem, ker bi tvoj prijatelj začel tebe osvajat.

Petra: Joj, ne vem kaj ni naredila, mislila bi si, da ta človek ni pošlihtan po glavi. Pa ženska bi me gledala, kot da hoče kaj od mene!

Če te moški gleda je pa uredu?

Petra: Ja! Njihova stvar, če jim je všeč naj bo pač tako, ampak moški in ženska pašeta skupaj. To je nekaj normalnega.

Matej: Ker se lepo ujema. Nekje nekaj več, drugje manj.

Luka: Vse uredu, dokler se ne spušča vame.

Matej: Če pove, je vse uredu.

Menda imajo homoseksualci najmanj težav s prijatelji, saj jih imajo že od prej za prijatelje in jih tako jemljejo. Težave so ponavadi z družino. Tisti fant ti je kaj povedal o tem?

Matej: Oče ga je direktno ven poslal, lani si je zaslužil dovolj, da je dobil internet, fanta ima pa iz Anglije. Živita pa v Ljubljani.

Julija: Ampak to pa ni lepo, da so ga starši ven vrgli.

Bodimo realni kaj bi vaši starši naredili. Kako bi oni reagirali?

Eva: Jih bom vprašala.

Kaj mislite, da bi naredili?

Luka: Meni po mojem nič.

Petra: Moja mama jih ne sprejema najbolj, tako da ne vem kako bi name recimo reagirala.

Matej: Jaz bi lahko resno rekel, samo potem bi mi verjeli.

Eva: Pri tebi je drugače, ker tebe imajo že zdaj.

Matej: Od staršev mi noben ni še nič rekel.

Luka: Mene bi brat zafirkaval, po mojem bi celi šoli povedal.

Petra: Ali pa ne bi povedal, ker bi ga bilo sram. Ker po tem bi bilo celi družini nerodno. Hetero to je zame normalno! Črna pika na družino.

Matej: Idioti, ki ne sprejemajo drugačnosti!

Kdo bi lažje sprejel mama ali oče?

Luka: Pri meni mami, sigurno

Petra: Ati, moja mami ona je...

Matej: Homofobična!

Petra: Saj oči je tudi čisto proti, samo vseeno bolj razume.

Ima še kdo kaj za povedati ?

Julija: Luka ti bi lahko kaj povedal!

Matej: Saj nima fanta

Petra: Ko se ravno pogovarjamo.

Matej: Luka ima punco!

Luka: Saj po eni strani je podobno. Za nekatere.

Zakaj, kako to misliš?

Luka: Ker sva sorodnika, midva s punco. Malo je podobno, ker si bližje. Če hodiš z bratrancem, sestrično si ravno tako označen kot če bi imel fanta.

Pa sta se kdaj pogovarjala o tem? Kaj so pa starši rekli?

Luka: Fotr je bil tiho, ni nič rekel, mami pa ni bilo vseeno. Spoznal sem jo na družinski obletnici.

Nekaj je, ko ne vedo da ste, drugo pa ko izvedo da ste. Takrat je drugače. Od ene moje prijateljice so starši čisto uredi, ampak so vseeno potrebovali nekaj let da so sprejeli njeno usmerjenost. Ona se je odselila od doma

Eva: Kako si pa to sprejela?

Meni se je zdelo dobro, ni me nekaj ganilo. Je pa res, da sem vedela, da ji jaz nisem všeč. Imam pa drugo prijateljico, ki ji je pa bila všeč in ona ni vedela, da je lezbijka. Tako je enkrat prišlo do zanimive situacije, ko sem ji jaz potem povedala, ker edino ona ni vedela. In njej je še vedno tako neprijetno, da še vedno noče iti k njej na obisk. Slabo se počuti. Čeprav je pa po drugi strani lahko tudi poklon.

Eva: ampak ali si predstavljaš da ti reče da si ji ti všeč?

Pa saj je ravno tako neprijetno, če se vate zaljubi fant, ki ti ni všeč, ni bistvene razlike.

Kakšne pravice imajo istospolno usmerjeni?

Petra: Hm, jih sploh imajo? Jaz jim ne morem govorit, da tega ne smejo.

Pravne pravice imajo kakšne? Če fant in dekle živita določen čas skupaj imata iste pravice kot poročena. Izven zakonska skupnost in zakonska sta izenačeni.

Petra: Ali se lahko poročijo?

Ne, v Sloveniji ne. Pri nas lahko samo registrirajo svojo zvezo.

Petra: Če ima otrok mamico lezbijko ga diskriminirajo, pa bi ga spraševali kje imaš očita. Pa mislim da ne smejo imeti otrok.

Luka: Ne res ne smejo imeti otrok.

Matej: Ja lahko, ravno ta dva sta se odločila za otroka. Ženski bo dal seme in bo ona rodila otroka za njiju.

Luka: Kdo bo pa potem starš?

Julija: Potem si ga bodo pa razdelili na tri?

Eva: To je pa meni sramotno.

Matej: Mi ki smo malo bolj kmečki, bogi otrok.

Eva: Čeprav če pogledaš Ljubljana to drugače sprejemajo kot mi. Bistvo je v vasi in mestu, tu se opazijo razlike. V mestu so še vedno bolj tolerantni.

Matej: Če se bo tam nekdo držal za roke bo vse uredi.

Eva: Bodo pač šli mimo.

V Sloveniji je težava ker se istospolni partnerji ne morejo poročiti.

Eva: Ali pa če se ne poročijo.

Mislim, da imajo oni malo drugačen odnos do poroke kot mi. In v Sloveniji tudi ne morajo posvojiti otroka.

Luka: Potem bo imel otrok dva geja za starša. Odvisno kako ga bosta vzgajala.

Julija: Če bosta fantka imela bo gej.

Eva: Če bo punčka bo pa lezbijka?

Julija: Ni nujno, morda ji bodo bolj fantje všeč, če bo imela dva očita.

Kaj pa mislite o ženskah, če so dve lezbijki? Sta bolj sprejeti?

Matej: To malo lepše zgleda

Eva: Ne pa ne.

Realno je v družbi malo bolj sprejeto.

Luka: A ni sedaj malo moderno, da enkrat si, enkrat pa nisi homoseksualec.

Mi smo enkrat gledali film, ko sta dva moška posvojila otroka. In otrok jih je popolnoma ločeval in sta tudi imela popolnoma drugačne vloge.

Matej: Potem ga pa v šoli sprašujejo kaj pa tvoj oči dela, kaj pa mami, ja nimam je.

Pa mislite, da bi bil otrok potem res zaradi tega gej.

Eva: Ne.

Luka: Malo večja možnost je.

Julija: Odvisno kako bi ga vzgajali.

Je pa res da če hočeta dva homoseksualca/ki posvojiti otroka jih povprašajo o vsem: če kadijo, kaj pijejo, kje imajo službo, za koliko časa je zagotovljena, kam hodimo, kako smo oblečeni...en moški in ženska ga pa samo naredita. Kaj pa recimo otroci, ki živijo v družinah, kjer sta starša alkoholika?

Če bi bil recimo vaš brat ali sestra homoseksualec, kako bi ga sprejeli?

Julija: Meni ne bi bilo nič drugače.

Eva: Meni bi bilo pa bedno.

Matej: Če bi bila starejša od mene, in jo po moje izseljeval, naj kaj naredi zame, drugače bi pa povedal staršem recimo.

Kako pa kaj Cerkev sprejema homoseksualce?

Matej: Jih ne.

V kakšnem smislu?

Matej: Zdi se mi da jih ne.

Eva: Ker jih nobeden ne. V cerkvi že tako gledajo da pred poroko ne smeš imeti odnosov, tako da najbrž tudi istospolnih ne.

Bodimo realni, dejstvo je, da jih družba ne mara. Ste kdaj pomislili zakaj ne?

Eva: Eni jim sploh niso podobni, so čisto normalni.

Matej: Mi vidimo kakšen film in tako jim dodajo gibe in potem mi mislimo, da so takšni v resnici!

Za to mojo prijateljico na videz tudi ne bi nikoli rekel.

Kaj mislite koliko mladih razmišlja o tem, da so jim vseč istospolni partnerji?

Julija: Vsaj večina.

Matej: Vsi po mojem.

Luka: Večina.

Eva: Jaz ne bi nikoli razmišljala tega. Če je punca dovolj stroga najde tudi takšnega da naredi zanjo toliko kot bi kakšna ženska.

Zakaj pa mislite, da se jih potem razkrije tako malo.

Julija: Ker potem ugotovijo da v bistvu niso istospolno usmerjeni.

Če bi izvedeli da je vaš najboljši prijatelj/ica HOMOSEKSUALEC/KA kako bi se obnašali?

Eva: Malo drugače

Petra: Ne morem se postaviti v to kožo..ne vem, res ne vem. Gotovo se ne bi isto obnašala, definitivno ne. Najbrž je ne bi čisto izločila, če je bila že prej uredi. Prijatelja bi lažje sprejela kot prijateljico, ker ne bi hotel nič od mene.

Matej: Tako kot do sedaj se najbrž ne bi več. Ne morem tega povedat, ker bo čudno izpadlo.

Eva: Matej je to.

Matej: Pa nisem to, ne znam povedat.

Eva: Pri Mateju se ne bi nič spremenili, ker z njegovim najboljšim prijateljem že tako in tako zgleda da sta.

Matej: Ja to sem hotel povedati

Tako vaju jemljejo ljudje?

Eva: Vedno rečejo ali sta slučajno ta dva...?

Pa vama ni neprijetno?

Matej: Od začetka ja, potem se pa navadiš ti postane vseeno

Kaj pa tvoji prijatelji?

Matej: Tako sva prišla skupaj h Kaji na obisk. In je takoj eden rekel kaj pa te dva tukaj. Takoj sva bila, čeprav sva samo sedela na klopci.

Eva: Potem ju je drug vprašal, ali sta h Kaji prišla, je kdo zaljubljen vaju ali sta vidva slučajno tako? Vsak jima to reče. Res zgledata tako kot da sta.

Eva: Prav zafrkavajo ju.

Matej: Večinoma tako, se smejijo najprej potem pa čez nekaj minut pridejo vprašat nazaj ali sta res.

Eva: Jaz njega že sedaj jemljem kot da je tako da

Julija: Meni je Matej čisto normalen.

Luka: Če sem njegov sošolec, meni je tudi normalno.

Eva: Ponavadi je tako da punca prespi pri puncu, ampak ta dva pa prespita vsak vikend drug pri drugem! In to ni normalno.

Matej: Ne čisto vsak vikend, no skoraj.

Kako pa starši to sprejemajo?

Matej: Njegov oče ne ve, bi ga najbrž ubil. Ga pa izsiljuje s tem, da bo očetu povedala.

Tvoja mama in oče pa?

Matej: Oče bolje da nič ne ve, mati tud ne kaj veliko. Nikoli mi nič ne rečeta.

Kdo pa h komu gre prespat?

Matej: Povem da grem in pridem jutri. Očetu sem ravno rekel, da sva se skregala in je samo vprašal kako pa to?

Eva: Na naši šoli sta samo onadva taka.

Kam gresta pa v srednjo šolo?

Matej: Jaz v Novo Mesto, on pa v Ljubljano. Samo meni bo res dolgčas, ker ko se en dan nisem z njim pogovarjal mi je bilo res dolgčas.

Eva: Saj jaz sem trdila, da ga bo itak pustil, ampak kar vztrajata. Ampak ko jima rečeš da sta to, potem še bolj zanalašč.

Matej: In potem, ko sva se skregala so vsi spraševali zakaj in kako? Tudi učitelji se delajo norca iz tega.

Ali se je kdo očitno zelo grdo obnašal do vaju, zmerjal recimo, zares, da je preseglo mejo?

Matej: Eni učiteljici bomo torto kupil za stoto uro matematike in ona vedno vpraša kako sva kaj. Drugače pa se meni ni zdelo.

Posnetek 3, SPLAV

KAJ VAM POVE BESEDA SPLAV?

Matej: Smo gledali film, kako vzamejo otrok ven ko naredijo splav in je popolnoma raztrgan...

Eva: Mami je imela spontani splav pri šestih tednih.

Vesta kaj je razlika med spontanim splavom in navadnim splavom?

Luka: Spontani se sam zgodi

Petra: Lahko zaradi padca, stresa, lahko te kdo udari, lahko zaradi alkohola, mamil.

Obstaja pa tudi pregrada na maternici in zaradi tega ne more donositi, ker se otrok ne more razvijati.

Ena moja sošolka je imela splav zaradi tega. Greš na operacijo in potem je uredu.

Eva: In to mi je šele zdaj povedala...je rekla, da je čisto isto kot je v knjigah narisano, kako je prikazano.

Kaj veste vi o splavu?

Luka: Ne veliko.

Matej: Zelo malo.

Petra: Da ga naredi zaradi nekega vzroka.

Matej: Fizičnega ali psihičnega.

Eva: Nič

Veste kako se ga naredi?

Julija: Nekaj z eno iglo.

Luka: Če je pa čisto majhen, pa lahko tudi s tableti.

Kakšno imate pa mnenje o splavu?

Julija: Če si premlad, potem ni nič narobe če ga narediš.

Luka: Ja.

Petra: Meni gre recimo ne živce ko nekateri rečejo si s tem ubil otroka. Ja saj ima prav, ena ki je že čez 20 let stara okej no. V mojem primeru, da bi mi govorili boš s tem ubila otroka. Jaz bi šla splav naredit Jaz moram misliti na to, da bom naredila šolo in tako.

Eva: No saj potem moraš pa paziti da tega ne počneš pri teh letih!

Petra: Vem, saj, samo nikoli ni stoodstotno

Eva, kar povej svoje mnenje.

Eva: Meni se zdi to tako da res ubiješ otroka.

Petra: Otrok na začetku ni nič

Eva: Ja pa je otrok. Če ne paziš si si sam kriv in boš pač ubil otroka in nosil posledice.

Matej: Če si premlad, ga lahko narediš, no kakor se sam odločiš, ne vem no.

Luka: Po eni strani vzameš življenje otroku

Matej: Drugače ga pa on tebi

Petra: Točno tako, bravo

Eva: Pa se vi poslušate?! Govorimo da ne moreš še pri teh letih, ker si še premlad, in da moraš pazit na to. Halo!

Če pa recimo ti paziš, pa se ti vseeno to naredi?

Petra: Kaj pa če ne nekdo posili?

Eva: Lahko prvič tudi kar že zanosiš.

Petra: Še sama ne vem kaj narest. Splav defenitivno

Julija: Saj če premlad rodiš lahko umreš zraven...

Eva: Meni se zdi da je posilstva malo, malo možnosti

Matej: Veliko, samo nihče ne pove.

Luka: Ker so potem vsi tiho

Petra: Punce malo preveč izivajo, malo preveč ponujajo se, potem pa dobijo!

Tukaj pazi, da se ne boš kdaj znašla v takšni situaciji.

Petra: Jaz gotovo ne!

Ne bodi tako prepričana, nikoli ne veš.

Petra: Ja samo trezna punca se ne bo šla ponujati enim pijanim.

Kaj pa v primeru incesta? Veste kaj je to?

Petra: Posilstvo.

V krogu družine, recimo če oče posili hči.

Petra: To je res katastrofa, da bi zanosila takšna mlada punca in potem bi bil oče...stric.

V bistvu dedek in oče.

Poznate presejalne teste? Za Downov sindrom se dela recimo. Danes po 35 letu delajo vsem zastonj, pred to starostjo pa samoplačniško.

Petra: To je zelo pametno it narest. Ker če bi bilo kaj narobe, bi šla naredit splav. Zakaj bi se celo življenje matrala s tem otrokom, on bi pa sam trpel.

Matej: V bistvu je čudno, ker potem ga ubiješ.

Julija: Ampak vsaj trpel ne bi.

Eva: Moj stric je prizadet. Res je da se matraš s tem, joj no....sploh ne vem kaj naj povem. Ampak jaz sem proti temu da otroka ubijate.

Teste za Downov sindrom delajo na dva načina, eden je da izračunajo, drugi pa da vzamejo vzorec. Kaj o tem misliš?

Eva: Po eni strani sem za, po drugi nisem.

Matej: Sem razmišljal, pa ne znam povedati.

Eva: A si proti splavu?

Luka: Po eni strani je, po drugi ne.

Petra: Ja, tista, ki se s stalnim partnerjem se ne bo zaščitila in potem ji je vseeno dobila otroka ali ne, potem me pa jezi, če bo šla splav naredit. Ni se zaščitila in šla splavit! Je vedela v kaj se je spuščala.

Eva: Šj to že skoz govorim!

Samo potem nisi ne za, ne proti?

Petra: Joj ne vem, zakaj sem potem sploh za. V tistem primeru, ko je punca toliko stara kot mi.

Eva: Potem se pa ne spuščaj v to! Razen če te pač posili in tako.

Matej: Eva, kako ne spuščaj! Nikoli ne veš kaj boš ti počela.

Petra: Če ti bo nekdo všeč...

Eva: Moraš pa znat rečt ne!

Matej: Veliko jih ne zna rečt ne.

Eva: To si pa pač sam kriv

Matej: Nikoli ne moreš vedit kdaj boš lahko rekla ne.

Petra: Te lahko premami.

Vsak ima svoje mnenje morate jih spoštovat.

Bi ali nebi naredile splav in od česa je to odvisno?

Petra: Jaz če bi bila zdajle noseča, bi sigurno naredila splav.

Luka: Eva ne bi seksala.

Eva: Jaz se ne bi izpostavljala.

Matej: Eva ti si zdaj noseča kaj bi daj naredila?

Eva: Pa ni tako...ne bi se sploh spuščala v to. Ne bi ga naredila!

Petra: Ja in potem bi šolo pustila! Joj, življenje si bi napravila!!!

Matej: Petra, to je ona rekla, in bi bil njen otrok. Ona bi napravila življenje, ne ti...Ona je proti temu, da bi ga ti naredila in bi ga ti isto naredila

Julija: A ni bolje, da umre otrok, k še sploh ni otrok, ko da se potem matraš.

Matej: V bistvu je nekaj, ampak nič takega kar bi bilo samo vseeno.

Petra: Ne moraš ti splavit ko je že res nekaj.

Eva: Kaj pa če prepozno ugotoviš, da si noseč?

V Sloveniji je tako, do 10 tedna je splav legalen, niti te ne sprašujejo kaj veliko. To je v bistvu 2 meseca, problem je v tem da kakšnih tri tedne ne veš, en teden da se spraviš z zdravniku. Pri petih tednih gotovo

že veš da si noseč. No nekateri tudi ne vedo. Samo pri moji kolegici se je poznalo že pri treh tednih. Sem pa že šla z eno na splav.

Petra: zakaj pa je naredila splav?

Bi mogla njo vprašat. Ona je bila takrat stara toliko kot jaz, 20. In tako se je odločila.

Petra: Pri teh letih začneš šele živeti, se ti začne kaj dogajati.

Se vam zdi, da je to moralno, sprejemljivo ali nesprejemljivo?

Eva: Meni ni!

Petra: Ja ne vem, ne morem se odločiti...

Eva: Tudi jaz sem mogla prej odgovoriti.

Kako se tebi zdi, je ali ni sprejemljivo?

Petra: Ne

Luka: Jaz tudi mislim da ni.

Matej: Ne

To pomeni, da če bi šla ena punca naredit splav bi jo obsojali? To je zdaj tako da se morate odločiti. Ta punca je imela takrat narejen prvi letnik faksa, živela sta skupaj s fantom v stanovanju v Ljubljani, delala kot študentka. Bi obsojali nekoga takega, ki je šel to narediti?

Eva: Ja.

Matej, Luka, Petra: Ne.

Julija: To je čisto odvisno. Naj se postavijo v njihovo kožo.

Eva: Joj.

Kaj bi vaši starši naredili, če bi ve tri prišle domov noseče in bi to poveale v času, ko bi bil še rok za splav?

Eva: Mene bi udarla.

Matej: Po mojem punce ne bi povedale takoj od začetka. Moja bi bila čisto panična.

Kaj bi pa rekli za otroka, ga obdržati ali ne?

Julija: Da ne imeti otroka.

Petra: Ne.

Luka: Po mojem, da naj prevzamem odgovornost, kar si naredil si naredil.

Petra: Jaz sem kar malo živčna ko se takole pogovarjamo, kar panika me grabi.

Gre se za to, da boste videli, da se bodo ljudje v naslednjih letih srečevali s takšnimi problemi. Da znate razmišljati o tem, in se pogovarjati. Da vam ni več tako nerodno.

Je splav povsod legalen?

Matej: Pri nas je drugače najbrž ni.

Ponekod v Ameriki niso dovoljeni. Kaj se tam dogaja?

Matej: Vseeno ga naredijo.

Kako?

Matej: Že kako. Meni je to butasto, če je nelegalen in vsi vedo da jih delajo, da ni legalen. Škoda da so zakon o tem postavili. Če bo človek hotel to narediti bo naredil. Ne morejo ti reči, da tega no smeš narediti.

Kaj se vam zdi, naj bo legalen ali nelegalen?

Eva: No saj naj bo legalen, čeprav se mi ne zdi prav.

Kakšne mislite da so posledice po splavu če ga ali če ga ne narediš?

Julija: Če ga narediš nimaš otroka, če ga ne, ga pa nimaš!

Petra: V sebi vseeno nosiš to, da si bil noseč.

Eva: Skrbiš za otroka in je.

Matej: Če ga narediš nimaš otroka, nič drugega. Če ga ne, maš pač otroka. Če si premlada ti življenje uniči.

Luka: Če si premlad nimaš nič več od življenja. Drugače pa nosiš v sebi, ti ne bo lahko.

Posnetek 4, SPOLNO NASILJE

Kaj si predstavljate da je spolno nasilje, kaj vse spada sem?

Eva: Da te nekdo posili.

Matej: Da te nekdo spolno zlorabi.

Petra: Da se te nekdo dotika pa ti tega nočeš.

Luka: Tudi govorjenje?

Ja tudi. Kaj pa če te nekdo prisili, da moraš nekaj gledati?

Julija: Ja tudi to.

KDO PONAVIDI IZVAJA NASILJE?

Matej: Posiljevalci, včasih starši.

Luka: Ravno sorodniki najbrž ne.

Petra: Majhne punčke ali pa fantki, pa jih božajo. Otroci mislijo da so samo prijazni.

Eva: Bi nekaj povedala, pa bo meni neprijetno.

Kakor hočeš, če ti bo neprijetno raje ni treba.

Enkrat mi je ena punca povedala da je imela prvi spolni stik pri sedmih letih in meni ni bilo nič jasno. In so jo sosedovi fantje posilili, čeprav so bili majhni.

Luka: To je bilo tudi na eni osnovni šoli, ko so cigani posilili eno punco.

Njih je lahko hitro obtožiti.

Vse otroke starši učijo da ne smejo iti s tujci, ko pa je enkrat ena punčka mami rekla, da ne bo več hodila k stricu, ker ji nagaja. Mamica pa ji je rekla, da naj se navadi fantje punčkam skoz nagajajo, in mami ni vedela za kaj gre.

Petra: Ampak ko toliko zgodb slišiš, bi jaz vseeno vprašala kako to misliš? A se dogaja da tudi mame zlorablajo. **Seveda, samo vseeno veliko manj se govori o tem.**

Mislite da ljudje, ki so bili zlorabljeni govorijo resnico ali lažejo?

Matej: Verjetno resnico, vsaj jaz bi jo.

Petra: Eni govorijo zato, da bi dobili pozornost, če kar razglašajo je res malo čudno.

Luka: Eni so bili pa res. Samo tisti to bolj skrivajo.

Načeloma se zlorabljeni otroci ne zlažejo, je bilo res, samo nihče jim ne verjame.

Petra: Pa ne bo otrok kar sam povedal? Pač na drugačen način najbrž pokažejo.

Matej: Z risanjem recimo.

Petra: V kakšnih filmih ob sredah o fantku ki mu je učiteljica dala za risat in je skoz risal krvave stvari, pa skoz ene roke. Otroci povedo drugače in moraš ti ugotoviti kaj želijo povedati.

Kaj so recimo še znaki spolnega nasilja?

Eva: Jokajo, velikokrat tudi pozabijo kaj se je naredilo. Ampak ko se spet pogovarjaš o tem se spet spomnijo.

Ja ljudje pozabijo, potlačijo spomin.

Eva: Meni se je to zgodilo, nisem bila posiljena ali kaj takega. Sem se čuvala pri nekom. Ampak kadar sem hotela risati, barvice, liste sem mogla gledati kako si ga je človek drkal. In sem pozabila kakor sem rekla. Potem smo se pa zadnjič spet pogovarjali o teh stvareh se spomniš vsega tega in ti je ful čudno vse. Jaz si tega nisem upala povedati doma in nisem povedala dolgo časa. Sem se pa manj družila s to osebo in tako je bilo neprijetno ker te je šlatal in vse delal s tabo. Pač čudno ti je. Jaz sem takrat v vrtec hodila. Jaz tega nisem povedala nobenemu. Ne spomnim se kako so starši izvedeli, tega se res ne spomnim, ampak zvedeli so in od takrat naprej se nisem več čuvala in se nismo več družili.

Luka: Koliko je pa on star?

Eva: Mislim da je zdaj ene 20.

Luka: To si mislila prej povedati ko nisi?

Eva: Ja.

To se velikokrat naredi, v skupinskih pogovorih, če je skupina dovolj odprta da si človek upa povedati. Si se potem kdaj s kom o tem pogovorila, vsaj doma?

Eva: Ne nismo se potem več pogovarjali, vsi smo vedeli, ampak smo potem kar pozabili.

Se bi ti želela s kom pogovoriti? Imaš občutek, da to še danes vpliva nate?

Eva: Sigurno tistega fanta nočem več videti, nimam občutka da bi neki vplival name, no ne vem. Tukaj sem prvič povedala komu, ne bi razlagala preveč.

Dobro je, da otroci vedo, da morajo takšne stvari povedati staršem.

Velikokrat se zgodi, da očetje gledajo pornografijo in morajo otroci gledati zraven.

Petra: Pri nas če vemo kakšen film je, to gledamo, da bi pa kdaj pred mano gledali, to pa ne.

Otroci ki so iz takšnih družin ne vedo da je to drugačno, ti ne veš da se to nekaterim ne dogaja. Šele potem ugotovijo da se njihovim prijateljicam ne dogaja.

Kaj bi vi naredili če bi izvedeli, da se to dogaja pri sosedovih in zlorablja svojega otroka.

Luka: Jaz ne bi staršem nič govoril, bi poklical policijo.

Matej: Povedal bi staršem, ali pa bi kar direktno šel na policijo.

Petra: Kako bi ti pa verjeli in dokazali?

Kaj pa če ne bi imeli dokaza, kako bi mu dokazali?

Petra: Toliko časa bi ga mučili, da bi priznal.

Takšne stvari so skrite za stenami hiš in ne pridejo ven. In velikokrat obtožijo mame, da so one krive in kako to, da niso opazile.

Kaj bi bila pa preventiva proti spolnemu nasilju?

Vem da se je nam dogajalo v osnovni šoli, da je en fant grabil punce za rit. Jaz sem se enkrat stepla z njim in potem mi je dal mir. Kaj naredit, da do tega ne bi prišlo?

Petra: Včasih se dogaja da tudi varuške to počnejo.

Julija: Samo to ne moreš vedeti.

Eva: Upaš samo da ne bo nič narobe.

Lahko ga naučiš, da otrok reče ne. Otrokom gre na živce da jih lupčkajo ali da morajo dati ljubčke komu. Tukaj mu lahko rečemo da mu ni treba tega delat.

Petra: Recimo mene so zmeraj učili, da če ti bo kdo hotel dati bonbončke jih ne vzameš in v avto ne greš.

Eva: To so tudi mene učili.

Matej: Ja pa naj se izogibajo tujcev, slabe družbe.

Dobro je tudi da otroku poveš naj vpije na glas, da ga kdo sliši. Da se starši z njimi pogovarjajo.

Eva: Kot Tina, ki je taka mirna punca drugače.

Petra: Ja v šoli v naravi smo bile skupaj v sobi. Eno jutro se zbudimo in se pogovarjamo, pokličemo Tino in ni hotela vstati, pa daj gremo, vstani. Le vstanemo, ji odgrnemo odejo in je imela roko v pižami. Kaj nekaj je delala... In ona nam je cedevito delala! Če je imela roko čisto notr.

Samozadovoljevala misliš?

Petra: Ja, pa daj no. Dotikala se je potem pa še nas.

To je nekaj čisto normalnega, lahko bi se enkrat tud o tem pogovarjali.

V vsakem primeru pa se tudi ti vsak večer umiješ?

Petra: Pa to ni isto. Pa rokavice svoje nam je dajala. Samo povedale drugim pa nismo.

5. posnetek, POČUTJE V SKUPINI

Kako ste se pri NAŠIH POGOVORIH počutili od začetka do sedaj?

Petra: Malo sem te poznala že od prej.

Eva: Jaz sem tebe šele zdaj spoznala, prej sem samo vedela kako ti je ime..

Kako ste se vi počutili? Vam je bilo nerodno, neprijetno kdaj?

Petra: Mogoče malo

Luka: Samo prvič.

Eva: Meni pa tudi prvič ni bilo, ker si bila ti takšna do nas, odprta in tako.

Matej: Čudno včasih.

Kaj bi vi naredili, da bi bile takšne skupine kot je naša še boljše?

Luka: Nič, je bilo uredi.

Eva: Lahko bi gledali kakšen film, po resničnih dogodkih.

Julija: Dokumentarec ali kaj podobnega.

Matej: Nič ker je naša skupina čist uredi, bilo bi pa fajn da bi jih bilo še več takih kot je naša

Kaj bi naredili, da bi si vsak upal vse povedati?

Eva: Meni je bilo pa ravno to tukaj, da sem lahko vse povedala. Če bi bila s kom drugim v skupini jaz ne bi hotela toliko povedati.

Petra: Smo taka skupina da lahko vse pove, tudi ti si taka da sprejmeš.

Kako se vam zdi da se 15 letniki pogovarjajo o spolnosti? Bi bilo koristno, da bi bila ena skupina, kjer bi se pogovarjali o spolnosti? Ali ne, ker bi se preveč zafrkavali?

Eva: Če bi bila taka skupina bi se dalo pogovarjati. Mi prej nismo bili nekaj res najboljši prijatelji med seboj. Nikoli se nismo pogovarjali o teh stvareh. Če bi bila tukaj kakšna moja najboljša prijateljica tukaj se ne bi mogla tako pogovarjati kot sedaj, bi mi bilo težje. Tako mi je pa čisto uredi da smo mi.

Matej: Hm, nič samo bi blo pa kar malo zoprno, ker bi slišal tudi tisto česar nočeš.

Če bi se že pogovarjali o spolnosti, kje bi se pogovarjali?

Eva: Lahko bi se z eno odraslo osebo.

Petra: V šoli bi lahko imeli spolno vzgojo.

Eva: Bi ti bilo težje, ne bi si upala toliko vprašati, bi ti bilo nerodno, kakor če si manjša skupina.

Matej: Pri tebi, pa ne vem lahko bi se u šoli sam po mojem da ne zaradi učiteljev, pa tega ker oni nočejo pač o tem govorit hm...

Kaj pa če bi bilo v šoli in bi študentje imeli delavnice v šoli, brez učiteljev?

Petra: Jaz bi težko, če ne bi človeka čisto nič poznala.

Matej: Bilo bi malo bolj sproščeno pa tudi po mojem se tega nebi dalo delat u šoli brez učiteljev ker to pač ne gre ker bi hoteli biti zraven.

Eva : Saj spoznaš, če bi imeli večkrat recimo.

Dejstvo je, da tega človeka tudi nebi več videl?

Luka: Jaz mislim da bi težko povedal?

Kje bi se potem lahko pogovarjali?

Eva: Tukaj?

S kakšnimi občutki greste danes od tukaj?

Julija: Neee.

Petra: Lahko bi se dobili čez kakšen mesec, samo enkrat tako. Ker je tako lušno.

Luka: Na vsak mesec enkrat. Samo kaj se bomo pa pogovarjali?

Petra: zdaj bi se z vsemi čisto lahko pogovarjala. Ja. Tako lažje je izraziti misli.

Matej: Ne grem danes od tukaj nimam občutkov, vsi srečni in veseli.

Eva: Ne bi še šla.

8.2 OBDELAVA POSAMEZNIH TEM V POGOVORIH

GOVOR O SPOLNOSTI

1.) Obisk ginekologa v šoli, ki mu je bilo kot odraslemu nerodno

- zdaj je bil ginekolog iz zdravstvenega doma na obisku pri nas v šoli
- vse kar sem hotela izvedeti sem zdaj od ginekologa in to je bilo prvič
- smo bili prva generacija da smo sploh o tem govoril letos
- mi smo tudi vprašanja temu ginekologu pisal in jih je mimogrede vključil v pogovor
- samo ni nič odgovarjal na vprašanja, mislim da mu je časa zmanjkalo
- bilo mu je nerodno, je odgovarjal na naša vprašanja, a ne na vsa
- malo je opisal ude, mene je zelo prestrašil, ker tudi če tabletko jemlješ in kondom pa še lahko zanosiš. Tako da itak do 30 tega ne bom, ker bom drugače zanosila, ker si ne upam in ne bom. Kaj bi pa potem?
- temu ginekologu je bilo ful nerodno, niti enkrat ni pogledal po razredu, skoz je gledal v tla
- ja res mu je bilo nerodno.

2.) V šoli se o spolnosti govori prikrito in v hecu

- lani smo se pri biologiji pogovarjali, ampak nas je učiteljica prosila naj ne govorimo okoli, da smo se to pogovarjali
- pa letos, ko imamo rojstvo otroka
- noben od učiteljev si ne upa govoriti o tem
- v šoli bi lahko imeli spolno vzgojo
- pa govorijo, da ko enkrat s kom, potem ti je itak vseeno s kom in kolikokrat, drugače pa se nič ne govori v šoli pa tako
- v šoli se zmeraj govori tako norčavo, pa o tem kaj je prav in kaj ni tudi premalo
- se ne, če se pogovarjam se s prijatelji, drugače se v šoli recimo ne pogovarjamo
- v družbi se bolj malo govori, s prijatelji pa bolj, ampak vseeno se govori malo bolj iz heca. Z nobenim se ne pogovarjam ne vem kako veliko. Tudi v šoli se ne.
- tudi s prijatelji se bolj malo pogovarjam, bolj iz heca
- nič ni govora o tem kaj je prav in kaj ni
- se ne govori niti v šoli niti v javnosti

3.) Govor o spolnosti v javnosti

- pa po tv-ju po polnoči, ampak tam se bolj kaže kot govori. Premalo se govori o tem kaj je prav in kaj ni, včasih je bilo zvečer na A kanalu, slovenija1
- uf malo, premalo, kaj je prav in kaj ni
- največ sem izvedela iz knjig in od prijateljic
- največ iz knjig od osebe pa... bolj od nobenega, saj se z nobenim ne pogovarjam, pa na internetu tudi ni velik
- nikoli niso nič omenili, čisto nič, edino, če je kakšen prizor na tv-ju potem kdo komentira
- ena sosedka je bila noseča in je ves čas prikrivala in hodila ponoči v službo do zadnjega trenutka. Ko je dobila popadke so jo rešilci odpeljali, ampak je dojenček vseeno umrl. Meni se to zdi grozno, da ne gre nobenemu povedati, tudi staršem ne
- mimogrede slišiš od koga
- kar tako smo malo pobrali, sej v drugem razredu se zdaj kar menijo med sabo
- potem pa vidiš, da noben tega ne ve. Kar me je zanimal nisem nikoli vprašal, sem kar zvedel nekako

4.) Mladi so izpostavili, da je veliko mladih pri prvi spolnosti opitih

- veliko jih je pa pijanih prvič, takrat ko ne veš kaj delat lahko tudi kaj takega
- upajo si narediti tisto kar hočejo in si trezni ne upajo
- ko si pijan ne znaš razmišljati, ne zavedaš se kaj delaš
- takrat si več upaš, dobiš pogum
- skoz pa govorite o tej pijanosti!
- saj ne da bi sega šel zdaj napit in pol bi...

5.) Izraženi strahovi ob prvi spolnosti

- mene je ginekolog zelo prestrašil, tudi če tabletko jemlješ in kondom še vedno lahko zanosiš
- mogoče bo kdaj prišla situacija in ne boš znal prav reagirati, nikoli ne veš kaj pride
- lahko se naredi, da bo fant samo toliko časa čakal na to, potem te pa pusti
- lahko toliko časa samo hlina, potem pa...
- včasih nisem upal kaj vprašati, potem pa vidiš, da tega nihče ne ve
- pač nova stvar, da bo to prvič, vsi o tem govorimo, to je dobro, strah pa ravno tega kako bo
- če sta zares zaljubljena potem nič, drugače pa tako malo bi te bilo sram. Pa drugič bi bilo potem lažje
- po mojem, ja ne vem no, drugače bi se pogovarjala, smotano bi bilo če se dva poznata že prej. Ni čisto isto.
- eni pravijo, da boli, pač da poskusiš, da vidiš kako je
- mene je bolj strah kako bo prvič, s kom in kje
- v bistvu me ni tako strah, veselim se tega, da bom prvič, da znaš prijateljem povedat
- strah pa me je boleznina AIDSa če to dobiš ga maš do konca življenja
- in kaj moraš potem narediti, it najprej k zdravniku
- potem nekomu kdo pove, pa kaj čudnega še doda zraven
- obema bi bilo tako, malo nerodno.
- če se ne bi hvalil in govoril okoli, bi bilo najbrž uredno
- mene je vedno zanimalo, ko fantje pravijo koliko krvi je pri spolnem odnosu, tega do zdaj nisem vedela. Pa kako zgleda vse to.
- narediš tisto kar si hotel narediti, ko trezen ne upaš, takrat ko si pijan ne znaš razmišljati, ne zavedaš se kaj delaš.

6.) Pogovoru o spolnosti s starši se izogibajo tako starši kot mladi

- meni so samo rekli, čim kasneje, da ne bodo problemi
- ko sem mami vprašala kdaj je prvič z očijem ji je bilo tako nerodno, je čisto zabarvala, potem nisem več spraševala
- jaz pa bi kaj vprašala mami, če ne bi bilo potem njej nerodno
- jaz sigurno ne bi spraševala kakšnega odraslega
- jaz se izogibam, ker se mi zdi čudno pogovarjat o tem, z očetom še bolj kot z mamo
- doma komentirajo samo kakšen prizor na tv-ju
- jaz tudi ne želim, da bi se doma karkoli pogovarjali o tem
- jaz se nisem nič, edino to, da ne še zdaj.
- jaz sigurno ne bi spraševala kakšnega odraslega
- z očetom se je še težje pogovarjati kot z mami, si sploh upam ne
- z očetom si sploh upam ne, lahko bi strica vprašala, ki je zdravnik. Drugače pa s prijateljico.
- vse kar je bilo je bilo to, da sploh ne smem imeti fanta! Bi mami čisto znorela.

- saj je logično, zakaj ne, ker boš zanosila, zakaj ja, ko boš vedela da je pravi zate, ko ga boš imela res rada, da te ne bo izkoristil.

7.) Mladi se odločijo za spolnost, ko čutijo, da so pripravljene in osebi lahko zaupajo

- ko bo pravi trenutek, ko sam hočeš, čutiš in ko osebi zaupaš
- saj veš kdaj je prav in lahko, to sam veš
- ko veš, da te oseba ne bo zapustila, ko ji kaj ne bo všeč
- ko si dolgo časa s to osebo, da si upaš
- ja že veš, tako kakšno leto, da si res pripravljen če pa nisi, pa še dlje.
- kmalu, no ja ko bi bila oba za
- najbrž ne kar ko se drugi dan poznata
- da te ta oseba ne izda, da ne gre stran, ko je kaj narobe
- fantje smo prvič prej pripravljene kot punce, nismo tako čustveni
- fant lahko čaka samo na spolnost in te takoj potem zapusti
- fantom je itak vseeno s katero prvič
- fant lahko samo hlina do prve spolnosti
- eni so že zdaj za, ampak če si prepričan da nočeš, ne boš
- pri katerih letih, to je težko odgovoriti.
- pa govorijo, da ko enkrat s kom, potem ti je itak vseeno s kom in kolikokrat
- najbrž smo mi malo prej pripravljene kot punce, glih zaradi tega, ker nismo tako čustveni, vsaj prvič.

8.) Mladim se je lažje pogovoriti s prijatelji in nekaterimi odraslimi, kot s starši

- v družbi se bolj malo govori, s prijatelji bolj
- očetom si sploh upam ne, lahko bi strica vprašala, k je zdravnik, drugače pa s prijateljico
- moj stric je zdravnik in mi včasih kaj pove, njemu ni tako nerodno
- s prijateljicami, sošolkami je lažje, vsaka pove svoje mnenje za katerega misli da je pravo
- s prijatelji je to normalno, sproščeno, iskreno
- s to osebo s katero nameravaš to narediti. Ali pa s prijateljico, s to kot že do zdaj
- z zdravnikom ali pa kakšnim sorodnikom, z očetom ali mamom sigurno ne. Recimo z bratrancem ali sestrično, stricem, teto.

HOMOSEKSUALNOST

1.) Nepoznavanje razvoja homoseksualnosti

- vem da je parada ponosa v Ljubljani poleti
- to je nekaj v zvezi s parado in ponosom
- en prevod nečesa
- da si ponosen? Ne vem
- a ni to tisto ko so geji? Sem nekaj slišala
- tisto, ko grejo na ulice?
- ne nisem še videla kako zgleda parada ponosa, ampak vseeno
- kako pa potem najdeš partnerja!? V čem je potem tukaj fora? Kako lahko obstajajo taki ljudje, kako se to lahko zgodi, da so istospolno usmerjeni
- ravno tega ne razumem, kako sploh pride do tega?
- najbrž je že od nekdaj, Leonardo je bil
- ko so bili vojaki sami fantje, so bili fantje s fanti, niso imeli punc
- isto je v zaporu
- ja, obstaja dolgo, od devetdesetih mogoče?
- ali se lahko poročijo?
- hm, sploh imajo pravice? Jaz jim ne morem govoriti, da tega ne smejo
- ker potem ugotovijo da v bistvu niso istospolno usmerjeni.
- a ni sedaj moderno, da enkrat si, enkrat pa nisi homoseksualec?

2.) Nestrpen odnos mladih do homoseksualnosti

- ne moreš se kar razkazovati, ker si gej ali lezbijka, totalno bedno, čeprav drugače nimam nič proti njim
- potem bi lahko naredili tudi parado za take, normalne
- meni je nagravžno kaj to počnejo

- kako lahko obstajajo taki ljudje in kako potem najdeš partnerja
- če bi se pred mano dva taka lupčkala, bi znorela, živčni zlom bi dobila, mislila bi, da ta dva nista pošlhtana v glavi
- kot tisti dve iz šole, kako mi gresta na živce!
- jaz sem videla dve priseljenki z rdečimi lasmi, ki sta šli po cesti, sta se za roke držale in šle po nakupih, tudi moja mami jih je čudno gledala
- njihova stvar, če jim je vseč naj bo pač tako, ampak moški in ženska pašeta skupaj. To je nekaj normalnega!
- moški in ženska pašeta skupaj, to je normalno, ker se lepo ujema, nekje več, nekje manj
- dve ženski skupaj izgledata lepše kot dva moška
- hetero, to je zame normalno, drugače je veli družini nerodno, črna pika za družino!
- moja mama jih ne sprejema najbolj, ne vem kako bi name reagirala
- ali pa ne bi povedal, ker bi ga bilo sram. Ker po tem bi bilo celi družini nerodno. Hetero to je zame normalno! Črna pika na družino!
- ali pa če se ne poročijo
- ker sva sorodnika, midva s punco, malo je podobno, ker si bližje, če hodiš z bratrancem, sestrično si ravno tako označen kot če bi imel fanta

3.) Strpen odnos in občutki sočutja do homoseksualnosti

- eni imajo res posebne gibe, a niso vsi takšni
- tem ljudem ni prijetno, ko ugotovijo, da so pač usmerjeni drugače
- eni šele ko so poročeni ugotovijo da so
- da ko to ugotovijo bi nekateri radi naredili samomor
- poznam človeka, ki je čisto normalen, sploh nisem vedel ga je gej
- mi vidimo film, kjer jim dajo kakšne gibe in potem mislimo, da so takšni v resnici
- to je isto kot bi tebi (punci) nekdo rekel, da ne smeš imeti fanta
- čeprav če pogledaš Ljubljanci na drugače sprejemajo kot mi. Bistvo je v vasi in mestu, tu se opazijo razlike. V mestu so še vedno bolj tolerantni.

4.) Občutek ogroženosti pred zanimanjem oseb istega spola

- problem bi bil, ker bi tvoj prijatelj začel osvajati tebe
- joj, ne vem kaj bi naredila, mislila bi si, da ta človek ni pošlhtan po glavi! Pa ženska bi me gledala, kot da hoče kaj od mene!
- vse je uredu, dokler se ne spušča vame
- poskušala bi ugotoviti, če sem ji vseč

5.) Homoseksualci naj ne bi imeli otrok

- mislim, da ne smejo imeti otrok, ker če ima otrok mamo lezbijko, ga diskriminirajo, sprašujejo kje ima očita
- če bosta dva moška imela fantka bo sigurno gej
- če bo punčka pa lezbijka, ali pa ne, bo imela rada moške, ker bo imela dva očita
- če ženska rodi dvema moškima otroka, kaj si ga bodo potem razdelili na tri dele, meni je to sramotno
- kaj bo otrok je odvisno od vzgajanja
- pri nas, ki smo bolj kmečki, pa bo res bogi otrok

6.) Razmišljanje o istospolni usmerjenosti

- ljudem ni prijetno, ko ugotovijo da so usmerjeni drugače
- ko ugotovijo bi nekateri radi naredili samomor
- eni šele ko so poročeni ugotovijo da so homoseksualci, poročijo se zato, da bi to prikriili
- vsaj večina mladih razmišlja o tem
- po mojem kar vsi mladi to razmišljajo
- jaz ne bi nikoli razmišljala o tem
- kako pa potem najdeš partnerja? V čem je potem tukaj fora? Kako lahko obstajajo taki ljudje, kako se to lahko zgodi, da so istospolno usmerjeni?

7.) Sprejemanje prijatelja homoseksualca

- ne morem se postaviti v to kožo..ne vem, res ne vem. Gotovo se ne bi isto obnašala, definitivno ne. Najbrž je ne bi čisto izločila, če je bila že prej uredu. Prijatelja bi lažje sprejela kot prijateljico, ker ne bi hotel nič od mene.
- pri Mateju ne bi bilo nič drugače, že zdaj vsi mislijo da je
- vsak jima takoj reče, izgledata kot da sta, prav zafrkavajo ju
- večinoma se vsi samo smejejo, potem pa čez nekaj minut pridejo nazaj vprašat ali sva res

- meni je Matej čisto normalen, jaz ga že sedaj jemljem kot da je
- ponavadi je tako da punca prespi pri puncu, ampak ta dva pa prespita vsak vikend drug pri drugem! In to ni čisto normalno.
- jaz sem njegov sošolec in mi je tudi čisto normalen
- jaz sem trdila, da ga bo pustil, ampak še kar vztrajata
- ko jima rečeš da sta to, potem še bolj zanalašč igrata kot da sta
- v cerkvi že tako gledajo, da pred poroko ne smeš imeti odnosov, tako da najbrž tudi istospolnih partnerjev ne sprejemajo.

SPLAV

1.) Vedenje o splavu, posilstvu

- smo gledali film, kako vzamejo otrok ven ko naredijo splav in je popolnoma raztrgan...
- mami je imela spontani splav pri šestih tednih in to mi je šele zdaj povedala... je rekla, da je čisto isto kot je v knjigah narisano, kako je prikazano
- spontani splav se sam zgodi
- lahko zaradi padca, stresa, lahko te kdo udari, lahko zaradi alkohola, mami!
- ne vemo veliko, zelo malo
- da ga naredi zaradi nekega vzroka
- fizičnega ali psihičnega
- nekaj z eno iglo
- če je pa čisto majhen, pa lahko tudi s tableti
- meni se zdi da je posilstva malo, malo možnosti
- veliko, samo nihče ne pove
- ker so potem vsi tiho
- lahko prvič tudi kar že zanosiš
- kaj pa če prepozno ugotoviš, da si noseč?
- pri nas je splav legalen, drugače najbrž ni

2.) Argumenti za splav

- če si premlad ni nič narobe, če ga narediš
- meni gre na živce, ko eni rečejo, da si s tem ubil otroka
- jaz bi zdajle šla splav naredit, moram misliti na to, da bom šolo naredila
- otrok na začetku ni nič
- po eni strani vzameš otroku življenje, drugače ga pa on tebi
- saj če premlad rodiš lahko umreš zraven
- če bi bil otrok bolan bi šla splav naredit, zakaj bi se celo življenje matrala, on bi pa trpel
- kakor se sam odločiš takrat
- a ni boljše, če umre otrok, ki sploh še ni otrok, kot da se potem matraš
- pri teh letih začneš šele živeti, se ti začne kaj dogajati

3.) Argumenti proti splavu

- meni se zdi, da res ubiješ otroka
- ja je otrok, ni nič
- če ne paziš si si sam kriv in boš pač ubil otroka in nosil posledice
- paziti moraš, da tega ne počneš pri teh letih
- ja v bistvu je čudno, ker ga res ubiješ
- ne moreš it splavit potem, ko je že res nekaj
- pa se vi poslušate?! Govorimo da ne moreš še pri teh letih, ker si še premlad, in da moraš pazit na to. Halo!
- potem v sebi nosiš to, da si bil noseč
- moj stric je prizadet, res da se matraš s tem, ampak ja z sem proti temu, da ubijete otroka
- tista, ki se s stalnim partnerjem ne bo zaščitila in vseeno dobila otroka, me razjezi, če bo šla splav naredit, ni se zaščitila in šla splavit, ona je vedela v kaj se spušča

4.) Občutki obsojanja

- punce malo preveč izzivajo, malo preveč se ponujajo, potem pa dobijo!
- jaz gotovo ne!
- ja samo trezna punca se ne bo šla ponujati enim pijanim!
- mene bi mami udarila

- po mojem punce ne bi povedale takoj od začetka, moja mama bi bila čisto panična

5.) Občutki sočutja

- to je res katastrofa, da bi zanosila takšna mlada punca in potem bi bil oče...stric.
- joj ne vem, zakaj sem potem sploh za. V tistem primeru, ko je punca toliko stara kot mi.
- to je čisto odvisno, naj se postavijo v njihovo kožo.
- pri teh letih začneš šele živeti, se ti začne kaj dogajati.
- v sebi vseeno nosiš to, da si bil noseč.

6.) Lastna odgovornost

- no saj potem moraš pa paziti da tega ne počneš pri teh letih! Govorimo da ne moreš še pri teh letih, ker si še premlad, in da moraš pazit na to
- ja pa je otrok, če ne paziš si si sam kriv in boš pač ubil otroka in nosil posledice
- potem se pa ne spuščaj v to! Razen če te kdo posili in tako
- moraš pač znat reči ne
- to si pa pač sam kriv
- če ga narediš nimaš otroka, če ga ne, ga pa nimaš!
- to je zelo pametno it narest. Ker če bi bilo kaj narobe, bi šla naredit splav. Zakaj bi se celo življenje matrala s tem otrokom, on bi pa samo trpel.
- ja, tista, ki se s stalnim partnerjem se ne bo zaščitila in potem ji je vseeno ali bo dobila otroka ali ne, potem me pa jezi, če bo šla splav naredit. Ni se zaščitila in šla splavit! Je vedela v kaj se je spuščala.
- pa ni tako...ne bi se sploh spuščala v to. Ne bi ga naredila
- skrbiš za otroka in je

SPOLNO NASILJE

1.) Definicija in znaki spolnega nasilja, kdo ga izvaja

- da te nekdo posili.
- da te nekdo spolno zlorabi.
- da se te nekdo dotika pa ti tega nočeš.
- tudi govorjenje
- tudi če te nekdo prisili, da moraš nekaj gledati
- posiljevalci, včasih starši.
- ravno sorodniki najbrž ne.
- mislim, da ne moreš reči kdo, ga ne prepoznaš, kdorkoli je lahko

2.) Žrtve nasilja

- punce malo preveč izzivajo, malo preveč se ponujajo, potem pa dobijo, trezna punca se ne bo šla ponujat tam enim pijanim
- če nekdo kar razglaša je res čudno, hoče samo pozornost, tisti ki so bili res žrtve bolj skrivajo
- jaz mislim, da po pravici povedo, samo ne kar takoj, mora najbrž kdo kaj videti, sumiti
- otroci najbrž na drugačen način pokažejo, z risanjem in moraš ti ugotoviti kaj hočejo povedati, v enem filmu je fantek skoz risal krvave stvari in ene roke
- potem jokajo in pozabijo kaj se je naredilo, ampak ko se pogovarjaš o tem se spet spomnijo

3.) Pripoved o spolnem nasilju

- Meni se je to zgodilo, nisem bila posiljena ali kaj takega. Sem se čuvala pri nekom. Ampak kadar sem hotela risati, barvice, liste sem mogla gledati kako si ga je človek drkal. In sem vse pozabila, kakor sem rekla. Potem smo se pa zadnjič spet pogovarjali o teh stvareh in se spomniš vsega tega in ti je ful čudno vse. Jaz si tega nisem upala povedati doma in nisem povedala dolgo časa. Sem se pa manj družila s to osebo in tako je bilo neprijetno ker te je šlatal in vse delal s tabo. Pač čudno ti je. Jaz sem takrat v vrtec hodila. Tega nisem povedala nobenemu. Ne spomnim se, kako so starši izvedeli, tega se res ne spomnim, ampak zvedeli so in od takrat naprej se nisem več čuvala in se nismo več družili.
- ne nismo se potem več pogovarjali, vsi smo vedeli, ampak smo potem kar pozabili.
- sigurno tistega fanta nočem več videt, nimam občutka da bi neki vplival name, no ne vem. Tukaj sem prvič povedala komu, ne bi razlagala preveč

4.) Kaj naučiti otroke in mlade, da do spolnega nasilja ne bi prišlo

- recimo mene so zmeraj učili, da če ti bo kdo hotel dati bonbončke jih ne vzameš in v avto ne greš.

- to so tudi mene učili.
- ja, pa naj se izogibajo tujcev, slabe družbe.
- da se moraš paziti, ker nikoli ne veš kje ti lahko kdo škodi.
- upaš samo da ne bo nič narobe

5.) Dokazovanje spolnega nasilja

- jaz ne bi staršem nič govoril, bi poklical policijo.
- povedal bi staršem, ali pa bi kar direktno šel na policijo.
- kako bi ti pa verjeli in dokazali?
- toliko časa bi ga mučili, da bi priznal.
- jaz ne vem, najbrž si ne bi upala nič, samo potem bi najbrž komu kaj rekla
- včasih se dogaja da tudi varuške to počnejo

6.) Sram ob samozadovoljevanju

- ja v šoli v naravi smo bile skupaj v sobi. Eno jutro se zbudimo in se pogovarjamo, pokličemo Tino in ni hotela vstati, pa daj gremo, vstani. Le vstanemo, ji odgrnemo odejo in je imela roko v pižami. Kaj nekaj je delala...
- in ona nam je cedevito delala!
- če je imela roko čisto notr.
- ja, pa daj no, dotikala se je potem pa še nas
- pa to ni isto, pa svoje rokavice nam je dajala. Samo povedale drugim pa nismo.

POČUTJE V SKUPINI

1.) Občutki

- malo sem te poznala že od prej
- jaz sem tebe šele zdaj spoznala, prej sem samo vedela kako ti je ime
- mogoče mi je bilo malo nerodno
- samo prvič
- meni pa tudi prvič ni bilo, ker si bila ti takšna do nas, odprta in tako
- čudno včasih
- smo taka skupina da lahko vse pove, tudi ti si taka da sprejmeš
- meni je bilo pa ravno to tukaj, da sem lahko vse povedala. Če bi bila s kom drugim v skupini jaz ne bi hotela toliko povedati
- hm, nič samo bi bilo pa kar malo zoprno, ker bi slišal tudi tisto česar nočeš
- ko grem danes od tukaj nimam občutkov, vsi srečni in veseli

2.) Predlogi

- lahko bi gledali kakšen film, po resničnih dogodkih, dokumentarec ali kaj podobnega
- če bi bila taka skupina bi se dalo pogovarjati. Mi prej nismo bili nekaj najboljši prijatelji med seboj. Nikoli se nismo pogovarjali o teh stvareh. Če bi bila tukaj kakšna moja najboljša prijateljica tukaj se ne bi mogla tako pogovarjati kot sedaj, bi mi bilo težje. Tako mi je pa čisto uredu da smo mi.
- v šoli bi lahko imeli spolno vzgojo
- bi ti bilo težje, ne bi si upala toliko vprašati, bi ti bilo nerodno, kakor če si manjša skupina
- pri tebi, pa ne vem lahko bi se u šoli sam po mojem da ne zaradi učiteljev, pa tega ker oni nočejo pač o tem govorit hm...
- bilo bi malo bolj sproščeno pa tudi po mojem se tega nebi dalo delat u šoli brez učiteljev ker to pač ne gre ker bi hoteli biti zraven.
- lahko bi se dobili čez kakšen mesec, samo enkrat tako.
- na vsak mesec enkrat. Samo kaj se bomo pa pogovarjali?
- zdaj bi se z vsemi čisto lahko pogovarjala. Tako lažje je izraziti misli
- naša skupina je čisto uredu, bilo bi pa fajn da bi jih bilo še več takih kot je naša

8.3 OBDELAVA GLEDE NA VLOGO IN POMEMBNO TEMO ZA POSAMEZNIKA

PETRA

1. posnetek: GOVOR O SPOLNOSTI

1.) Obisk ginekologa v šoli, ki mu je bilo kot odraslemu nerodno

Jaz: In kaj je povedal?

- malo je opisal ude. Mene je zelo prestrašil, ker tudi če tabletko jemlješ in kondom pa še lahko zanosiš. Tako da itak do 30 tega ne bom, ker bom drugače zanosila, ker si ne upam in ne bom. Kaj bi pa potem?

Petra odgovori prva, na novo doda temo strahu pred zanositvijo.

2.) V šoli se o spolnosti govori prikrito in v hecu

Matej: Se ne govori, niti v šoli niti v javnosti.

- v šoli se zmeraj govori tako norčavo, pa o tem kaj je prav in kaj ni tudi premalo.

Petra nasprotuje Mateju, pravi da se v šoli govori o spolnosti, vendar norčavo, na novo doda temo da se govori premalo o tem kaj je prav in kaj ni.

2.) V šoli se o spolnosti govori prikrito in v hecu

Matej: se ne, če se pogovarjam se s prijatelji, drugače se v šoli ne pogovarjamo.

- sploh pri biologiji, če pridemo na to snov se pogovarjamo.

Petra nasprotuje Mateju, saj pove, da se v šoli pogovarjajo pri predmetu biologija.

7.) Mladi se odločijo za spolnost, ko čutijo, da so pripravljeni in osebi lahko zaupajo

Julija: Pa govorijo, da ko enkrat s kom, potem ti je itak vseeno s kom in kolikokrat. Drugače pa se nič ne govori v šoli pa tako.

- meni ni, nam puncam ni, fantom pa je vseeno.

Petra razjasni Juliji, ko pravi, da puncam ni vseeno s kom imajo spolni odnos, fantom pa je.

3.) Govor o spolnosti v javnosti

Jaz: Kako se pa recimo govori v javnosti, po televiziji?

- pa po tv-ju po polnoči, ampak tam se bolj kaže kot govori. Premalo se govori o tem kaj je prav in kaj ni. Včasih je bilo na A kanalu, slovenija1....

Petra odgovori prva.

3.) Govor o spolnosti v javnosti

Jaz: Kako imate torej na splošno občutek, da se govori?

- uf malo, premalo, kaj je prav in kaj ni

Petra prva odgovori na moje vprašanje, ponovno izpostavi strah ljudi govoriti o spolnosti.

3.) Govor o spolnosti v javnosti

Eva: Premalo se govori, oziroma nič se ne govori. Jaz pa tudi nočem še nič tako vedeti.

- nikoli pa ne veš kaj pride

Petra nasprotuje Evi, ko odgovori na njeno izjavo, da noče še nič vedeti s hipotetičnim vprašanjem.

6.) Pogovoru o spolnosti s starši se izogibajo tako starši kot mladi

Jaz: O čem ste se s starši pogovarjali o spolnosti?

- čim kasneje, ker bodo drugače bodo sami problemi.

Petra odgovori na vprašanje prva

6.) Pogovoru o spolnosti s starši se izogibajo tako starši kot mladi

Matej: Jaz se izogibam, ker se mi zdi čudno pogovarjat o tem, z očetom še bolj kot z mamo.

- jaz sem mami samo enkrat vprašala kdaj je prvič z atijem? Pa ji je bilo res nerodno, je čisto zabarvala.

Petra nasprotuje Matejevi izjavi, saj se je sama pogovarjala z mamo o spolnosti, na novo doda temo nerodnosti staršev.

6.) Pogovoru o spolnosti s starši se izogibajo tako starši kot mladi

Jaz: Kaj pa v smislu, kako, s kom, zakaj ja, zakaj ne...

- saj je logično, zakaj ne, ker boš zanosila, zakaj ja, ko boš vedela da je pravi zate, ko ga boš imela res rada, da te ne bo izkoristil.

Petra odgovori prva na vprašanje, na novo doda temo prave osebe.

7.) Mladi se odločijo za spolnost, ko čutijo, da so pripravljeni in osebi lahko zaupajo

Jaz: Kako pa veš da je pravi?

- najbrž ne kar ko se drugi dan poznata!

Petra odgovori prva.

8.) Mladim se je lažje pogovoriti s prijatelji in nekaterimi odraslimi, kot s starši

Jaz: S kom drugim ste se še pogovarjali? S kakšno teto, sestrično?

- z očetom si sploh upam ne, lahko bi strica vprašala, ker je zdravnik. Drugače pa s prijateljico.

Petra odgovori prva, doda novo temo, pogovor z zdravnikom.

8.) Mladim se je lažje pogovoriti s prijatelji in nekaterimi odraslimi, kot s starši

Luka: Jaz se pa tudi s prijatelji nisem nekaj pogovarjal.

- s prijateljicami se je najlažje, vsaka pove svoje mnenje, pa kaj misli, da je prav. Pa se potem velikokrat strinjamo.

Petra nasprotuje Luku.

8.) Mladim se je lažje pogovoriti s prijatelji in nekaterimi odraslimi, kot s starši

Eva: Iz knjig, kaj pa moraš vedeti. Vse kar sem hotela izvedeti sem zdaj od ginekologa in to je bilo prvič. Smo bili prva generacija da smo sploh o tem govoril letos. Od tega kar slišiš od drugih. Danes ti mali otroci ti že v drugem razredu vse povejo. Mi smo tudi vprašanja temu ginekologu pisal in jih je mimogrede vključil.

- moj stric je zdravnik in mi včasih kaj pove, njemu ni tako nerodno.

Petra dopolni Evo.

3.) Govor o spolnosti v javnosti

Matej: Kar tako smo malo pobrali, saj v drugem razredu se zdaj kar menijo med sabo.

- iz knjig in od prijateljic

Petra nasprotuje Mateju.

2.) V šoli se o spolnosti govori prikrito in v hecu

Julija: Lahko bi bilo. (več govora o spolnosti v šoli)

- če si pa noben od učiteljev ne upa.

Petra doda novo temo, strah učiteljev pred govorom o spolnosti.

6.) Pogovoru o spolnosti s starši se izogibajo tako starši kot mladi

Julija: Jaz sigurno ne bi spraševala kakšnega odraslega.

- jaz pa bi kaj vprašala mami, če ne bi bilo potem njej nerodno.

Petra nasprotuje Juliji.

7.) Mladi se odločijo za spolnost, ko čutijo, da so pripravljeni in osebi lahko zaupajo

Julija: Jaz bi samo dopolnila Evo. Ko imaš fanta že dolgo in mu res zaupaš. Ne da mu potem ni všeč in da te kar pusti.

- kmalu, no ja ko bi bila oba za.

Petra nasprotuje Juliji, na novo doda temo strinjanja obeh partnerjev.

7.) Mladi se odločijo za spolnost, ko čutijo, da so pripravljeni in osebi lahko zaupajo

Eva: Eni so že zdaj kar za to. Je pa to težko odgovoriti pri katerih letih misliš. Če si prepričan v to, da tega nočeš, ne boš.

- saj veš kdaj je prav in lahko, to sam veš.

Petra nasprotuje Evi, doda temo samostojnega odločanja.

10.) Pomembne lastnosti partnerja

Eva: Res je tudi to, da mora biti lep, sej se zaljubiš v zunanost, pogledaš kakšen je.

- to je nujno itak. Ne vem, da bi se dalo z njim kaj pogovarjati.

Petra se strinja z Evo, doda temo pogovora.

5.) Izraženi strahovi pri prvi spolnosti

Julija: Pa eni pravijo, da boli. Pač da poskusiš, da vidiš kako je.

- mene je bolj strah s kom in kje
Petra dopolni Julijo, doda temo strahu s kom in kje imeti prvi spolni odnos.

5.) Izraženi strahovi pri prvi spolnosti

Eva: Potem nekomu kdo pove, pa kaj čudnega še doda zraven.

- če se ne bi hvalil in govoril okoli, bi bilo najbrž uredu

Petra se strinja z Evo.

11.) Kako bi sami razložili spolnost mlajšim

Luka: Da naj pazi, glede kakšnega otroka. Poskusil bi se vsaj pogovarjati z njim.

- da lahko, samo naj pazita, da ne do otroka

Petra se strinja z Luko.

2. posnetek, HOMOSEKSUALNOST

1.) Nepoznavanje razvoja homoseksualnosti

Jaz: Kdo ve kaj je parada ponosa?

- vem da je v Ljubljani poleti.

Petra prva odgovori na vprašanje, definira kraj in čas parade.

1.) Nepoznavanje razvoja homoseksualnosti

Matej: En sprevod nečesa.

- da si ponosen? Ne vem.

Petra dopolni Mateja.

2.) Nestrpen odnos mladih do homoseksualnosti

Eva: Ne nisem, ampak vseeno. (nikoli videla kako zgleda parada ponosa)

- potem bi lahko naredili tudi parado za take, normalne

Petra dopolni Evo, z nestrpno izjavo.

3.) Strpen odnos in občutki sočutja do homoseksualnosti

Eva Da tem ljudem ni prijetno, ko ugotovijo, da so pač usmerjeni drugače.

- da ko to ugotovijo, bi nekateri radi naredili samomor

Petra dopolni Evo in doda novo temo samomora.

3.) Strpen odnos in občutki sočutja do homoseksualnosti

Matej: Eni šele ko so poročeni ugotovijo da so. Ja zakaj se sploh poročijo?

- da prikrijejo!

Petra razjasni Mateju.

2.) Nestrpen odnos mladih do homoseksualnost

Eva: Kako pa potem najdeš partnerja!? V čem je potem tukaj fora? Kako lahko obstajajo taki ljudje, kako se to lahko zgodi, da so istospolno usmerjeni.

- meni je nagravžno, kaj to počnejo!

Petra dopolni Evo z nestrpno izjavo.

1.) Nepoznavanje razvoja homoseksualnosti

Eva: Luka v tv Dober dan je bil res tak kot bi bil.

- ja obstaja dolgo, od devetdesetih mogoče?

Petra doda novo temo, čas nastanka homoseksualnosti.

2.) Nestrpen odnos mladih do homoseksualnost

Jaz: A misliš od 1990?

- pa ne vem...če bi meni nekdo zaupal, da je homoseksualec in bi se pred mano ljubčkal tam moški z moškim bi znorela, živčni zlom dobila.

Petra doda novo temo nestrpnosti do homoseksualcev.

2.) Nestrpen odnos mladih do homoseksualnosti

Matej: Ja no, jaz ga še kar poznam, sva se že pogovarjala.

- ravno zadnjič sem videla dve priseljenki, ena ima kratke rdeče lase, ki sta se za roki držale. Po cesti sta hodile, dve stari več kot trideset in sta šle skupaj po nakupih sva jih z mami videle.
Petra nasprotuje Mateju, doda novo temo stereotipiziranja homoseksualcev.

2.) Nestrpen odnos mladih do homoseksualnosti

Matej: Prijateljici mogoče?

- ja pa vedno brez moških! Pa je mami tako gledala... meni se je tako čudno zdelo.

Petra nasprotuje Mateju, doda novo temo, reakcijo mame do homoseksualcev.

7.) Sprejemanje prijatelja homoseksualca

Eva: Malo drugače. (bi se obnašala do prijatelja, ki bi mi povedal da je homoseksualec)

- ne morem se postaviti v to kožo... ne vem, res ne vem. Gotovo se ne bi isto obnašala, definitivno ne. Najbrž je ne bi čisto izločila, če je bila že prej uredu. Prijatelja bi lažje sprejela kot prijateljico, ker ne bi hotel nič od mene.

Petra dopolni Eva in se strinja z njo, doda novi temi: lažje sprejemanje fantov homoseksualcev in ogroženost pred zanimanjem oseb istega spola.

4.) Občutek ogroženosti pred zanimanjem oseb istega spola

Julija: Samo potem je problem, ker bi tvoj prijatelj začel tebe osvajat.

- joj, ne vem kaj bi naredila, mislila bi si, da ta človek ni pošlihtan po glavi! Pa ženska bi me gledala, kot da hoče kaj od mene!

Petra se strinja z Julijo, ponovno izpostavi temo ogroženosti pred zanimanjem oseb istega spola.

2.) Nestrpen odnos mladih do homoseksualnosti

Jaz: Če te moški gleda je pa uredu?

- ja! Njihova stvar, če jim je všeč naj bo pač tako, ampak moški in ženska pašeta skupaj. To je nekaj normalnega!

Petra prva odgovori na vprašanje, doda novo temo normalnosti heteroseksualnega para.

2.) Nestrpen odnos mladih do homoseksualnosti

Luka: Meni po mojem nič. (ne bi naredili starši, če bi izvedeli da sem homoseksualec)

- moja mama jih ne sprejema najbolj, tako da ne vem kako bi name recimo reagirala.

Petra nasprotuje Luki, ponovno izpostavi temo nesprejemanja homoseksualcev s strani staršev.

2.) Nestrpen odnos mladih do homoseksualnosti

Luka: Mene bi brat zafrikaval, po mojem bi celi šoli povedal.

- ali pa ne bi povedal, ker bi ga bilo sram. Ker po tem bi bilo celi družini nerodno. Hetero to je zame normalno! Črna pika na družino!

Petra nasprotuje Luki, doda novo temo sramote za družino in ponovno izpostavi temo normalnosti heteroseksualnega para.

3.) Strpen odnos in občutki sočutja do homoseksualnosti

Luka: Pri meni mami, sigurno (lažje sprejela da sem homoseksualec).

- ati, moja mami ona je... Saj oči je tudi čisto proti, samo vseeno bolj razume.

Petra nasprotuje Luki, doda novo temo, večje strpnosti očeta kot matere do homoseksualcev.

1.) Nepoznavanje razvoja homoseksualnosti

Jaz: Kakšne pravice imajo istospolno usmerjeni?

- hm, jih sploh imajo? Jaz jim ne morem govorit, da tega ne smejo.

Petra prva odgovori na vprašanje, doda novo temo, dominantnosti heteroseksualnih kriterijev.

1.) Nepoznavanje razvoja homoseksualnosti

Jaz: Pravne pravice imajo kakšne? Če fant in dekle živita določen čas skupaj imata iste pravice kot poročena.

Izven zakonska skupnost in zakonska sta izenačeni.

- ali se lahko poročijo?

Petra postavi vprašanje.

5.) Homoseksualci naj ne bi imeli otrok

Jaz: Ne, v Sloveniji ne(se ne morejo poročiti). Pri nas lahko samo registrirajo svojo zvezo.

- če ima otrok mamico lezbijko ga diskriminirajo, pa bi ga spraševali kje imaš očita. Pa mislim da ne smejo imeti otrok.

Petra doda novi temi, diskriminacijo otrok homoseksualcev in pravico homoseksualcev do otrok.

7.) Sprejemanje prijatelja homoseksualca

Eva: Malo drugače

- ne morem se postaviti v to kožo..ne vem, res ne vem. Gotovo se ne bi isto obnašala, definitivno ne. Najbrž je ne bi čisto izločila, če je bila že prej uredi. Prijatelja bi lažje sprejela kot prijateljico, ker ne bi hotel nič od mene.

Petra ponovno izpostavi temo občutka ogroženosti pred zanimanjem oseb istega spola.

3. posnetek, SPLAV

1.) Vedenje o splavu, posilstvu

Luka: Spontani se sam zgodi

- lahko zaradi padca, stresa, lahko te kdo udari, lahko zaradi alkohola, mamil.

Petra dopolni Luko.

1.) Vedenje o splavu, posilstvu

Matej: Zelo malo. (vem o splavu)

- da ga naredi zaradi nekega vzroka.

Petra doda novo temo, vzroka za splav.

2.) Argumenti za splav

Luka: Ja (nič ni narobe če ga narediš ko si premlad).

- meni gre recimo ne živce ko nekateri rečejo da si s tem ubil otroka. Ja, saj ima prav, ena ki je že čez 20 let stara okej no. V mojem primeru, da bi mi govorili boš s tem ubila otroka. Jaz bi šla splav naredit. Jaz moram misliti na to, da bom naredila šolo in tako.

Petra doda nove teme: uboj otroka, primerne starosti za splav, odobravanje splava, pomembnost šole.

6.) Lastna odgovornost

Eva: No saj potem moraš pa paziti da tega ne počneš pri teh letih!

- vem, saj, samo nikoli ni stoddstotno

Petra dopolni Evo, doda temo gotovosti.

2.) Argumenti za splav

Eva: Meni se zdi to tako, da res ubiješ otroka.

- otrok na začetku ni nič

Petra nasprotuje Evi, podpira splav.

2.) Argumenti za splav

Matej: Drugače ga pa on tebi. (otrok vzame življenje)

- točno tako, bravo.

Petra se strinja z Matejem.

2.) Argumenti za splav

Jaz: Če pa recimo ti paziš, pa se ti vseeno to naredi?

- kaj pa če ne nekdo posili?

Petra postavi vprašanje, doda novo temo posilstva.

2.) Argumenti za splav

Eva: Lahko prvič tudi kar že zanosiš?

- še sama ne vem kaj narest. Splav defenitivno

Petra doda novo temo nevednosti, ter ponovno izpostavi odobravanje splava.

1.) Vedenje o splavu, posilstvu

Luka: Ker so potem vsi tihi (tisti, ki so posiljeni o tem ne govorijo).

- punce malo preveč izzivajo, malo preveč se ponujajo, potem pa dobijo!

Petra doda novo temo, izpostavljanja deklet in lastni krivdi.

4.) Občutki obsojanja

Jaz: Pazi, da se ne boš kdaj znašla v takšni situaciji.

- jaz gotovo ne!

Petra mi nasprotuje.

4.) Občutki obsojanja

Jaz: Ne bodi tako prepričana, nikoli ne veš.

- ja samo trezna punca se ne bo šla ponujati enim pijanim.

Petra ponovno izpostavi temo krivde deklet.

1.) Vedenje o splavu, posilstvu

Jaz: Kaj pa v primeru incesta? Veste kaj je to?

- posilstvo.

Petra razjasni.

5.) Občutki sočutja

Jaz: V krogu družine, recimo če oče posili hči.

- to je res katastrofa, da bi zanosila takšna mlada punca in potem bi bil oče...stric.

Petra dopolni in doda novo temo sorodstvenih odnosov v primeru incesta.

2.) Argumenti za splav

Jaz: Poznate tiste teste, za Downov sindrom recimo. Da ugotovijo, če je otrok zdrav ali ne.

- to je zelo pametno it narest. Ker če bi bilo kaj narobe, bi šla naredit splav. Zakaj bi se celo življenje matrala s tem otrokom, on bi pa samo trpel.

Petra se stirnja, ponovno izpostavi odobravanje splava, doda novo temo truda z bolnim otrokom in trpljenje otroka.

6.) Lastna odgovornost

Luka: Po eni strani ja, po drugi ne (proti splavu).

- ja, tista, ki se s stalnim partnerjem se ne bo zaščitila in potem ji je vseeno ali bo dobila otroka ali ne, potem me pa jezi, če bo šla splav naredit. Ni se zaščitila in šla splavit! Je vedela v kaj se je spuščala.

Petra dopolni Luko, doda novo temo obtoževanja splava.

5.) Občutki sočutja

Jaz: Samo potem nisi ne za, ne proti?

- joj ne vem, zakaj sem potem sploh za. V tistem primeru, ko je punca toliko stara kot mi.

Petra ponovno izpostavi temo odobravanje splava v določeni starosti.

2.) Argumenti za splav

Matej: Eva, kako ne spuščaj! Nikoli ne veš kaj boš ti počela.

- če ti bo nekdo všeč...

Petra se strinja z Matejem.

2.) Argumenti za splav

Matej: Nikoli ne moreš vedeti kdaj boš lahko rekla ne.

- te lahko premami.

Petra se strinja z Matejem.

2.) Argumenti za splav

Jaz: Bi ali ne bi naredile splava in od česa je to odvisno?- jaz če bi bila zdajle noseča, bi sigurno naredila splav.

Petra odgovori prva in odobrava splav.

4.) Občutki obsojanja

Eva: Pa ni tako...jaz se ne bi sploh spuščala v to. Ne bi ga naredila!

- ja in potem bi šolo pustila! Joj, življenje si bi napravila!!!

Petra nasprotuje Evi.

3.) Argumenti proti splavu

Matej: V bistvu je nekaj, ampak nič takega kar bi bilo samo vseeno.

- ne moraš ti splavit ko je že res nekaj.

Petra se strinja z Matejem doda novo temo dovoljenost splava.

5.) Občutki sočutja

Jaz: Samo pri moji kolegici se je poznalo že pri treh tednih. Sem pa že šla z eno na splav.

- zakaj pa je naredila splav?

Petra prva vpraša.

2.) Argumenti za splav

Jaz: Bi mogla njo vprašat. Ona je bila takrat stara toliko kot jaz, 20. Tako se je odločila.

- pri teh letih začneš šele živeti, se ti začne kaj dogajati

Petra ponovno izpostavi temo dogajanja v mladosti.

3.) Argumenti proti splavu

Eva: Meni ni! (moralno in sprejemljivo)

- ja ne vem, ne morem se odločiti... ne, ni

Petra nasprotuje lastnemu mnenju do sedaj.

5.) Občutki sočutja

Jaz: Bi obsojali nekoga, ki je šel narediti splav?

- ne

Petra prva odgovori.

2.) Argumenti za splav

Julija: Da ne imeti otroka. (nasvet staršev).

- Ne.

Petra se strinja z Julijo.

4.) Občutki obsojanja

Luka: Po mojem, da naj prevzamem odgovornost, kar si naredil si naredil.

- jaz sem kar malo živčna ko se takole pogovarjamo, kar panika me grabi.

Petra doda novo temo živčnosti in panike med pogovorom.

5.) Občutki sočutja

Julija: Če ga narediš nimaš otroka, če ga ne, ga pa nimaš.

- v sebi vseeno nosiš to, da si bil noseč.

Petra dopolni Julijo, doda novo temo občutka krivde.

Posnetek 4, SPOLNO NASILJE

1.) Definicija spolnega nasilja, kdo ga izvaja

Matej: Da te nekdo spolno zlorabi.

- da se te nekdo dotika pa ti tega nočeš.

Petra dopolni Mateja.

1.) Definicija spolnega nasilja, kdo ga izvaja

Luka: Ravno sorodniki najbrž ne.

- tisti kar majhne punčke ali pa fantke božajo. Otroci mislijo da so samo prijazni.

Petra doda novo temo, obnašanja posiljevalcev in nevednost otrok.

5.) Dokazovanje spolnega nasilja

Jaz: Vse otroke starši učijo da ne smejo iti s tujci, enkrat pa je ena punčka mami rekla, da ne bo več hodila k stricu, ker ji nagaja. Mamica pa ji je rekla, da naj se navadi fantje punčkam skoz nagajajo, in mami ni vedela za kaj gre.

- ampak ko toliko zgodb slišiš, bi jaz vseeno vprašala kako to misliš? A se dogaja da tudi mame zlorablajo?

Petra prva odgovori in doda novo temo, zlorabljanje s strani mater.

2.) Žrtve nasilja

Matej: Verjetno resnico, vsaj jaz bi jo.

- eni govorijo zato, da bi dobili pozornost, če kar razglašajo je res malo čudno.
Petra nasprotuje Mateju.

2.) Žrtve nasilja

Jaz: Načeloma se zlorabljeni otroci ne zlažejo, je bilo res, samo nihče jim ne verjame.

- pa ne bo otrok kar sam povedal? Pač na drugačen način najbrž pokažejo.

Petra odgovori prva, doda novo temo način izražanja zlorabljenih otrok.

2.) Žrtve nasilja

Matej: Z risanjem recimo.

- v kakšnih filmih ob sredah o fantku ki mu je učiteljica dala za risat in je skoz risal krvave stvari, pa skoz ene roke. Otroci povedo drugače in moraš ti ugotoviti kaj želijo povedati.

Petra ponovno izpostavi temo načina izražanja zlorabljenih otrok, doda novo temo, odgovornosti odraslih pri dokazovanju zlorab otrok.

5.) Dokazovanje spolnega nasilja

Matej: Povedal bi staršem, ali pa bi kar direktno šel na policijo.

- kako bi ti pa verjeli in dokazali?

Petra postavi vprašanje.

5.) Dokazovanje spolnega nasilja

Jaz: Kaj pa če ne bi imeli dokaza, kako bi mu dokazali?

- toliko časa bi ga mučili, da bi priznal.

Petra odgovori prva.

4.) Kaj naučiti otroke in mlade, da do spolnega nasilja ne bi prišlo

Kaj narediti, da do zlorab ne bi prišlo?

- včasih se dogaja da tudi varuške to počnejo.

Petra doda novo temo, izvjalcev nasilja.

4.) Kaj naučiti otroke in mlade, da do spolnega nasilja ne bi prišlo

Jaz: Tukaj mu lahko rečemo da mu ni treba tega delat.

- recimo mene so zmeraj učili, da če ti bo kdo hotel dati bonbončke jih ne vzameš in v avto ne greš.

Petra odgovori prva.

6.) Sram ob samozadovoljevanju

Eva: Kot Tina, ki je taka mirna punca drugače.

- ja v šoli v naravi smo bile skupaj v sobi. Eno jutro se zbudimo in se pogovarjamo, pokličemo Tino in ni hotela vstati, pa daj gremo, vstani. Le vstanemo, ji odgrnemo odejo in je imela roko v pižami. Kaj nekaj je delala... In ona nam je cedevito delala! Če je imela roko čisto notr.

Petra je prva povedala zgodbo o sošolki, izrazi neprijeten občutek in doda novo temo sramu pred samozadovoljevanjem.

6.) Sram ob samozadovoljevanju

Jaz: samozadovoljevala misliš?

- ja, pa daj no. Dotikala se je potem pa še nas.

Petra ponovno izpostavi temo sramu pred samozadovoljevanjem.

6.) Sram ob samozadovoljevanju

Jaz: V vsakem primeru pa se tudi ti vsak večer umiješ?

- pa to ni isto. Pa rokavice svoje nam je dajala. Samo povedale drugim pa nismo.

Petra ponovno izpostavi temo samozadovoljevanja in doda novo temo, zadržanja skrivnosti.

Posnetek 5, POČUTJE V SKUPINI

1.) Občutki

Jaz: Kako ste se počutili pri teh naših pogovorih?

- malo sem te poznala že od prej.

Petra odgovori prva.

1.) Občutki

Jaz: Kako ste se vi počutili? Vam je bilo nerodno, neprijetno kdaj?

- mogoče malo

Petra odgovori prva.

1.) Občutki

Eva: Meni je bilo pa ravno to tukaj, da sem lahko vse povedala. Če bi bila s kom drugim v skupini jaz ne bi hotela toliko povedati.

- smo taka skupina da lahko vse pove, tudi ti si taka da to sprejmeš.

Petra se strinja z Evo.

2.) Predlogi

Eva: Lahko bi se z eno odraslo osebo.

- v šoli bi lahko imeli spolno vzgojo.

Petra doda novo temo, spolne vzgoje v šoli.

1.) Občutki

Jaz: Kaj pa če bi bilo v šoli in bi študentje imeli delavnice v šoli, brez učiteljev?

- jaz bi težko, če ne bi človeka čisto nič poznala.

Petra prva odgovori.

2.) Predlogi

Julija: Neeee, a res je kar konec...

- lahko bi se dobili čez kakšen mesec, samo enkrat tako. Ker je tako lušno.

Petra doda novo temo, srečanje čez en mesec.

1.) Občutki

Luka: Na vsak mesec enkrat. Samo kaj se bomo pa pogovarjali?

- zdaj bi se z vsemi čisto lahko pogovarjala. Tako lažje je izraziti misli.

Petra dopolni Luko.

EVA

1. posnetek, GOVOR O SPOLNOSTI

1.) Obisk ginekologa v šoli, ki mu je bilo kot odraslemu nerodno

Jaz: Kako se vam zdi, da se danes govori o spolnosti?

- zdaj je bil ginekolog iz zdravstvenega doma na obisku pri nas v šoli.

Eva prva omeni obisk ginekologa in začne pogovor.

6.) Pogovoru o spolnosti s starši se izogibajo tako starši kot mladi

Petra: Čim kasneje, ker bodo drugače bodo sami problemi.

- čim kasneje, to je vse kar so rekli.

Eva se strinja s Petro.

6.) Pogovoru o spolnosti s starši se izogibajo tako starši kot mladi

Luka: Niti si ne želim, da bi se doma kaj pogovarjal.

- vse kar je bilo je bilo to, da sploh ne smem imeti fanta! Bi mami čisto znorela.

Eva nasprotuje, saj pove da so se pri njej doma pogovarjali in doda novo temo jezo staršev.

6.) Pogovoru o spolnosti s starši se izogibajo tako starši kot mladi

Petra: Z očetom si sploh upam ne, lahko bi strica vprašala, ki je zdravnik. Drugače pa s prijateljico.

- jaz knjige berem, s prijateljicam ali sošolkami se lažje ker vsaka pove svoje mnenje.

Eva se strinja s Petro glede pogovora s prijateljicami in doda novo temo, pridobivanje informacij iz knjig.

1.) Obisk ginekologa v šoli, ki mu je bilo kot odraslemu nerodno

Jaz: od koga in od kje ste največ izvedeli o spolnosti?

- iz knjig, kaj pa moraš vedeti. Vse kar sem hotela izvedeti sem zdaj od ginekologa in to je bilo prvič. Smo bili prva generacija da smo sploh o tem govorili letos. Od tega kar slišiš od drugih. Danes ti mali otroci ti že v drugem razredu vse povejo. Mi smo tudi vprašanja temu ginekologu pisal in jih je mimogrede vključil. Eva prva obširno odgovori. Ponovno izpostavi temo pridobivanja informacij iz knjig. Doda nove teme: da so prva generacija, ki so govorili o spolnosti, da je ginekolog odgovarjal na njihova vprašanja ter da otroci v drugem razredu že vse vedo.

3.) Govor o spolnosti v javnosti

Matej: Mi smo v šoli tudi reševali ena vprašanja, kjer smo fantje odgovarjali na vprašanja za punce, punce pa za fante.

- ena sosedka je bila noseča in je ves čas prikrivala in hodila ponoči v službo do zadnjega trenutka. Ko je dobila popadke so jo rešilci odpeljali, ampak je dojenček še vedno umrl. Meni se to zdi grozno, da ne gre nobenemu povedati, tudi staršem ne.

Eva doda novo temo, sramovanja nosečnosti in strah pred starši.

3.) Govor o spolnosti v javnosti

Julija: Povsod malo.

- mimogrede slišiš od koga.

Eva spolni Julijo o temi kje je izvedela največ o spolnosti.

1.) Obisk ginekologa v šoli, ki mu je bilo kot odraslemu nerodno

Jaz: Potem bi vas pa kaj spraševali in bi bili čisto tiho...

- temu ginekologu je bilo ful nerodno, niti enkrat ni pogledal po razredu, skoz je gledal v tla.

Eva ponovno izpostavi temo obiska ginekologa, ki mu je bilo nerodno.

5.) Izraženi strahovi ob prvi spolnosti

Jaz: Kaj bi si želeli izvedeti o spolnosti, pa si nikoli niste upali vprašati? Kaj vas je vedno zanimalo

- okej, mene je vedno zanimalo, ko fantje pravijo koliko krvi je pri spolnem odnosu, tega do zdaj nisem vedela.

Pa kako zgleda vse to?

Eva prva odgovori na vprašanje in je edina, ki postavi vprašanje.

8.) Mladim se je lažje pogovoriti s prijatelji in nekaterimi odraslimi, kot s starši

Jaz: S kom mislite, da bi vam najbolj koristilo, da bi se pogovorili preden bi imeli prvi spolni odnos?

- s to osebo s katero nameravaš to naredit. Ali pa s prijateljico, s to kot že do zdaj.

Eva na vprašanje odgovori prva.

9.) Neprijetna občutja

Luka: Vprašal bi kaj v zvezi z žensko, kaj ji paše recimo.

- ampak to se tako grdo sliši

Eva izrazi neprijeten občutek ob govoru o spolnosti.

9.) Neprijetna občutja

Jaz: Zakaj se ti tako zdi?

- ne vem, nisem navajena se tako pogovarjat.

Eva ponovno izrazi zelo neprijeten občutek do konkretnega govora o spolnosti.

7.) Mladi se odločijo za spolnost, ko čutijo, da so pripravljeni in osebi lahko zaupajo

Jaz: Kdaj bi si želeli prvi spolni odnos?

- ko bo trenutek pravi, ko boš vedel da si pripravljen in da to hočeš ko boš vedel, da tej osebi lahko zaupaš. Jaz ne bi mogla, da bi bil to moj fant in bi nekaj časa hodila, jaz bi hotela da bi bilo to dolgo traja, pa da mu lahko zaupam pa tako.

Eva odgovori prva in doda novo temo, čas poznavanja in medsebojno zaupanje.

7.) Mladi se odločijo za spolnost, ko čutijo, da so pripravljeni in osebi lahko zaupajo

Petra: Kmalu, no ja ko bi bila oba za.

- to je težko, ne moreš vedeti. Lahko je tudi to, da bo mogoče toliko časa čakal samo na to, potem pa te pusti...

Eva nasprotuje Petri, doda novo temo dvoma v zvestobo fantov.

7.) Mladi se odločijo za spolnost, ko čutijo, da so pripravljeni in osebi lahko zaupajo

Julija: Vam je itak vseeno s katero prvič.

- kako lahko nekdo reče, da je to prvič, da ti je potem itak vseeno s kom.
Eva se strinja z Julijo in izrazi neprijetna občutja ob brezbriznosti fantov.

7.) Mladi se odločijo za spolnost, ko čutijo, da so pripravljeni in osebi lahko zaupajo

Jaz: Misliš, da je to res?

- ne vem zakaj bi to potem samo govorili.

Eva prva odgovori in izrazi neprijetno občutje razočaranja.

7.) Mladi se odločijo za spolnost, ko čutijo, da so pripravljeni in osebi lahko zaupajo

Matej: Ja že veš, tako kakšno leto, da si res pripravljen če pa nisi, pa še dlje.

- ko si z osebo dolgo časa, tam eno leto, da si upaš s to osebo.

Eva se strinja z Matejem in doda novo temo, upati si imeti spolni odnos.

7.) Mladi se odločijo za spolnost, ko čutijo, da so pripravljeni in osebi lahko zaupajo

Julija: Ko čutiš.

- pri katerih letih, to je težko odgovoriti.

Eva ponovno izpostavi temo točno določenega časa kdaj imeti spolni odnos.

7.) Mladi se odločijo za spolnost, ko čutijo, da so pripravljeni in osebi lahko zaupajo

Jaz: Tako, ko druge poslušate recimo.

- eni so že zdaj kar za to. Je pa to težko odgovoriti pri katerih letih misliš. Če si prepričan v to, da tega nočeš, ne boš.

Eva prva odgovori na vprašanje in ponovno izpostavi temo časa.

4.) Mladi so izpostavili, da je veliko mladih pri prvi spolnosti opitih

Matej: Veliko jih je pijanih prvič. Takrat ko ne veš kaj delaš, lahko tudi kaj takega.

- skoz pa govorite o tej pijanosti!

Petra nasprotuje Mateju in izrazi zelo neprijeten občutek, močno razburjenje, jezo.

7.) Mladi se odločijo za spolnost, ko čutijo, da so pripravljeni in osebi lahko zaupajo

Jaz: Kaj pa po tvojem pomeni zaupanje?

- da te ta oseba ne izda.

Eva prva odgovori na vprašanje, ponovno izpostavi temo zaupanja.

10.) Pomembne lastnosti partnerja

Julija: Saj če nekoga prvič vidiš, ne moreš vedeti kakšen je.

- res je tudi to, da mora biti lep, sej se zaljubiš v zunanost, pogledaš kakšen je.

Eva se strinja z Julijo, doda novo temo, zunanost človeka

10.) Pomembne lastnosti partnerja

Jaz: Kaj pa karakterno kakšnega človeka bi si še želeli?

- včasih gledaš tudi na to, da počneta podobne stvari.

Eva odgovori prva, doda temo podobnih interesov.

5.) Izraženi strahovi ob prvi spolnosti

Česa se veselite in česa vas je strah pri prvem odnosu?

- pač nova stvar, da bo to prvič, vsi o tem govorimo, to je dobro, strah pa ravno tega kako bo.

Eva na vprašanje odgovori prva.

5.) Izraženi strahovi ob prvi spolnosti

Jaz: Nikoli ne moreš vedeti koga je človek že imel, pa tudi če nikoli ne veš za vse ostale.

- in kaj moraš potem narediti, it najprej k zdravniku?

Eva prva postavi vprašanje.

5.) Izraženi strahovi ob prvi spolnosti

Luka: Po mojem, ja ne vem no, drugače bi se pogovarjala, smotano bi bilo če se dva poznata že prej. Ni čisto isto.

- potem nekomu kdo pove, pa kaj čudnega še doda zraven.

Eva doda novo temo, strah pred opravljanjem.

11.) Kako bi se sami razložili spolnost otrokom

Jaz: Kaj bi svetovali sebi, če bi bili vaši starši?

- okej, če sta oba za to pa dovolj dolgo skupaj... Ampak najbrž se ne bi pogovarjala.

Eva odgovori prva, doda novo temo, da se ne bi pogovorila.

2. posnetek, HOMOSEKSUALNOST

1.) Nepoznavanje razvoja homoseksualnosti

Petra: Vem da je v Ljubljani poleti

- nekaj v zvezi s parado in ponosom.

Eva dopolni Petro.

2.) Nestrpen odnos mladih do homoseksualnosti

Jaz: Kakšno mnenje imate o njej (paradi ponosa)?

- ni prav.

Eva odgovori prva in izrazi neprijetno občutje.

2.) Nestrpen odnos mladih do homoseksualnosti

Matej: To je tako kot bi tebi nekdo rekel, da ne smeš imeti fanta, isto

- pa ne govorim o tem, o tej paradi pravim. Ne moreš se ti kar razkazovati, ker si gej ali pa lezbijka. Totalno bedno, čeprav drugače nimam nič proti njim. Imam proti temu, da se razkazujejo.

Eva nasprotuje Mateju, izrazi neprijetno občutje, jezo.

2.) Nestrpen odnos mladih do homoseksualnosti

Jaz: Se ti to ne zdi malo v nasprotju, pa si že kdaj videla kako parada izgleda?

- ne nisem, ampak vseeno.

Eva prva odgovori.

3.) Strpen odnos in občutki sočutja do homoseksualnosti

Jaz: Pa ste se že kdaj pogovarjali s kom o homoseksualnosti?

- edino ena učiteljica za slovenščino je to omenila.

Eva odgovori prva, doda novo temo, sočutje in pogovor z učiteljico.

3.) Strpen odnos in občutki sočutja do homoseksualnosti

Jaz: Kaj pa je rekla?

- da tem ljudem ni prijetno, ko ugotovijo, da so pač usmerjeni drugače.

Eva odgovori prva.

6.) Razmišljanje o istospolni usmerjenosti

Jaz: Dobro si mu odgovorila.

- kako pa potem najdeš partnerja!? V čem je potem tukaj fora? Kako lahko obstajajo taki ljudje, kako se to lahko zgodi, da so istospolno usmerjeni.

Eva doda novo temo, razmišljanje o istospolni usmerjenosti.

1.) Nepoznavanje razvoja homoseksualnosti

Matej: Najbrž je že skoz. Leonardo je bil.

- ravno tega ne razumem, kako sploh pride do tega.

Eva dopolni Matej in ponovno izpostavi temo nastanka homoseksualnosti.

2.) Nestrpen odnos mladih do homoseksualnosti

Jaz: Kakšno imate pa vi mnenje?

- nič nimam proti njim, ampak mi gredo pa na živce tiste dve iz šole. Vse me moti. Zganjala je tako paniko, ker ji je ena punca rekla da ne bo njena punca. To je tista, ki hoče bit kot fant.

Eva odgovori prva in izrazi neprijetno občutje, jezo.

4.) Občutek ogroženosti pred zanimanjem oseb istega spola

Julija: Ne vem kaj bi naredila, ne morem si predstavljati tega.

- jaz bi poskusila ugotoviti če sem ji jaz všeč.

Eva doda novo temo, strah pred zanimanjem istega spola.

7.) Sprejemanje prijatelja homoseksualca

Matej: Jaz bi lahko resno rekel, samo potem bi mi verjeli.

- pri tebi je drugače, ker tebe imajo že zdaj.

Eva nasprotuje Mateju, doda novo temo, Matejevo usmerjenost.

7.) Sprejemanje prijatelja homoseksualca

Jaz: Nekaj je, ko ne vedo da ste, drugo pa ko izvedo da ste. Takrat je drugače. Od ene moje prijateljice so starši čisto uredu, ampak so vseeno potrebovali nekaj let da so sprejeli njeno usmerjenost. Ona se je odselila od doma - kako si pa to sprejela? Ampak ali si predstavljaš da ti reče da si ji ti všeč?

Eva prva postavi vprašanje in pokaže zanimanje.

5.) Homoseksualci naj ne bi imeli otrok

Julija: Potem si ga bodo pa razdelili na tri?

- to je pa meni sramotno.

Eva doda novo temo, neprijetno občutje, jezo.

3.) Strpen odnos in občutki sočutja do homoseksualnosti

Matej: Mi, ki smo malo bolj kmečki, bogi otrok.

- čeprav če pogledaš Ljubljanci to drugače sprejemajo kot mi. Bistvo je v vasi in mestu, tu se opazijo razlike.

V mestu so še vedno bolj tolerantni.

Eva doda novo temo, različno sprejemanje homoseksualnosti v mestu in na vasi.

3.) Strpen odnos in občutki sočutja do homoseksualnosti

Matej: Če se bo tam nekdo držal za roke bo vse uredu.

- bodo pač šli mimo.

Eva se strinja z Matejem.

2.) Nestrpen odnos mladih do homoseksualnosti

Jaz: V Sloveniji je težava ker se istospolni partnerji ne morejo poročiti.

- ali pa če se ne poročijo.

Eva prva odgovori.

5.) Homoseksualci naj ne bi imeli otrok

Julija: Če bosta fantka imela bo gej.

- če bo punčka bo pa lezbijka?

Eva se strinja z Julijo.

2.) Nestrpen odnos mladih do homoseksualnosti

Matej: To malo lepše zgleda (dve ženski, kot dva moška).

- ne, pa ne!

Eva nasprotuje Mateju, izrazi neprijetno občutje.

7.) Sprejemanje prijatelja homoseksualca

Julija: Meni ne bi bilo nič drugače.

- meni bi bilo pa bedno.

Eva nasprotuje Juliji.

7.) Sprejemanje prijatelja homoseksualca

Matej: Zdi se mi da jih ne.

- ker jih nobeden ne. V cerkvi že tako gledajo da pred poroko ne smeš imeti odnosov, tako da najbrž tudi istospolnih ne.

Eva se strinja z Matejem.

3.) Strpen odnos in občutki sočutja do homoseksualnosti

Jaz: Bodimo realni, dejstvo je, da jih družba ne mara. Ste kdaj pomislili zakaj ne?

- eni jim sploh niso podobni, so čisto normalni.

Eva prva odgovori.

6.) Razmišljanje o istospolni usmerjenosti

Luka: Večina.

- jaz ne bi nikoli razmišljala tega. Če je punca dovolj stroga najde tudi takšnega da naredi zanjo toliko kot bi kakšna ženska.

Eva nasprotuje Luki in doda novi temi, strogost deklet, ustrežljivost fantov.

7.) Sprejemanje prijatelja homoseksualca

Julija: Ker potem ugotovijo da v bistvu niso istospolno usmerjeni.

- drugače je Matej to

Eva doda novo temo, Matejevo usmerjenost.

7.) Sprejemanje prijatelja homoseksualca

Matej: Pa nisem to, ne znam povedat.

- pri Mateju se ne bi nič spremenili, ker z njegovim najboljšim prijateljem že tako in tako zgleda da sta.

Eva doda novo temo, sprejemanje prijatelja homoseksualca.

7.) Sprejemanje prijatelja homoseksualca

Jaz: Tako vaju jemljejo ljudje?

- vedno rečejo ali sta slučajno ta dva...?

Eva prva odgovori, doda novo temo predsodkov ljudi.

7.) Sprejemanje prijatelja homoseksualca

Matej: Tako sva prišla skupaj h Evi na obisk. In je takoj eden rekel kaj pa te dva tukaj. Takoj sva bila, čeprav sva samo sedela na klopci.

-potem ju je drug vprašal, ali sta k Evi prišla, je kdo zaljubljen vanjo ali sta vidva slučajno tako malo? Vsak jima to reče. Res izgledata tako kot da sta. Prav zafirkavajo ju.

Eva ponovno izpostavi temo predsodkov ljudi.

7.) Sprejemanje prijatelja homoseksualca

Matej: Večinoma tako, se smejiijo najprej potem pa čez nekaj minut pridejo vprašat nazaj ali sva res.

- jaz njega že sedaj jemljem kot da je, tako da.

Eva ponovno izpostavi temo sprejemanja prijatelja homoseksualca.

7.) Sprejemanje prijatelja homoseksualca

Luka: Če sem njegov sošolec, meni je tudi normalno.

- ponavadi je tako da punca prespi pri puncu, ampak ta dva pa prespita vsak vikend drug pri drugem! In to ni čisto normalno.

Eva doda novo temo spanja dveh fantov skupaj.

7.) Sprejemanje prijatelja homoseksualca

Matej: Povem da grem in pridem jutri. Očetu sem ravno rekel, da sva se skregala in je samo vprašal kako pa to?

- na naši šoli sta samo onadva taka.

Eva doda novo temo drugačnosti in vidnosti.

7.) Sprejemanje prijatelja homoseksualca

Matej: Jaz v Novo mesto, on pa v Ljubljano. Samo meni bo res dolgčas, ker ko se en dan nisem z njim pogovarjal mi je bilo res dolgčas.

- saj jaz sem trdila, da ga bo itak pustil, ampak kar vztrajata. Ampak ko jima rečeš da sta to, potem še bolj zanalašč.

Eva doda novo temo namenskega izkazovanja.

Posnetek 3, SPLAV

1.) Vedenje o splavu, posilstvu

Matej: Smo gledali film, kako vzamejo otrok ven ko naredijo splav in je popolnoma raztrgan...

- moja mami je imela spontani splav pri šestih tednih.

Eva doda novo temo spontanega splava in osebno izkušnjo matere.

1.) Vedenje o splavu, posilstvu

Petra: Lahko zaradi padca, stresa, lahko te kdo udari, lahko zaradi alkohola, mamil.

- in to mi je šele zdaj povedala...je rekla, da je čisto isto kot je v knjigah narisano, kako je prikazano.

Eva ponovno izpostavi temo spontanega splava svoje matere.

3.) Argumenti proti splavu

Petra: Meni gre recimo ne živce ko nekateri rečejo si s tem ubil otroka. Ja saj ima prav, ena ki je že čez 20 let stara okej no. V mojem primeru, da bi mi govorili boš s tem ubila otroka. Jaz bi šla splav naredit Jaz moram misliti na to, da bom naredila šolo in tako.

- no saj potem moraš pa paziti da tega ne počneš pri teh letih!

Eva nasprotuje Petri.

3.) Argumenti proti splavu

Petra: Vem, saj, samo nikoli ni stoodstotno

- meni se zdi to tako, da res ubiješ otroka.

Eva doda novo temo, uboj otroka.

3.) Argumenti proti splavu

Petra: Otrok na začetku ni nič

- ja pa je otrok. Če ne paziš si si sam kriv in boš pač ubil otroka in nosil posledice.

Eva ponovno nasprotuje Petri.

3.) Argumenti proti splavu

Petra: Točno tako, bravo.

- pa se vi poslušate?! Govorimo da ne moreš še pri teh letih, ker si še premlad, in da moraš pazit na to. Halo!

Eva doda novo temo, primerne starosti za spolne odnose..

1.) Vedenje o splavu, posilstvu

Petra: Kaj pa če ne nekdo posili?

- meni se zdi da je posilstva malo, malo možnosti, lahko prvič tudi kar že zanosiš?

Eva nasprotuje Petri in postavi vprašanje.

3.) Argumenti proti splavu

Julija: Ampak vsaj trpel ne bi.

- moj stric je prizadet. Res je da se matraš s tem, joj no...sploh ne vem kaj naj povem. Ampak jaz sem proti temu da otroka ubijate.

Eva doda novo temo, prizadetosti otroka.

1.) Vedenje o splavu, posilstvu

Matej: Sem razmišljal, pa ne znam povedati.

- ali si proti splavu?

Eva postavi Mateju vprašanje.

3.) Argumenti proti splavu

Petra: Ja, tista, ki se s stalnim partnerjem se ne bo zaščitila in potem ji je vseeno dobila otroka ali ne, potem me pa jezi, če bo šla splav naredit. Ni se zaščitila in šla splavit! Je vedela v kaj se je spuščala.

- saj to že skoz govorim!

Eva se strinja s Petro.

3.) Argumenti proti splavu

Petra: Joj ne vem, zakaj sem potem sploh za. V tistem primeru, ko je punca toliko stara kot mi.

- potem se pa ne spuščaj v to! Razen če te kdo posili in tako.

Eva nasprotuje Petri, doda novo temo, posilstva.

6.) Lastna odgovornost

Petra: Če ti bo nekdo všeč...

- moraš pač znat reči ne!

Eva nasprotuje Petri in doda novo temo, samoodgovornosti.

6.) Lastna odgovornost

Matej: Veliko jih ne zna reči ne.

- to si pa pač sam kriv!

Eva nasprotuje tudi Mateju in ponovno izpostavi temo samoodgovornosti.

6.) Lastna odgovornost

Luka: Eva ne bi seksala.

- jaz se ne bi izpostavljala.

Eva razjasni Luku svoje mišljenje.

6.) Lastna odgovornost

Matej: Eva ti si zdaj noseča kaj bi zdaj naredila?

- pa ni tako...ne bi se sploh spuščala v to. Ne bi ga naredila!

Eva nasprotuje Mateju.

1.) Vedenje o splavu, posilstvu

Petra: Ne moraš ti splavit ko je že res nekaj.

- kaj pa če prepozno ugotoviš, da si noseč?

Eva postavi vprašanje.

4.) Občutki obsojanja

Jaz: Kaj bi vaši starši naredili, če bi ve tri prišle domov noseče in bi to povedale v času, ko bi bil še rok za splav?

- mene bi mami udarila.

Eva odgovori prva in razjasni kaj bi se doma zgodilo.

4.) Občutki obsojanja

Jaz: Kaj se vam zdi, naj bo legalen ali nelegalen?

- no saj naj bo legalen, čeprav se mi ne zdi prav.

Eva odgovori na vprašanje prva.

6.) Lastna odgovornost

Petra: V sebi vseeno nosiš to, da si bil noseč.

- skrbiš za otroka in je.

Eva dopolni Petro.

Posnetek 4, SPOLNO NASILJE

1.) Definicija spolnega nasilja, kdo ga izvaja

Jaz: Kaj si predstavljate da je spolno nasilje, kaj vse spada sem?

- da te nekdo posili.

Eva odgovori prva.

3.) Pripoved o spolnem nasilju

Julija: Mislim, da ne moreš reči kdo, ga ne prepoznaš, kdorkoli je lahko.

- bi nekaj povedala, pa bo meni neprijetno

Eva doda novo temo in izrazi neprijeten občutek.

1.) Definicija spolnega nasilja, kdo ga izvaja

Jaz: Kaj so recimo še znaki spolnega nasilja?

- jokajo, velikokrat tudi pozabijo kaj se je naredilo. Ampak ko se spet pogovarjaš o tem se spet spomnijo.

Eva odgovori prva, doda novo temo, pozabljanje spolnega nasilja.

3.) Pripoved o spolnem nasilju

Jaz: Ja, imaš prav, ljudje pozabijo, potlačijo spomin.

- meni se je to zgodilo, nisem bila posiljena ali kaj takega. Sem se čuvala pri nekom. Ampak kadar sem hotela risati, barvice,liste sem mogla gledati kako si ga je človek drkal. In sem pozabila kakor sem rekla. Potem smo se pa zadnjič spet pogovarjali o teh stvareh se spomniš vsega tega in ti je ful čudno vse. Jaz si tega nisem upala

povedati doma in nisem povedala dolgo časa. Sem se pa manj družila s to osebo in tako je bilo neprijetno ker te je šlatal in vse delal s tabo. Pač čudno ti je. Jaz sem takrat v vrtec hodila. Jaz tega nisem povedala nobenemu. Ne spomnim se kako so starši izvedeli, tega se res ne spomnim, ampak zvedeli so in od takrat naprej se nisem več čuvala in se nismo več družili.

Eva je odgovorila prva z opisom dogodka spolnega nasilja iz svojega življenja ter izrazi zelo neprijeten občutek.

3.) Pripoved o spolnem nasilju

Jaz: To se velikokrat naredi, v skupinskih pogovorih, če je skupina dovolj odprta da si človek upa povedati. Si se potem kdaj s kom o tem pogovorila, vsaj doma?

- ne nismo se potem več pogovarjali, vsi smo vedeli, ampak smo potem kar pozabili.

Eva ponovno izpostavi pripoved o spolnem nasilju.

3.) Pripoved o spolnem nasilju

Jaz: Se bi ti želela s kom pogovoriti? Imaš občutek, da to še danes vpliva nate?

- sigurno tistega fanta nočem več videt, nimam občutka da bi neki vplival name, no ne vem. Tukaj sem prvič povedala komu, ne bi razlagala preveč.

Eva je izrazila neprijeten občutek in pojasnila da se noče več pogovarjati o dogodku, ki se ji je zgodil.

4.) Kaj naučiti otroke in mlade, da do spolnega nasilja ne bi prišlo

Julija: Samo to ne moreš vedeti.

- upaš samo da ne bo nič narobe.

Eva se strinja z Julijo.

4.) Kaj naučiti otroke in mlade, da do spolnega nasilja ne bi prišlo

Petra: Recimo mene so zmeraj učili, da če ti bo kdo hotel dati bonbončke jih ne vzameš in v avto ne greš.

- to so tudi mene učili.

Eva se strinja s Petro.

6.) Sram ob samozadovoljevanju

Jaz: Dobro je tudi da otroku poveš naj vpije na glas, da ga kdo sliši. Da se starši z njimi pogovarjajo.

- kot Tina, ki je taka mirna punca drugače.

Eva doda novo temo, samozadovoljevanje sošolke.

5. posnetek, POČUTJE V SKUPINI

1.) Občutki

Petra: Malo sem te poznala že od prej.

- jaz sem tebe šele zdaj spoznala, prej sem samo vedela kako ti je ime..

Eva dopolni Petro.

1.) Občutki

Luka: Samo prvič.

- meni pa tudi prvič ni bilo, ker si bila ti takšna do nas, odprta in tako.

Eva nasprotuje Luki.

2.) Predlogi

Luka: Nič, je bilo uredi.

- lahko bi gledali kakšen film, po resničnih dogodkih.

Eva doda novo temo, predlogov.

1.) Občutki

Jaz: Kaj bi naredili, da bi si vsak upal vse povedati?

- meni je bilo pa ravno to tukaj, da sem lahko vse povedala. Če bi bila s kom drugim v skupini jaz ne bi hotela toliko povedati.

Eva odgovori prva.

1.) Občutki

Jaz: Kako se vam zdi da se 15 letniki pogovarjajo o spolnosti? Bi bilo koristno, da bi bila ena skupina, kjer bi se pogovarjalo o spolnosti? Ali ne, ker bi se preveč zafirkavali?

- če bi bila taka skupina bi se dalo pogovarjati. Mi prej nismo bili nekaj res najboljši prijatelji med seboj. Nikoli se nismo pogovarjali o teh stvareh. Če bi bila tukaj kakšna moja najboljša prijateljica tukaj se ne bi mogla tako pogovarjati kot sedaj, bi mi bilo težje. Tako mi je pa čisto uredu da smo mi.

Eva odgovori prva, doda novo temo lažjega pogovarjanje z osebami s katerimi nismo najboljši prijatelji.

2.) Predlogi

Jaz: Če bi se že pogovarjali o spolnosti, kje bi se pogovarjali?

- lahko bi se z eno odraslo osebo.

Eva odgovori prva in doda novo temo, pogovora z odraslo osebo.

2.) Predlogi

Petra: V šoli bi lahko imeli spolno vzgojo.

- bi ti bilo težje, ne bi si upala toliko vprašati, bi ti bilo nerodno, kakor če si manjša skupina.

Eva razjasni Petri.

2.) Predlogi

Matej: Bilo bi malo bolj sproščeno pa tudi po mojem se tega nebi dalo delat u šoli brez učiteljev ker to pač ne gre ker bi hoteli biti zraven.

- saj spoznaš, če bi imeli večkrat recimo

Eva nasprotuje Mateju.

1.) Občutki

Matej: Ne grem danes od tukaj nimam občutkov, vsi srečni in veseli.

- ne bi še šla.

Eva se strinja z Matejem.

JULIJA

Posnetek 1, GOVOR S SPOLNOSTI

2.) V šoli se o spolnosti govori prikrito in v hecu

Petra: V šoli se zmeraj govori tako norčavo, pa o tem kaj je prav in kaj ni tudi premalo.

- pa govorijo, da ko enkrat s kom, potem ti je itak vseeno s kom in kolikokrat. Drugače pa se nič ne govori v šoli pa tako.

Julija nasprotuje Petri in doda novo temo, brezbriznosti do spolnega partnerja.

2.) V šoli se o spolnosti govori prikrito in v hecu

Jaz: Zakaj pa misliš da se premalo govori?

- ker je ljudi strah.

Julija odgovori prva in pojasni, da se ljudje na pogovarjajo o spolnosti ker jih je strah.

2.) V šoli se o spolnosti govori prikrito in v hecu

Matej: Samo mogoče bo kdaj situacija, pa ne boš znal reagirati.

- se nič ne govori.

Julija ponovno izpostavi, da se v šoli nič ne govori.

6.) Pogovoru o spolnosti s starši se izogibajo tako starši kot mladi

Jaz: Kaj si se pa ti pogovarjala?

- jaz se nisem nič, edino to, da ne še zdaj.

Julija odgovori prva.

2.) V šoli se o spolnosti govori prikrito in v hecu

Luka: Največ iz knjig od osebe pa...bolj od nobenega, saj se z nobenim ne pogovarjam. Pa na internetu tudi ni velik.

- lani smo se pogovarjali pri biologiji, ampak je rekla, da ne smemo povedat da smo se pogovarjali o tem. Pa letos tudi, ko imamo rojstvo otroka. Drugače pa povsod malo. Še temu ginekologu je bilo tako nerodno, je skož gledal v tla.

Julija doda nove teme; pogovora o spolnosti pri pouku biologije, dejstva da o tem ne smejo govoriti in nerodnosti ginekologa.

3.) Govor o spolnosti v javnosti

Jaz: Od kje ste torej največ izvedeli o spolnosti?

- povsod malo.

Julija odgovori prva.

2.) V šoli se o spolnosti govori prikrito in v hecu.

Jaz: Sem pa res pričakovala, da imate pogovora o spolnosti sedaj kaj več v šoli kot smo mi imeli, pa vidim da nimate.

- ne, nič.

Julija odgovori prva.

2.) V šoli se o spolnosti govori prikrito in v hecu

Jaz: Pa bi želeli imeti (pogovore o spolnosti)?

- lahko bi bilo.

Julija odgovori prva in doda novo temo, pogovorov o spolnosti v šoli.

1.) Obisk ginekologa v šoli, ki mu je bilo kot odraslemu nerodno

Matej: Samo ni nič odgovarjal na vprašanja, mislim da mu je časa zmanjkalo.

- on je vmes govoril, vključil je zraven.

Julija nasprotuje Mateju in razjasni da je ginekolog odgovarjal na vprašanja med pogovorom.

6.) Pogovoru o spolnosti s starši se izogibajo tako starši kot mladi

Matej: Z nekom, ki mu zaupaš.

- jaz sigurno ne bi spraševala kakšnega odraslega.

Julija doda novo temo, ne spraševanja odraslih, izrazi neprijeten občutek sram pred spraševanjem odraslih.

7.) Mladi se odločijo za spolnost, ko čutijo, da so pripravljeni in osebi lahko zaupajo

Eva: Ko bo trenutek pravi, ko boš vedel da si pripravljen in da to hočeš ko boš vedel, da tej osebi lahko zaupaš.

Jaz ne bi mogla, da bi bil to moj fant in bi nekaj časa hodila, jaz bi hotela da bi bilo to dolgo trajalo, pa da mu lahko zaupam pa tako.

- jaz bi samo dopolnila Evo. Ko imaš fanta že dolgo in mu res zaupaš. Ne da mu potem ni všeč in da te kar pusti.

Julija se strinja z Evo, doda novo temo strah pred zapustitvijo.

9.) Neprijetna občutja (sram, jeza)

Matej: Najbrž smo mi malo prej pripravljeni kot punce. Glih zaradi tega, ker nismo tako čustveni, vsaj prvič.

- vam je itak vseeno s katero prvič.

Julija ponovno poudari temo brezbržnosti fantov do deklet.

4.) Mladi so izpostavili, da je veliko mladih pri prvi spolnosti opitih

Jaz: Zmanjša ti razumnost, poveča ti čustvenost.

- takrat ko si pijan ne znaš razmišljati, ne zavedaš se kaj delaš.

Julija odgovori prva.

10.) Pomembne lastnosti partnerja

Jaz: Kaj vam je še pomembno pri človeku?

- saj če nekoga prvič vidiš, ne moreš vedeti kakšen je.

Julija odgovori prva, doda novo temo poznavanja človeka.

10.) Pomembne lastnosti partnerja

Matej: Samo nekateri so pa lepi fantje, z debelimi puncami, njim recimo ni pomembno.

- so pa lahko dolgo prijatelji s to osebo in vidijo kakšna je v resnici. Ali pa so jim takšni všeč.

Julija se strinja z Matejem, ponovno poudari dobro poznavanje človeka in doda novo temo simpatičnosti.

10.) Pomembne lastnosti partnerja

Matej: Ampak če si dolgo skupaj se potem nimaš kaj več pogovarjati.

- pri meni pa ni tako, midve s prijateljico se imava vedno dovolj za pogovarjati.
Julija nasprotuje Mateju.

8.) Mladim se je lažje pogovoriti s prijatelji in nekaterimi odraslimi, kot s starši

Jaz: Očitno je res odnos med fanti in med dekleti malo drugačen.

- saj ampak punce se pa večkrat skregajo in na drugačen način.

Julija doda novo temo, različnosti odnosov med dekleti in med fanti.

5.) Izraženi strahovi ob prvi spolnosti

Eva: Pač nova stvar, da bo to prvič, vsi o tem govorimo, to je dobro, strah pa ravno tega kako bo.

- pa eni pravijo, da boli. Pač da poskusiš, da vidiš kako je.

Julija se strinja z Evo in doda novo temo, bolečine ob spolnem odnosu.

5.) Izraženi strahovi ob prvi spolnosti

Matej: V bistvu me ni tako strah. Veselim se tega, da bom prvič, da znaš prijateljem povedat...

- vidiš, da se potem fantje res hvalite.

Julija ponovno poudari temo hvaljenja fantov in izrazi neprijeten občutek, jezo.

5.) Izraženi strahovi ob prvi spolnosti

Petra: Če se ne bi hvalil in govoril okoli, bi bilo najbrž uredno.

- obema bi bilo tako, malo nerodno.

Julija doda novo temo sramu po spolnem odnosu.

11.) Kako bi sami razložili spolnost mlajšim

Matej: Če sta odločena o tem, pa bi svetoval, drugače pa sama najbolje vesta. Kaj naj naredita pred tem, zaščita in tako.

- če hočeta, pa tudi če jima ti rečeš ne, bosta imaš kaj narediti.

Julija se strinja z Matejem.

Posnetek 2, HOMOSEKSUALNOST

1.) Nepoznavanje razvoja homoseksualnosti

Petra: Da si ponosen? Ne vem.

- a ni to tisto ko so geji? Sem nekaj slišala.

Julija pojasni kaj je parada ponosa.

2.) Nestrpen odnos mladih do homoseksualnosti

Petra: Meni je nagravžno, kaj to počnejo!

- kot pri zgodovini razlagala učiteljica, ko so bili vojaki sami fantje in potem so bili s fanti, niso imeli punc.

Julija doda novo temo homoseksualnih odnosov med fanti v vojski.

3.) Strpen odnos in občutki sočutja do homoseksualnosti

Matej: To imajo nekateri prav gibe in tako, ampak niso vsi takšni. Poznam človeka, ki je čisto normalen, sploh nisem vedel.

- koliko je star

Julija postavi vprašanje.

7.) Sprejemanje prijatelja homoseksualca

Jaz: Kakšen bi bil občutek, če bi vam najboljša prijateljica/prijatelj povedal, da je homoseksualec?

- ne vem kaj bi naredila, ne morem si predstavljati tega.

Julija odgovori prva.

4.) Občutek ogroženosti pred zanimanjem oseb istega spola

Matej: Jaz sem se to že pogovarjal, mislim, da bi bilo tako kot do sedaj.

- samo potem je problem, ker bi tvoj prijatelj začel tebe osvajat.

Julija doda novo temo, zanimanje oseb istega spola.

3.) Strpen odnos in občutki sočutja do homoseksualnosti

Matej: Oče ga je direktno ven poslal, lani si je zaslužil dovolj, da je dobil internet, fanta ima pa iz Anglije. Živita pa v Ljubljani.

- ampak to pa ni lepo, da so ga starši ven vrgli.

Julija doda novo temo, odnos staršev do svojih otrok homoseksualcev

5.) Homoseksualci naj ne bi imeli otrok

Luka: Kdo bo pa potem starš?

- potem si ga bodo pa razdelili na tri?

Julija postavi vprašanje.

5.) Homoseksualci naj ne bi imeli otrok

Luka: Potem bo imel otrok dva geja za starša. Odvisno kako ga bosta vzgajala.

- če bosta fantka imela bo gej.

Julija doda novo temo, spolno usmerjenost otrok homoseksualcev.

5.) Homoseksualci naj ne bi imeli otrok

Eva: Če bo punčka bo pa lezbijka?

- ni nujno, morda ji bodo bolj fantje všeč, če bo imela dva očita.

Ponovno izpostavi temo spolne usmerjenosti otrok.

5.) Homoseksualci naj ne bi imeli otrok

Luka: Malo večja možnost je (da bo otrok homoseksualec).

- odvisno kako bi ga vzgajali.

Julija doda novo temo vzgoje otrok homoseksualcev.

7.) Sprejemanje prijatelja homoseksualca

Jaz: Če bi bil recimo vaš brat ali sestra homoseksualec, kako bi ga sprejeli?

- meni ne bi bilo nič drugače.

Julija odgovori prva.

6.) Razmišljanje o istospolni usmerjenosti

Jaz: Kaj mislite koliko mladih razmišlja o tem, da so jim všeč istospolni partnerji?

- vsaj večina.

Julija odgovori prva.

1.) Nepoznavanje razvoja homoseksualnosti

Jaz: Zakaj pa mislite, da se jih potem razkrije tako malo?

- ker potem ugotovijo da v bistvu niso istospolno usmerjeni.

Julija odgovori prva.

7.) Sprejemanje prijatelja homoseksualca

Eva: Jaz njega že sedaj jemljem kot da je tako da

- meni je Matej čisto normalen.

Julija se strinja z Evo.

Posnetek 3, SPLAV

1.) Vedenje o splavu, posilstvu

Jaz: Veste kako se ga naredi?

- nekaj z eno iglo.

Julija odgovori prva.

2.) Argumenti za splav

Jaz: Kakšno imate pa mnenje o splavu?

- če si premlad, potem ni nič narobe če ga narediš.

Julija odgovori prva, doda novo temo, starost kot razlog za splav.

2.) Argumenti za splav

Petra: Še sama ne vem kaj narest. Splav defenitivno
- saj če premlad rodiš lahko umreš zraven...
Julija ponovno izpostavi temo starosti ob nosečnosti kot razlog za splav.

2.) Argumenti za splav
Matej: V bistvu je čudno, ker potem ga ubiješ.
- ampak vsaj trpel ne bi.
Julija nasprotuje Mateju.

2.) Argumenti za splav
Matej: Petra, to je ona rekla, in bi bil njen otrok. Ona bi zapravila življenje, ne ti... Ona je proti temu, da bi ga ti naredila in bi ga ti isto naredila
- a ni bolje, da umre otrok, ki še sploh ni otrok, ko da se potem matraš.
Julija doda novo temo.

5.) Občutki sočutja
Matej, Luka, Petra: Ne.
- to je čisto odvisno. Naj se postavijo v njihovo kožo.
Julija nasprotuje trem sogovornikom.

2.) Argumenti za splav
Jaz: Kaj bi pa rekli za otroka, ga obdržati ali ne?
- da ne imeti otroka.
Julija odgovori prva.

6.) Lastna odgovornost
Jaz: Kakšne mislite da so posledice po splavu če ga ali če ga ne narediš?
- če ga narediš nimaš otroka, če ga ne, ga pa nimaš!
Julija odgovori prva.

Posnetek 4, SPOLNO NASILJE

1.) Definicija in znaki spolnega nasilja, kdo ga izvaja
Jaz: Ja tudi. Kaj pa če te nekdo prisili, da moraš nekaj gledati?
- ja tudi to.
Julija odgovori prva.

1.) Definicija in znaki spolnega nasilja, kdo ga izvaja
Petra: Včasih se dogaja da tudi varuške to počnejo.
- samo to ne moreš vedeti.
Julija nasprotuje Petri.

5. posnetek, POČUTJE V SKUPINI

2.) Predlogi
Eva: Lahko bi gledali kakšen film, po resničnih dogodkih.
- dokumentarec ali kaj podobnega.
Julija se strinja z Evo.

1.) Občutki
Jaz: S kakšnimi občutki greste danes od tukaj?
- neeee!
Julija odgovori prva.

MATEJ

Posnetek 1, GOVOR S SPOLNOSTI

2.) V šoli se o spolnosti govori prikrito in v hecu

Jaz: Torej, kako se vam zdi, da se danes govori o spolnosti na splošno. V šoli recimo?

- se ne govori niti v šoli niti v javnosti.

Matej odgovori prvi.

2.) V šoli se o spolnosti govori prikrito in v hecu

Jaz: To je tako, z leti se človek spremeni, pri 15letih se ti nekaj zdi tako, pri 20 pa drugače. Recimo v šoli imate etiko? Kje se pa v šoli pogovarjate o spolnosti?

- se ne, če se pogovarjam se s prijatelji, drugače se v šoli recimo ne pogovarjamo.

Matej odgovori prvi.

5.) Izraženi strahovi ob prvi spolnosti

Petra: Nikoli pa ne veš kaj pride.

- samo mogoče bo kdaj situacija, pa ne boš znal reagirati.

Matej doda novo temo, neznane situacije.

6.) Pogovoru o spolnosti s starši se izogibajo tako starši kot mladi

Eva: Čim kasneje, to je vse kar so rekli.

- jaz se izogibam, ker se mi zdi čudno pogovarjat o tem, z očetom še bolj kot z mamo.

Matej doda novo temo izogibanja pogovoru s starši, posebej z očetom.

8.) Mladim se je lažje pogovoriti s prijatelji in nekaterimi odraslimi, kot s starši

Jaz: Matej, se je tebi lažje pogovarjati z moškimi?

- ne vem, s prijatelji, tako sproščeno in iskreno.

Matej odgovori prvi.

8.) Mladim se je lažje pogovoriti s prijatelji in nekaterimi odraslimi, kot s starši

Petra: Moj stric je zdravnik in mi včasih kaj pove, njemu ni tako nerodno.

- jaz ne vem od kje sem zvedel, mimogrede? Ginekolog ni nič novega povedal, pa še nerodno mu je bilo, ampak je odgovarjal na vprašanje med svojo razlago.

Matej nasprotuje Petri.

2.) V šoli se o spolnosti govori prikrito in v hecu

Jaz: Kaj? To je pa problem, mi smo vsaj malo govorili o tem, jaz sem mislila, da sedaj več govorite kot smo mi, pa očitno ne.

- mi smo tudi reševali ena vprašanja, kjer smo fantje odgovarjali na vprašanja za punce, punce pa za fante.

Matej doda novo temo.

3.) Govor o spolnosti v javnosti

Eva: Mimogrede slišiš od koga.

- kar tako smo malo pobrali, sej v drugem razredu se zdaj kar menijo med sabo.

Matej se strinja z Evo, doda novo temo, poznavanje pogovorov otrok o spolnosti.

1.) Obisk ginekologa v šoli, ki mu je bilo kot odraslemu nerodno

Eva: Mi smo tudi vprašanja napisali.

- samo ni nič odgovarjal na vprašanja, mislim da mu je časa zmanjkalo.

Matej nasprotuje Evi.

1.) Obisk ginekologa v šoli, ki mu je bilo kot odraslemu nerodno

Julija: On je vmes govoril, vključil je zraven.

- ja res mu je bilo nerodno.

Matej ponovno izpostavi nerodnost ginekologa.

3.) Govor o spolnosti v javnosti

Jaz: V šoli vam je bilo najbrž tudi nerodno vprašati, da bo kdo mislil kako tega ne veš?

- potem pa vidiš, da noben tega ne ve. Kar me je zanimal nisem nikoli vprašal, sem kar zvedel nekako.

Matej doda novo temo, nerodnosti pred spraševanjem o spolnosti.

3.) Govor o spolnosti v javnosti

Jaz: Kaj pa česar še nisi izvedel? Ste kdaj po internetu kaj iskali? Obstaja drugače takšna zanimiva stran o vseh mogočih vprašanih med. over. net., če poznate?

- to sem pa že našel, ko sem delal referat o anoreksiji.

Matej odgovori prvi.

8.) Mladim se je lažje pogovoriti s prijatelji in nekaterimi odraslimi, kot s starši

Eva: S to osebo s katero nameravaš to narediti. S prijateljico, s to kot že do zdaj.

- z nekom, ki mu zaupaš.

Matej se strinja z Evo.

5.) Izraženi strahovi ob prvi spolnosti

Eva: To je težko, ne moreš vedeti. Lahko je tudi to, da bo mogoče toliko časa čakal samo na to, potem pa te pusti...

- lahko toliko časa samo hlina, potem pa...

Matej se strinja z Evo in se postavi na stran deklet.

7.) Mladi se odločijo za spolnost, ko čutijo, da so pripravljeni in osebi lahko zaupajo

Jaz: Ste že kdaj slišali koliko časa se človek lahko pretvarja pred nekom? Vsaj dve leti. Šele potem vidimo kakšen je v resnici. Torej Matej, kdaj ti misliš, da ste pripravljeni fantje?

- najbrž smo mi malo prej pripravljeni kot punce. Glih zaradi tega, ker nismo tako čustveni, vsaj prvič.

Matej doda novo temo, pripravljenosti fantov in deklet na spolnost.

7.) Mladi se odločijo za spolnost, ko čutijo, da so pripravljeni in osebi lahko zaupajo

Jaz: Kako veš, kdaj spoznaš pravega človeka.

- ja že veš, tako kakšno leto, da si res pripravljen če pa nisi, pa še dlje.

Matej odgovori prvi.

8.) Mladim se je lažje pogovoriti s prijatelji in nekaterimi odraslimi, kot s starši

Eva: Ko si z osebo dolgo časa, tam eno leto, da si upaš s to osebo.

- s prijatelji se to normalno pogovarjam.

Matej doda novo temo, sproščenega pogovarjanja o spolnosti s prijatelji.

4.) Mladi so izpostavili, da je veliko mladih pri prvi spolnosti opitih

Petra: Saj veš kdaj je prav in lahko, to sam veš.

- veliko jih je pa pijanih prvič. Takrat ko ne veš kaj delat lahko tudi kaj takega.

Matej doda novo temo, opitosti mladih pri prvi spolnosti.

4.) Mladi so izpostavili, da je veliko mladih pri prvi spolnosti opitih

Eva: Skoz pa govorite o tej pijanosti!

- saj ne da bi sega šel zdaj napit in pol bi...

Matej ponovno izpostavi temo opitosti z alkoholom.

4.) Mladi so izpostavili, da je veliko mladih pri prvi spolnosti opitih

Jaz: Ste kdaj razmišljali kaj ti naredi pijanost?

- narediš tisto kar si hotel narediti, ko trezen ne upaš.

Matej odgovori prvi.

10.) Pomembne lastnosti partnerja

Jaz: S kakšnim človekom bi si pa želeli?

- da mu zaupaš, da si dolgo z njim.

Matej odgovori prvi.

10.) Pomembne lastnosti partnerja

Eva: Da te ta oseba ne izda.

- da ne gre stran, potem ko je kaj narobe, da te ne zapusti.

Matej se strinja z Evo.

10.) Pomembne lastnosti partnerja

Luka: Z žensko, čisto odvisno od okoliščin. Pa seveda da osebi zaupam, da sem dolgo z njo
- samo nekateri so pa lepi fantje, z debelimi puncami, njim recimo ni pomembno.
Matej doda novo temo fizično lepoto.

10.) Pomembne lastnosti partnerja

Eva: včasih gledaš tudi na to, da počneta podobne stvari.
- ampak če si dolgo skupaj se potem nimaš kaj več pogovarjati.
Matej nasprotuje Evi.

5.) Izraženi strahovi ob prvi spolnosti

Petra: Mene je bolj strah s kom in kje.
- v bistvu me ni tako strah. Veselim se tega, da bom prvič, da znaš prijateljem povedat...
Matej doda novo temo, pripovedovanje prijateljem o svoji spolnosti.

5.) Izraženi strahovi ob prvi spolnosti

Jaz: Kaj mislite, bi se potem spremenilo?
- če sta zares zaljubljena potem nič, drugače pa tako malo bi te bil sram. Pa drugič bi bilo potem lažje.
Matej odgovori prvi, doda novo temo, nerodnosti med partnerjema.

11.) Kako bi se sami razložili spolnost otrokom

Eva: Okej, če sta oba za to pa dovolj dolgo skupaj... Ampak najbrž se nebi pogovarjala.
- če sta odločena o tem, pa bi svetoval, drugače pa sama najbolje vesta. Kaj naj naredita pred tem, zaščita in tako.
Matej se strinja z Evo.

Posnetek 2, HOMOSEKSUALNOST

1.) Nepoznavanje razvoja homoseksualnosti

Eva: V zvezi s parado in ponosom.
- en sprevod nečesa.
Matej pojasni kaj je parada ponosa.

1.) Nepoznavanje razvoja homoseksualnosti

Jaz: Ja, imaš prav.
- tisto ko grejo na ulice?
Matej postavi vprašanje.

3.) Strpen odnos in občutki sočutja do homoseksualnosti

Eva: Ni prav.
- to je tako kot bi tebi nekdo rekel, da ne smeš imeti fanta, isto
Matej nasprotuje Evi.

3.) Strpen odnos in občutki sočutja do homoseksualnosti

Jaz: Glede homoseksualnosti ljudje dolgo vedo da so, ampak preden drugim priznajo javnosti, da se razkrijejo mine veliko časa.
- eni šele ko so poročeni ugotovijo da so.
Matej razjasni svoje mnenje o razkrivanju homoseksualnosti.

3.) Strpen odnos in občutki sočutja do homoseksualnosti

Jaz: Najbrž so vedeli, samo priznati si še niso zmogli.
- ja zakaj se pa potem poročijo?
Matej odgovori prvi, s tem, da postavi vprašanje.

3.) Strpen odnos in občutki sočutja do homoseksualnosti

Julija: Kot pri zgodovini razlagala učiteljica, ko so bili vojaki sami fantje in potem so bili s fanti, niso imeli punc.
- to je isto v zaporu.
Matej dopolni Julijo.

1.) Nepoznavanje razvoja homoseksualnosti

Jaz: Kdaj mislite, da se je razvila istospolnost?

- najbrž že skoz. Leonardo je bil.

Matej odgovori prvi.

3.) Strpen odnos in občutki sočutja do homoseksualnosti

Petra: Pa ne vem...če bi meni nekdo zaupal, da je homoseksualec in bi se pred mano ljubčkal tam z moškimi bi znorela, živčni zlom dobila.

- to imajo nekateri prav gibe in tako, ampak niso vsi takšni. Poznam človeka, ki je čisto normalen, sploh nisem vedel.

Matej doda novo temo, resnično poznavanje homoseksualca.

3.) Strpen odnos in občutki sočutja do homoseksualnosti

Julija: Koliko je star?

- 23.

Matej razjasni zgodbo.

3.) Strpen odnos in občutki sočutja do homoseksualnosti

Eva: Pa staršem je povedal?

- so ga pri 15 vrgli ven iz stanovanja.

Matej ponovno izpostavi zgodbo.

3.) Strpen odnos in občutki sočutja do homoseksualnosti

Luka: Kje pa živi sedaj?

- pri fantu.

Matej ponovno izpostavi zgodbo.

3.) Strpen odnos in občutki sočutja do homoseksualnosti

Luka: Samo tisti dve iz šole.

- ja no jaz ga še kar poznam, sva se že pogovarjala.

Matej ponovno izpostavi resnično poznavanje homoseksualca.

3.) Strpen odnos in občutki sočutja do homoseksualnosti

Petra: Ravno zadnjič sem videla dve priseljenki, ena ima kratke rdeče lase, ki sta se za roki držale. Po cesti sta hodile, dve stari več kot trideset in sta šle skupaj po nakupih sva jih z mami videle.

- prijateljici mogoče?

Matej nasprotuje Petri.

7.) Sprejemanje prijatelja homoseksualca

Eva: Jaz bi poskusila ugotoviti če sem ji jaz všeč.

- jaz sem se to že pogovarjal, mislim, da bi bilo tako kot do sedaj.

Matej ponovno izpostavi temo resničnega poznavanja homoseksualca.

3.) Strpen odnos in občutki sočutja do homoseksualnosti

Petra: Ja! Njihova stvar, če jim je všeč naj bo pač tako, ampak moški in ženska pašeta skupaj. To je nekaj normalnega.

- ker se lepo ujema. Nekje nekaj več, drugje manj.

Matej z ironijo nasprotuje Petri.

4.) Občutek ogroženosti pred zanimanjem oseb istega spola

Luka: Vse uredu, dokler se ne spušča vame.

- če pove, je vse uredu.

Matej nasprotuje Luki.

3.) Strpen odnos in občutki sočutja do homoseksualnosti

Jaz: Menda imajo homoseksualci najmanj težav s prijatelji, saj jih imajo že od prej za prijatelje in jih tako jemljejo. Težave so ponavadi z družino. Tisti fant ti je kaj povedal o tem?

- oče ga je direktno ven poslal, lani si je zaslužil dovolj, da je dobil internet, fanta ima pa iz Anglije. Živita pa v Ljubljani.

Matej ponovno izpostavi temo zgodbe o fantu.

6.) Razmišljanje o istospolni usmerjenosti

Petra: Moja mama jih ne sprejema najbolj, tako da ne vem kako bi name recimo reagirala.

- jaz bi lahko resno rekel, samo potem bi mi verjeli.

Matej doda novo temo.

6.) Razmišljanje o istospolni usmerjenosti

Eva: Pri tebi je drugače, ker tebe imajo že zdaj.

- od staršev mi noben ni še nič rekel.

Matej pojasni odnos staršev.

3.) Strpen odnos in občutki sočutja do homoseksualnosti

Petra: Ali pa ne bi povedal, ker bi ga bilo sram. Ker po tem bi bilo celi družini nerodno. Hetero to je zame normalno! Črna pika na družino.

- idioti, ki ne sprejemajo drugačnosti!

Matej nasprotuje Petri.

3.) Strpen odnos in občutki sočutja do homoseksualnosti

Petra: Ati, moja mami ona je...

- homofobična!

Matej ponovno izpostavi močno nasprotovanje Petri.

5.) Homoseksualci naj ne bi imeli otrok

Luka: Ne res ne smejo imeti otrok.

- ja lahko, ravno ta dva sta se odločila za otroka. Ženski bo dal seme in bo ona rodila otroka za njiju.

Matej nasprotuje Luku, ter pojasni kako bosta lahko imela dva moška otroka.

5.) Homoseksualci naj ne bi imeli otrok

Eva: To je pa meni sramotno.

- mi ki smo malo bolj kmečki, bogi otrok.

Matej nasprotuje Evi.

3.) Strpen odnos in občutki sočutja do homoseksualnosti

Eva: Čeprav če pogledaš Ljubljančani to drugače sprejemajo kot mi. Bistvo je v vasi in mestu, tu se opazijo razlike. V mestu so še vedno bolj tolerantni.

- če se bo tam nekdo držal za roke bo vse uredi.

Matej se strinja z Evo.

3.) Strpen odnos in občutki sočutja do homoseksualnosti

Jaz: Kaj pa mislite o ženskah, če so dve lezbijki? Sta bolj sprejeti?

- to malo lepše zgleda

Matej odgovori prvi.

5.) Homoseksualci naj ne bi imeli otrok

Jaz: Mi smo enkrat gledali film, ko sta dva moška posvojila otroka. In otrok jih je popolnoma ločeval in sta tudi imela popolnoma drugačne vloge.

- potem ga pa v šoli sprašujejo kaj pa tvoj oči dela, kaj pa mami, ja nimam je.

Matej odgovori prvi.

2.) Nestrpen odnos mladih do homoseksualnosti

Eva: Meni bi bilo pa bedno.

- če bi bila starejša od mene, bi jo po mojem izseljeval, naj kaj naredi zame, drugače bi pa povedal staršem recimo.

Matej doda novo temo.

2.) Nestrpen odnos mladih do homoseksualnosti

Jaz: Kako pa kaj Cerkev sprejema homoseksualce?

- jih ne.

Matej odgovori prvi.

2.) Nestrpen odnos mladih do homoseksualnosti

Jaz: V kakšnem smislu?

- zdi se mi da jih ne.

Matej odgovori prvi.

3.) Strpen odnos in občutki sočutja do homoseksualnosti

Eva: Eni jim sploh niso podobni, so čisto normalni.

- mi vidimo kakšen film in tako jim dodajo gibe in potem mi mislimo, da so takšni v resnici!

Matej se strinja z Evo, ponovno izpostavi temo stereotipen lik homoseksualca.

6.) Razmišljanje o istospolni usmerjenosti

Julija: Vsaj večina.

- vsi po mojem.

Matej se strinja z Julijo.

7.) Sprejemanje prijatelja homoseksualca

Petra: Ne morem

se postaviti v to kožo..ne vem, res ne vem. Gotovo se ne bi isto obnašala, definitivno ne. Najbrž je ne bi čisto izločila, če je bila že prej uredi. Prijatelja bi lažje sprejela kot prijateljico, ker ne bi hotel nič od mene.

- tako kot do sedaj se najbrž ne bi več. Ne morem tega povedat, ker bo čudno izpadlo.

Matej izrazi neprijeten občutek.

3.) Strpen odnos in občutki sočutja do homoseksualnosti

Eva: Matej je to.

- pa nisem to, ne znam povedat.

Matej nasprotuje Evi.

7.) Sprejemanje prijatelja homoseksualca

Eva: Pri Mateju se ne bi nič spremenili, ker z njegovim najboljšim prijateljem že tako in tako zgloda da sta.

- ja to sem hotel povedati

Matej se strinja z Evo.

7.) Sprejemanje prijatelja homoseksualca

Jaz: Pa vama ni neprijetno?

- od začetka ja, potem se pa navadiš ti postane vseeno

Matej odgovori prvi.

2.) Nestrpen odnos mladih do homoseksualnosti

Jaz: Kaj pa tvoji prijatelji?

- tako sva prišla skupaj h Evi na obisk. In je takoj eden rekel kaj pa ta dva tukaj. Takoj sva bila, čeprav sva samo sedela na klopci.

Matej odgovori prvi in pojasni odnos ljudi do njega in prijatelja.

2.) Nestrpen odnos mladih do homoseksualnosti

Eva: Prav zafrkavajo ju.

- večinoma tako, se smejijo najprej potem pa čez nekaj minut pridejo vprašat nazaj ali sta res.

Matej ponovno izpostavi odnos ljudi.

2.) Nestrpen odnos mladih do homoseksualnosti

Eva. Ponavadi je tako da punca prespi pri puncici, ampak ta dva pa prespita vsak vikend drug pri drugem! In to ni normalno.

- ne čisto vsak vikend, no skoraj.

Matej nasprotuje Evi.

2.) Nestrpen odnos mladih do homoseksualnosti

Jaz: Kako pa njegovi starši to sprejemajo?

- njegov oče ne ve, bi ga najbrž ubil. Ga pa mama izsiljuje s tem, da bo očetu povedala.

Matej ponovno izpostavi zgodbo o fantu.

2.) Nestrpen odnos mladih do homoseksualnosti

Jaz: Tvoja mama in oče pa?

- oče bolje da nič ne ve, mati tud ne ve kaj veliko. Nikoli mi nič ne rečeta.

Matej pojasni vedenje staršev o njegovem prijatelju.

7.) Sprejemanje prijatelja homoseksualca

Jaz: Kdo pa gre h komu prespat?

- povem da grem in pridem jutri. Očetu sem ravno rekel, da sva se skregala in je samo vprašal kako pa to?

Matej pojasni odnos s starši.

7.) Sprejemanje prijatelja homoseksualca

Jaz: Kam gresta pa v srednjo šolo?

- jaz v Novo Mesto, on pa v Ljubljano. Samo meni bo res dolgčas, ker ko se en dan nisem z njim pogovarjal mi je bilo res dolgčas.

Matej doda novo temo, pogrešanje prijatelja.

7.) Sprejemanje prijatelja homoseksualca

Eva: Saj jaz sem trdila, da ga bo itak pustil, ampak kar vztrajata. Ampak ko jima rečeš da sta to, potem še bolj zanalašč.

- in potem, ko sva se skregala so vsi spraševali zakaj in kako? Tudi učitelji se delajo norca iz tega.

Matej doda novo temo, odnos učiteljev do njunega odnosa.

3.) Strpen odnos in občutki sočutja do homoseksualnosti

Jaz: Ali se je kdo očitno zelo grdo obnašal do vaju, zmerjal recimo, zares, da je preseglo mejo?

- eni učiteljici bomo torto kupil za stoto uro matematike in ona vedno vpraša kako sva kaj. Drugače pa se meni ni zdelo.

Matej pojasni odnos ljudi do njiju.

Posnetek 3, SPLAV

1.) Vedenje o splavu, posilstvu

Jaz: Kaj vam pove beseda splav?

- smo gledali film, kako vzamejo otrok ven ko naredijo splav in je popolnoma raztrgan...

Matej odgovori prvi.

1.) Vedenje o splavu, posilstvu

Luka: Ne veliko.

- zelo malo.

Matej se strinja z Lukom.

1.) Vedenje o splavu, posilstvu

Petra: Da ga naredi zaradi nekega vzroka.

- fizičnega ali psihičnega.

Matej dopolni Petro.

2.) Argumenti za splav

Eva: Ja pa je otrok. Če ne paziš si sam kriv in boš pač ubil otroka in nosil posledice.

- če si premlad, ga lahko narediš, no kakor se sam odločiš, ne vem no.

Matej nasprotuje Evi.

2.) Argumenti za splav

Luka: Po eni strani vzameš življenje otroku

- drugače ga pa on tebi

Matej nasprotuje Luku.

2.) Argumenti za splav

Eva: Meni se zdi da je posilstva malo, malo možnosti

- veliko, samo nihče ne pove.
Matej nasprotuje Evi.

2.) Argumenti za splav

Petra: To je zelo pametno it narest. Ker če bi bilo kaj narobe, bi šla naredit splav. Zakaj bi se celo življenje matrala s tem otrokom, on bi pa sam trpel.
- v bistvu je čudno, ker potem ga ubiješ.
Matej nasprotuje Petri.

3.) Argumenti proti splavu

Eva: Po eni strani sem za, po drugi nisem.
- sem razmišljal, pa ne znam povedati.
Matej izrazi neprijeten občutek.

6.) Lastna odgovornost

Eva: Potem se pa ne spuščaj v to! Razen če te pač posili in tako.
- Eva, kako ne spuščaj! Nikoli ne veš kaj boš ti počela.
Matej nasprotuje Evi.

6.) Lastna odgovornost

Eva: Moraš pa znat reči ne!
- veliko jih ne zna reči ne.
Matej nasprotuje Evi.

6.) Lastna odgovornost

Eva: To si pa pač sam kriv
- nikoli ne moreš vedeti kdaj boš lahko rekla ne.

Matej nasprotuje Evi.

2.) Argumenti za splav

Eva: Jaz se ne bi izpostavljala.
- Eva ti si zdaj noseča kaj bi naredila?
Matej postavi vprašanje.

3.) Argumenti proti splavu

Petra: Ja in potem bi šolo pustila! Joj, življenje si bi napravila!!!
- Petra, to je ona rekla, in bi bil njen otrok. Ona bi napravila življenje, ne ti...Ona je proti temu, da bi ga ti naredila in bi ga ti isto naredila.
Matej nasprotuje Petri in se s tem postavi na Evino stran.

2.) Argumenti za splav

Julija: A ni bolje, da umre otrok, ki še sploh ni otrok, kot da se potem matraš.
- v bistvu je nekaj, ampak nič takega kar bi bilo samo vseeno.
Matej nasprotuje Juliji.

4.) Občutki obsojanja

Eva: Mene bi udarla.
- po mojem punce ne bi povedale takoj od začetka. Moja bi bila čisto panična.
Matej se strinja z Evo.

1.) Vedenje o splavu, posilstvu

Jaz: Gre se za to, da boste videli, da se bodo ljudje v naslednjih letih srečevali s takšnimi problemi. Da znate razmišljati o tem, in se pogovarjati. Da vam ni več tako nerodno. Je splav povsod legalen?
- pri nas je drugače najbrž ni.
Matej odgovori prvi.

1.) Vedenje o splavu, posilstvu

Jaz: Ponekod v Ameriki niso dovoljeni. Kaj se tam dogaja?

- vseeno ga naredijo.
Matej odgovori prvi.

1.) Vedenje o splavu, posilstvu

Jaz: Kako?

- že kako. Meni je to butasto, če je nelegalen in vsi vedo da jih delajo, da ni legalen. Škoda, da so zakon o tem postavili. Če bo človek hotel to narediti bo naredil. Ne morejo ti reči, da tega no smeš narediti.

Matej odgovori prvi in doda novo temo, lastno svobodno odločitev o splavu.

6.) Lastna odgovornost

Eva: Skrbiš za otroka in je.

- če ga narediš nimaš otroka, nič drugega. Če ga ne, maš pač otroka. Če si premlada ti življenje uniči.

Matej nasprotuje Evi, doda novo temo lastne odgovornosti.

Posnetek 4, SPOLNO NASILJE

1.) Definicija in znaki spolnega nasilja, kdo ga izvaja

Eva: Da te nekdo posili.

- da te nekdo spolno zlorabi.

Matej se strinja z Evo.

1.) Definicija in znaki spolnega nasilja, kdo ga izvaja

Jaz: Kdo ponavadi izvaja nasilje?

- posiljevalci, včasih starši.

Matej odgovori prvi.

2.) Žrtve nasilja

Jaz: Mislite da ljudje, ki so bili zlorabljeni govorijo resnico ali lažejo?

- verjetno resnico, vsaj jaz bi jo.

Matej odgovori prvi.

2.) Žrtve nasilja

Petra: Pa ne bo otrok kar sam povedal? Pač na drugačen način najbrž pokažejo.

- z risanjem recimo.

Matej dopolni Petro.

5.) Dokazovanje spolnega nasilja

Luka: Jaz ne bi staršem nič govoril, bi poklical policijo.

- povedal bi staršem, ali pa bi kar direktno šel na policijo.

Matej se strinja z Luko.

4.) Kaj naučiti otroke in mlade, da do spolnega nasilja ne bi prišlo

Eva: To so tudi mene učili.

- ja pa naj se izogibajo tujcev, slabe družbe.

Matej se strinja z Evo, doda novo temo, izogibanje tujcem.

5. posnetek, POČUTJE V SKUPINI

1.) Občutki

Eva: Meni pa tudi prvič ni bilo, ker si bila ti takšna do nas, odprta in tako.

- čudno včasih.

Matej doda novo temo, čudnega počutja.

2.) Predlogi

Julija: Dokumentarec ali kaj podobnega.

- nič ker je naša skupina čist uredu, bilo bi pa fajn da bi jih bilo še več takih kot je naša

Matej dopolni Julijo.

1.) Občutki

Eva: Če bi bila taka skupina bi se dalo pogovarjati. Mi prej nismo bili nekaj res najboljši prijatelji med seboj. Nikoli se nismo pogovarjali o teh stvareh. Če bi bila tukaj kakšna moja najboljša prijateljica tukaj se ne bi mogla tako pogovarjati kot sedaj, bi mi bilo težje. Tako mi je pa čisto uredu da smo mi.
- hm, nič samo bi bilo pa kar malo zoprno, ker bi slišal tudi tisto česar nočeš.

Matej izrazi neprijeten občutek.

2.) Predlogi

Eva: Bi ti bilo težje, ne bi si upala toliko vprašati, bi ti bilo nerodno, kakor če si manjša skupina.
- pri tebi, pa ne vem lahko bi se v šoli, samo po mojem da ne, zaradi učiteljev, pa tega ker oni nočejo pač o tem govoriti.
Matej doda novo temo nerodnosti učiteljev o pri pogovoru o spolnosti.

2.) Predlogi

Petra: Jaz bi težko, če ne bi človeka čisto nič poznala.
- bilo bi malo bolj sproščeno pa tudi po mojem se tega nebi dalo delat u šoli brez učiteljev ker to pač ne gre ker bi hoteli biti zraven.
Matej ponovno izpostavi temo prisotnosti učiteljev.

1.) Občutki

Petra: zdaj bi se z vsemi čisto lahko pogovarjala. Ja. Tako lažje je izraziti misli.
- ne grem danes od tukaj nimam občutkov, vsi srečni in veseli.
Matej razjasni svoje občutke.

LUKA

Posnetek 1

GOVOR S SPOLNOSTI

2.) V šoli se o spolnosti govori prikrito in v hecu

Julija: Pa govorijo, da ko enkrat s kom, potem ti je itak vseeno s kom in kolikokrat. Drugače pa se nič ne govori v šoli pa tako.
- v družbi se bolj malo govori, s prijatelji pa bolj. Ampak vseeno se govori malo bolj iz heca. Z nobenim se ne pogovarjam ne vem kako veliko. Tudi v šoli se ne.
Luka se strinja z Julijo.

6.) Pogovoru o spolnosti s starši se izogibajo tako starši kot mladi

Petra: Jaz sem mami samo enkrat vprašala kdaj je prvič z atijem? Pa ji je bilo res nerodno, je čisto zabarvala.
- se nisem nikoli pogovarjal o tem doma. Nikoli niso nič omenil, čisto nič. Edino, če je kakšen prizor na tv-ju potem kdo komentira.
Luka nasprotuje Petri.

6.) Pogovoru o spolnosti s starši se izogibajo tako starši kot mladi

Julija: Jaz se nisem nič, edino to, da ne še zdaj.
- niti si ne želim, da bi se doma kaj pogovarjal.
Luka doda novo temo, da si doma ne želi pogovarjati o spolnosti.

8.) Mladim se je lažje pogovoriti s prijatelji in nekaterimi odraslimi, kot s starši

Matej: Ne vem s prijatelji, tako sproščeno in iskreno.
- jaz se pa tudi s prijatelji nisem nekaj pogovarjal.

Luka doda novo temo, nepogovarjanja s prijatelji.

3.) Govor o spolnosti v javnosti

Matej : Jaz ne vem od kje sem zvedel, mimogrede? Ginekolog ni nič novega povedal, pa še nerodno mu je bilo, ampak je odgovarjal na vprašanje med svojo razlago.

- največ iz knjig od osebe pa...bolj od nobenega, saj se z nobenim ne pogovarjam. Pa na internetu tudi ni velik. Luka doda novo temo, govora o spolnosti v javnosti.

5.) Izraženi strahovi ob prvi spolnosti

Eva: Okej, mene je vedno zanimalo, ko fantje pravijo koliko krvi je pri spolnem odnosu, tega do zdaj nisem vedela. Pa kako zgleda vse to?

- hm...mene v bistvu nič, oh res ne vem.

Luka nasprotuje Evi.

8.) Mladim se je lažje pogovoriti s prijatelji in nekaterimi odraslimi, kot s starši

Petra: Jaz pa bi kaj vprašala mami, če ne bi bilo potem njej nerodno.

- z zdravnikom ali pa kakšnim sorodnikom, z očetom ali mamó sigurno ne. Recimo z bratrancem ali sestrično, stricem, teto.

Luka doda novo temo, pogovora o spolnosti s sorodniki.

9.) Neprijetna občutja (sram, jeza)

Julija: Kar bi me v tistem trenutku zanimalo, zdaj ne morem nič reči.

- verjetno kaj v zvezi z žensko kaj ji paše.

Luka doda novo temo prijetne občutke v spolnosti.

10.) Pomembne lastnosti partnerja

Petra: To nujno itak. Ne vem, da bi se dalo z njim kaj pogovarjati.

- z žensko, čisto odvisno od okoliščin. Pa seveda da osebi zaupam, da sem dolgo z njo.

Luka se strinja s Petro.

5.) Izraženi strahovi ob prvi spolnosti

Julija: Vidiš, da se potem fantje res hvalite.

- da bi bil zadovoljen. Strah pa me je bolezní AIDSa če to dobiš ga maš do konca življenja.

Luka doda novo temo, bolezen aids.

5.) Izraženi strahovi ob prvi spolnosti

Matej: Če sta zares zaljubljena potem nič, drugače pa tako malo bi te bilo sram. Pa drugič bi bilo potem lažje.

- po mojem, ja ne vem no, drugače bi se pogovarjala, smotano bi bilo če se dva poznata že prej. Ni čisto isto.

Luka izrazi neprijetno občutje.

11.) Kako bi sami razložili spolnost mlajšim

Julija: Če hočeta, pa tudi če jima ti rečeš ne, bosta imaš kaj narediti.

- da naj pazi, glede kakšnega otroka. Poskusil bi se vsaj pogovarjati z njim.

Luka razjasni svoje mišljenje.

Posnetek 2

HOMOSEKSUALNOST

3.) Strpen odnos in občutki sočutja do homoseksualnosti

Matej: So ga pri 15 vrgli ven iz stanovanja.

- kje pa živi sedaj?

Luka postavi vprašanje.

1.) Nepoznavanje razvoja homoseksualnosti

Eva: Ne.

- samo tisti dve iz šole.

Luka nasprotuje Evi.

4.) Občutek ogroženosti pred zanimanjem oseb istega spola

Matej: Ker se lepo ujema. Nekje nekaj več, drugje manj.

- vse uredu, dokler se ne spušča vame.

Luka doda novo temo občutka ogroženosti pred zanimanjem istega spola.

6.) Razmišljanje o istospolni usmerjenosti

Jaz: Kaj mislite, da bi naredili (starši)?

- meni po mojem nič.

Luka razjasni svoje mišljenje.

6.) Razmišljanje o istospolni usmerjenosti

Matej: Od staršev mi noben ni še nič rekel.

- mene bi brat zafrkaval, po mojem bi celi šoli povedal.

Luka doda novo temo, nesprijemanje homoseksualnosti s strani družine.

6.) Razmišljanje o istospolni usmerjenosti

Jaz: Kdo bi lažje sprejel mama ali oče?

- pri meni mami, sigurno

Luka odgovori prvi.

2.) Nestrpen odnos mladih do homoseksualnosti

Matej: Luka ima punco!- saj po eni strani je podobno. Za nekatere.

Luka doda novo temo, punce sestrične.

2.) Nestrpen odnos mladih do homoseksualnosti

Jaz: Zakaj, kako to misliš?

- ker sva sorodnika, midva s punco. Malo je podobno, ker si bližje. Če hodiš z bratrancem, sestrično si ravno tako označen kot če bi imel fanta.

Luka ponovno izpostavi temo punce sestrične.

2.) Nestrpen odnos mladih do homoseksualnosti

Jaz: Pa sta se kdaj pogovarjala o tem? Kaj so pa starši rekli?

- fotr je bil tiho, ni nič rekel, mami pa ni bilo vseeno. Spoznal sem jo na družinski obletnici.

Luka ponovno izpostavi temo punce sestrične.

5.) Homoseksualci naj ne bi imeli otrok

Petra: Če ima otrok mamico lezbijko ga diskriminirajo, pa bi ga spraševali kje imaš očita. Pa mislim da ne smejo imeti otrok.

- ne res ne smejo imeti otrok.

Luka se strinja s Petro.

5.) Homoseksualci naj ne bi imeli otrok

Matej: Ja lahko, ravno ta dva sta se odločila za otroka. Ženski bo dal seme in bo ona rodila otroka za njiju.

- kdo bo pa potem starš?

Luka postavi vprašanje.

5.) Homoseksualci naj ne bi imeli otrok

Jaz: Mislim, da imajo oni malo drugačen odnos do poroke kot mi. In v Sloveniji tudi ne morajo posvojiti otroka.

- potem bo imel otrok dva geja za starša. Odvisno kako ga bosta vzgajala.

Luka doda novo temo, vzgajanje otrok.

1.) Nepoznavanje razvoja homoseksualnosti

Jaz: Realno je v družbi malo bolje sprejeto.

- a ni sedaj moderno, da enkrat si, enkrat pa nisi homoseksualec.

Luka doda novo temo izmišljanja.

1.) Nepoznavanje razvoja homoseksualnosti

Eva: Ne.

- malo večja možnost je (da bi bil otrok homoseksualec tudi homosksualec)

Luka nasprotuje Evi.

6.) Razmišljanje o istospolni usmerjenosti

Matej: Vsi po mojem.

- večina.

Luka se strinja z Matejem.

7.) Sprejemanje prijatelja homoseksualca

Julija: Meni je Matej čisto normalen.

- če sem njegov sošolec, meni je tudi normalno.

Luka se strinja z Julijo.

Posnetek 3, SPLAV

1.) Vedenje o splavu, posilstvu

Jaz: Vesta kaj je razlika med spontanim splavom in navadnim splavom?

- spontani se sam zgodi

Luka prvi odgovori.

1.) Vedenje o splavu, posilstvu

Jaz: Kaj veste vi o splavu?

- ne veliko.

Luka prvi odgovori.

1.) Vedenje o splavu, posilstvu

Julija: Nekaj z eno iglo.

- če je pa čisto majhen, pa lahko tudi s tableti.

Luka pojasni kako se lahko naredi splav.

2.) Argumenti za splav

Julija: Če si premlad, potem ni nič narobe če ga narediš.

- ja.

Luka se strinja z Julijo.

3.) Argumenti proti splavu

Matej: Če si premlad, ga lahko narediš, no kakor se sam odločiš, ne vem no.

- po eni strani vzameš življenje otroku

Luka nasprotuje Mateju.

5.) Občutki sočutja

Matej: Veliko, samo nihče ne pove.

- ker so potem vsi tiho

Luka se strinja z Matejem.

5.) Občutki sočutja

Eva: A si proti splavu?

- po eni strani ja, po drugi ne.

Luka izrazi neprijeten občutek.

4.) Občutki obsojanja

Petra: Jaz če bi bila zdajle noseča, bi sigurno naredila splav.

- Eva ne bi seksala.

Luka doda novo temo, o Evi.

5.) Občutki sočutja

Petra: Ne

- jaz tudi mislim da ni.

Luka se strinja s Petro.

6.) Lastna odgovornost

Matej: Če ga narediš nimaš otroka, nič drugega. Če ga ne, maš pač otroka. Če si premlada ti življenje uniči.

- če si premlad nimaš nič več od življenja. Drugače pa nosiš v sebi, ti ne bo lahko.

Luka se strinja z Matejem.

Posnetek 4, SPOLNO NASILJE

1.) Definicija in znaki spolnega nasilja, kdo ga izvaja

Petra: Da se te nekdo dotika pa ti tega nočeš.

- tudi govorjenje?

Luka postavi vprašanje.

1.) Definicija in znaki spolnega nasilja, kdo ga izvaja

Matej: Posiljevalci, včasih starši.

- ravno sorodniki najbrž ne?

Luka postavi vprašanje.

1.) Definicija in znaki spolnega nasilja, kdo ga izvaja

Jaz: Enkrat mi je ena punca povedala da je imela prvi spolni stik pri sedmih letih in meni ni bilo nič jasno. In so jo sosedovi fantje posilili, čeprav so bili majhni.

- to je bilo tudi na eni osnovni šoli, ko so cigani posilili eno punco.

Luka prvi odgovori.

2.) Žrtve nasilja

Petra: Eni govorijo zato, da bi dobili pozornost, če kar razglašajo je res malo čudno.

- eni so bili pa res. Samo tisti to bolj skrivajo.

Luka se strinja, doda novo temo, skrivanje nasilja.

3.) Pripoved o spolnem nasilju

Eva: Meni se je to zgodilo, nisem bila posiljena ali kaj takega. Sem se čuvala pri nekom. Ampak kadar sem hotela risati, barvice, liste sem mogla gledati kako si ga je človek drkal. In sem pozabila kakor sem rekla. Potem smo se pa zadnjič spet pogovarjali o teh stvareh se spomniš vsega tega in ti je ful čudno vse. Jaz si tega nisem upala povedati doma in nisem povedala dolgo časa. Sem se pa manj družila s to osebo in tako je bilo neprijetno ker te je šlatal in vse delal s tabo. Pač čudno ti je. Jaz sem takrat v vrtec hodila. Jaz tega nisem povedala nobenemu. Ne spomnim se kako so starši izvedeli, tega se res ne spomnim, ampak zvedeli so in od takrat naprej se nisem več čuvala in se nismo več družili. - koliko je pa on star?

Luka prvi in edini odgovori.

3.) Pripoved o spolnem nasilju

Eva: Mislim da je zdaj ene 20.

- to si mislila prej povedati ko nisi?

Luka ponovno izpostavi temo pripovedi.

5.) Dokazovanje spolnega nasilja

Jaz: Kaj bi vi naredili če bi izvedeli, da se to dogaja pri sosedovih in zlorablja svojega otroka. - jaz ne bi staršem nič govoril, bi poklical policijo

Luka prvi odgovori.

5. posnetek, POČUTJE V SKUPINI

1.) Občutki

Petra: Mogoče malo

- samo prvič.

Luka se strinja s Petro.

2.) Predlogi

Jaz: Kaj bi vi naredili, da bi bile takšne skupine kot je naša še boljše?

- nič, je bilo uredu.

Luka prvi odgovori.

2.) Predlogi

Jaz: Dejstvo je, da tega človeka tudi nebi več videl?
- jaz mislim da bi težko povedal.
Luka prvi odgovori.

2.) Predlogi

Petra: Lahko bi se dobili čez kakšen mesec, samo enkrat tako. Ker je tako lušno.
- na vsak mesec enkrat. Samo kaj se bomo pa pogovarjali?
Luka se strinja s Petro.

8.3.1 TABELE POMEMBNOСТИ TEM ZA POSAMEZNIKA

TABELA 8.3.1.1: pomembna tema za posameznika: GOVOR O SPOLNOSTI

IME	1. Obisk ginekologa v šoli, ki mu je bilo kot odraslemu nerodno	2.) V šoli se o spolnosti govori prikrito in v hecu	3.)Govor o spolnosti v javnosti	4.) Mladi so izpostavili, da je veliko mladih pri prvi spolnosti opitih	5.)Izraženi strahovi ob prvi spolnosti	6.)Pogovoru o spolnosti s starši se izogibajo tako starši kot mladi	7.) Mladi se odločijo za spolnost, ko čutijo, da so pripravljeni in osebi lahko zaupajo	8.)Mladim se je lažje pogovoriti s prijatelji in nekaterimi odraslimi, kot s starši	9.)Neprijetna občutja (sram, jeza)	10.)Pomembne lastnosti partnerja	Vsi odgovori posameznika	v %
PETRA	1	3	4	0	2	4	4	3	0	1	22	21
EVA	3	0	2	1	4	3	8	1	2	2	26	24,8
JULIJA	1	6	1	1	3	2	1	1	1	3	20	19
MATEJ	2	3	3	3	4	1	2	4	0	4	26	24,8
LUKA	0	1	1	0	3	2	0	2	1	1	11	10,4
Vsi odgovori	7	13	11	5	16	12	15	11	4	11	105	100

TABELA 8.3.1.2 : pomembna tema za posameznika: HOMOSEKSUALNOST

IME	1.)Nepoznavanje razvoja homoseksualnosti	2.)Nestrpen odnos do homoseksualcev	3.)Strpen odnos in občutki sočutja	4.) Občutek ogroženosti pred zanimanjem oseb istega spola	5.)Homoseksualci naj ne bi imeli otrok	6.)Razmišljanje o istospolni usmerjenosti	7.)Sprejemanje prijatelja homoseksualca	Vsi odgovori posameznika	v %
PETRA	5	8	3	1	1	0	2	20	16,1
EVA	2	6	5	1	2	2	12	30	24,2
JULIJA	2	1	2	1	4	1	3	14	11,3
MATEJ	3	8	19	1	3	3	7	44	35,5
LUKA	3	3	1	1	3	4	1	16	12,9
Vsi odgovori glede na temo	15	26	30	5	13	10	25	124	100

TABELA 8.3.1.3 : pomembna tema za posameznika: SPLAV

IME	1.) Vedenje o splavu, posilstvu	2.) Argumenti za splav	3.) Argumenti proti splavu	4.) Občutki obsojanja	5.) Občutki sočutja	6.) Lastna odgovornost	Vsi odgovori posameznika	v %
PETRA	4	11	2	4	5	2	28	33,3
EVA	5	0	7	2	0	5	19	22,6
JULIJA	1	5	0	0	1	1	8	9,6
MATEJ	6	6	2	1	0	4	19	22,6
LUKA	3	1	1	1	3	1	10	11,9
Vsi odgovori glede na temo	19	23	12	8	9	13	84	100

TABELA 8.3.1.4 : pomembna tema za posameznika: SPOLNO NASILJE

IME	1.)Definicija in znaki spolnega nasilja, kdo ga izvaja	2.) Žrtve nasilja	3.) Pripoved o spolnem nasilju	4.)Kaj naučiti mlade, da do nasilja ne bi prišlo	5.)Dokazovanje spolnega nasilja	6.)Sram samozadovoljevanju ob	Vsi odgovori posameznika	v %
PETRA	2	2	0	1	3	3	11	31,4
EVA	2	0	4	2	0	1	9	25,7
JULIJA	2	0	0	0	0	0	2	5,8
MATEJ	2	2	0	1	1	0	6	17,1
LUKA	3	1	2	0	1	0	7	20
Vsi odgovori	11	5	6	4	5	4	35	100

8.3.2 TABELE GLEDE NA VLOGO POSAMEZNIKA

TABELA 8.3.2.1 : vloga posameznika: GOVOR O SPOLNOSTI

IME	strinjanje	nasprotovanje	Doda novo temo	Razjasni, dopolni	Prvi odgovori	Ponovno izpostavi	vpraša	Neprijeten občutek	Vsi odgovori posameznika	v %
PETRA	3	8	10	3	7	1	0	0	32	22,7
EVA	5	3	10	1	10	5	2	4	40	28,4
JULIJA	4	3	10	2	7	4	0	1	31	22
MATEJ	5	3	9	0	8	2	0	0	27	19,1
LUKA	2	2	5	1	0	0	0	1	11	7,8
	19	19	44	7	32	12	2	6	141	100

TABELA 8.3.2.2 : vloga posameznika: HOMOSEKSUALNOST

IME	strinjanje	nasprotovanje	Doda novo temo	Razjasni, dopolni	Prvi odgovori	Ponovno izpostavi	vpraša	Neprijeten občutek	Vsi odgovori posameznika	v %
PETRA	1	5	11	6	3	4	1	0	31	21,5
EVA	3	5	12	2	8	3	1	4	38	26,5
JULIJA	1	0	5	1	4	1	2	0	14	9,7
MATEJ	4	9	5	10	8	9	1	1	47	32,6
LUKA	3	2	4	1	0	2	2	0	14	9,7
Vsi odgovori glede na vlogo	12	21	37	20	23	19	7	5	144	100

TABELA 8.3.2.3 : vloga posameznika: SPLAV

IME	strinjanje	nasprotovanje	Doda novo temo	Razjasni, dopolni	Prvi odgovori	Ponovno izpostavi	vpraša	Neprijeten občutek	Vsi odgovori posameznika	v %
PETRA	6	4	11	6	2	5	2	0	36	37,1
EVA	1	5	6	3	2	2	2	0	21	21,6
JULIJA	0	2	2	0	4	1	0	0	9	9,4
MATEJ	2	10	2	1	4	0	1	1	21	21,6
LUKA	4	1	1	1	2	0	0	1	10	10,3
Vsi odgovori glede na vlogo	13	22	22	11	14	8	5	2	97	100

TABELA 8.3.2.4 : vloga posameznika: SPOLNO NASILJE

IME	strinjanje	nasprotovanje	Doda novo temo	Razjasni, dopolni	Prvi odgovori	Ponovno izpostavi	vpraša	Neprijeten občutek	Vsi odgovori posameznika	v %
PETRA	0	1	6	1	7	3	1	1	20	40
EVA	2	0	3	1	3	1	0	3	13	26
JULIJA	0	1	0	0	1	0	0	0	2	4
MATEJ	3	0	1	1	2	0	0	0	7	14
LUKA	1	0	1	0	3	1	2	0	8	16
Vsi odgovori glede na vlogo	6	2	11	3	16	5	3	4	50	100

TABELA 8.3.2.5 : vloga posameznika: POČUTJE IN PREDLOGI

IME	strinjanje	nasprotovanje	Doda novo temo	Razjasni, dopolni	Prvi odgovori	Ponovno izpostavi	vpraša	Neprijeten občutek	Vsi odgovori posameznika	v %
PETRA	1	0	2	1	3	0	0	0	7	23,3
EVA	1	2	3	2	3	0	0	0	11	36,7
JULIJA	1	0	0	0	1	0	0	0	2	6,7
MATEJ	0	0	2	2	0	1	0	1	6	20
LUKA	2	0	0	0	2	0	0	0	4	13,3
Vsi odgovori glede na vlogo	5	2	7	5	9	1	0	1	30	100

TABELA 8.3.2.6: Vloga posameznika: VSI POGOVORI SKUPAJ

IME	strinjanje	nasprotovanje	Doda novo temo	Razjasni, dopolni	Prvi odgovori	Ponovno izpostavi	vpraša	Neprijeten občutek	Število vseh odgovorov	v %
PETRA	11	18	40	17	22	13	4	1	126	27,3
EVA	12	15	34	9	26	11	5	11	123	26,7
JULIJA	6	6	17	3	17	6	2	1	58	12,6
MATEJ	14	22	18	14	22	12	2	3	107	23,2
LUKA	12	5	11	3	7	3	4	2	47	10,2
Vsi odgovori glede na vlogo	55	66	120	46	94	45	17	18	461	100

8.3.3 TABELE MEDSEBOJNE POVEZANOSTI TEM

TABELA 8.3.3.1 : medsebojna povezanost tem: GOVOR O SPOLNOSTI

POVEZANA S PODTEMAMI:	1.) Obisk ginekologa v šoli, ki mu je bilo kot odraslemu nerodno	2.) V šoli se o spolnosti govori prikrito in v hecu	3.) Govor o spolnosti v javnosti	4.) Mladi so izpostavili, da je veliko mladih pri prvi spolnosti opitih	5.) Izraženi strahovi ob prvi spolnosti	6.) Pogovoru o spolnosti s starši se izogibajo tako starši kot mladi	7.) Mladi se odločijo za spolnost, ko čutijo, da so pripravljene in osebi lahko zaupajo	8.) Mladim se je lažje pogovoriti s prijatelji in nekaterimi odraslimi, kot s starši	9.) Pomembne lastnosti partnerja
GLAVNA TEMA:									
1.) Obisk ginekologa v šoli, ki mu je bilo kot odraslemu nerodno			X		X				
2.) V šoli se o spolnosti govori prikrito in v hecu	X		X					X	
3.) Govor o spolnosti v javnosti	X	X			X	X		X	
4.) Mladi so izpostavili, da je veliko mladih pri prvi spolnosti opitih					X		X		
5.) Izraženi strahovi ob prvi spolnosti	X			X					X
6.) Pogovoru o spolnosti s starši se izogibajo tako starši kot mladi			X					X	
7.) Mladi se odločijo za spolnost, ko čutijo, da so pripravljene in osebi lahko zaupajo				X	X			X	
8.) Mladim se je lažje pogovoriti s prijatelji in nekaterimi odraslimi, kot s starši	X	X	X			X			

TABELA 8.3.3.2: medsebojna povezanost tem: HOMOSEKSUALNOST

POVEZANA S PODTEMAMI	1.) <i>Nepoznavanje razvoja homosek.</i>	2.) <i>Nestrpen odnos mladih do homosek.</i>	3.) <i>Strpen odnos in občutki sočutja do homosek.i</i>	4.) <i>Občutek ogroženosti pred zanimanjem istega spola</i>	5.) <i>Homoseksualci naj ne bi imeli otrok</i>	6.) <i>Razmišljanje o istospolni usmerjenosti</i>	7.) <i>Sprejemanje prijatelja homoseksualca</i>
GLAVNA TEMA							
1.) <i>Nepoznavanje razvoja homosek.</i>		X					
2.) <i>Nestrpen odnos mladih do homosek.</i>	X						
3.) <i>Strpen odnos in občutki sočutja do homosek.</i>						X	X
4.) <i>Občutek ogroženosti pred zanimanjem oseb istega spola</i>		X					
5.) <i>Homosek. naj ne bi imeli otrok</i>		X	X				
6.) <i>Razmišljanje o istospolni usmerjenosti</i>	X		X				
7.) <i>Sprejemanje prijatelja homoseksualca</i>			X	X			

TABELA 8.3.3.3 :medsebojna povezanost tem: SPLAV

POVEZANA S PODTEMAMI: →	1.) Vedenje o splavu, posilstvu	2.) Argumenti za splav	3.) Argumenti proti splavu	4.) Občutki obsojanja	5.) Občutki sočutja	6.) Lastna odgovornost
GLAVNA TEMA: ↓						
1.) Vedenje o splavu, posilstvu		X			X	
2.) Argumenti za splav				X		X
3.) Argumenti proti splavu						X
4.) Občutki obsojanja						X
5.) Občutki sočutja		X	X			
6.) Lastna odgovornost		X	X			

TABELA 8.3.3.4: medsebojna povezanost tem: SPOLNO NASILJE

POVEZANA S PODTEMAMI:	1.) Definicija in znaki spolnega nasilja, kdo ga izvaja	2.) Žrtve nasilja	3.) Pripoved o spolnem nasilju	4.) Kaj naučiti otroke in mlade, da do spolnega nasilja ne bi prišlo	5.) Dokazovanje spolnega nasilja	6.) Sram o samozadovoljevanju
GLAVNA TEMA:						
1.) Definicija in znaki spolnega nasilja, kdo ga izvaja		X				
2.) Žrtve nasilja					X	
3.) Pripoved o spolnem nasilju		X			X	
4.) Kaj naučiti otroke in mlade, da do spolnega nasilja ne bi prišlo	-----	-----	-----		-----	-----
5.) Dokazovanje spolnega nasilja		X				
6.) Sram ob samozadovoljevanju	-----	-----	-----	-----	-----	

8.4 DINAMIKA OBČUTIJ SKOZI VSE POGOVORE

STRAH

Govor o spolnosti:

- Mene je zelo prestrašil, ker tudi če tabletko jemlješ in kondom pa še lahko zanosiš. Tako da itak do 30 tega ne bom, ker bom drugače zanosila, ker si ne upam in ne bom. Kaj bi pa potem?

- Zakaj pa misliš da se premalo govori?

Julija: Ker je ljudi strah.

- Petra: Če si noben od učiteljev ne upa.

- Eva: Ko si z osebo dolgo časa, tam eno leto, da si upaš s to osebo.

- Matej: Veliko jih je pa pijanih prvič. Takrat ko ne veš kaj delat lahko tudi kaj takega.

- Eva: Skoz pa govorite o tej pijanosti!

- Narediš tisto kar si hotel narediti, ko trezen ne upaš.

- Eva: Da te ta oseba ne izda.

Matej: Da ne gre stran, potem ko je kaj narobe, da te ne zapusti.

- Eva: Pač nova stvar, da bo to prvič, vsi o tem govorimo, to je dobro, strah pa ravno tega kako bo.

- Julija: Pa eni pravijo, da boli. Pač da poskusiš, da vidiš kako je.

- Luka: Da bi bil zadovoljen. Strah pa me je boleznj AIDSa če to dobiš ga maš do konca življenja.

- Eva: Potem nekemu kdo pove, pa kaj čudnega še doda zraven.

- Petra: Če se ne bi hvalil in govoril okoli, bi bilo najbrž uredi.

- Matej: mogoče bo kdaj prišla situacija in ne boš znal prav reagirati, nikoli ne veš kaj pride

- Julija: lahko se naredi, da bo fant samo toliko časa čakal na to, potem te pa pusti

- Matej: včasih nisem upal kaj vprašati, potem pa vidiš, da tega nihče ne ve

Homoseksualnost:

- Petra: Joj, ne vem kaj ni naredila, mislila bi si, da ta človek ni pošlihtan po glavi. Pa ženska bi me gledala, kot da hoče kaj od mene!

- moja mama homoseksualcev ne sprejema najbolj, ne vem kaj bi z mano naredila

Splav

- Julija: Saj če premlad rodiš lahko umreš zraven.

- Petra: Jaz sem kar malo živčna ko se takole pogovarjamo, kar panika me grabi.

NERODNOST

Govor o spolnosti

- Matej: Jaz se izogibam, ker se mi zdi čudno pogovarjat o tem, z očetom še bolj kot z mamo.

Petra: Jaz sem mami samo enkrat vprašala kdaj je prvič z atijem? Pa ji je bilo res nerodno, je čisto zabarvala.

- Luka: Se nisem nikoli pogovarjal o tem doma. Nikoli niso nič omenil, čisto nič. Edino, če je kakšen prizor na tv-ju potem kdo komentira.

- Matej : Jaz ne vem od kje sem zvedel, mimogrede? Ginekolog ni nič novega povedal, pa še nerodno mu je bilo, ampak je odgovarjal na vprašanje med svojo razlago.

- Še temu ginekologu je bilo tako nerodno, je skoz gledal v tla.

- Eva: Temu ginekologu je bilo ful nerodno, niti enkrat ni pogledal po razredu, skoz je gledal v tla.

- Eva: Kaj ženski paše, to se tako grdo sliši, nisem se navajena tako pogovarjati

- Matej: Če sta zares zaljubljena potem nič, drugače pa tako malo bi te bil sram. Pa drugič bi bilo potem lažje.

- Luka: Po mojem, ja ne vem no, drugače bi se pogovarjala, smotano bi bilo če se dva poznata že prej. Ni čisto isto.

- Julija: Obema bi bilo tako, malo nerodno.

Homoseksualnost

- Petra: Ali pa ne bi povedal, ker bi ga bilo sram. Ker po tem bi bilo celi družini nerodno. Hetero to je zame normalno! Črna pika na družino.

- Luka: Ker sva sorodnika, midva s punco. Malo je podobno, ker si bližje. Če hodiš z bratrancem, sestrično si ravno tako označen kot če bi imel fanta.

Spolno nasilje

- Petra: kot v šoli v naravi smo bile skupaj v sobi s Tino, eno jutro se zbudimo in se pogovarjamo, jo pokličemo in ni hotela vstati, pa daj gremo, vstani. Le vstanemo, ji odgrnemo odejo in je imela roko v pižami. Kaj nekaj je

delala... In ona nam je cedevito delala! Če je imela roko čisto notr. Ja, pa daj no. Dotikala se je potem pa še nas. Pa rokavice svoje nam je dajala.

- Eva: Sigurno tistega fanta nočem več videti, nimam občutka da bi neki vplival name, no ne -vem. Tukaj sem prvič povedala komu, ne bi razlagala preveč.

Občutki

- Kako ste se vi počutili? Vam je bilo nerodno, neprijetno kdaj?

- Petra: Mogoče malo

- Luka: Samo prvič.

- Eva: Meni pa tudi prvič ni bilo, ker si bila ti takšna do nas, odprta in tako.

NESTRPNOST

Homoseksualnost:

- ne moreš se kar razkazovati ker si gej ali lezbijka, sem proti temu, da se razkazujejo

- meni je nagražno kaj to počnejo- Kako pa potem najdeš partnerja!? V čem je potem tukaj fora? Kako lahko obstajajo taki ljudje kako se to lahko zgodi, da so istospolno usmerjeni.

- če bi se homoseksualca/ki pred mano lupčkali bi znorela, živčni zlom bi dobila

-tisti dve iz šole mi gresta na živce, vse me moti- dve priseljenki, z rdečimi lasmi, po cesti sta hodile, dve stari več kot trideset in sta šle skupaj po nakupih sva jih z mami videle.

- če bi mi nekdo povedal, da je homoseksualec, joj ne vem kaj bi naredila, mislila bi si, da ta človek ni pošlihtan v glavi. Pa ženska bi me gledala, kot da hoče kaj od mene!

- Vse uredu, dokler se ne spušča vame.

- njihova stvar, ampak moški in ženska pašeta skupaj, to je nekaj normalnega

- potem si bodo pa otroka razdelili na tri dele, to je meni sramotno

- čeprav če pogledaš Ljubljančani to drugače sprejemajo kot mi. Bistvo je v vasi in mestu, tu se opazijo razlike. V mestu so še vedno bolj tolerantni. Če se bo tam nekdo držal za roke bo vse uredu. Bodo pač šli mimo.

- ponavadi je tako da punca prespi pri puncu, ampak ta dva pa prespita vsak vikend drug pri drugem! In to ni normalno.

splav

- tista, ki se s stalnim partnerjem ne bo zaščitila in zanosila in potem splavila, si je sama kriva

- punce malo preveč izivajo, malo preveč ponujajo se, potem pa dobijo!

PREPUŠČENOST SAMEMU SEBI

Govor o spolnosti

- v šoli se zmeraj govori tako norčavo, pa o tem kaj je prav in kaj ni tudi premalo.

- uf malo, premalo, kaj je prav in kaj ni

- se nisem nikoli pogovarjal o tem doma. Nikoli niso nič omenil, čisto nič

- jaz se pa tudi s prijatelji nisem nekaj pogovarjal

- kar tako smo malo pobrali, sej v drugem razredu se zdaj kar menijo med sabo

- o spolnosti povsod malo izveš, mimogrede slišiš od koga

- največ izvem iz knjig

- včasih si kaj nisem upal vprašati

- v šoli se nič ne govori in v javnosti tudi ne

- tudi na internetu ni ničesar

Splav

- po mojem, da naj prevzamem odgovornost, kar si naredil si naredil.

Spolno nasilje

- jaz ne bi staršem nič govoril, bi poklical policijo.

NEVEDNOST

Homoseksualnost

- parada, a ni to tisto ko so geji?

- kako potem sploh najdeš partnerja, kako se lahko to sploh zgodi, kako pride do tega?

- najbrž že skoz. Leonardo je bil. Glih tega ne razumem, kako sploh pride do tega.

- homoseksualnost je iz 90ih let?

- katere pravice sploh imajo?

- mi vidimo kakšen film in tako jim dodajo gibe in potem mi mislimo, da so takšni v resnici!

- ker potem ugotovijo da v bistvu niso istospolno usmerjeni.

- večinoma tako, se smejijo najprej potem pa čez nekaj minut pridejo vprašat nazaj ali sta res.

Spolno nasilje

- govorjenje je lahko tudi spolno nasilje?
- ravno sorodniki najbrž niso storilci nasilnih dejanj?- ali se dogaja da tudi matere zlorablajo?
- to je res katastrofa, da bi zanosila takšna mlada punca in potem bi bil oče...stric?

SMEH IN HUMOR ZA SPROŠČANJE NAPETOSTI

Govor o spolnosti

- ginekolog je malo opisal ude
- pa po tv-ju po polnoči, ampak tam se bolj kaže kot govori.
- danes ti tamali otroci že v drugem razredu povejo vse, se kar menijo med seboj- najbrž ne bosta imela spolnega odnosa kar drugi dan, ko se poznata
- veselim se, da bom prvič, da znam prijateljem povedat
- okej, mene je vedno zanimalo, ko fantje pravijo koliko krvi je pri spolnem odnosu, tega do zdaj nisem vedela. Pa kako zgleda vse to?
- verjetno kaj v zvezi z žensko kaj ji paše.
- in kaj moraš potem naredit, it najprej k zdravniku?

Homoseksualnost

- da si ponosen?
- ej, potem bi lahko naredili tudi parado za normalne
- a ni sedaj moderno, da enkrat si, enkrat pa nisi homoseksualec
- ker se lepo ujema. Nekje nekaj več, drugje manj- kdo bo pa potem starš? Si ga bodo razdelili na tri?
- potem ga pa v šoli sprašujejo kaj pa tvoj oči dela, kaj pa mami ,ja nimam je
- ponavadi je tako, da punca prespi pri puncu, tukaj pa fanta vsak vikend prespita drug pri drugem
- Dve puncu, to malo lepše zgleda kot dva fanta.
- če bi bila starejša od mene, in jo po moje izseljeval, naj kaj naredi zame, drugače bi pa povedal staršem recimo.
- Vedno rečejo ali sta slučajno ta dva...?
- tako sva prišla skupaj h Evi na obisk. In je takoj eden rekel kaj pa te dva tukaj. Takoj sva bila, čeprav sva samo sedela na klopci.

Splav- če narediš splav nimaš otroka, če ga ne ga pa pač imaš

- skrbiš za otroka in je

Spolno nasilje

- mene so zmeraj učili, da ne vzameš bonbončkov in v avto ne greš
- ja pa naj se izogibajo tujcev, slabe družbe
- v šoli v naravi eno jutro rečemo Tini naj že vstane in noče, potem, ko ji odgrnemo odejo, pa ima celo roko noter v pižami, kaj nekaj je delala

JEZA

Pogovor o spolnosti

- eni so že zdaj kar za to. Je pa to težko odgovoriti pri katerih letih misliš. Če si prepričan v to, da tega nočeš ne boš.
- skoz pa govorite o tej pijanosti!
- vidiš, da se potem fantje res hvalite.

Homoseksualnost

- ne moreš se kar razkazovati, ker si gej ali pa lezbijka
- Meni je nagravžno, kaj to počnejo!
- Idioti, ki ne sprejemajo drugačnosti!
- Homofobična!

Splav

- meni gre recimo ne živce ko nekateri rečejo si s tem ubil otroka
- Pa se vi poslušate?! Govorimo da ne moreš še pri teh letih, ker si še premlad, in da moraš pazit na to. Halo!
- Punce malo preveč izivajo, malo preveč ponujajo se, potem pa dobijo!
- Pa ni tako...ne bi se sploh spuščala v to. Ne bi ga naredila!
- Ja in potem bi šolo pustila! Joj, življenje si bi napravila!!!

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana _____
vpisana na Fakulteto za socialno delo v študijskem letu _____ kot redna študentka
izjavljam, da sem diplomsko delo z naslovom

_____

_____

napisala samostojno s korektnim navajanjem virov in ob pomoči mentorja _____

_____

Datum:

Podpis: